هذا بيان للناس وهدى وموعظة للمتقين

قد طبع النصف الاول من هذا الكتاب المستطاب في كل المشغوله والاتم

بالسعي الجميل الذي غرته الى الاخ الاكبر بالفضل والمنة الصديق الشهير والاديب النحرير محمد افندي صدقي الزهاوي

في المطبعة الاهلية الواقعة في بلدة صيدا حرسها الله عن الفتن والفساد

فہرس مضامین خیر المواعظ

مضمون	صفحہ
دیباجۃ الکتاب	۲
فی ثناء اللہ جل ذکرہ وعز اسمہ	۴
فی مدح النبی العربی صلوۃ اللہ وسلامہ علیہ	۱۵
کتاب الایمان	۲۹
الکبائر وعلامات النفاق	۳۹
باب فی التوسوسۃ	۵۱
باب الایمان بالقدر	۵۶
باب الاعتصام بالکتاب والسنۃ	۶۴
کتاب العلم	۸۷
باب ما جاء فی فضل العلم والعلماء	۸۷
باب ما جاء فی علم بلا عمل وتغیر العلماء	۱۰۳
کتاب الطہارۃ	۱۱۰
باب باب الخلاء	۱۱۶
باب السواک	۱۱۸
کتاب الصلوۃ	۱۲۰
باب ما جاء فی الترغیب فیہا	۱۲۱

مضمون	صفحہ
باب ما جاء فی اتوقار الصلوۃ	۱۲۷
باب تعجیل الصلوۃ	۱۳۰
باب فضل الاذان واجابۃ المؤذن	۱۳۲
باب فضل الصلوۃ علی النبی صلی اللہ علیہ وسلم	۱۳۷
باب الذکر بعد الصلوۃ	۱۵۱
باب تعمیر المساجد	۱۵۵
باب فضیلۃ الجماعۃ	۱۶۵
باب فضل الجماعۃ	۱۷۰
باب تسویۃ الصفوف	۱۷۶
باب السترۃ والمرور بین یدی المصلی	۱۷۸
باب السنن	۱۹۰
باب صلوۃ التہجد والترغیب علی قیام اللیل	۱۹۲
باب صلوۃ الضحی	۱۹۸
باب التطوع	۱۹۹
باب الجمعۃ	۱۹۵

بَابُ بَيَانِ إِثْمِ تَرْكِ الْجُمُعَةِ	٢٠٥
بَابُ الْعِيدَيْنِ	٢٠٩
كِتَابُ الْجَنَائِزِ	٢١٢
بَابُ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ	٢١٣
بَابُ مَا جَاءَ فِي أَجْرِ الْمَصَائِبِ إِذَا صُبِرَ عَلَيْهَا	٢١٩
بَابُ تَمَنِّي الْمَوْتِ وَذِكْرِهِ	٢٣٤
بَابُ مَا يُقَالُ عِنْدَ مَنْ حَضَرَهُ الْمَوْتُ	٢٤٠
بَابُ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ وَمَا يُلْحَقُ الْمَيِّتَ بَعْدَ مَوْتِهِ	٢٤٤
بَابُ غُسْلِ الْمَيِّتِ وَتَكْفِينِهِ	٢٦٥
بَابُ الْمَشْيِ بِالْجَنَازَةِ وَالصَّلَاةِ عَلَيْهَا	٢٦٩
بَابُ دَفْنِ الْمَيِّتِ	٢٧٠
بَابُ الْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ وَبَيَانِ أَجْرِ مَنْ صَبَرَ عَلَى مَوْتِ أَوْلَادِهِ	٢٧٨
بَابُ زِيَارَةِ الْقُبُورِ	٢٩١
كِتَابُ الزَّكَاةِ	٢٩٣
بَابُ مَنْ لَا تَحِلُّ لَهُ الْمَسْأَلَةُ وَمَنْ تَحِلُّ لَهُ	٢٩٨
بَابُ الْإِنْفَاقِ وَكَرَاهِيَةِ الْإِمْسَاكِ	٣٠٣
بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ فِي سَبِيلِ اللهِ تَعَالَى	
بَابُ أَفْضَلِ الصَّدَقَةِ	٣٢٧
كِتَابُ صِيَامِ رَمَضَانَ وَقِيَامِهِ	٣٣٣
بَابُ النَّحُورِ وَالْإِفْطَارِ	٣٤١
بَابُ صِيَامِ التَّطَوُّعِ	٣
بَابُ فَضِيلَةِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ	١١
بَابُ قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ وَلَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ	٥
بَابُ الْاِعْتِكَافِ	٣٦٠
كِتَابُ فَضَائِلِ الْقُرْآنِ	٣٦١
بَابُ تَفْضِيلِ فَضَائِلِ سُوَرِ الْقُرْآنِ وَآيَاتِهِ	٣٦٤
كِتَابُ الدَّعَوَاتِ	٣٨٥
بَابُ ذِكْرِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالتَّقَرُّبِ إِلَيْهِ	٣٩٣
بَابُ أَسْمَاءِ اللهِ الْحُسْنَى	٤٠١
بَابُ ثَوَابِ التَّسْبِيحِ وَالتَّحْمِيدِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّهْلِيلِ	٤٠٧

كتاب الحج	٤١١
باب مسائل مكة شرفها الله تعالى وزادها تعظيما	٤١٩
باب مسائل المدينة شرفها الله تعالى وزادها كرامة	٤٢٢
باب مناقب القرشي والعربي	٤٢٥
في مناقب اليمن	٤٣٢
في فضل العجم	٤٣٣
في فضل الشام	٤٣٥
باب الكسب في طلب الحلال	٤٣٩
باب المسامحة في المعاملة	٤٥٥
باب الربوا	٤٨٨
باب الاحتكار	٤٩٣
باب الافلاس والانظار والتشديد في الدين	٤٩٤
باب الغصب	٥٠١
باب الاشربة	٥٠٥
باب الهبة والهدية	٥٠٦
باب الوصية	٥٠٩
باب الاجارة	٥١١

كتاب النكاح	٥٢٢
باب النظر الى المخطوبة وبيان العورات	٥٢٦
باب المباشرة	٥٦١
باب الولي في النكاح وبيان الخطبة	٥٦٣
باب الكفاءة	٥٦٦
باب عشرة النساء وما لكل واحدة من الحقوق	٥٨٠
باب الطلاق	٥٩٢
باب حق المملوك على سيده وحق السيد على المملوك	٦٠٥
كتاب العتق	٦٠٨
باب الايمان	٦٠٩
باب في النذور	٦١٨
كتاب القصاص	٦٢٠
باب ما لا يضمن من الجنايات	٦٢٩
باب الميسر والنرد والشطرنج وغيره	٦٣٤
باب اقامة الحدود	٦٣٥

بَابُ إِثْمِ الزُّنَاةِ	٥٢٧
بَابُ إِثْمِ اللِّوَاطَةِ	٥٣٢
بَابُ السَّرِقَةِ	٥٣٤
بَابُ الْمُسْكِرَاتِ وَوَعِيدِ شَارِبِهَا	٥٣٦
بَابُ الشَّفَاعَةِ فِي الْحُدُودِ	٥٤٣
كِتَابُ الْإِمَارَةِ وَالْقَضَاءِ	٥٤٧
بَيَانُ ثَوَابِ الْعَادِلِينَ	٥٤٥
بَيَانُ وَعِيدِ أُولَاةِ الظَّالِمِينَ	٥٥١
بَيَانُ مَا عَلَى الْقُضَاةِ	٥٦٠
بَابُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ	٥٦٢
بَابُ الظُّلْمِ	٥٦٧
بَابُ الْغَضَبِ وَالْكِبْرِ	٥٧٢
كِتَابُ الْجِهَادِ	٥٧٩
بَابُ ثَوَابِ الْإِعَانَةِ عَلَى الْجِهَادِ	٥٩٢
بَابُ إِثْمِ تَارِكِ الْجِهَادِ	٥٩٥
بَابُ مَنَاقِبِ الشَّهَادَةِ وَالشُّهَدَاءِ	٥٩٧
بَابُ أَصْنَافِ الشُّهَدَاءِ	٦٠٢
كِتَابُ الصَّيْدِ وَالذَّبَائِحِ	٦٠٩
بَابُ ذِكْرِ الْكَلْبِ	٦١٣
بَابُ قَتْلِ الْمُؤْذِيَاتِ	٦٢٠
بَابُ الْأَطْعِمَةِ	٦٢١
بَابُ الْأَشْرِبَةِ وَبَيَانِ أَوَانِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ	٦٢٣
بَابُ الضِّيَافَةِ	٦٣٠
بَابُ فِي ذِكْرِ لِبَاسِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّهْيِ عَنِ الْإِسْبَالِ وَالْأَحْمَرِ وَالْحَرِيرِ وَجُلُودِ السِّبَاعِ وَثَوْبِ الشُّهْرَةِ	٦٣٢
بَابُ الْخَاتَمِ وَالْحُلِيِّ وَالْأَجْرَاسِ	٦٣٧
بَابُ اللِّحَى وَالشَّوَارِبِ وَالنَّهْيِ عَنْ نَتْفِ الشَّيْبِ وَذِكْرِ الْخِضَابِ وَالتَّرَجُّلِ وَالْكُتَّالِ وَالْخُنْثَيَيْنِ وَالْمُتَرَجِّلَاتِ وَالْوَصْلِ وَالْوَشْمِ	٦٤٢
بَابُ التَّصَاوِيرِ	٦٥٠
بَابُ الْفَأْلِ وَالطِّيَرَةِ	٦٥٣
بَابُ الْكِهَانَةِ	٦٥٥
بَابُ الرُّؤْيَا	٦٥٨

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع سے کنم بنام خدا بخشندہ مہربان۔

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَخْرَجَ

ہمہ ستایش خدائرا کہ آفرید آسمان ہا و زمین را و فرود آورد از آسمان آب پس بیرون آورد

بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ هُوَ الَّذِيْ يُرِيْكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّيُنْشِئُ

بسبب ازان انواع میوہ ہا روزی برای شما اوست آنکہ مے نماید شمارا برق برای پیدا کردن ترس امید و پدید آرد

السَّحَابَ الثِّقَالَ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهٖ وَالْمَلٰٓئِكَةُ مِنْ خِيْفَتِهٖ لَآ اِلٰهَ

ابرہاے گران را و بپاکی یاد میکند رعد بستایش او و فرشتگان از ترس او نیست بیچ معبود

اِلَّا هُوَ يُحْيٖ وَيُمِيْتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَآئِكُمُ الْاَوَّلِيْنَ فَاِذَا قَضٰٓى اَمْرًا

مگر او زندہ میکند و می میراند پروردگار شما است و پروردگار پدران نخستین شما است پس چون بیفشند کاے

فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ يُعَذِّبُ مَنْ يَّشَآءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَّشَآءُ وَاِلَيْهِ تُقْلَبُوْنَ

پس جز این نیست کہ میگوید او را بشو پس میشود عذاب کند ہر کرا کہ خواہد و رحم کند ہر کرا کہ خواہد و بسوے او باز گردانیدہ خواہید شد

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا

او آنست کہ ساخت آفتاب را درخشندہ و ماہ را روشن و مقرر ساخت برای او منزل ہا تا بدانید

عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ

شمار سالہا و حساب را اگر خواہد ورکند ۞ شمارا ای مردمان و بوجود آرد دیگران را

وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ قَدِيرًا تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ

وہست خدا بر این کار توانا بسیار بابرکت ہست آنکہ فرو آورد فرقان بر بندہ خویش

لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ يَهْدِي

ابا شد ترساندہ عالمیان را ہر آئینہ آمد شمارا از جانب خدا نور و کتابے روشن ہدایت

اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

خواہد خدا کسے را کہ طلب رضا کرد بسوے راہ نجات و بیرون می آرد ایشانرا از تاریکیہا بسوی روشنی

بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ

بفرمان خود و راہ می نماید ایشانرا بسوے راہ راست ہر آئینہ نعمت فرمود خدا بر مومنان آنوقت کہ

فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ

در میان ایشان پیغمبرے از قوم ایشان میخواند بر ایشان آیتہاے خود و پاک میسازد ایشانرا و می آموزاند ایشانرا

الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ فَآمِنُوا

کتاب و علم و بر آئینہ ایشان بودند پیش ازین در گمراہے ظاہر پس ایمان آرید

بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ

بخدا و پیغمبر او کہ نبی امی ہست آنکہ تصدیق میکند خدارا و سخنان او را و پیروی او کنید شما را تا بود کہ شما

تَهْتَدُونَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ

ہدایت یابید محمد پیغمبر خدا ست و آنانکہ ہمراہ او ہستند سخت اند بر کافران

بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ

مہربان اند میان خود می بینی ایشانرا رکوع کنندگان و سجدہ نمایندگان می طلبند فضل را از خدا و خشنودی را سیمای ایشان

To: www.al-mostafa.com

فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ

در روے ایشانست از اثر سجود ہر آئینہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغامبر

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا، وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ

ای مسلمانان درود فرستید بروی و سلام سلام گفتنی و سبقت کنندگان نخستین

مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

از مهاجران و انصار و آنانکه پیروی ایشان کردند بنیکوکاری خوشنود شد خدا از ایشان

وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

و خوشنود شدند ایشان ازوی و آماده ساخت برای ایشان بوستانهائی که میروند زیر آن جویها جاوید باشند انجا

أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ، رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا

همیشه این است فیروزی بزرگ ای پروردگار ما بیامرز ما را و برادران ما را که سبقت کردند ما را

بِالْإِيمَانِ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

بایمان آوردن ای پروردگار ما تمام کن ما را نور ما و بیامرز ما را ہر آئینہ تو بر ہر چیز توانائی

فِي ثَنَاءِ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ وَعَزَّ اسْمُهُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ

ہمہ ستایش خدائرا است کہ مر اوست انچہ در آسمانہا و انچہ در زمین است و مر اوراست ستایش

وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ

و اوست باحکمت آگاہ میداند انچہ درمیآید بزمین و انچہ برمیآید ازوی و انچہ فرو میآید از

مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ

از آسمان و انچہ بالا میرود بروی و اوست مہربان آمرزنده نو پیدا کننده آسمانہا

وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ، وَهُوَ

و زمینہا و چون بیافریند کاری پس جز این نیست کہ میگوید مر او را باش پس میباشد و او

الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهٖ وَهُوَ الْحَكِيْمُ الْخَبِيْرُ وَهُوَ الَّذِيْ يُنَزِّلُ الْغَيْثَ

غالب بر بندگان خود و اوست با حکمت دانا و اوست آگاه فرو می آرد باران

مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوْا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهٗ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيْدُ وَمِنْ اٰيٰتِهٖ خَلْقُ

بعد از آن که ناامید شدند و پراکنده میسازد رحمت خود را و اوست سازوار ستوده کار و از نشانهای او

السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيْهِمَا مِنْ دَآبَّةٍ وَهُوَ عَلٰى جَمْعِهِمْ اِذَا يَشَآءُ

آفریدن آسمانها و زمین و آنچه پراکنده کرده است در میان هر دو از جانوران و او بر هم آوردن

قَدِيْرٌ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا اِنْ كُنْتُمْ مُّوْقِنِيْنَ يَسْئَلُهٗ

توانا است پروردگار آسمانها و زمین است و آنچه در میان هر دو است اگر ایمان آرنده اید سوال

مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِيْ شَاْنٍ وَسَخَّرَ لَكُمُ

میکند از خدا هر که در آسمانها و زمین است هر روز او در حالتی است و رام گردانید برای شما

الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِاَمْرِهٖ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهٰرَ وَسَخَّرَ لَكُمُ

کشتی را تا برود در دریا بحکم او و رام گردانید برای شما جویها را و رام گردانید برای شما

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآئِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَاٰتٰكُمْ مِّنْ كُلِّ

آفتاب و ماه را همیشه روندگان و رام گردانید برای شما شب و روز و داد شما را از هر

مَا سَاَلْتُمُوْهُ وَاِنْ تَعُدُّوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوْهَا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَظَلُوْمٌ

آنچه از او خواستید و اگر بشمارید نعمت خدا را نتوانید شمرد آدمی بیشتر ستمکار

كَفَّارٌ وَتَبٰرَكَ الَّذِيْ جَعَلَ فِي السَّمَآءِ بُرُوْجًا وَّجَعَلَ فِيْهَا سِرٰجًا

و ناسپاس است و بزرگ است آنکه کرد در آسمان برجها و ساخت در آنها چراغ

وَّقَمَرًا مُّنِيْرًا اِنَّ اللّٰهَ لَا يَخْفٰى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي

و ماه روشن هرآینه خدا پوشیده نمی شود بر وی چیزی در زمین و نه در

السَّمَآءِ هُوَ الَّذِيْ يُصَوِّرُكُمْ فِي الْاَرْحَامِ كَيْفَ يَشَآءُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

آسمان او آنست که بصورت می بندد شما را در رحم ها چنانکه خواهد نیست معبود بحق

الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ وَاللّٰهُ اَخْرَجَكُمْ مِّنْ بُطُوْنِ

نمایندهٔ غالب با حکمت و خدا بیرون آورد شما را از شکمها

أُمَّهَٰتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْـًٔا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَٰرَ وَالْأَفْـِٔدَةَ

مادران شما نمیدانستید چیزی را و ساخت برای شما شنوائی و چشم‌ها و دلها

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ إِنَّ اللَّهَ

شاید که شما شکر کنید ۝ و اگر بشمارید نعمت خدا را احاطه نتوانید کرد آنرا ۗ اگر کفران نعمت

لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝ إِن تَكْفُرُوا أَنتُمْ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ ۝ أَلَمْ يَأْتِكُمْ

آمرزگار است مهربان ۝ اگر کافر شوید شما و هر که در زمین است همه پس بدرستی که خدا تونگر است ستوده شده ۝ آیا نیامد

نَبَؤُا الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ ۛ وَالَّذِينَ مِن بَعْدِهِمْ ۛ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ ۚ

شما را خبر آنانکه پیش از شما بودند قوم نوح و عاد و ثمود ۛ و آنانکه بعد از ایشان بودند نمیداند ایشان را مگر خدا ۚ

جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَٰتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَٰهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُم بِهِ

آمدند ایشان را پیغمبران ایشان بحجتهای روشن پس برگردانیدند دستهای خود را در دهانهای خود و گفتند ما کافر شدیم بآنچه

وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ۝ قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ

فرستاده شدید شما بآن و ما هر آینه در شکیم از آنچه میخوانید ما را بسوی آن شکی که در دل می‌افکند ۝ گفتند پیغمبران ایشان آیا در خدا شکی است آفریننده

السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ ۖ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ

آسمانها و زمین را میخواند شما را تا بیامرزد شما را از گناهان شما و تا تأخیر کند شما را

قَالُوا إِنْ أَنتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَن تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتُونَا

گفتند نیستید شما مگر آدمیانی مانند ما میخواهید که باز گردانید ما را از آنچه می‌پرستیدند پدران ما پس بیارید ما را

بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ۝ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِن نَّحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ

بحجتی روشن ۝ گفتند ایشان را پیغمبران ایشان نیستیم ما مگر آدمیانی مانند شما لیکن خدا منت

عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَمَا كَانَ لَنَا أَن نَّأْتِيَكُم بِسُلْطَٰنٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ

می‌نهد بر هر که خواهد از بندگان خود ۖ و نیست ما را که بیاریم شما را بحجتی مگر باذن خدا ۚ

وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝ وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَىٰنَا سُبُلَنَا ۚ

و بر خدا باید که توکل کنند مؤمنان ۝ و چیست ما را که توکل نکنیم بر خدا و حال آنکه راه نمود ما را براههای ما ۚ

وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَا آذَيْتُمُونَا ۗ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ۝ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا

و هر آینه صبر کنیم بر آنچه رنج دادید ما را ۗ و بر خدا باید که توکل کنند توکل کنندگان ۝ و گفتند آنانکه کافر شدند

لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُم مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا ۖ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ

پیغمبران خود را هر آینه بیرون کنیم شما را از زمین خود یا هر آینه باز گردید در ملت ما ۖ پس وحی فرستاد بسوی ایشان پروردگار ایشان

لَنُهْلِكَنَّ الظَّٰلِمِينَ ۝ وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْأَرْضَ مِن بَعْدِهِمْ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي

هر آینه هلاک کنیم ستمکاران را ۝ و هر آینه ساکن گردانیم شما را در زمین بعد از ایشان ۚ این وعده مر کسی را است که ترسید از ایستادن

وَخَافَ وَعِيدِ ۝ وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ۝ مِّن وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ

من نزد حساب و ترسید از وعید من ۝ و طلب فتح کردند و نومید شد هر ستمگر سرکش ۝ از پس او دوزخ است و آشامانیده شود

مِن مَّاءٍ صَدِيدٍ ۝ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِن كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ

از آب چرکین ۝ جرعه جرعه میخورد آن را و نزدیک نیست که فرو برد آن را و میآید او را مرگ از هر جای و نیست او

بِمَيِّتٍ ۖ وَمِن وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ۝ مَّثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَٰلُهُمْ كَرَمَادٍ

بمرده ۖ و از پس او عذابی است سخت ۝ مثل آنانکه کافر شدند بپروردگار خود کردارهای ایشان مانند خاکستری

اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ ۖ لَّا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ

که سخت وزید بر او باد در روز تند ۖ نمیتوانند از آنچه کسب کردند بر چیزی ۚ این

الضَّلَٰلُ الْبَعِيدُ ۝ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ

گمراهی دور است ۝ آیا ندیدی که خدا آفرید آسمانها و زمین را براستی ۚ اگر خواهد ببرد شما را

وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ۝ وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ۝ وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ

و بیاورد آفرینشی نو ۝ و نیست این کار بر خدا دشوار ۝ و آشکارا شوند همه مر خدا را پس گویند ناتوانان

لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُم مُّغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِن شَيْءٍ ۚ

مر آنانرا که تکبر کردند ما هر آینه بودیم شما را پیروان پس آیا هستید شما که دفع کنید از ما از عذاب خدا چیزی ۚ

قَالُوا لَوْ هَدَىٰنَا اللَّهُ لَهَدَيْنَٰكُمْ ۖ سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزِعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِن مَّحِيصٍ ۝

گویند اگر راه نموده بود ما را خدا هر آینه راه نمودیم شما را ۖ برابر است بر ما خواه بیتابی کنیم خواه صبر کنیم نیست ما را هیچ گریزگاه ۝

وَقَالَ الشَّيْطَٰنُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدتُّكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ ۖ

و گفت شیطان چون گزارده شد کار هر آینه خدا وعده کرد شما را وعده راست و وعده کردم شما را پس خلاف کردم شما را ۖ

وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُم مِّن سُلْطَٰنٍ إِلَّا أَن دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي ۖ فَلَا تَلُومُونِي

و نبود مرا بر شما هیچ تسلطی مگر آنکه خواندم شما را پس اجابت کردید مرا ۖ پس ملامت مکنید مرا

وَلُومُوا أَنفُسَكُم ۖ مَّا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنتُم بِمُصْرِخِيَّ ۖ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ

و ملامت کنید نفسهای خود را ۖ نیستم من فریادرس شما و نیستید شما فریادرس من ۖ بدرستی که من کافر شدم بآنچه شریک گردانیدید مرا

مِن قَبْلُ ۗ إِنَّ الظَّٰلِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ وَأُدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّٰلِحَٰتِ

از پیش ۗ بدرستی که ستمکاران را عذابی است دردناک ۝ و در آورده شوند آنانکه ایمان آوردند و کردند

جَنَّٰتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ ۖ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَٰمٌ ۝

بهشتها میرود از زیر آنها جویها جاودانه در آنها باذن پروردگار ایشان ۖ تحیت ایشان در آنها سلام است ۝

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا

آیا ندیدی چگونه زد خدا مثلی کلمه پاکیزه را مانند درخت پاکیزه که بیخ او ثابت است و شاخ او

فِي السَّمَاءِ ۝ تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا ۗ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ

در آسمان ۝ میدهد میوه خود را هر وقتی باذن پروردگار خود ۗ و میزند خدا مثلها را مردمان را شاید

يَتَذَكَّرُونَ ۝ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِن فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا

که ایشان پند گیرند ۝ و مثل کلمه ناپاک مانند درخت ناپاک است که برکنده شد از روی زمین نیست

مِن قَرَارٍ ۝ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ۖ

او را از قرار ۝ ثابت میدارد خدا آنانکه ایمان آوردند بسخن استوار در زندگانی دنیا و در آخرت ۖ

وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّٰلِمِينَ ۚ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ۝ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ

و گمراه میکند خدا ستمکاران را ۚ و میکند خدا هر چه خواهد ۝ آیا ندیدی بسوی آنانکه بدل کردند نعمت خدا را

كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ۝ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا ۖ وَبِئْسَ الْقَرَارُ ۝ وَجَعَلُوا لِلَّهِ

کفر و فرود آوردند قوم خود را بسرای هلاک ۝ دوزخ که در آیند بآن ۖ و بد قرارگاهی است ۝ و ساختند مر خدا را

أَندَادًا لِّيُضِلُّوا عَن سَبِيلِهِ ۗ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ۝ قُل لِّعِبَادِيَ

همتایان تا گمراه کنند از راه او ۗ بگو برخوردار شوید پس بدرستی که بازگشت شما بسوی آتش است ۝ بگو مر

الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ

بندگان من را که ایمان آوردند که بپای دارند نماز را و خرج کنند از آنچه روزی دادیم ایشان را پنهان و آشکارا از پیش آنکه بیاید

يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلَٰلٌ ۝ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضَ وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ

روزی که نه خرید و فروخت است در آن و نه دوستی ۝ خدا آنست که آفرید آسمانها و زمین را و فرستاد از آسمان

مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ ۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ ۖ

آبی پس بیرون آورد بآن از میوه‌ها روزی شما را ۖ و رام گردانید شما را کشتی را تا برود در دریا باذن او ۖ

وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَٰرَ ۝ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ ۖ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ

و رام گردانید شما را جویها ۝ و رام گردانید شما را آفتاب و ماه را پیوسته ۖ و رام گردانید شما را

وَالنَّهَارَ ۝ وَآتَاكُم مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ ۚ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ

شب و روز ۝ و داد شما را از هر چه خواستید از او ۚ و اگر بشمارید نعمت خدا را نتوانید احاطه کرد آنرا ۗ

إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ۝ وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَٰذَا بَلَدًا آمِنًا

بدرستی که آدمی هر آینه بسیار ستمکار است ناسپاس ۝ و یاد کن چون گفت ابراهیم پروردگارا گردان این شهر را ایمن

وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعْبُدَ الْأَصْنَامَ ۝ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ ۖ

و دور دار مرا و فرزندان مرا از آنکه بپرستیم بتان را ۝ پروردگارا بدرستی که ایشان گمراه کردند بسیاری از مردمان را ۖ

فَمَن تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي ۖ وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي

پس هر که پیروی کند مرا پس او از من است ۖ و هر که نافرمانی کند مرا پس تو آمرزگار مهربانی ۝ پروردگار ما بدرستی که من ساکن گردانیدم از فرزندان خود را

بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ ۙ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْـِٔدَةً مِّنَ

بوادی بی کشت نزد خانه تو حرام گردانیده شده ۙ پروردگار ما تا بپای دارند نماز را پس گردان دلهای

النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُم مِّنَ الثَّمَرَٰتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ۝ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ

مردمان را که میل کنند بسوی ایشان و روزی ده ایشان را از میوه‌ها شاید که ایشان شکر کنند ۝ پروردگار ما بدرستی که تو میدانی

مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ ۗ وَمَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِن شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ۝

آنچه پنهان میداریم و آنچه آشکارا میکنیم ۗ و پوشیده نیست بر خدا هیچ چیز در زمین و نه در آسمان ۝

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَٰعِيلَ وَإِسْحَٰقَ ۚ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ۝

ستایش خدا را که بخشید مرا بر پیری اسمعیل و اسحاق ۚ بدرستی که پروردگار من هر آینه شنوا است دعا را ۝

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِن ذُرِّيَّتِي ۚ رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ۝ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي

پروردگارا گردان مرا بپای دارنده نماز و از فرزندان من ۚ پروردگار ما و قبول کن دعای مرا ۝ پروردگار ما بیامرز مرا

وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ۝ وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ

و پدر و مادر مرا و مؤمنان را روزی که بپای ایستد حساب ۝ و مپندار خدا را غافل از آنچه

الظَّٰلِمُونَ ۚ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَٰرُ ۝ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ

میکنند ستمکاران ۚ جز این نیست که تأخیر میکند ایشان را تا روزی که خیره ماند در آن چشمها ۝ شتابندگان سر برداشتگان

لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ۖ وَأَفْـِٔدَتُهُمْ هَوَاءٌ ۝ وَأَنذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ

باز نگردد بسوی ایشان نگاه ایشان ۖ و دلهای ایشان تهی ۝ و بترسان مردمان را روزی که بیاید ایشان را عذاب

فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ نُّجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ ۗ

پس گویند آنانکه ستم کردند پروردگارا تأخیر کن ما را بسوی مدتی نزدیک اجابت کنیم دعوت تو را و پیروی کنیم پیغمبران را ۗ

أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُم مِّن قَبْلُ مَا لَكُم مِّن زَوَالٍ ۝ وَسَكَنتُمْ فِي مَسَٰكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا

آیا نبودید شما که سوگند خوردید از پیش که نیست شما را از زوال ۝ و ساکن شدید در سرایهای آنانکه ستم کردند

أَنفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمُ الْأَمْثَالَ ۝ وَقَدْ مَكَرُوا

نفسهای خود را و ظاهر شد شما را که چگونه کردیم ما با ایشان و زدیم شما را مثلها ۝ و هر آینه مکر کردند

مَكْرَهُمْ وَعِندَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِن كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ۝ فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ

مکر خود را و نزد خدا است مکر ایشان و اگرچه بود مکر ایشان که زایل شوند از آن کوهها ۝ پس مپندار خدا را

مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ۝ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ

خلاف کننده وعده خود را پیغمبران خود را ۚ بدرستی که خدا غالب است صاحب انتقام ۝ روزی که بدل کرده شود این زمین بغیر این زمین

وَالسَّمَٰوَٰتُ ۖ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ۝ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ

و آسمانها ۖ و آشکارا شوند مر خدا را یگانه غالب ۝ و بینی گناهکاران را در آن روز

فِي الْأَصْفَادِ ۝ سَرَابِيلُهُم مِّن قَطِرَانٍ وَتَغْشَىٰ وُجُوهَهُمُ النَّارُ ۝ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ

در بندها ۝ پیراهنهای ایشان از قطران و فرا گیرد روهای ایشان را آتش ۝ تا جزا دهد خدا هر نفسی را

مَّا كَسَبَتْ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝ هَٰذَا بَلَٰغٌ لِّلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا

آنچه کسب کرد ۚ بدرستی که خدا زود حساب کننده است ۝ این قرآن رسانیدنی است مردمان را و تا بترسانند بآن و تا بدانند

أَنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَٰبِ ۝

که جز این نیست که او خدای یگانه است و تا پند گیرند خداوندان خردها ۝

يُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ
می شمارد ✣ و میفرستد صاعقه ها پس میرساند آنرا به کسی که خواهد ✣ و کافران بگمان بد در باره خدا
فِي اللّٰهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ سَوَاءٌ
و در باب خدا او سخت کننده عقوبت هست دانا ست به پنهان و آشکارا بزرگ ست بلند مرتبه
مِنْكُمْ مَنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ
یکسانست از شما کسیکه پوشد سخن را و کسیکه آواز بلند گوید آنرا و کسیکه می پنهان ست در شب و پیدا
بِالنَّهَارِ لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ
او را پیروان بروز برای او فرشتگانند پی یکدیگر میایند از پیش او و از پس پشت او نگاهبان او را
أَمْرِ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا
بحکم خدا بدرستیکه خدا تبدیل نمی کند حالتی را که قومی باشند تا وقتیکه ایشان تبدیل کنند آنچه
أَرَادَ اللّٰهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ
خواست خدا بقومی بدی پس نیست برگشتن او و نیست ایشان را از غیر او هیچ
وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ
و او غالب ست بالای بندگان خود و میفرستد بر شما نگاهبانان تا وقتیکه بیاید یکی
الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللّٰهِ مَوْلَاهُمُ
را از شما مرگ قبض روح او کنند فرشتگان ما ایشان تقصیر نمی کنند پس برگردانیده شوند بسوی خدا
الْحَقِّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ كَأَنْ لَمْ
ایشان که حق ست بدانید مر او راست حکم و او شتاب حساب کنندگان ست و روزیکه بر انگیزیم ایشان را
يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ
گویا درنگ کرده بودند مگر ساعتی از روز شناسا باشند یکدیگر را و نشناختند خدا را
حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ
حق شناختن او و زمین همه بمشت او باشد روز قیامت و آسمانها پیچیده
بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ
بدست راست او پاکی او را هست و برتر ست از آنچه شریک او میسازند و دمیده شود در صور پس بیهوش گردد

مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَآءَ اللّٰهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيْهِ

ہر کہ در آسمان و ہر کہ در زمین ہست مگر آنکہ خواستہ خدا است باز زندہ شود در صور

اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَّنْظُرُوْنَ وَاَشْرَقَتِ الْاَرْضُ بِنُوْرِ رَبِّهَا وَوُضِعَ

بار دیگر پس ناگہان ایشان ایستادہ گاہند می نگرند و روشن شود زمین بنور پروردگار خود و نہادہ شود

الْكِتٰبُ وَجِيْٓءَ بِالنَّبِيّٖنَ وَالشُّهَدَآءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ

نامۂ ہای اعمال آوردہ شود و پیغامبران و گواہان را حاضر کردہ شود و میان آدمیان براستی داد کنند

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُوْنَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ

و تمام دادہ شود ہر کسے را جزای آنچہ کردہ است و خدا داناتر است باکہ می کنند بر است خدا ہیچ ستم

النَّاسَ شَيْئًا وَّلٰكِنَّ النَّاسَ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ اَمَّنْ جَعَلَ الْاَرْضَ قَرَارًا وَّ

بمردمان ولیکن مردمان بر خویشتن ستم می کنند ✦ نہ بلکہ چہ کسے است کہ کرد زمین را قرارگاہ

جَعَلَ خِلٰلَهَآ اَنْهٰرًا وَّجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا

و پیدا کرد در زمین جوہا ✦ و پیدا کرد بر زمین زمین کوہ ہا ✦ و پیدا کرد میان دو دریا حجابی

ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ اَمَّنْ يُّجِيْبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ

آیا معبودی ہست با خدا بلکہ بیشتر ایشان نمی دانند ✦ نہ بلکہ چہ کسے است کہ بیچارہ را خواند

وَيَكْشِفُ السُّوْٓءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ الْاَرْضِ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ قَلِيْلًا مَّا

بخواندش و بردارد سختی و بسازد شما را جانشینان زمین آیا معبودی ہست با خدا اندکی

تَذَكَّرُوْنَ اَمَّنْ يَّهْدِيْكُمْ فِيْ ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُّرْسِلُ الرِّيٰحَ

پند می پذیرید ✦ نہ بلکہ چہ کسے است کہ راہ می نماید شما را در تاریکی ہای بیابان و دریا

بُشْرًۢا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهٖ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ تَعٰلَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ

مژدہ دہندہ پیش از رحمت او ✦ آیا معبودی ہست با خدا برتر است خدا از انچہ شریک میگیرند

اَمَّنْ يَّبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ وَمَنْ يَّرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ

نہ بلکہ چہ کسے است کہ بیافریند خلق را پس باز آرد او را و انکہ روزی دہد شما را از آسمان و زمین

جزء ۲۱ سورہ ۳۱

جزء ۲۱ سورہ ۳۳

عزيز الله مع الله ولو ان ما في الارض من شجرة اقلام والبحر يمده
آبا معبودی هست باخدا اگر آنچه در زمین هست از درختان قلمها شوند و دریا اسیاهی آن شود
من بعده سبعة ابحر ما نفدت كلمت الله ان الله عزيز حكيم
از پس او هفت دریای دیگر بیایان نرسند سخنان خدا هر آینه خدا غالب باحکمت هست
فسبحن الذي بيده ملكوت كل شيء واليه ترجعون
پس پاکست آنکه بدست اوست بادشاهی هر چیز و بسوی او باز گردانیده شوید
وعن ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى
روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه
الله عليه وسلم ان لله مائة رحمة انزل منها رحمة واحدة بين الجن
وسلم مر خدا تعالی را صد رحمت فرود آورده هست از آن صد رحمت یک رحمت را میان
والانس والبهائم والهوام فبها يتعاطفون وبها يتراحمون
پریان و آدمیان و میان چارپایان و جنبدگان هوای روی زمین بآن رحمت آنها بهم مهربانی میکنند بر یکدیگر
وبها تعطف الوحش على ولدها واخر الله تسعا وتسعين رحمة
و بآن رحمت می شایند بر بچه خود و آن رحمت بهم باز رساند جانوران وحشی بر فرزندان خود و پس گذاشته هست خدای تعالی نود و نه
يرحم بها عباده يوم القيمة متفق عليه وفي رواية لمسلم عن
که رحم میکند بآن جنبدگان خود را روز قیامت متفق علیه و در روایتی مر مسلم را از سلمان فارسی
سلمان نحوه وفي اخره قال فاذا كان يوم القيمة اكملها بهذه الرحمة
مانند این آورده هست و در آخرش این عبارت هست که گفت پس چون باشد روز قیامت تمام میکند آنرا باین یک رحمت
وعنه رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه
روایت هست از وی رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغامبر خدا رحمت خدا باد بر وی
وسلم لو يعلم المؤمن ما عند الله من العقوبة ما طمع بجنته
و سلام اگر بداند مومن آنچه نزد خدا هست از عذاب طمع نکند بهشت خدا

أَحَدٌ وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللهِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ متفق علیه

یکی از مسلمان و اگر بداند کافر چیزی را که نزد خداست از رحمت یا امید نکرد و از بهشت او هیچ یک از کافران

وَعَنْهُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از وی رضی الله عنه گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَدُ اللهِ مَلْأَى لَا تَغِيضُهَا نَفَقَةٌ سَحَّاءُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ

دست عنایت خدا پر است هیچ نمیسازد او را هیچ نفقه عطای ریزنده دایم کننده شب و روز

مُنْذُ خَلَقَ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ وَكَانَ عَرْشُهُ

دید که چه حد انفاق و عطا کرده است وی تعالی از آن باز که پیدا کرده است آسمان و زمین را پس بدستی که عطای او کم نساخت چیزی را از

عَلَى الْمَاءِ وَبِيَدِهِ الْمِيزَانُ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ متفق علیه

دست او بود در وقت پیدا کردن آسمان و زمین عرش او بر آب و بدست قدرت اوست ترازو پست میکند و برمیدارد و ترازو را متفق علیه

وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَامَ فِينَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى

و روایت است از ابی موسی اشعری رضی الله تعالی عنه گفت استاد میان ما پیغمبر خدا صلی الله علیه

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ فَقَالَ إِنَّ اللهَ لَا يَنَامُ وَ

وسلم برای وعظ و تذکیر پنج سخن پس گفت الحضرت بدستی که خدا تعالی خواب

لَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ يَخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ يُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ

نمیکند و نمی سزد او را که خواب کند پست میکند ترازو را و بالا میبرد او را برداشته میشود بسوی او کردار

اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ حِجَابُهُ النُّورُ

شب پیش از عملهای روز و برداشته میشود عمل روز پیش از عمل شب پرده او تعالی نور است

لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ

اگر بردارد این پرده را بسوزاند بسوختن انوار روی وی هر چیز را که برسد بسوی او بصر خدا

مِنْ خَلْقِهِ رواه مسلم وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رضی الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

از خلق خدا یا شد رواه مسلم و روایت است از ابی ذر رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلی اللہ علیہ وسلم یقول اللہ تعالیٰ یا عبادی کلکم ضال

صلے اللہ علیہ وسلم میگوید خدای تعالیٰ ای بندگان من ہمہ شما گمراہید

الا من ھدیتہ فاستلونی الھدی اھدکم وکلکم فقراء الا

مگر آنکسی کہ راہ نمودم من او را پس سوال کنید از من راہ راست بنمایم شما را و ہمہ شما فقیر اید

من اغنیتہ فسلونی ارزقکم وکلکم مذنب الا من عافیت

مگر کسی کہ غنی گردانم من او را پس سوال کنید از من کہ روزی دہم شما را و ہمہ شما گنہگار اید مگر کسی کہ معفو کردم من

فمن علم انی ذو قدرۃ علی المغفرۃ فاستغفرنی غفرت لہ

او را پس کسیکہ بداند کہ من خداوند قدرتم بر امر زیدن گناہان پس طلب آمرزش کند از من می آمرزم

ولا ابالی ولو ان اولکم واخرکم وحیکم ومیتکم ورطبکم

او را و باک ندارم و اگر ہمہ شما کہ اول شما و آخر شما و زندہ شما و مردہ شما و تر شما

ویابسکم اجتمعوا علی اتقی قلب عبد من عبادی ما ازداد

و خشک شما جمع شوند بر ترسندہ ترین دل بندہ از بندگان من زیادہ نگردانید

ذلک فی ملکی جناح بعوضۃ ولو ان اولکم واخرکم وحیکم

آن در ملک من مقدار بازوی پشہ و اگر ہمہ شما کہ اول شما و آخر شما و زندہ شما

ومیتکم ورطبکم ویابسکم اجتمعوا علی اشقی قلب عبد

و مردہ شما و تر شما و خشک شما جمع شوند بر بدبخت ترین دل بندہ

من عبادی ما نقص ذلک من ملکی جناح بعوضۃ ولو ان

از بندگان من کم نگردانید آن از ملک من مقدار بازوی پشہ و اگر ہمہ

اولکم واخرکم وحیکم ومیتکم ورطبکم ویابسکم اجتمعوا

کہ اول شما و آخر شما و زندہ شما و مردہ شما و تر شما و خشک شما جمع شوند

فی صعید واحد فسال کل انسان منکم ما بلغت امنیتہ

در یک روی زمین پس سوال کند ہر آدمی از شما چیزی را کہ نہایت آرزوی اوست۔

فَاَعْطَيْتُ كُلَّ سَائِلٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِنْ مُلْكِيْ اِلَّا كَمَا

پس بدهم هر سائل را هر چه خواهد کم نکند آن از ملک من مگر چنانکه کم کند

لَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ مَرَّ بِالْبَحْرِ فَغَمَسَ فِيْهِ اِبْرَةً ثُمَّ رَفَعَهَا ذٰلِكَ

یکی از شما دریا پس فرو برد در ان سوزنی را پس بردارد آن سوزن را

بِاَنِّيْ جَوَادٌ مَاجِدٌ اَفْعَلُ مَا اُرِيْدُ عَطَائِيْ كَلَامٌ وَعَذَابِيْ كَلَامٌ

آن بجهت اینکه من بخشنده کریم بزرگوارم میکنم هر چه میخواهم داون من سخن است وعذاب من سخن است

اِنَّمَا اَمْرِيْ لِشَيْءٍ اِذَا اَرَدْتُهُ اَنْ اَقُوْلَ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ رواه احمد

نیست کار من بچیزی وقتیکه خواهم مگر اینکه بگویم مر انچیز را شو پس میشود انچیز روایت کرد

والترمذی وابن ماجة وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا

این حدیث را احمد و ترمذی و ابن ماجه و روایت است از عبد الله ابن عمر رضی الله تعالی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَطْوِى اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بپیچد خدای تعالی آسمان ها را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ يَاْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنٰى ثُمَّ يَقُوْلُ اَنَا الْمَلِكُ

روز قیامت پس میگیرد آسمانها بدست راست خود باز میگوید منم بادشاه

اَيْنَ الْجَبَّارُوْنَ اَيْنَ الْمُتَكَبِّرُوْنَ ثُمَّ يَطْوِى الْاَرْضِيْنَ بِشِمَالِهٖ

کجا اند جبر کنندگان و کجا اند تکبر کنندگان پس بپیچد زمین ها را بدست چپ خود

وَفِيْ رِوَايَةٍ يَاْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْاُخْرٰى ثُمَّ يَقُوْلُ اَنَا الْمَلِكُ اَيْنَ

و در روایت دیگر است که میگیرد آنها را بدست دیگر خود پس میگوید منم بادشاه کجا اند

الْمُتَكَبِّرُوْنَ رواه مسلم وَعَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ قَالَ اَتَيْتُ

تکبر کنندگان روایت کرد این حدیث را مسلم و روایت است از فرزند دیلمی گفت رامدم

اُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهٗ قَدْ وَقَعَ فِيْ نَفْسِيْ شَيْءٌ مِّنَ الْقَدَرِ

نزد ابی ابن کعب پس گفتم مر او را بتحقیق در افتاد در دل من چیزی شک از قضا و قدر

فَحَدِّثْنِي لَعَلَّ اللهَ أَنْ يُذْهِبَهُ مِنْ قَلْبِي فَقَالَ لَوْ أَنَّ اللهَ

پس حدیثی بخوان مرا شاید که خدای تعالی ببرد آن شک را از دل من پس گفت اگر بر آینه خدای تعالی

عَذَّبَ أَهْلَ سَمَوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ

عذاب میکرد تمامه آسمانیانرا و زمینیانرا عذاب کند ایشانرا و حال آنکه وی غیر ظالم

لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ أَعْمَالِهِمْ

کند است مر ایشانرا و اگر رحمت میکرد بر آنها بود رحمت او بهتر مر ایشانرا از عملهای ایشان

الْحَدِيثَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

تا آخر حدیث رواه احمد و ابو داود و ابن ماجه روایت است از ابی ذر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِي عَنِ

گفت گفت رسول خدا صلی الله علیه وسلم در آنچه روایت می کند از

اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ

خدای تعالی که تحقیق وی گفت ای بندگان من تحقیق که من حرام گردانیده ام ظلم را

عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوا يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ

بر نفس خود و گردانیده ام ظلم را در میان شما حرام پس ظلم نکنید بر یکدیگر ای بندگان من همه شما

ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ

گمراهید مگر کسیکه راه نمودم او را پس طلب هدایت کنید از من که هدایت کنم شما را ای بندگان من همه شما گرسنه

إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ

مگر کسیکه طعام بخورانم او را پس طلب طعام کنید از من که اطعام کنم شما را ای بندگان من همه شما برهنه

إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ

مگر کسی که جامه پوشانم او را پس طلب کسوت کنید از من که کسوت دهم شما را ای بندگان من تحقیق شما

تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا

گناه میکنید شب و روز و من می آمرزم همه گناهان را

فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا

پس طلب آمرزش کنید از من که بیامرزم مر شما را ای بندگان من تحقیق که شما هرگز نرسید

ضُرِّي فَتَضُرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي يَا عِبَادِي

گزند مرا تا که گزند رسانید مرا و هرگز نمی رسید سود مرا تا سود رسانید مرا ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَتْقَى

اگر باشند اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما باشند بر پرهیزگارترین

قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي

دل یک مرد از شما زیاده نمی کند آن در ملک من چیزی را ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ

اگر باشند اینکه اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما باشند بر گناه کننده ترین

قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي

دل یک مرد از شما کم نکند آن از ملک من چیزی را ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ

اگر باشند اینکه اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما بایستند در یکروی زمین

وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا

پس سوال کنند مرا پس بدهم هر آدمی را سوال او کم نکند آن از انچه

عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ

نزد من مگر چنانچه کم میکند سوزن چون در آورده شود در دریا ای بندگان من نیست آن

أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا عَلَيْكُمْ ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا

عملهای نیک بد مگر عملهای که می شمارم بر شما پس تمام میدهم شما را جزای آن اعمال پس کسیکه بیابد نیکی را

فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ رواه مسلم

پس باید شکر کند خدا را و کسیکه بیابد غیر آنکه را پس باید که ملامت نکند مگر نفس خود را رواه مسلم

فِي مَدْحِ النَّبِيِّ الْقُرَيْشِيِّ الْهَاشِمِيِّ الْمَكِّيِّ صَلَوٰةُ اللّٰهِ وَسَلَامُهٗ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيْزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيْصٌ

البتہ تحقیق آمدہ است بشما پیغمبری از قبیلہ شما دشوار است بروی رنج شما حریص است

عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى اِنْ

بر ہدایت شما مسلمانان شفقت کنندہ مہربان است و سخن نمیگوید از خواہش نفس خود

هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُّوْحٰى قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اِنَّآ اَرْسَلْنٰكَ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا

ان سخن مگر وحی کہ بسوی او فرستادہ میشود فرمود خدای تعالیٰ ہر آئینہ فرستادیم ترا بحق مژدہ دہندہ

وَّنَذِيْرًا وَّلَا تُسْئَلُ عَنْ اَصْحٰبِ الْجَحِيْمِ وَاَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ الْكِتٰبَ

و ترساننده و پرسیده نخواہی شد از اہل دوزخ و فرود آوردہ است خدا بر تو کتاب

وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ

و دانش و آموختہ ست ترا آنچہ نبودی دانستی و ہست فضل خدا بر تو

عَظِيْمًا وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى وَمَا كَانَ اللّٰهُ

بزرگ و نہ افگندی تو وقتیکہ افگندی ولیکن خدا افگند و نیست خدا کہ عذاب کند

لِيُعَذِّبَهُمْ وَاَنْتَ فِيْهِمْ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ

ایشان را و تو در میان ایشان باشی و نہ فرستادیم ما ترا مگر رحمت برای عالمیان۔

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ اِنَّآ اَرْسَلْنٰكَ شَاهِدًا وَّمُبَشِّرًا وَّنَذِيْرًا وَّدَاعِيًا

ای پیغامبر ہر آئینہ فرستادیم ترا گواہی دہندہ و مژدہ دہندہ و ترساننده و خواننده

اِلَى اللّٰهِ بِاِذْنِهٖ وَسِرَاجًا مُّنِيْرًا وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ بِاَنَّ لَهُمْ

بسوی خدا بحکم او و چراغ روشن و بشارت دہ مومنان را بانکہ ایشان را باشد

مِنَ اللّٰهِ فَضْلًا كَبِيرًا ۝ قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ

از جانب خدا بخشایش بزرگ بگو کای مردمان هر آینه من فرستاده خدام بسوی

جَمِيْعًا ۨ الَّذِيْ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

همه شما آنخدائیکه او راست بادشاهی آسمانها و زمین نیست معبود مگر او زنده میکند

يُحْيٖ وَيُمِيْتُ ۠ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذِيْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمٰتِهٖ وَاتَّبِعُوْهُ

و میمیراند او است آنکه برانگیخت در ناخواندگان پیغامبر را از قوم ایشان

لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ۝ هُوَ الَّذِيْ بَعَثَ فِي الْاُمِّيّٖنَ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ

میخواند بر ایشان آیات او را و پاک میکند ایشانرا و می آموزد ایشانرا کتاب و دانش

يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ

و اگرچه ایشان بودند پیش ازین در گمراهی ظاهر هر آینه خدا و فرشتگان او درود

وَاِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلُ لَفِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۝ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ

میخوانند بر پیغامبر ای مسلمانان درود بخوانید بروی و سلام گوئید سلام گفتنی

يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ ۭ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا

و عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی هریره رضی الله عنه که گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ

من سرور فرزندان آدم روز قیامت و نخست کسی ام که شگافته خواهد شد از وی قبر

وَاَوَّلُ شَافِعٍ وَاَوَّلُ مُشَفَّعٍ رواه مسلم وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ قَالَ

و من نخستین شفاعت کننده ام و نخستین کسیکه قبول کرده شود شفاعت وی رواه مسلم در روایت است از ابی سعید رضی الله عنه گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم من سرور فرزندان آدم روز قیامت

وَلَا فَخْرَ وَبِيَدِيْ لِوَاءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ وَمَا مِنْ نَّبِيٍّ يَوْمَئِذٍ اٰدَمُ

و نمیگویم بطریق فخر و بدست من است رایت حمد و نیست فخر و نیست هیچ پیغمبری در روز قیامت آدم

وَمَنْ سِوَاهُ إِلَّا تَحْتَ لِوَائِي وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ

وهیچ سوا می او است مگر آنکه در زیر لوای من در آید و من اول آنم که نخستین شگافته شود از وی زمین

وَلَا فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

ونیست فخر رواه ترمذی و روایت است از جابر که آنحضرت صلے الله علیه

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنَا قَائِدُ الْمُرْسَلِينَ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا خَاتَمُ

وسلم فرمود من پیشوائے مرسلینم ونیست فخر و من خاتم

النَّبِيِّينَ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ وَمُشَفَّعٍ وَلَا فَخْرَ

الانبیاام ونیست فخر ومن نخستین شفاعت کننده وشفاعت قبول کرده شده ام ونیست فخر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

رواه ترمذی وروایت است از انس رضی الله عنه گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ خُرُوجًا إِذَا بُعِثُوا وَأَنَا

علیه وسلم من نخستین مردم ازروی بیرون آمدن از قبر وقتیکه برانگیخته شوند از قبرها ومن

قَائِدُهُمْ إِذَا وَفَدُوا وَأَنَا خَطِيبُهُمْ إِذَا أَنْصَتُوا وَأَنَا مُسْتَشْفَعُهُمْ

پیشوائے مردم وقتیکه بیایند بدرگاه خداومن خطبه خواننده ایشانم وقتیکه خاموش نتوانند کرد ومن طلب کرده میشوازمن

إِذَا حُبِسُوا وَأَنَا مُبَشِّرُهُمْ إِذَا أَيِسُوا الْكَرَامَةُ وَالْمَفَاتِيحُ

شفاعت بسوے خدا وقتیکه حبس کرده میشوند مردم ومن بشارت دهنده ام مردم را وقتیکه نومید شوند بزرگی وکلیدها

يَوْمَئِذٍ بِيَدِي وَلِوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَئِذٍ بِيَدِي وَأَنَا أَكْرَمُ وَلَدِ

آن روز بدست من باشد ولوای حمد در آن روز بدست من باشد ومن بزرگترین فرزندان

آدَمَ عَلَى رَبِّي يَطُوفُ عَلَيَّ أَلْفُ خَادِمٍ كَأَنَّهُمْ بَيْضٌ مَكْنُونٌ

آدم نزد پروردگار خود گرد من میگردند هزار خادم گویا این خادمان بیضهای پوشیده اند

أَوْ لُؤْلُؤٌ مَنْثُورٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْهُ

یا مروارید های پراگنده شده روایت کرد این را ترمذی و دارمی وروایت است ازو

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا اَوَّلُ شَفِيْعٍ فِي

گفت فرمود پیغامبر صلے اللہ علیہ وسلم من نخستین کسی ام کہ شفاعت کنندہ

الْجَنَّةِ لَمْ يُصَدَّقْ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ مَا صُدِّقْتُ وَاِنَّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ

بہشت تصدیق کردہ نشد ہیچ پیغامبر از پیغامبران آنمقدار کہ تصدیق کردہ شدم و تحقیق از جملہ پیغامبران

نَبِيًّا مَا صَدَّقَ مِنْ اُمَّتِهٖ اِلَّا الرَّجُلُ وَاحِدٌ رواہ مسلم وَعَنْ

پیغمبری ہست کہ تصدیق نکرد او را از امت وی مگر یک مرد رواہ مسلم و روایت ست

جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

از جبیر ابن مطعم رض گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود

اِنَّ لِيْ اَسْمَاءً اَنَا مُحَمَّدٌ وَاَنَا اَحْمَدُ وَاَنَا الْمَاحِي الَّذِي يَمْحُو اللّٰهُ

تحقیق کہ مرا نامہا ست من محمدم و من احمدم و من ماحی ام آنکہ محو می کند خدا

بِيَ الْكُفْرَ وَاَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يُحْشَرُ النَّاسُ عَلٰى قَدَمِيْ وَاَنَا

بوجود من کفر را و نام من حاشر ست کہ برانگیختہ شوند مردم بر قدم من و نام من

الْعَاقِبُ وَالْعَاقِبُ الَّذِيْ لَيْسَ بَعْدَهٗ نَبِيٌّ متفق عليه وَعَنْ

عاقب ست و عاقب آنکہ نیست پس از وی پیغمبری متفق علیہ ست و روایت ست

اَبِيْ هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ اِنَّمَا اَنَا رَحْمَةٌ

از ابی ہریرہ رض از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تحقیق آنحضرت فرمود کہ نیستم من مگر رحمت

مُهْدَاةٌ رواہ الدارمي والبيهقي في شعب الايمان وَعَنْ عَمْرِو

و راہ یافتہ شدہ رواہ دارمی و البیہقی در شعب الایمان و روایت ست از عمر

بْنِ قَيْسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَحْنُ

بن قیس تحقیق کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ما در دنیا

الْاٰخِرُوْنَ وَنَحْنُ السَّابِقُوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَنَا قَائِلٌ قَوْلًا غَيْرَ فَخْرٍ

پسینہ آمدیم و در مرتبہ سابق خواہیم بود روز قیامت و تحقیق من گویندہ ام سخنی بی مفاخرت

إِبْرَاهِيمُ خَلِيلُ اللهِ وَمُوسَى صَفِيُّ اللهِ وَأَنَا حَبِيبُ اللهِ وَمَعِي

کہ ابراہیم خلیل اللہ است وموسی برگزیدہ خدا است ومن محبوب خدا ام وبامن باشد

لِوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَإِنَّ اللهَ وَعَدَنِي فِي أُمَّتِي وَأَجَارَهُمْ

لواء حمد روز قیامت وبتحقیق کہ خدا تعالے وعدہ کرد مرا در باب امتان وامان داد ایشانرا

مِنْ ثَلٰثٍ لَا يَعُمُّهُمْ بِسَنَةٍ وَلَا يَسْتَأْصِلُهُمْ عَدُوٌّ وَلَا يَجْمَعُهُمْ

از سہ چیز در نگیرد ایشانرا بقحط سال وہلاک نگرداند ایشانرا دشمنان وجمع نکند

عَلٰى ضَلَالَةٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ إِنَّ اللهَ تَعَالٰى

ایشان را بر گمراہی رواہ دارمی روایت است از ابن عباس رض گفت بتحقیق کہ خدا تعالے

فَضَّلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ وَعَلٰى أَهْلِ السَّمَاءِ

فضیلت داد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را بر پیغمبران وبر اہل آسمان

فَقَالُوا يَا أَبَا عَبَّاسٍ بِمَ فَضَّلَهُ عَلٰى أَهْلِ السَّمَاءِ قَالَ إِنَّ اللهَ تَعَالٰى

گفتند ای ابا عباس بچہ چیز فضل داد خدا آنحضرت را بر اہل آسمان گفت بتحقیق کہ خدای تعالے

قَالَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلٰهٌ مِنْ دُونِهِ فَذٰلِكَ

فرمود فرشتگان را این کلام وکسی کہ گوید از فرشتگان کہ من خدا ام جز خدا پس آنرا پاداش

نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِينَ وَقَالَ اللهُ تَعَالٰى لِمُحَمَّدٍ

میدہیم او را دوزخ همچنین پاداش میدہیم ظالمان را وفرمود خدای تعالے مر آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا لِيَغْفِرَ لَكَ اللهُ

صلے اللہ علیہ وسلم را بتحقیق کہ فتح دادیم ترا فتح ظاہر تا بیامرزد مر خدای تعالے

مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ قَالُوا وَمَا فَضْلُهُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ

ہر چہ پیش رفتہ از گناہ تو وہر چیز کہ پس آید گفتند وچیست فضل محمد بر انبیا

قَالَ قَالَ اللهُ تَعَالٰى وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ

گفت فرمود خدای تعالے ونفرستادیم ما ہیچ پیغامبر را مگر بزبان قوم او

لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَّشَآءُ الْآيَةَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ

تا آنکه بیان کند برای قوم خود پس گمراه میگرداند خدا هر که را میخواهد تا تمام آیه و گفت خدا تعالی مر محمد صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا كَآفَّةً لِّلنَّاسِ فَاَرْسَلَهٗ اِلَى الْجِنِّ

علیه و سلم یاد نفرستادیم ما ترا مگر برای کافه آدمیان پس فرستاد خدا ایشان را و اسوی پریان

وَالْاِنْسِ رواه الدارمی وَعَنِ الْعَبَّاسِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَنَّهٗ جَآءَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و آدمیان رواه دارمی و روایت است از عباس رض که وی آمد بسوی آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَاَنَّهٗ سَمِعَ شَيْئًا فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ

علیه وسلم پس گویا که عباس شنیده بود چیزی را پس ایستاد آنحضرت صلے الله علیه وسلم بر سر منبر

فَقَالَ مَنْ اَنَا فَقَالُوْا اَنْتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَنَا

پس فرمود که من کیستم پس گفتند صحابه تو پیغمبر خدائی صلے الله علیه وسلم فرمود که من

مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْخَلْقَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ

محمد بن عبد الله بن عبد المطلب ام تحقیق که خدای تعالے پیدا کرد خلق را پس گردانید

خَيْرِهِمْ ثُمَّ جَعَلَهُمْ فِرْقَتَيْنِ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ فِرْقَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ

مرا در بهترین ایشان پستر گردانید آدمیان را دو گروه پس گردانید مرا در بهترین فرقه ایشان پستر گردانید آنها

قَبَآئِلَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ قَبِيْلَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ بُيُوْتًا فَجَعَلَنِيْ

قبیله پس گردانید مرا در بهترین ایشان از روے قبیله پستر گردانید ایشان را خانه ها پس گردانید مرا

فِيْ خَيْرِهِمْ بَيْتًا فَاَنَا خَيْرُهُمْ نَفْسًا وَّخَيْرُهُمْ بَيْتًا رواه الترمذی

در بهترین خانه های ایشان پس من بهترین ایشانم از روی نفس و بهترین ایشانم از روی خانه رواه ترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلِيْ

و روایت است از ابی هریره گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم مثال من

وَمَثَلُ الْاَنْبِيَآءِ كَمَثَلِ قَصْرٍ اُحْسِنَ بُنْيَانُهٗ تُرِكَ مِنْهُ مَوْضِعُ

و مثل پیغمبران سابق همچو مثل کوشکی است که نیک کرده شد بنای او گذاشته شد ازان جائے

لَبِنَةٌ فَطَافَ بِهِ النُّظَّارُ يَتَعَجَّبُونَ مِنْ حُسْنِ بُنْيَانِهِ إِلَّا مَوْضِعَ

خشت پس گرد او گردش کنند نظر کنندگان و در حالیکه تعجب میکردند از خوبی بنای آن مگر جای

تِلْكَ اللَّبِنَةِ فَكُنْتُ أَنَا سَدَدْتُ مَوْضِعَ اللَّبِنَةِ خُتِمَ بِيَ

آن خشت که خالی مانده پس بودم من که بستم جای آن خشت را ختم کرده شد بمن

الْبُنْيَانُ وَخُتِمَ بِيَ الرُّسُلُ وَفِي رِوَايَةٍ فَأَنَا اللَّبِنَةُ وَأَنَا خَاتِمُ

بنا و ختم کرده شد بمن پیغمبران و در روایت دیگر پس منم مثل آن خشت و من ختم کننده

النَّبِيِّينَ متفق عليه وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

پیغمبران ام متفق علیه است و در روایت است از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آتِي بَابَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَسْتَفْتِحُ

صلے اللہ علیہ وسلم می آیم در بہشت را روز قیامت پس طلب میکنم کشادن در را

فَيَقُولُ الْخَازِنُ مَنْ أَنْتَ فَأَقُولُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُ

پس میگوید دار و غ بہشت که تو کیستے پس میگویم من محمد ام صلے اللہ علیہ وسلم پس میگوید آن دار و غ

بِكَ أُمِرْتُ أَنْ لَا أَفْتَحَ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ رواه مسلم وَعَنِ الْعِرْبَاضِ

بسبب تو امر کرده شدم که نه کشایم برای کسے پیش از تو رواه مسلم و روایت است از عرباض

بْنِ سَارِيَةَ رض عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ

ابن ساریه رض از پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بتحقیق آنحضرت فرمود

إِنِّي عِنْدَ اللهِ مَكْتُوبٌ خَاتَمُ النَّبِيِّينَ وَإِنَّ آدَمَ لَمُنْجَدِلٌ

که تحقیق من نزد خدا نوشته شده ام خاتم پیغمبران حال آنکه آدم هر آینه افتاده بود

فِي طِينَتِهِ وَسَأُخْبِرُكُمْ بِأَوَّلِ أَمْرِي دَعْوَةُ إِبْرَاهِيمَ وَبِشَارَةُ

در گل خود و قریب است که خبر دهم شما را به بخت کار خود دعاے ابراہیم است و خوشخبری

عِيسَى وَرُؤْيَا أُمِّي الَّتِي رَأَتْ حِينَ وَضَعَتْنِي وَقَدْ خَرَجَ لَهَا نُورٌ

عیسی است و خواب مادر من است که دید وقتیکه زائید مرا و بتحقیق برآمد مر آمنه را روشنی

أضاء لها منه قصور الشام رواه في شرح السنة ورواه
کہ ظاہر شد برای آنہ از آن نور کوشکہای شام روایت کرد او در شرح سنہ و روایت
أحمد عن أبي أمامة من قوله ساخبركم الخ وعن أبي هريرة
احمد از ابی امامہ از قول او کہ ساخبرکم ہست تا آخر و روایت ہست از ابی ہریرہ
عن النبي صلى الله عليه وسلم قال فأكسى حلة من حلل
از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم گفت پس پوشانیدہ میشوم من حلہ از حلہ ہاے
الجنة ثم أقوم عن يمين العرش ليس أحد من الخلائق
بہشت پس بستری میشوم من از جانب راست عرش نیست کسے از خلق
يقوم ذلك المقام غيري رواه الترمذي وفي رواية
کہ باشد دران مقام جز من رواہ ترمذی و در روایۃ
جامع الأصول عنه أنا أول من ينشق عنه الأرض فأكسى
جامع الاصول. اینست کہ من اول آنکسے ام کہ شگافتہ میگردد از وی زمین پس پوشانیدہ میشوم
وعن أبي بن كعب عن النبي صلى الله عليه وسلم قال إذا
و روایت ہست از ابی بن کعب از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت چون
كان يوم القيمة كنت إمام النبيين وخطيبهم وصاحب
باشد روز قیامت باشم پیشوائے پیغمبران و باشم خطیب ایشان و خداوند
شفاعتهم غير فخر رواه الترمذي وعنه عن النبي صلى
شفاعت میکنم ایشان بے آنکہ فخر کنم رواہ ترمذی و روایت ہست از نبی صلے
الله عليه وسلم قال سلوا الله لي الوسيلة قالوا يا رسول الله
اللہ علیہ وسلم فرمود بخواہید از خدا برای من وسیلہ گفتند ای پیغمبر خدا
وما الوسيلة قال أعلى درجة في الجنة لا ينالها إلا رجل
و چیست وسیلہ فرمود وسیلہ بلند ترین پایہ ایست در بہشت نمی یابد آنرا مگر یک مرد

وَاحِدٌ أَرْجُوا أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

امید میدارم کہ باشم من آن مرد رواہ ترمذی و در روایت است از

وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واثلہ بن اسقع گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُولُ إِنَّ اللهَ اصْطَفَى كِنَانَةَ مِنْ وَلَدِ إِسْمٰعِيلَ وَاصْطَفَى

کہ میگفت کہ بتحقیق کہ خدا برگزید کنانہ را از اولاد اسمعیل و برگزید

قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِي هَاشِمٍ وَاصْطَفَانِي

قریش را از کنانہ و برگزید از قریش بنی ہاشم را و برگزید مرا

مِنْ بَنِي هَاشِمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي رِوَايَةٍ لِلتِّرْمِذِيِّ إِنَّ اللهَ اصْطَفَى

از بنی ہاشم رواہ مسلم و در روایت ترمذی اینقدر زیادہ کرد بتحقیق خدا برگزید

مِنْ وَلَدِ إِبْرَاهِيمَ إِسْمٰعِيلَ وَاصْطَفَى مِنْ وَلَدِ إِسْمٰعِيلَ بَنِي كِنَانَةَ

از فرزند ابراہیم اسمعیل را و برگزید از اولاد اسمعیل بنی کنانہ را

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ

و در روایت است از وے گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست از پیغمبران

مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا قَدْ أُعْطِيَ مِنَ الْآيَاتِ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ

ہیچ پیغمبرے مگر بتحقیق داده شد از معجزات معجزہ کہ مثل وی را ایمان آوردہ اند بر آن آدمیان

وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيتُ وَحْيًا أَوْحَى اللهُ إِلَيَّ فَأَرْجُو أَنْ

و جز این نیست معجزہ کہ داده شده ام من وحی است کہ فرستاده است خدا بسوے من پس امید میدارم کہ

أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

باشم من اکثر پیغمبران از روی تابعان روز قیامت متفق علیہ و در روایت است از وے

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُضِّلْتُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ

بتحقیق پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود فضیلت داده شدم من بر پیغمبران

بِسِتٍّ اُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ وَاُحِلَّتْ

بشش چیز داده شدم کلمات جامع را و نصرت داده شدم برعب و حلال کرده شد

لِيَ الْغَنَائِمُ وَجُعِلَتْ لِيَ الْاَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا وَاُرْسِلْتُ

برای من غنیمت ها و گردانیده شد برای من همه زمین مسجد و پاک و فرستاده شدم من

اِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً وَخُتِمَ بِيَ النَّبِيُّونَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بسوے تمام خلق و ختم کرده شدند بمن پیغمبران رواه مسلم و روایت است از

ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

ثوبان گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بحقیق خدا

زَوَى لِيَ الْاَرْضَ فَرَاَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَاِنَّ اُمَّتِيَ

جمع آورد برای من زمین را پس دیدم من بلاد مشرق و مغرب را و بر آینه امت من

سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِيَ مِنْهَا وَاُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ

نزدیک است که برسد بادشاهی ایشان آنقدر که فراهم آورده شد برای من زمین و داده شد مرا دو گنج

الْاَحْمَرَ وَالْاَبْيَضَ الْحَدِيثَ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالُوا يَا

سرخ و سفید تا آخر حدیث و روایت است از ابی هریره گفت گفتند صحابه ای

رَسُولَ اللّٰهِ مَتَى وَجَبَتْ لَكَ النُّبُوَّةُ قَالَ وَاٰدَمُ بَيْنَ الرُّوحِ

پیغمبر خدا کی لازم شد ترا نبوت فرمود در انحال که آدم میان روح

وَالْجَسَدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ لَقِيتُ

و جسد بود رواه ترمذی و روایت است از عطاء بن یسار گفت ملاقات کردم

عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قُلْتُ اَخْبِرْنِي عَنْ صِفَةِ

عبد الله ابن عمرو بن عاص را گفتم خبر ده مرا از بعضے صفات

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّوْرَاةِ قَالَ اَجَلْ وَاللّٰهِ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم که در توریت است گفت آرے سوگند بخدا

إِنَّهُ لَمَوْصُوفٌ فِي التَّوْرَاةِ بِبَعْضِ صِفَتِهِ فِي الْقُرْآنِ

تحقیق کہ آنحضرت موصوف کردہ شدہ است در توریت ببعض صفات وے کہ در قرآن است

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحِرْزًا

ای پیغمبر ما فرستادیم ترا گواہی دہندہ و بشارت دہندہ و بیم کنندہ و پناہ

لِلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ

مر عرب را تو بندہ خاص من و پیغمبر من ہستے نام نہادہ ام ترا متوکل کہ نیست درشت خو

وَلَا غَلِيظٍ وَلَا صَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ

و نہ درشت سخن و نہ آواز بلند کنندہ در بازار و نہ دور کند بہ بدے

السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللهُ حَتَّى يُقِيمَ

بدے را و لیکن درگذر میکند و می پوشد و ہرگز قبض نمیکند خدائے او را تا آنکہ راست میکند

بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَيُفْتَحَ بِهَا أَعْيُنًا

بوجود وے دین قوم کج را کہ بگویند لا الٰہ الا اللہ و تا آنکہ میکشاید خدا بایں کلمہ چشمہا

عُمْيًا وَآذَانًا صُمًّا وَقُلُوبًا غُلْفًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَكَذَا الدَّارِمِيُّ

کوررا و گوشہائے کررا و دلہائی را کہ نمی فہمد رواہ بخاری و ہمچنین روایت کردہ دارمی

عَنْ عَطَاءِ ابْنِ سَلَامٍ نَحْوَهُ وَعَنْ جَابِرٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

از عطا بن سلام مانند آن و روایت ہست از جابر رض تحقیق کہ پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ اللهَ بَعَثَنِي لِتَمَامِ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ

علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ خدا فرستادہ ہست مرا برای اتمام خوبے ہائے نیک

وَكَمَالِ مَحَاسِنِ الْأَفْعَالِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

و برای کامل گردانیدن نیک اعمال رواہ فی شرح السنۃ و روایت ہست از

كَعْبٍ رض يَحْكِي عَنِ التَّوْرَاةِ قَالَ نَجِدُ مَكْتُوبًا مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ

کعب رض حکایت میکند از توریت گفت کہ یافتم من نوشتہ کہ محمد رسول اللہ

To: www.al-mostafa.com

عَبْدِي الْمُخْتَارُ لَا فَظٌّ وَلَا غَلِيظٌ وَلَا صَخَّابٌ فِي الْأَسْوَاقِ

بندۂ برگزیدۂ من است نہ سخت خو است و نہ درشت سخن و نہ آواز بلند کنندہ در بازار

وَلَا يَجْزِي بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ مَوْلِدُهُ

و پاداش نمیدہد بدی را بہ بدے مانند او لیکن عفو میکند و می بخشد ولادت او

بِمَكَّةَ وَهِجْرَتُهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ وَأُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ

در مکہ است و ہجرت او بمدینہ و بادشاہی او در شام و امت وے بسیار حمد گویان اند

يَحْمَدُونَ اللَّهَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ يَحْمَدُونَ اللَّهَ فِي كُلِّ

کہ حمد میگویند مر خدارا در شادی و غمے حمد میگویند مر خدارا در ہر

مَنْزِلَةٍ وَيُكَبِّرُونَهُ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ رُعَاةُ الشَّمْسِ يُصَلُّونَ

منزل و تکبیر میگویند خدارا در ہر جاے بلند رعایت کنندگان آفتاب را میگذارند

الصَّلَوٰةَ إِذَا جَاءَ وَقْتُهَا يَتَأَزَّرُونَ عَلَى أَنْصَافِهِمْ

نماز چون آید وقت نماز ازار می بندند بر میانہاے خود

وَيَتَوَضَّئُونَ عَلَى أَطْرَافِهِمْ مَنَادِيهِمْ يُنَادِي فِي جَوِّ

و وضو میکنند بر اطراف خود آواز کنندۂ ایشان آواز میکند در میان

السَّمَاءِ صَفُّهُمْ فِي الْقِتَالِ وَصَفُّهُمْ فِي الصَّلَوٰةِ سَوَاءٌ هُمْ

آسمان وصف بستن ایشان در کارزار و صف بستن ایشان در نماز برابر است مر ایشان را

بِاللَّيْلِ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ هٰذِهِ لَفْظُ الْمَصَابِيحِ

در شب آواز پست مانند آواز مگس شہد این لفظ مصابیح است

وَرَوَى الدَّارِمِيُّ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ

و روایت کرد دارمے با ندکے تغیر از عبد اللہ بن سلام

قَالَ مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ صِفَةُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نوشتہ است در توریت صفت محمد صلے اللہ علیہ وسلم

وَعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يُدْفَنُ مَعَهُ قَالَ أَبُو مَوْدُودٍ وَقَدْ بَقِيَ

وآنکه عیسی بن مریم دفن خواهد شد با آنحضرت گفت ابو مودود بتحقیق باقیمانده است

فِي الْبَيْتِ مَوْضِعُ قَبْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

در خانه آنحضرت جاے یکقبر رواه ترمذی وروایت است از ابن عباس

قَالَ جَلَسَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نشسته بودند مردمان از یاران رسول خدا صلے الله علیه وسلم

فَخَرَجَ حَتَّى إِذَا دَنَا مِنْهُمْ سَمِعَهُمْ يَتَذَاكَرُونَ قَالَ بَعْضُهُمْ

پس برون آمد آنحضرت تا آنکه چون نزدیک شد آنحضرت بایشان شنید اصحاب را که تذکره میکردند گفت بعض ایشان

إِنَّ اللهَ اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا وَقَالَ آخَرُ مُوسَى

بتحقیق که خدا تعالے گرفت ابراهیم را دوست و گفت دیگر که موسی

كَلَّمَهُ تَكْلِيمًا وَقَالَ آخَرُ عِيسَى كَلِمَةُ اللهِ وَرُوحُهُ

سخن کرد خدا او را سخن کردنی و گفت دیگر که عیسے کلمهٔ خدا و روح خداست

وَقَالَ آخَرُ آدَمُ اصْطَفَاهُ اللهُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ

و گفت دیگر که آدم برگزید او را خدا پس برگاه بیرون آمد برایشان پیغمبر

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ قَدْ سَمِعْتُ كَلَامَكُمْ

خدا صلے الله علیه وسلم و فرمود بتحقیق شنیدم من سخن شما را

وَعَجَبَكُمْ أَنَّ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلُ اللهِ وَهُوَ كَذَلِكَ وَمُوسَى

و تعجب آوردن شما را که ابراهیم دوست خداست و وی همچنین است و موسے

نَجِيُّ اللهِ وَهُوَ كَذَلِكَ وَعِيسَى رُوحُهُ وَكَلِمَتُهُ وَهُوَ

همراز خداست و وی همچنین است و عیسے روح خدا و کلمهٔ خداست و وی

كَذَلِكَ وَآدَمُ اصْطَفَاهُ اللهُ وَهُوَ كَذَلِكَ أَلَا وَأَنَا حَبِيبُ اللهِ

وَلَا فَخْرَ وَأَنَا حَامِلُ لِوَاءِ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

ونیست فخر و من بردارندهٔ لواے حمد روز قیامت ام

تَحْتَهُ آدَمُ فَمَنْ دُوْنَهُ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ

زیر آن لوا آحمد آدم است و هر که جز اوست و نیست فخر و من اول

شَافِعٍ وَّأَوَّلُ مُشَفَّعٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا

شفاعت کننده و اول شفاعت قبول کرده شده ام روز قیامت و نیست فخر و من

أَوَّلُ مَنْ يُّحَرِّكُ حَلَقَ الْجَنَّةِ فَيَفْتَحُ اللّٰهُ لِيْ

اول آنم که جنباند حلقهاے بهشت را پس میکشاید خدا برای من

فَيُدْخِلُنِيْهَا وَمَعِيَ فُقَرَاءُ الْمُؤْمِنِيْنَ وَلَا فَخْرَ

پس آورد مرا در بهشت حال آنکه با من باشند درویشان مسلمانان و نیست فخر

وَأَنَا أَكْرَمُ الْأَوَّلِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ عَلَى اللّٰهِ وَلَا

و من بزرگترین اولین و آخرین الیشانم بر خدا و نیست

فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ كِتَابُ الْإِيْمَانِ ۱

فخر رواه ترمذی و دارمی

هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عٰلِمُ الْغَیْبِ وَالشَّهَادَةِ

اوست خدا آنکه نیست هیچ معبود مگر او دانندهٔ نهان و آشکارا

هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا

اوست بخشاینده مهربان اوست خدا آنکه نیست هیچ معبود مگر

هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ

او بادشاه نهایت پاک سلامت از همه عیبها امن دهنده

الْمُهَیْمِنُ الْعَزِیْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ

نگاهبان غالب خود اختیار بزرگوار پاکی

اللّٰهِ عَمَّا یُشْرِكُوْنَ هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ

خدائرا است از شریک مقرر کردن اوست خدا آفریدکار نو پیدا آرنده

الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى یُسَبِّحُ لَهٗ مَا

صورت سازنده اوراست نامهای نیک بپاکی یاد میکنند اورا هرچه

فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ

در آسمانها وزمین است واوست غالب باحکمت

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا

اوست آنکه آفرید شمارا از گل باز مقرر کرد وقت مرگ

وَأَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ ۝ وَهُوَ

ومدتے معین است نزدیک او باز شما شک میکنید واوست

الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ

آنکه بیافرید برای شما شنوائی و دیده ها و دلها

قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ

اندکے شکر گزاری میکنید واوست آنکه پیدا کرد شمارا

فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي

در زمین و بسوے او برانگیخته خواهید شد واوست آنکه

يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۚ

زنده میکند و می میراند و او راست آمد و شد شب و روز

أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَىٰ يَا أَيُّهَا النَّاسُ

ایا نمی فهمید فرمود حق تعالے ای مردمان

إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا

اگر در شک اید از رستخیز پس ما

خَلَقْنَاكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ

آفریدیم شما را از خاک باز از نطفه باز

مِن عَلَقَةٍ ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ

از خون بسته باز از گوشت پاره صورت داده

وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ

و غیر صورت داده تا واضح سازیم برای شما و قرار میدهیم

فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ

در رحم ها چیزے را که خواهیم تا میعادے

مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ

معین باز بیرون مے آریم شما را کودک باز

لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ

تربیت میکنیم تا برسید بنهایت جوانی خود و از شما کسے بود کہ قبض روح کردہ شود

وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا

واز شما یکے بود کہ باز گردانیدہ شود طرف بدترین عمر تا نہ

يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ

داند پس چیزے را بعد از آنکہ میدانست بگو کہ ایمان آوردیم بخدا

وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

و آنچہ فرود آورده شده است بر ما و آنچہ فرود آورده شده است بر ابراہیم

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ

و اسمٰعیل و اسحاق و یعقوب و پسران گان وے

وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ

و آنچہ داده شد موسیٰ و عیسیٰ و پیغمبران را

مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ

از پروردگار ایشان فرق نمی کنیم میان ہیچ یکے از ایشان

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ

و ما خدارا منقادیم سوال میکنند ترا از قیامت

أَيَّانَ مُرْسٰهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي

کہ کی باشد استقرار آں بگو جز این نیست کہ علم قیامت نزد یک پروردگار من

لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمٰوٰتِ

پدید نہ آرد او در وقت او مگر او گران شدہ است در آسمانہا

وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ

و زمین نیاید بشما مگر ناگہان می پرسند ترا

الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ

کہ مومنان آنانند کہ چون یاد کردہ شود خدا

وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ

بترسد دلہای ایشان و چون خواندہ شود بر ایشان

آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلٰى رَبِّهِمْ

آیات خدا زیادہ سازد ایشان را ایمان ایشان را و بر پروردگار خویش

يَتَوَكَّلُونَ ۝ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا

توکل می کنند آنانکہ برپا میدارند نماز را و از آنچہ

رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُونَ ۝ أُولٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا

روزی دادہ ایم ایشان را خرج می کنند این جماعت ایشانند مومنان بتحقیق

لَهُمْ دَرَجٰتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

ایشان راست مرتبہا نزد یک پروردگار ایشان و آمرزش و روزی نیک

وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ

روایت ست از عمر بن خطاب رض گفت در اثنای آنکه ما نزد

عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بودیم

يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ

روزی ناگاہ پیدا گشت بر ما مردی سخت سفید جامہ ہا سخت

شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ

سخت سیاہ موے دیدہ نمی شد بروے نشان سفر حال آنکہ نمی شناخت اورا

مِنَّا أَحَدٌ حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ما ہیچ یکی تا آنکہ نشست پیش آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ

وسلم پس تکیہ زد ہر دو زانوی خود را بہر دو زانوی آنحضرت و بنہاد آنمرد ہر دو کف دست خود را

عَلَى فَخِذَيْهِ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ

بر ہر دو ران آنحضرت و گفت ای محمد خبر دہ مرا از حقیقت اسلام

قَالَ الْاِسْلَامُ اَنْ تَشْهَدَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ

فرمود آنحضرت اسلام آنست که گواهی دهی تو که نیست هیچ معبود بحق مگر خداوند یکتا

مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ وَتُقِيْمَ الصَّلٰوةَ وَتُؤْتِيَ

محمد فرستادهٔ خداست و برپا داری نماز را و بدهی

الزَّكٰوةَ وَتَصُوْمَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ اِنِ

زکوٰة را و روزه داری ماه رمضان و بگذاری مناسک حج را اگر

اسْتَطَعْتَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا قَالَ صَدَقْتَ فَعَجِبْنَا

بتوانی بسوی وی راه گفت آنمرد راست گفتی پس شگفت داشتیم ما

لَهٗ يَسْئَلُهٗ وَيُصَدِّقُهٗ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ الْاِيْمَانِ

حال آنمرد را که می پرسد آنحضرت را و تصدیق میکند او را گفت آنمرد پس خبر ده مرا از ایمان

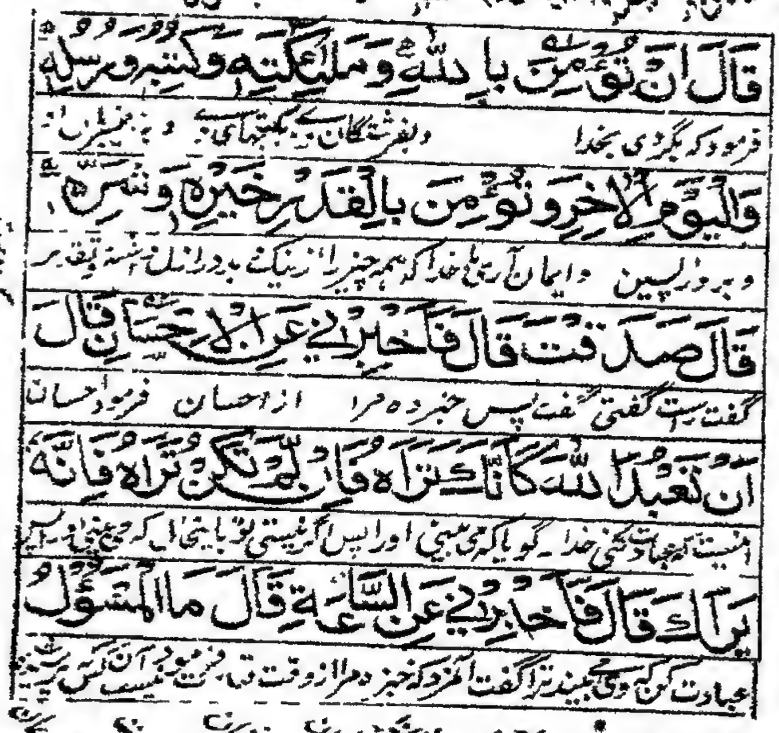
قَالَ اَنْ تُؤْمِنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ

فرمود کہ بگروی بخدا و بفرشتگان و بکتابہای او و بپیغمبران او

وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ

و بروز پسین و ایمان آری بخدا کہ ہمہ چیز از نیکی و بدی از اوست بتقدیر

قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ الْاِحْسَانِ قَالَ

گفت راست گفتی گفت پس خبر دہ مرا از احسان فرمود کہ احسان

اَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَاَنَّكَ تَرٰاهُ فَاِنْ لَّمْ تَكُنْ تَرٰاهُ فَاِنَّهٗ

آنست کہ عبادت کنی خدا را گویا کہ می بینی او را پس اگر نیستی تو بینندہ او را کہ می بیند ترا

يَرٰاكَ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ السَّاعَةِ قَالَ مَا الْمَسْئُوْلُ

عبادت کن او را چنانکہ بیند ترا گفت آنمرد کہ خبر دہ مرا از وقت قیامت فرمود آن کس کہ پرسیدہ شد

عَنْهَا يَا عُمَرُ مِنَ السَّائِلِ قَالَ فَأَخْبِرْنِي

از قیامت دانا تر از کسے کہ پرسندہ ست گفت پس خبر دہ مرا

عَنْ أَمَارَاتِهَا قَالَ أَنْ تَلِدَ الْأَمَةُ رَبَّتَهَا

از علامتہای قیامت فرمود اینکہ بزاید کنیزک مرنی خود را

وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ

و ببینی برہنہ پایان برہنہ تنان فقراے چراندگان

الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ قَالَ ثُمَّ

گوسفندان را زیادتی کنندگان بر یکدیگر در بنا گفت عمر رضہ پس

انْطَلَقَ فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ثُمَّ قَالَ لِي يَا عُمَرُ

روان شد پس درنگ کردم من زمانی دراز باز فرمود آنحضرت مرا ای عمر رضہ

أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ

ایا درمی یابی کہ بود سائل گفتم خدا و رسول خدا

أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ

داناتر ست فرمود پس این سائل جبرئیل بود آمد شمارا در حالیکہ تعلیم میکند

دِينَكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَرَوَاهُ أَبُو هُرَيْرَةَ مَعَ

بشما دین شمارا روایت کرد آنرا مسلم و روایت کرد این حدیث را ابو ہریرہ رضہ

اخْتِلَافٍ وَفِيهِ إِذَا رَأَيْتَ الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ

اختلافے کہ با حدیث عمر دارد و در حدیث ابو ہریرہ ست کہ چون بینی تو برہنہ

وَإِيتَاءِ الزَّكٰوةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

وسوم دادن زکوٰۃ چہارم حج وپنجم روزہ ماہ رمضان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ

متفق علیہ است وروایت ہست از ابی ہریرہ رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

الْإِيْمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُوْنَ شُعْبَةً فَأَفْضَلُهَا

ایمان ہفتاد وچند شاخ است پس فاضلترین شعبہا ایمان

قَوْلُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذٰى

گفتن لا الہ الا اللہ کلمہ طیبہ وفروترین شعبہا دور کردن ایچہ ایذا کند مردم را

عَنِ الطَّرِيْقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيْمَانِ

از راہ وشرم داشتن شعبہ عظیمہ است از ایمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

متفق علیہ است وروایت ہست از عبد اللہ بن

عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عمرو رضہ کہ گفت فرمود رسول اللہ صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُوْنَ

علیہ وسلم مسلمان کامل کسے ہست کہ سلامت ماند مسلمانان

مِنْ لِّسَانِهٖ وَيَدِهٖ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى

از زبان و دست او در امان باشند و مهاجر کسی است که ترک کند چیزی را که منع کرده

اللّٰهُ عَنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

خدا از آن روایت کرد بخاری این حدیث را از انس است گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم ایمان نیاورد

اَحَدُكُمْ حَتّٰى اَكُوْنَ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنْ وَّالِدِهٖ

یکی از شما تا آنکه باشم من دوست داشته تر نسبوی او از پدرش

وَوَلَدِهٖ وَالنَّاسِ اَجْمَعِيْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

و فرزندش و همه مردم متفق علیه است و از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

ابی هریره رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِيْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ

الله علیه وسلم سوگند بخدائیکه بقبضهٔ ذات محمد

بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هٰذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٌّ وَلَا نَصْرَانِيٌّ

در دست اوست نفس محمد مراد هیچ کسی ازین امت یا یهودی باشد یا نصرانی

ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ

پس بمیرد و نگرود بآنچه که بان فرستاده شده ام من بآن مگر آنکه باشد

أَصْحَابِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

از اهل دوزخیان روایت کرد مسلم در روایت است از ابوهریره رض گفت گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يُؤْذِينِي

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گفت خدای تعالی میرنجاند مرا

ابْنُ آدَمَ يَسُبُّ الدَّهْرَ وَأَنَا الدَّهْرُ بِيَدِيَ الْأَمْرُ أُقَلِّبُ

فرزند آدم دشنام میدهد ابن آدم روزگار را و حال آنکه منم دهر بدست من است کار گردانم

اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رض

شب و روز را متفق علیه است روایت است از ابوموسی اشعری رضی الله عنه

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَحَدٌ أَصْبَرُ عَلَى

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیست هیچ کس صابر تر از خدا بر

أَذًى يَسْمَعُهُ مِنَ اللّٰهِ يَدَّعُونَ لَهُ الْوَلَدَ ثُمَّ يُعَافِيهِمْ وَيَرْزُقُهُمْ

مزاحمتی که میشنود از ایشان میخوانند برای وی فرزند پس تندرست میدارد و روزی میرساند ایشان را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیه و در روایت است از ابی ذر رض گفت آمدم پیغمبر را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثَوْبٌ أَبْيَضُ وَهُوَ نَائِمٌ ثُمَّ أَتَيْتُهُ وَقَدِ

وسلم و حال آنکه بود بر انحضرت جامه سفید و آنحضرت در خواب بود پس بیدار شد از آدم و حال آنکه

اسْتَيْقَظَ فَقَالَ مَا مِنْ عَبْدٍ قَالَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ ثُمَّ مَاتَ

بیدار شده بود پس گفت نیست هیچ بنده که گفت لا اله الا الله پس بمرد

عَلٰى ذٰلِكَ لَا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى

بدانکه گمانکه در می آید ان بنده بهشت را نگفتم اگرچه زنا کرده باشد

وَاِنْ سَرَقَ قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ

دزدی کرده باشد گفت اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد

قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ قَالَ وَاِنْ زَنٰى

گفتم اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد گفت اگرچه زنا کرده باشد

وَاِنْ سَرَقَ قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ

واگرچه دزدی کرده باشد گفتم من اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد

قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ عَلٰى رَغْمِ اَنْفِ

گفت اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد داخل شود بهشت علی رغم بینی

اَبِیْ ذَرٍّ وَكَانَ اَبُوْ ذَرٍّ اِذَا حَدَّثَ بِهٰذَا

ابی ذر و بود ابوذر در وقتی که بیان میکرد این حدیث را

قَالَ وَاِنْ رَغِمَ اَنْفُ اَبِیْ ذَرٍّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

میگفت اگرچه خاک الوده شود بینی ابوذر رغم متفق علیه است

وَعَنْ اَبِیْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

در روایت است از ابی امامہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَحَبَّ لِلّٰهِ وَاَبْغَضَ لِلّٰهِ وَاَعْطٰی

علیہ وسلم کسیکہ دوست دارد کسی را برای خدا و کسیکہ دشمنی دارد برای خدا و عطا دہد

لِلّٰهِ وَمَنَعَ لِلّٰهِ فَقَدِ اسْتَکْمَلَ الْاِیْمَانَ رَوَاهُ

برای خدا و منع دہد برای خدا پس تحقیق کامل گردانید ایمان خود را رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

ابوداؤد و در روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فضل ترین

الْاَعْمَالِ الْحُبُّ فِی اللّٰهِ وَالْبُغْضُ فِی اللّٰهِ رَوَاهُ

عملہا دوست داشتن است کسی را از جہت خدا و دشمن داشتن از جہت خدا رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

ابوداؤد و در روایت است از جابر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لِثِنْتَانِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو خصلت

مُوْجِبَتَانِ قَالَ رَجُلٌ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا الْمُوْجِبَتَانِ

واجب گردانندہ اند گفت مردی ای پیغمبر خدا چیست معنی واجبتان

قَالَ مَنْ مَّاتَ يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ

فرمود کسیکه مرد در حالیکه شریک میگرداند با خدا چیزی را می در آید آتش دوزخ

وَمَنْ مَّاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ

و کسیکه بمیرد در حالیکه شریک نمیگرداند بخدا چیزی را می در آید بهشت

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

رواه مسلم و روایت است از معاذ ابن جبل

قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت فرمود مرا پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَفَاتِيْحُ الْجَنَّةِ شَهَادَةُ اَنْ لَّا اِلٰهَ

وسلم کلیدهای بهشت گواهی دادن است باین کلمه که لا الہ

اِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ وَهْبِ بْنِ

الا اللہ است رواه احمد روایت است از وهب ابن

مُنَبِّهٍ رض قِيْلَ لَهٗ اَلَيْسَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مِفْتَاحَ

منبه رض گفته شد او را آیا نیست لا الہ الا اللہ کلید

الجنة قال بلى ولكن ليس مفتاح الا وله اسنان

بہشت گفت آری ولیکن نیست کلیدے مگر آنکہ مراورا دندانہا ست

فان جئت بمفتاح له اسنان فتح لك والا لم يفتح لك

پس اگر آدمی تو کلید ہر آنکہ مراورا دندانہا است کشادہ شود ترا ورنہ کشادہ نشود ترا

رواه البخاري في ترجمة باب وعن ابي هريرة رض

رواہ بخاری در ترجمہ باب و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا احسن

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون نیک گرداند

احدكم اسلامه فكل حسنة يعملها تكتب بعشر

یکی از شما اسلام خود را پس ہر کار نیک کہ بکند او را نوشتہ می شود

امثالها الى سبع مائة ضعف وكل سيئة يعملها

برابر وہ چند آں تا ہفت صد زیادتی و ہر بدی کہ می کند

تكتب بمثلها حتى يلقى الله متفق عليه وعن

نوشتہ می شود بمثل آں تا وقتیکہ ملاقات کند خدا را متفق علیہ و روایت ست از

ابي امامة رض ان رجلا سال رسول الله صلى

ابی امامہ رض کہ مردی پرسید پیغامبر خدا را صلے اللہ

عليه وسلم ما الايمان قال اذا سرتك

علیہ وسلم چیست نشان ایماں فرمود چون شاد گرداند ترا

حسنتك وساءتك سيئتك فانت مؤمن

عمل نیک تو و اندوہگین گرداند ترا بد تو پس تو مؤمن باشی

قال يا رسول الله فما الاثم قال

گفت ای پیغامبر خدا پس چیست گناہ

إِذَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ فَدَعْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ

چون بخلجد در سینهٔ تو چیزے پس بگذار آنکار را روایت کرد آنرا احمد

وَعَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رض قَالَ قَالَ

در روایت ست از عباس ابن عبد المطلب رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاقَ طَعْمَ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم چشید

الْإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا

ایمان آنکس کہ راضی باشد باخدا از روی پروردگار و باسلام از روی دین

وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولًا

و با محمد صلے اللہ علیہ وسلم از روی نبی

رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابُ الْكَبَائِرِ وَعَلَامَاتِ النِّفَاقِ

رواہ مسلم این باب در بیان گناہان کبیرہ و نشانہای نفاق ست

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ

ای پیغامبر چون بیایند نزدیک تو زنان با ایمان کہ بیعت کنند با تو

عَلٰٓى اَنْ لَّا يُشْرِكْنَ بِاللّٰهِ شَيْـًٔا وَّلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِيْنَ

باین شرط کہ نکنند بشریک باخدا چیزے را و نکنند دزدی و نکنند زنا

وَلَا يَقْتُلْنَ اَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَاْتِيْنَ بِبُهْتَانٍ

و نکشند اولاد خود را و پیش نیارند سخنے دروغ

يَّفْتَرِيْنَهٗ بَيْنَ اَيْدِيْهِنَّ وَاَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيْنَكَ

کہ بربندند پیش آنرا در میان دستہای خویش و پایہای خویش و فرمانی نکنند ترا

فِيْ مَعْرُوْفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّٰهَ

در کار نیک پس بیعت بقبول کن از ایشان و طلب آمرزش کن مر آیشان

اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ

ہر آئینہ خدا آمرزگار مہربان ست ہر آئینہ خدا نے آمرزد آنرا

يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ

کہ شریک آرد بخدای و می آمرزد غیر شریک را ہر کہ را خواہد

وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا بَعِيْدًا

و ہر کہ شریک مقرر کند باخدا ہر آئینہ گمراہ شد از حق گمراہی بسیار در نہایت ضلالت

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوْبِقَاتِ

صلے اللہ علیہ وسلم پرہیز کنید از ہفت خصلت کہ ہلاک کنندگان اند

قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا هُنَّ قَالَ الشِّرْكُ

گفتند صحابہ ای پیغمبر خدا چہ چیز اند آن ہفت فرمود شرک آوردن

بِاللّٰهِ وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ

باخدا وجادو کردن وکشتن ذاتیکہ حرام کردہ است

اللّٰهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَوٰا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ

خدا مگر بحق وخوردن ربا وخوردن مال یتیم را

وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصِنَاتِ

ویشت دادن روز جنگ ودشنام دادن بزنان پارسا

الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

مسلمان غافل از بدکرداری مسلمانان متفق علیہ است وازو

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ

زنا نمیکند زنا کنندہ در ہنگامی کہ زنا میکند وحال آنکہ وی مومن است

وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِيْنَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ

و دزدی نمیکند دزدی کننده هنگامی که دزدی میکند و حال انکه مومن است و نمینوشد شراب را کسی

حِيْنَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً يَرْفَعُ النَّاسُ

هنگامی که مینوشد و حال انکه وی مومن است و غارت نمیکند کسی غارت کردنی که برمیدارند مردم

إِلَيْهِ فِيْهَا أَبْصَارَهُمْ حِيْنَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَغُلُّ

بسوی آن غارت کننده در ان غارت کردن چشمهای خود را وقتیکه غارت میکند و حال انکه وی مومن است خیانت نکند

أَحَدُكُمْ حِيْنَ يَغُلُّ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَإِيَّاكُمْ إِيَّاكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

یکی از شما از غنیمت هنگامیکه خیانت میکند و حال انکه وی مومن است پس دور دارید خود را ازین گناه متفق علیه است

وَفِيْ رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَلَا يَقْتُلُ حِيْنَ يَقْتُلُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

و در روایت ابن عباس است و نمیکشد هیچکس هنگامیکه میکشد و حالانکه وی مومن است

قَالَ عِكْرِمَةُ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ كَيْفَ يُنْزَعُ الْإِيْمَانُ مِنْهُ

گفت عکرمه گفتم من مر ابن عباس را چگونه کشیده میشود ایمان ازین شخص

قَالَ هٰكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ أَخْرَجَهَا فَإِنْ تَابَ

گفت اینچنین و تشبیک کرد میان انگشتان خود پس بیرون آورد انگشتان را پس

عَادَ إِلَيْهِ هٰكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَقَالَ

اگر توبه کرد و برگشت ازان معصیت باز میگرداند ایمان را بسوی وی و تشبیک کرد میان انگشتان خود و گفته است

أَبُوْ عَبْدِ اللّٰهِ لَا يَكُوْنُ هٰذَا مُؤْمِنًا تَامًّا وَلَا يَكُوْنُ

ابو عبد الله بخاری نمیباشد این شخص مومن کامل و نمیباشد

لَهُ نُوْرُ الْإِيْمَانِ هٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ

مر او را نور ایمان این عبارت بخاری است و روایت است از ابو هریره

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا زَنَى الْعَبْدُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چون زنا میکند بنده

خَرَجَ مِنْهُ الْإِيمَانُ فَكَانَ فَوْقَ رَأْسِهِ كَالظُّلَّةِ فَإِذَا

بیرون می آید از وی ایمان پس می باشد بالای سر وی مانند سایبان پس چون

خَرَجَ مِنْ ذٰلِكَ الْعَمَلِ رَجَعَ إِلَيْهِ الْإِيمَانُ رَوَاهُ

بیرون میآید از آن عمل باز برمیگردد بسوی وی ایمان رواه

التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ رح وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

ترمذی و ابو داود رح و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود رسول الله صلی الله علیه وسلم

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلٰثٌ وَإِنْ صَامَ وَ

نشان منافق سه خصلت است اگرچه روزه دارد و

صَلّٰى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ ثُمَّ إِذَا

نماز بگذارد و گمان می برد که من مسلمانم پس چون

حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اؤْتُمِنَ

دروغ گوید چون وعده کند خلاف کند و چون امانت نهاده شود

خَانَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

خیانت کند متفق علیه و روایت است از عبد الله بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود پیغمبر ما صلی الله علیه وسلم

مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ

هر کس که باشند این چهار در وی باشد نگویم منافق خالص هر که باشد در وی

خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ

یک خصلت ازین چهار باشد در وی یک خصلت از نفاق

حَتَّى يَدَعَهَا إِذَا ائْتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ

تا آنگه بگذارد آنرا چون امانت پیش وی شود خیانت کند و چون سخن گوید دروغ

وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و چون عهد بندد بشکند و چون پیکار کند سر گشتی و زشت متفق علیه

بَابٌ فِي الْوَسْوَسَةِ وَلَقَدْ خَلَقْنَا

این باب در بیان وسوسه است و بر آنکه ما آدمی را

الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ

آفریدیم و میدانیم چیزیکه بخاطر و سنگ اندیشد نفس او

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ بِسْمِ اللَّهِ

و ما نزدیکتریم باو از رگ جان بنام خدای

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ

بخشاینده مهربان بگو پناه میگیرم بپروردگار مردمان

النَّاسِ إِلَهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

خداوند مردمان از شر وسوسه اندازنده پس خنده

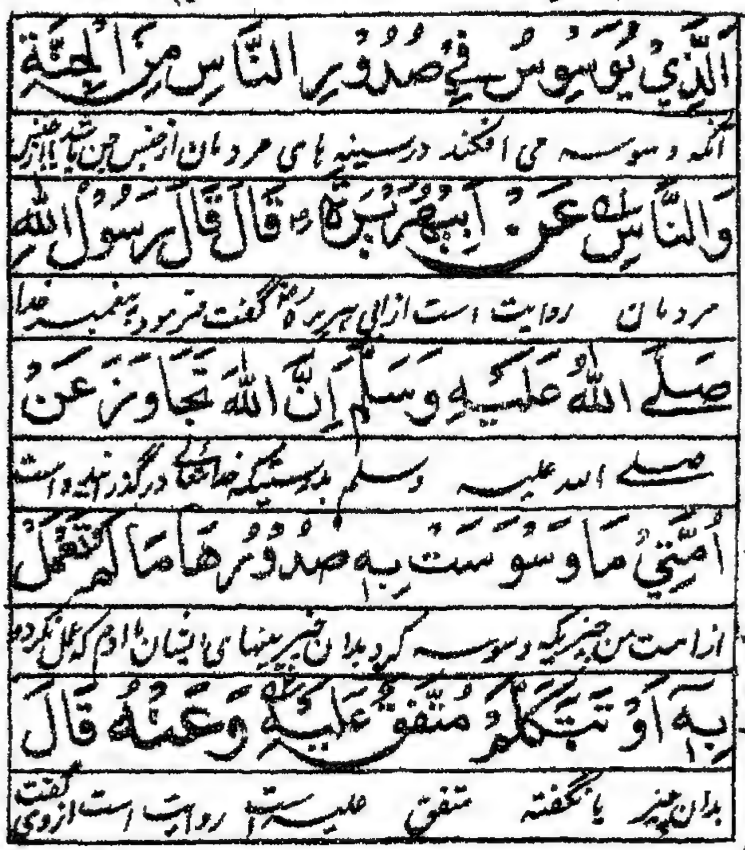

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ

آنکه وسوسه می افکند در سینه های مردمان از جنس جن یا شیاطین

وَالنَّاسِ ۝ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ۝ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

مردمان روایت است از ابی هریره رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ عَنْ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدای تعالی درگذرنیده است

أُمَّتِي مَا وَسْوَسَتْ بِهِ صُدُورُهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ

از امت من چیزیکه وسوسه کرد بدان خیر سینهای ایشان تا وقتیکه عمل نکردند

بِهِ أَوْ تَتَكَلَّمْ ۝ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ ۝ وَعَنْهُ قَالَ

بدان چیز یا نگفته متفق علیه است روایت است از وی گفت

جَاءَ نَاسٌ مِّنْ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

آمدند جماعت از یاران پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَاَلُوْهُ

وسلم بسوی پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس پرسیدند ازو

اِنَّا نَجِدُ فِيْ اَنْفُسِنَا مَا يَتَعَاظَمُ اَحَدُنَا اَنْ يَّتَكَلَّمَ

بتحقیق میابیم در ذاتهای خود از وسواس چیزیکه سخت بزرگ میدارد یکی ازما که

بِهٖ قَالَ اَوَقَدْ وَجَدْتُمُوْهُ قَالُوْا نَعَمْ قَالَ ذَاكَ

ازو گفت ایا بتحقیق یافتید شما ازو گفتند آری گفت این

صَرِيْحُ الْاِيْمَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

محض ایمان است رواه مسلم و روایت است از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَا مِنْكُمْ مِّنْ اَحَدٍ اِلَّا وَقَدْ وُكِّلَ بِهٖ قَرِيْنُهٗ

نیست از شما کسی یک مگر آنکه بتحقیق گماشته شده است بروی قرین

مِنَ الْجِنِّ وَقَرِيْنُهٗ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ قَالُوْا وَاِيَّاكَ

از جنیان و قرین وی از فرشتگان گفتند صحابه و خود را اراده میکنی

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ وَاِيَّايَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ اَعَانَنِيْ

ای پیغمبر خدا فرمود و خود را نیز و لیکن خدا یاری داد مرا

عَلَيْهِ فَاسْلَمَ فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِخَيْرٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بروی پس اسلام آورد و نمی آمرنکند مرا مگر بچیز خیر رواه مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

و در روایت است از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ ابْنِ آدَمَ

الله علیه وسلم بدرستیکه شیطان میرود

مَجْرَى الدَّمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

در آدمی مانند رفتن خون در بدن متفق علیه است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

و در روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ إِبْلِيسَ يَضَعُ عَرْشَهُ

الله علیه وسلم بدرستیکه ابلیس مے نهد تخت خود را

عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ يَفْتِنُونَ النَّاسَ

بر آب پس میفرستد لشکرهای خود را که در فتنه می اندازند مردم را

فَأَدْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِيءُ

پس نزدیک تر ایشان از روی مرتبه بزرگترین ایشان است از ایشان فتنه می آرد

أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا فَيَقُولُ

یکی از شیاطین پس میگوید کردم من چنین و چنین پس میگوید ابلیس

مَا صَنَعْتَ شَيْئًا قَالَ ثُمَّ يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ

نکردی چیزی را گفت جا بر پستر می آید یکی از لشکریان او پس بگوید

مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ قَالَ

نگذاشتم فرزندادم را تا انکه جدائی انگندم میان وی و میان زن او گفت

فَيُدْنِيهِ مِنْهُ فَيَقُولُ نِعْمَ أَنْتَ قَالَ الْأَعْمَشُ

پس نزدیک میگرداند او را پس بگوید نیکو باشی تو گفت اعمش

أُرَاهُ قَالَ فَيَلْتَزِمُهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

گمان میبرم من جابر را که گفت پس چسبانیده میگیرد او را روایت کرد این حدیث مسلم و روایت است

عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ رَضِيَ قَالَ قُلْتُ يَا

از عثمان ابن ابی العاص رضی الله عنه گفت گفتم اے

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه

الشَّيْطَانَ قَدْ حَالَ بَيْنِي وَبَيْنَ صَلَاتِي وَ

شیطان حائل میگردد میان من و میان نماز من و

بَيْنَ قِرَاءَتِي يُلَبِّسُهَا عَلَيَّ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

میان قراءة من و مخلوط میکند قراءة را بر من پس گفت پیغمبر خدا صلے

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاكَ شَيْطَانٌ يُقَالُ لَهُ

الله علیه وسلم انکه حائل میشود شیطانی است گفته میشود مر او را

خِنْزَبٌ فَإِذَا أَحْسَسْتَهُ فَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْهُ وَاتْفُلْ

خنزب پس چون حس کنی ابن را پس پناه جو بخدا از ان شیطان و تف کن

عَلَى يَسَارِكَ ثَلَاثًا فَفَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَذْهَبَهُ اللَّهُ

بر جانب چپ خود سه بار پس کردم ان را پس دور گردانید او را الله

عَنِّي رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابُ الْإِيمَانِ بِالْقَدَرِ

ازمن رواه مسلم این باب ایمان بقدر است

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ط

ونزد یک اوست کلیدهای غیب نمیداند ش مگر او

وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ

ومیداند انچه در بیابان ودریاست ونمی افتد

وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ

برگ مگر میداند ش ونمی افتد هیچ دانه در تاریکیهای زمین

وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ط

ونه هیچ تر ونه هیچ خشک مگر ثبت است در کتاب روشن

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا

ونیست هیچ جنبنده در زمین مگر بر خدا است روزی

وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ

ومیداند جای ماندن او را وجای گذاشتن او را هریک در کتاب

مُبِينٌ ۝ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ

روشن است و روایت است از عبداللہ بن عمرو رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَتَبَ اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نوشت خدا تعالیٰ

مَقَادِيْرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ اَنْ يَّخْلُقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

اقدار خلایق را پیش از پیدا کردن آسمانہا و زمین

بِخَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ قَالَ وَكَانَ عَرْشُهٗ عَلَى الْمَاءِ

پنجاہ ہزار سال گفت و بود عرش خدا بر آب

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِحْتَجَّ اٰدَمُ وَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مباحثہ کرد ندیکد بگر آدم و

مُوْسٰى عِنْدَ رَبِّهِمَا فَحَجَّ اٰدَمُ مُوْسٰى قَالَ مُوْسٰى اَنْتَ اٰدَمُ

موسیٰ نزد یک پروردگارشان پس غالب آمد حجت آدم موسیٰ را گفت موسیٰ تو آن آدمی

الَّذِيْ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهٖ وَنَفَخَ فِيْكَ مِنْ رُّوْحِهٖ

کہ پیدا کرد خدا ترا از دست قدرت خود و دمید در تو از روح خود

وَاَسْجَدَ لَكَ مَلٰٓئِكَتَهٗ وَاَسْكَنَكَ فِيْ جَنَّتِهٖ

و ساجد گردانید مر ترا فرشتگان خود را و سکونت داد ترا در بہشت

To: www.al-mostafa.com

ثُمَّ اَهْبَطْتَ النَّاسَ بِخَطِيْئَتِكَ اِلَى الْاَرْضِ قَالَ

خود بسیار فرود افگندی تو مردم را بسبب گناهی که کردی بر زمین گفت

اٰدَمُ اَنْتَ مُوْسَى الَّذِىْ اصْطَفَيْكَ اللّٰهُ بِرِسَالَتِهٖ

آدم تو آن موسی هستی که برگزید ترا خدا تعالی به پیغمبری خود

وَبِكَلَامِهٖ وَاَعْطَاكَ الْاَلْوَاحَ فِيْهَا تِبْيَانُ كُلِّ شَىْءٍ

و بکلام و داد ترا الواح که در بیان هر چیز است

وَقَرَّبَكَ نَجِيًّا فَبِكَمْ وَجَدْتَ اللّٰهَ كَتَبَ التَّوْرٰيةَ

و نزدیک گردانید ترا راز گوینده پس بگو چند مدت یافتی خدا را که نوشت

قَبْلَ اَنْ اَخْلُقَ قَالَ مُوْسٰى اَرْبَعِيْنَ عَامًا قَالَ

پیش از انکه پیدا کرده شوم گفت موسی چهل سال گفت

اٰدَمُ فَهَلْ وَجَدْتَ فِيْهَا وَعَصٰى اٰدَمُ رَبَّهٗ

آدم پس ایا یافتی تو در توریت و گناه کرد آدم پروردگار خود را

فَغَوٰى قَالَ نَعَمْ قَالَ اَفَتَلُوْمُنِىْ عَلٰى اَنْ عَمِلْتُ عَمَلًا

پس گم کرد راه را گفت موسی آری یافتم گفت آدم ایا پس ملامت میکنی مرا بر انکه کردم

كتبه الله علي ان اعمله قبل ان يخلقني بار بعين

نوشت خدا بر من كه بكنم آنرا پيش از انكه پيدا كند مرا بچهل

سنة قال رسول الله صلى الله عليه

سال فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه

وسلم فجاء آدم موسى رواه مسلم وعن

وسلم پس غالب آمد آدم بر موسى رواه مسلم در روايت است

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

از ابي هريره رض گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه

وسلم ما من مولود الا يولد على الفطرة فابواه

وسلم نيست هيچ زائيده شده مگر انكه زائيده ميشود بر فطرت پس مادر و پدر

يهودانه او ينصرانه او يمجسانه كما تنتج

يهودي ميگردانند او را يا نصراني يا مجوسي چنانكه زايانيده ميشود

البهيمة بهيمة جمعاء هل تحسون فيها من

چهارپايه چهارپاه تمام كامل در اعضاء آيا مي بينيد شما در آن بهايم هيچ بهيمه بريده

جدعاء ثم يقول فطرة الله التي فطر الناس

يا گوش بريده پس ميگفت و ميخواند اين آيه را لازم گير بر خلقت خدا كه پيدا كرده است

عليها لا تبديل لخلق الله ذلك الدين القيم

آدميان را بر آن نيست تغيير پيدايش خدا را اين مقتضاى دين و امت است

متفق علیہ وعن عبادۃ بن الصامت قال قال

متفق علیہ روایت ہست از عبادہ بن صامت رض گفت فرمود

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ان اول ما

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی کہ نخستین چیز کہ پیدا کرد

خلق اللہ القلم فقال لہ اکتب قال ما اکتب قال اکتب القدر

خدا قلم است پس گفت مر او را بنویس گفت چہ بنویسم گفت بنویس ہر چیز را

فکتب ما کان وما ھو کائن الی الابد رواہ

کہ تقدیر کردہ شدہ ہست پس نوشت آنچہ بود و آنچہ خواہد بود تا ابد رواہ

الترمذی وعن ابی خزامۃ عن ابیہ قال قلت

ترمذی و روایت ہست از ابی خزامہ از پدر خود گفت گفتم

یا رسول اللہ ارایت رقی نسترقیہا وادویۃ

ای پیغمبر خدا خبر دہ ما را از حال افسونہا کہ افسون گری میکنیم بآنہا و ادویہ

نتداوی بہا وتقاۃ نتقیہا ھل ترد من قدر

تداوی میکنیم بآن و پناہہا کہ پناہ میجوئیم بدان آیا باز می گرداند آنہا

اللہ شیئا قال ھی من قدر اللہ رواہ احمد

از قضا و قدر خدا تعالی چیزہا را گفت این چیزہا از قضا و قدر خدا ہست رواہ احمد

والترمذی وابن ماجۃ وعن ابی ھریرۃ رض قال

و ترمذی و ابن ماجہ و روایت ہست از ابی ہریرہ رض گفت

خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

برآمد از خانه بر ما پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

وَنَحْنُ نَتَنَازَعُ فِي الْقَدَرِ فَغَضِبَ حَتّٰى احْمَرَّ

و ما بحث و نزاع میکردیم در مسئلہ قضا و قدر پس خشم کرد آنحضرت تا آنکہ سرخ شد

وَجْهُهٗ حَتّٰى كَاَنَّمَا فُقِئَ فِي وَجْنَتَيْهِ حَبُّ

روی او گویا شکافتہ شدہ است در ہر دو رخسار او دانہاے

الرُّمَّانِ فَقَالَ اَبِهٰذَا اُمِرْتُمْ اَمْ بِهٰذَا

انار پس گفت آیا باین امر کردہ شدہ است شما را یا باین

اُرْسِلْتُ اِلَيْكُمْ اِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ

فرستادہ شدہ ام من بسوے شما ہلاک نشدند کسانیکہ بودند پیش از شما

حِيْنَ تَنَازَعُوْا فِي هٰذَا الْاَمْرِ عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ

کہ ہنگامیکہ بحث کردند در قضا و قدر واجب میگردانم بر شما

عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ اَلَّا تَنَازَعُوْا فِيْهِ رَوَاهُ

واجب میگردانم بر شما کہ نزاع نکنید در این امر رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ

ترمذی و در روایت است از عبداللہ ابن عمر رض گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شنیدم من پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ خَلْقَهٗ فِيْ ظُلْمَةٍ

کہ میگفت بدرستی کہ خدا تعالیٰ پیدا کرد خلق خود را در تاریکے

فَاَلْقٰى عَلَيْهِمْ مِنْ نُوْرِهٖ فَمَنْ اَصَابَهٗ

پس بینداخت بر خلق از نور خود پس کسیکہ رسید اورا

مِنْ ذٰلِكَ النُّوْرِ اهْتَدٰى وَمَنْ اَخْطَاَهٗ

ازان نور راہ راست یافت و کسیکہ نرسید

ضَلَّ فَلِذٰلِكَ اَقُوْلُ جَفَّ الْقَلَمُ

گمراہ شد پس ازین جہت میگویم خشک شد قلم

عَلٰى عِلْمِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بر انچہ دانست خدا رواہ ترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و ازیست است از عائشہ رض گفت گفت رسول و پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةٌ لَعَنْتُهُمْ وَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ

صلی اللہ علیہ وسلم شش کس اند کہ لعنت کردہ ام من ایشانرا و لعنت کردہ است ایشانرا خدا

وَكُلُّ نَبِيٍّ يُجَابُ الزَّائِدُ فِي كِتَابٍ

وهر پیغمبری قبول کرده شده است دعای او یکی ازان زیاده کننده در کتاب

اللهِ وَالْمُكَذِّبُ بِقَدَرِ اللهِ وَالْمُتَسَلِّطُ

خدا دوم تکذیب کننده تقدیر الهی سوم غلبه نماینده بر مردم

بِالْجَبَرُوتِ لِيُعِزَّ مَنْ أَذَلَّهُ اللهُ وَ

بجبروت تا گرامی دارد جبار کسی را که خوار گردانیده است خدا او را

يُذِلَّ مَنْ أَعَزَّهُ اللهُ وَالْمُسْتَحِلُّ لِحَرَمِ

وخوار گرداند کسی را که عزیز گردانیده است او را خدا چهارم استحلال کننده حرم

اللهِ وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِي مَا حَرَّمَ اللهُ

خدا را پنجم حلال داننده از اهل قرابت من چیزی را که حرام گردانیده است خدا

ایشان را تا دلایل عبرت وقدرت ند بیند بعده امام احمد فرمود که ایذاء اعظم از قتل آل رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم نیست

وَالتَّارِكُ لِسُنَّتِي رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الْمَدْخَلِ

ششم ترک کنندہ سنت مرا رواہ بیہقی در مدخل

وَرَزِينٌ فِي كِتَابِهِ وَعَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَكَّامِسٍ رض

ورزین در کتاب خود و روایت است از مطرف بن عکامس رضہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ چون

قَضَى اللّٰهُ لِعَبْدٍ أَنْ يَمُوتَ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ

حکم کند خدا بر آنکہ بمیرد در زمین بگرداند مر آن بندہ را

إِلَيْهَا حَاجَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بسوی آن زمین حاجتے رواہ احمد والترمذی و روایت است

أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از ابی درداء رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ فَرَغَ إِلَى كُلِّ عَبْدٍ

علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ فارغ شدہ بسوی ہر بندہ

مِنْ خَلْقِهٖ مِنْ خَمْسٍ مِنْ اَجَلِهٖ وَعَمَلِهٖ وَمَضْجَعِهٖ

که از مخلوقات اوست از پنج چیز از اجل او و از عمل هر بنده و از مسکن او

وَاَثَرِهٖ وَرِزْقِهٖ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ

و حرکت و رزق هر بنده رواه احمد و روایت است از ابن دیلمی که

قَالَ اَتَيْتُ اُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهٗ قَدْ وَقَعَ

گفت آمدم من نزد ابی بن کعب پس گفتم من او را تحقیق که افتاد

فِيْ نَفْسِيْ مِنَ الْقَدَرِ فَحَدِّثْنِيْ لَعَلَّ اللّٰهَ اَنْ يُذْهِبَهٗ

در دل من چیزی از قضا و قدر پس حدیث کن مرا شاید که خدا تعالی ببرد آن شک

مِنْ قَلْبِيْ فَقَالَ لَوْ اَنَّ اللّٰهَ عَذَّبَ اَهْلَ سَمٰوَاتِهٖ

از دل من پس گفت اگر هر آینه آنست که خدا عذاب کند تمام آسمانیان را

وَاَهْلَ اَرْضِهٖ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ

و زمینیان را عذاب میکرد و ایشانرا و حال آنکه او غیر ظالم است مر ایشان را و اگر رحمت میکرد

كَانَتْ رَحْمَتُهٗ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ اَعْمَالِهِمْ وَلَوْ اَنْفَقْتَ مِثْلَ اُحُدٍ

ایشانرا رحمت او بهتر مر ایشانرا از عملهای ایشان و اگر خرج کنی مانند کوه احد

ذَهَبًا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مَا قَبِلَهُ اللّٰهُ مِنْكَ حَتّٰى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ

طلا را در راه خدا قبول نکند خدا او را از تو تا آنکه ایمان نیاری بقضا و قدر

وَتَعْلَمَ اَنَّ مَا اَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَاَنَّ مَا اَخْطَاَكَ

و تا آنکه بدانی که آنچه رسیده است ترا نبود آنکه نرسد ترا و بدانی که آنچه نرسیده است ترا

لَمْ يَكُنْ لِيُصِيْبَكَ وَلَوْ مُتَّ عَلٰى غَيْرِ هٰذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ

نبود آنکه برسد ترا و اگر بمیری بر غیر این حال هر آینه در آیی باتش دوزخ

قَالَ ثُمَّ اَتَيْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ مَسْعُوْدٍ فَقَالَ مِثْلَ

گفت پس آمدم من عبد الله ابن مسعود رضه را پس گفت مانند

ذٰلِكَ قَالَ ثُمَّ اَتَيْتُ حُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ فَقَالَ

این سخن پس آمدم من نزد حذیفه بن یمان پس گفت

مِثْلَ ذٰلِكَ ثُمَّ اَتَيْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ فَحَدَّثَنِيْ

مانند این سخن پس آمدم زید بن ثابت را پس حدیث کرد

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ ذٰلِكَ

مرا از پیغمبر صلے الله علیه وسلم مانند آن

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

رواه احمد و ابو داود و ابن ماجه

بَابُ الْاِعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ

این باب در چنگ زدن بکتاب و سنت است

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ

بگو اگر دوست میدارید خدارا پس پیروی من کنید تا دوست دارد شمارا خدا

وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝ قُلْ

و بیامرزد شمارا گناهان شما و خدا آمرزنده مهربان است بگو

أَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ

فرمان برید خدارا و پیغمبر را پس اگر رو گردانید پس هر آینه خدا دوست ندارد

الْكٰفِرِينَ ۝ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُولَ فَأُولٰٓئِكَ

کافران را هرکه فرمان برد خدا و رسول را پس این جماعت

مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيّٖنَ وَ

همراه کسانند که انعام کرده خدا بر ایشان از پیغمبران و

الصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَآءِ وَالصّٰلِحِينَ وَحَسُنَ

صدیقان و شهیدان و صالحان و نیکو رفیق

أُولٰٓئِكَ رَفِيقًا ۝ ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ وَكَفٰى بِاللّٰهِ

اند ایشان این بخشایش از خدا است و بس است خدا

عَلِيمًا ۝ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا

دانا و بنافریدیم جن و انس را

لِيَعْبُدُونِ ۝ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ

مگر تا که پرستند مرا نمیخواهم از ایشان رزق را

وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ ۝ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ

که مرا طعام دهند هر آینه خدا همونست رزق دهنده

ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۝ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ

خداوند توانائی استوار و هرچه بدهد شما را پیغمبر

فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ

بگیرید او را و هرچه منع کند شما را از آن باز ایستید و بترسید از خدا

إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۖ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ہر آئینہ خدا سخت کنندہ عقوبت است و فرمان برداری کنید خدا و فرمان برداری

الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ

کنید رسول را پس اگر روگردان شوید پس جز این نیست کہ بر پیغمبر ما پیغام رسانیدن

الْمُبِينُ ۞ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ

آشکارا است ای مسلمانان بترسید از خدا و باید کہ تامل کند

نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ

ہر شخص چہ چیز پیش فرستادہ است برای فردا و بترسید از خدا ہر آئینہ خدا خبردار است

بِمَا تَعْمَلُونَ ۝ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ

بآنچہ میکنید ہر آئینہ ما پیش آوردیم امانت را بر آسمانہا

وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ

و بر زمین و بر کوہا پس قبول نکردند کہ بردارند امانت را و بترسیدند

مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ۝

از آن و برداشت امانت را آدمی ہر آئینہ وی ہست ستمگار نادان

سلہ جزو ۲۸ رکوع ۶ سلہ جزو ۲۲ رکوع ۵

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَتَتَّبِعُنَّ سَنَنَ مَنْ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا

وسلم هرآئینه پیروی خواهید کرد شما طریقه پیشینیان را شبر بشبر و دست

بِذِرَاعٍ حَتَّى لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ ضَبٍّ تَبِعْتُمُوهُمْ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ

بدست تا آنکه اگر داخل شوند ایشان سوراخ سوسمار پیروی خواهید کرد شما ایشان را گفتند ای پیغمبر خدا

الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى قَالَ فَمَنْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ارادہ یکنی یهود و نصاری را فرمود پس کیست متفق علیه و روایت است

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از عائشه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کسیکه نو پیدا کرد در دین ما چیزی را که نیست از دین پس آن چیز مردود است متفق علیه

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ

در خطبه بعد از حمد و نعت بس بهترین سخنان کتاب خدا است و بهترین طریقه

هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا

طریقه محمد است صلی اللہ علیہ وسلم و بدترین چیزها آنست که نو پیدا کرده شده است

وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

و هر بدعت سبب گمراهی است رواه مسلم و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْغَضُ النَّاسِ إِلَى اللهِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دشمن داشته شده ترین مردم بسوی خدا

ثَلٰثَةٌ مُلْحِدٌ فِي الْحَرَمِ وَمُبْتَغٍ فِي الْاِسْلَامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ

سه کس اند الحاد کننده در زمین حرم وطلب کننده در اسلام طریقه جاهلیت را

وَمُطَّلِبُ دَمِ امْرِءٍ بِغَيْرِ حَقٍّ لِيُهْرِيْقَ دَمَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

وطلب کننده خون مرد را بناحق برای آنکه بریزد خون او را رواه بخاری

وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از ابی موسی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اِنَّمَا مَثَلِيْ وَمَثَلُ مَا بَعَثَنِيَ اللّٰهُ بِهٖ كَمَثَلِ رَجُلٍ

وسلم جز این نیست که قصه من و قصه چیزی که فرستاده است مرا پروردگار من چیز مانند قصه مردی

اَتٰى قَوْمًا فَقَالَ يَا قَوْمِ اِنِّيْ رَاَيْتُ الْجَيْشَ بِعَيْنَيَّ وَاِنِّيْ اَنَا

آمد قومی را پس گفت ای قوم بدرستی که من دیده ام لشکر را بدو چشم خود و بدرستیکه من

النَّذِيْرُ الْعُرْيَانُ فَالنَّجَا النَّجَا فَاَطَاعَهٗ طَائِفَةٌ مِّنْ قَوْمِهٖ

خبر خوف رساننده ام برهنه شتابی کنید شتابی کنید پس فرمانبرداری کردند او را بعضی از قوم او

فَاَدْلَجُوْا فَانْطَلَقُوْا عَلٰى مَهَلِهِمْ فَنَجَوْا وَكَذَّبَتْ طَائِفَةٌ

پس رفتند شبانه پس رفتند بر راستگاری خود پس رستگاری یافتند و تکذیب کردند بعض

مِنْهُمْ فَاَصْبَحُوْا مَكَانَهُمْ فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَاَهْلَكَهُمْ

از قوم وی پس صبح کردند و بایستادند بمکان خود پس صبح گردانید ایشان را لشکر هر آینه ایشان را پس هلاک گردانید ایشان را

وَاجْتَاحَهُمْ فَذٰلِكَ مَثَلُ مَنْ اَطَاعَنِيْ فَاتَّبَعَ مَا جِئْتُ بِهٖ

و بیخ بر کند ایشان را پس این قصه کسی است که فرمانبرداری کرد مرا پس پیروی کرد چیزی را که آورده ام من آنرا

وَمَثَلُ مَنْ عَصَانِيْ وَكَذَّبَ مَا جِئْتُ بِهٖ مِنَ الْحَقِّ

و مثال کسیکه نافرمانی کرد مرا و دروغ داشت چیزی را که آورده ام من آنرا از نزد خدا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیه و در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا

صلے اللہ علیہ وسلم حال من بمنزلہ حال مردی است کہ افروختہ آتشی را

فَلَمَّا اَضَاءَتْ مَا حَوْلَهَا جَعَلَ الْفَرَاشُ وَهٰذِهِ الدَّوَابُّ

پس ہرگاہ کہ روشن کردان آتش آنچہ گرد اوست درستاد ند پروانہ ہا واین خبیدہ وکرمہا

الَّتِي تَقَعُ فِي النَّارِ يَقَعْنَ فِيهَا وَجَعَلَ يَحْجُزُهُنَّ وَيَغْلِبْنَهُ

کہ در عادت ایشان ست کہ می افتند در آتش و در کار ستاد نمرد کہ منع میکند انہا را و غالب میشوند انہا بر او

فَيَتَقَحَّمْنَ فِيهَا فَأَنَا آخُذُ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ وَأَنْتُمْ

پس از وحام کردند در آتش پس من گیرندہ ام جامہ بندہا از شما را کہ بازدارم شما را از آتش و شما

تَقَحَّمُونَ فِيهَا هٰذَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَلِمُسْلِمٍ نَحْوُهَا

از وحام میکنید در ان آتش این روایت بخاری ست و مر مسلم را مانند این روایت است

وَقَالَ فِي آخِرِهَا قَالَ فَذٰلِكَ مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ أَنَا آخُذُ

و گفتہ است مسلم در پایان روایت خود گفت پس آنست کہ گویم حال من حال شما است من گیرندہ ام

بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ فَتَغْلِبُونِي

بجامہ بندہای شما از آتش بیائید بسوی من از آتش پس غالب می آئید مرا

تَقَحَّمُونَ فِيهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

می افتید در آتش متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ دَجَّالُونَ كَذَّابُونَ يَأْتُونَكُمْ

باشند در آخر زمان بسیں گفتہ گان دروغ گویان می آرند شما را

مِنَ الْأَحَادِيثِ بِمَا لَمْ تَسْمَعُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ

از احادیث آنچہ نشنیدہ اید شما و نہ

پدران شما

فَإِيَّاكُمْ وَإِيَّاهُمْ لَا يُضِلُّونَكُمْ وَلَا يَفْتِنُونَكُمْ

دور دارید خود را از ایشان و ایشان را از خود تا گمراه نکنند شما را و در فتنه نیندازند شما را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَفٰى بِالْمَرْءِ كَذِبًا

صلی اللہ علیہ وسلم بس است مرد را از دروغ گفتن

أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

آنکہ حدیث کند ہر چیز را کہ شنیدہ است رواہ مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ

و روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ دَعَا إِلٰى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ

کسیکہ بخواند بسوی راہ راست باشد او را از اجر مقدار

أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ

مزدہا کسانیکہ پیروی کنند او را کم نمیکند این از

أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ دَعَا إِلٰى ضَلَالَةٍ

اجرہای ایشان چیزی را و کسیکہ بخواند بسوی گمراہی

كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْاِثْمِ مِثْلُ اٰثَامِ مَنْ تَبِعَهٗ

باشد بر وے از بزہ مقدار بزہای کسانیکہ پیروے کنند او را

لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ اٰثَامِهِمْ شَيْئًا رَوَاهُ

کم نمی کند این از آثام ایشان چیزے را رواہ

مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مسلم و از او گفت گفت رسول اللہ

در روایت است از وی رو گفت فرمود پیغمبر ما

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدَأَ الْاِسْلَامُ غَرِيْبًا

صلے اللہ علیہ وسلم پیدا شد اسلام در آغاز کار غریب

وَسَيَعُوْدُ كَمَا بَدَأَ فَطُوْبٰى لِلْغُرَبَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و زود باشد کہ باز گردد غریب چنانکہ در ابتدا بود پس خوشی باد مر غریبان را رواہ مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

الْاِيْمَانَ لَيَاْرِزُ اِلَى الْمَدِيْنَةِ كَمَا تَاْرِزُ الْحَيَّةُ اِلٰى جُحْرِهَا

ایمان کرد جای آید بسوی مدینہ چنانکہ باز میگردد مار بسوی سوراخ خود

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رض قَالَ فِيْ

متفق علیہ است و روایت است از عرباض ابن ساریہ رضی گفت در

حَدِيْثٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِيْ

حدیثی از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس لازم گیرید بر شما سنت من

وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِيْنَ الْمَهْدِيِّيْنَ تَمَسَّكُوْا بِهَا

و سنت خلفای راشدین کہ راہ یافتگان اند چنگ در زنید بسنت من

وَعَضُّوْا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ وَاِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْاُمُوْرِ

و دندان زنید بر سنت و از امور تازہ کہ خود از کار ہا سے نو پیدا

فَاِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ

پس بدرستیکہ ہر حادثہ احداث کردہ شدہ بدعت است و ہر بدعت ضلالت است رواہ احمد

وَاَبُوْدَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

و ابو داؤد و ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از عبد اللہ ابن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ایمان نمی آرد

أَحَدُكُمْ حَتّٰى يَكُوْنَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهٖ

یکی از شما تا آنکہ باشد ہوای نفس او تابع مرچیزی را کہ آوردم من ازرا

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ

روایت کرد در شرح سنتہ اینحدیث را و ازبلال ابن حارث

الْمُزَنِيِّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مزنی رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحْيٰى سُنَّةً مِنْ سُنَّتِيْ

علیہ وسلم کسیکہ زندہ گرداند سنتی از سنتہای مرا

قَدْ أُمِيْتَتْ بَعْدِيْ فَإِنَّ لَهٗ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ أُجُوْرِ

کہ بتحقیق میرانیدہ شدہ است پس ازمن پس بدرستیکہ مراورا است از اجر مانند مزدہای

مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُوْرِهِمْ

کسانیکہ کار کنند بآن سنت بی آنکہ کم کردہ شود از مزدہای ایشان

شَيْئًا وَمَنِ ابْتَدَعَ بِدْعَةً ضَلَالَةً لَا يَرْضَاهَا اللّٰهُ

چیزی و کسی کہ بدعت پیدا کرد بدعت ضلالت کہ راضی نیست ازان عزت خدا

وَرَسُولُهُ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْأَثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ عَمِلَ بِهَا

پیغمبر خدا باشد بروی از بزه مقدار بزه های کسانیکه پیروی او کرده اند

لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْئًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

او را کم نمیکند این از اثام ایشان چیزیرا . رواه ترمذی وروایت است

عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

از عمر بن عوف رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ الدِّينَ لَيَأْرِزُ إِلَى الْحِجَازِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ

وسلم بدرستیکه که اسلام گردمی آید بسوی حجاز چنانکه بازمیگردد مار

إِلَى جُحْرِهَا وَلَيَعْقِلَنَّ الدِّينُ مِنَ الْحِجَازِ مَعْقِلَ الْأُرْوِيَّةِ

بسوی سوراخ خود وهرآینه پناه میجوید دین ازین حجاز پناه جستن بزکوهی

مِنْ رَأْسِ الْجَبَلِ إِنَّ الدِّينَ بَدَأَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ

از سر کوهی بدرستیکه دین پیدا شده است غریب وتنها وقریب است که بازگردد چنانکه

فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ وَهُمُ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ

بود پس خوش خبری باد مر غربا را وغریبان آن کسانی اند که بجوی سازند چیزیرا که بد ساخته اند مردم

مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

بعد ازمن ازسنت من رواه ترمذی وروایت است ازعبدالله

بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمرو رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أُمَّتِي كَمَا أَتَى عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ حَذْوَ النَّعْلِ

هرآینه بیاید برامت من مانند انچه آمده بر بنی اسرائیل مطابق بیکدیگر

بِالنَّعْلِ حَتَّى إِنْ كَانَ مِنْهُمْ مَنْ أَتَى أُمَّهُ عَلَانِيَةً لَكَانَ

تا انکه اگر بود از بنی اسرائیل کسیکه آمد با مادر خود را اشکارا هرآینه باشد

فِي أُمَّتِي مَنْ يَصْنَعُ ذٰلِكَ وَإِنَّ بَنِي إِسْرَآءِيلَ

در امت من کیکند آن فعل شنیع را و هر آینه بنی اسرایل

تَفَرَّقَتْ عَلٰى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَتَفْتَرِقُ

جدا شدند. هفتاد و دو ملت و جدا خواهد شد

أُمَّتِي عَلٰى ثَلٰثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ

امت من بر هفتاد و سه مذهب همه ایشان

فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً قَالُوا مَنْ هِيَ يَا

مستحق در آمدن دوزخ باشند مگر یک ملت ای

رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي رَوَاهُ

پیغمبر خدا فرمود آن ملت که من بر آنم و صحابه من بر آن رواه

التِّرْمِذِيُّ وَفِي رِوَايَةِ أَحْمَدَ وَأَبِي دَاوُدَ

ترمذی و در روایت احمد و ابی داؤد

عَنْ مُعَاوِيَةَ ثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ

از معاویه آمده که اهل هفتاد و دو ملت در آتش اند

وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَهِيَ الْجَمَاعَةُ وَإِنَّهُ سَيَخْرُجُ

واهل یک ملت در بهشت آن یکی جماعت است و بدرستی که شان این است که بیرون خواهد آمد

فِي أُمَّتِي أَقْوَامٌ تَتَجَارَى بِهِمْ تِلْكَ الْأَهْوَاءُ

در امت من گروه هائی که روان میشود با ایشان آن اهوا

كَمَا يَتَجَارَى الْكَلْبُ بِصَاحِبِهِ لَا يَبْقَى مِنْهُ عِرْقٌ

چنانکه سرایت میکند گزیدن سگ مر صاحب خود را باقی نمیماند از صاحب او هیچ

وَلَا مَفْصَلٌ إِلَّا دَخَلَهُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

رگی و مفصلی مگر در می آید در آن و روایت است از ابن عمر رضی الله عنه گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ لَا يَجْمَعُ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه گردنمی آرد خدا

أُمَّتِي أَوْ قَالَ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

امت مرا یا گفت است امت محمد صلی الله علیه وسلم

عَلَى ضَلَالَةٍ وَيَدُ اللهِ عَلَى الْجَمَاعَةِ وَمَنْ شَذَّ شَذَّ

بر گمراهی و دست احسان خدا بر جماعت است و کسیکه تنها افتاد از جماعت افتاده شد

فِي النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

در آتش رواه ترمذی و در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِتَّبِعُوا السَّوَادَ الْاَعْظَمَ فَاِنَّهُ مَنْ شَذَّ شُذَّ

اللہ علیہ وسلم پیروی کنید جمہور را بدرستیکہ شان اینست کہ کسیکہ تنہا افتد از جماعت انداختہ شود

فِي النَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ لِيْ

در آتش رواہ ابن ماجہ و در روایت است از انس رض گفت فرمود مرا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بُنَيَّ اِنْ قَدَرْتَ اَنْ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ای پسرک من اگر توانی کہ

تُصْبِحَ وَتُمْسِيَ وَلَيْسَ فِيْ قَلْبِكَ غِشٌّ لِاَحَدٍ فَافْعَلْ

صبح کنی و شام کنی و حال آنکہ نیست در دل تو کینہ باہیچ کسی پس کنید

ثُمَّ قَالَ يَا بُنَيَّ وَذٰلِكَ مِنْ سُنَّتِيْ وَمَنْ اَحَبَّ سُنَّتِيْ فَقَدْ

پس گفت ای پسرک من و آن کار از سنت من است و کسیکہ دوست دارد سنت مرا پس تحقیق

اَحَبَّنِيْ وَمَنْ اَحَبَّنِيْ كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

دوست میدارد مرا و کسیکہ دوست دارد مرا باشد با من در بہشت رواہ ترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و در روایت است از ابوہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِيْ عِنْدَ فَسَادِ اُمَّتِيْ فَلَهٗ

علیہ وسلم کسیکہ چنگ در زند بسنت من نزد فساد امت من پس او را است

أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي كِتَابِ الزُّهْدِ لَهُ مِنْ

مزد و ثواب صد شهید رواه بیهقی در کتاب الزهد لفظ له بنیز از فا

حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

از حدیث ابن عباس رضه و در روایت است از ابی هریره رضه گفت فرمود رسول الله

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ مَنْ تَرَكَ مِنْكُمْ عُشْرَ

صلے الله علیه و سلم بدرستیکه شما در زمانی هستید که هر که بگذارد از شما دهم حصه

مَا أُمِرَ بِهِ هَلَكَ ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ مَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ بِعُشْرِ

آنچه امر کرده شده است بدان هلاک شود پس می آید زمانیکه هر که بجد از ایشان دهم حصه

مَا أُمِرَ بِهِ نَجَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض

آنچه امر کرده شده است بدان نجات یابد رواه ترمذی در روایت است از معاذ ابن جبل

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الشَّيْطَانَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم بدرستیکه شیطان

ذِئْبُ الْإِنْسَانِ كَذِئْبِ الْغَنَمِ يَأْخُذُ الشَّاذَّةَ وَالْقَاصِيَةَ

گرگ آدمی است مانند گرگ گوسفند که میگیرد گوسفند پراکنس ناگیرنده ست بکله

وَالنَّاحِيَةَ وَإِيَّاكُمْ وَالشِّعَابَ وَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَ

و دور رونده از کله و یک جانب نشاننده است و دور دارید خود را از راههای میان دره کوه و لازم گیرید جماعت را

الْعَامَّةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

و کثیر را رواه احمد و در روایت است از ابی ذر رضه گفت گفت

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ

پیغمبر الله صلے الله علیه و سلم کسیکه جدا شد از جماعت را

شِبْرًا فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الْإِسْلَامِ مِنْ عُنُقِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

مقدار یک شبر پس بتحقیق برکنید ربقه اسلام را از گردن خود رواه احمد

وابو داؤد وعن ابراهيم بن ميسرة رضه

وابو داود وروایت است از ابراهیم ابن میسره رضه

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من وقر

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه تعظیم کرد

صاحب بدعة فقد اعان على هدم الاسلام

خداوند بدعت را پس تحقیق مدد کرد بر ویران کردن دین اسلام

رواه البيهقي في شعب الايمان مرسلا وعن

رواه بیهقی در شعب الایمان مرسل وروایت است از

ابن مسعود رضه قال من كان مستنا فليستن بمن

ابن مسعود رضه گفت کسیکه میخواهد که برود راه راست پس باید که برود راه

قد مات فان الحي لا تؤمن عليه الفتنة اولئك

کسانیکه بتحقیق از عالم گذشته اند پس بدرستیکه زندگان ایمنی کرده نمیشود بر ایشان از فتنه آنمردگان

اصحاب محمد صلى الله عليه وسلم كانوا افضل

یاران محمد صلے الله علیه وسلم اند که بودند فاضل تر

هذه الامة ابرها قلوبا واعمقها علما واقلها

از برکه جز ایشان است درین امت و نیکتر بدل از روے دلها و دور اندیش تر از روے علم و کمتر بن آن

تكلفا اختارهم الله لصحبة نبيه ولاقامة دينه

از روے تکلف برگزید ایشان را خدا از برای صحبت پیغمبر خود و برای برپا داشتن دین وی

فَاعْرِفُوا لَهُمْ فَضْلَهُمْ وَاتَّبِعُوهُمْ عَلَى آثَارِهِمْ وَتَمَسَّكُوا

پس بشناسید مر ایشان را فضل ایشان و پیروی کنید ایشان را بر نشانهای ایشان و چنگ در زنید

بِمَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ أَخْلَاقِهِمْ وَسِيَرِهِمْ فَإِنَّهُمْ كَانُوا

بآنچه توانید از خویهای ایشان و روشهای ایشان که بحقیقت بودند

عَلَى الْهُدَى الْمُسْتَقِيمِ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ

بر راه راست رواه رزین و روایتست از

أَنَسٍ رض أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

انس رضه بدرستیکه وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ

وسلم ایمان نمی آرد یکی از شما تا آنکه باشم دوست داشته تر بسوی او

مِنْ نَفْسِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَوَالِدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

از جانش و از مالش و از فرزندش و پدرش و مردمان همه

رَوَاهُ الشَّيْخَانِ وَأَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

رواه شیخان و احمد و نسائی و ابن ماجه

وَقِيلَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتَى أَكُونُ

وگفته شد مر پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کے باشم

مُؤْمِنًا وَفِي لَفْظٍ آخَرَ مُؤْمِنًا صَادِقًا قَالَ إِذَا أَحْبَبْتَ

مومن و در لفظ آخر مومن صادق گفت چون دوست داشته باشی

اللّٰهَ فَقِيلَ وَمَتَى أَحَبَّ اللّٰهَ فَقَالَ إِذَا أَحْبَبْتَ رَسُولَهُ

خدا را پس گفته شد وکی باشم که دوست دارم خدا پس فرمود چون دوست داشته باشی پیغمبر او را

فَقِيلَ وَمَتَى أَحَبَّ رَسُولَهُ قَالَ إِذَا اتَّبَعْتَ طَرِيقَتَهُ

پس گفته شد وکی دوست دارم پیغمبر او را فرمود چون پیروی کنی طریقه او را

وَاسْتَعْمَلْتَ سُنَّتَهُ وَأَحْبَبْتَ بِحُبِّهِ وَأَبْغَضْتَ بِبُغْضِهِ

وعمل کنی سنت او را و دوست داری بسبب دوستی وی و دشمن داری بسبب دشمنی وے

وَوَالَيْتَ بِوَلَايَتِهِ وَعَادَيْتَ بِعَدَاوَتِهِ وَيَتَفَاوَتُ

و دوست شوی بدوستی وی و عداوت کنی بعداوت وی و متفاوت اند

النَّاسُ فِي الْإِيمَانِ عَلَى قَدْرِ تَفَاوُتِهِمْ فِي مَحَبَّتِي

مردمان در ایمان بمقدار تفاوت ایشان در محبت من

وَقِيلَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ آلُ مُحَمَّدٍ

وگفته شد مر پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم را کیستند آل محمد

الَّذِينَ أَمَرْتَنَا بِحُبِّهِمْ وَإِكْرَامِهِمْ وَالْبُرُورِ بِهِمْ فَقَالَ

که امر کرده خدا ما را بمحبت ایشان وگرامی کردن ایشان ونیکوکاری کردن با ایشان پس گفت

أَهْلُ الصَّفَاءِ وَالْوَفَاءِ مَنْ آمَنَ وَأَخْلَصَ فَقُبِّلَ وَمَا عَلَامَاتُهُمْ

صاحب صفا و وفا آنکسان که ایمان آوردند وخالص کردند پس گفته شد وچیست نشانهای ایشان

فَقَالَ إِيثَارُ مَحَبَّتِي عَلَى كُلِّ مَحْبُوبٍ وَاشْتِغَالُ الْبَاطِنِ

پس گفت اختیار کردن محبت من بر همه دوست داشته شده ومشغول داشتن باطن خود را

بِذِكْرِي بَعْدَ ذِكْرِ اللهِ وَفِي أُخْرَى عَلَامَتُهُمْ إِدْمَانُ

بذکر من بعد از ذکر خدا ودر روایت دیگر نشان ایشان دوام کردن

ذِكْرِي وَالْإِكْثَارُ مِنَ الصَّلَوَاتِ عَلَيَّ دَلَائِلُ وَقِيلَ

ذکر من واکثار از صلوات بر من دلائل است وگفته شد

لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ الْقَوِيُّ فِي الْإِيمَانِ

مر پیغمبر خدا را صلے الله علیه وسلم کیست قوی در ایمان اوردن

بِكَ فَقَالَ مَنْ آمَنَ بِي وَلَمْ يَرَنِي فَإِنَّهُ مُؤْمِنٌ بِي عَلَى

بتو پس فرمود کسیکه ایمان آورد بمن ونديد مرا پس بدرستیکه وی مومن است بمن بر

ثَوْبٍ مِنْهُ وَصِدْقٍ فِي مَحَبَّتِي وَعَلَامَةُ ذَلِكَ مِنْهُ أَنَّهُ

توفیقی او ست وبر صدق که در محبت من است ونشان انکار از اوانست که او

يَوَدُّ رُؤْيَتِي بِجَمِيعِ مَا يَمْلِكُ وَفِي أُخْرَى مِلْءَ الْأَرْضِ

دوست میدارد دیدار مرا بتمام انچه که مالک شده است ودر روایت دیگر بقدر ملاء الارض

ذَهَبًا ذَلِكَ الْمُؤْمِنُ بِي حَقًّا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقَالَ

زر پس انست مومن بمن حقیقةً چنین است در دلایل وگفته است

صَاحِبُ الْمَطَالِعِ فِي هٰذِهِ الْاَحَادِيْثِ الْاَرْبَعَةِ لَا

صاحب المطالع درین چہار حدیث کہ

اَعْرِفُهَا وَلَمْ اَجِدْهَا كُتُبَ الْعِلْمِ اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ

نمیشناسم اینہا را او شاتم این ہر چہار جزاین نیست کہ میترسد خدا

مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْاٰنِ مِنْ قَبْلِ

عالمان از بندگان او دشتابی مکن بخواندن قران پیش ازانکہ

اَنْ يُّقْضٰٓى اِلَيْكَ وَحْيُهٗ وَقُلْ رَّبِّ زِدْنِيْ عِلْمًا

انجام رسانیدہ شود بسوی تو وحی او و بگو ای پروردگار من بیفزا مرا دانشے

بَابُ مَا جَآءَ فِيْ فَضْلِ الْعِلْمِ

وَالْعُلَمَاءُ ۝ وَعَنْ كَثِيرِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ كُنْتُ

و روایت است از کثیر ابن قیس ؓ گفت بودم من

جَالِسًا مَعَ أَبِي الدَّرْدَاءِ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ فَجَاءَهُ رَجُلٌ

نشستہ با ابو درداء در مسجد دمشق پس آمد او را مردے

فَقَالَ يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ إِنِّي جِئْتُكَ مِنْ مَدِينَةِ الرَّسُولِ

پس گفت ای ابا درداء بدرستیکہ من آمدہ ام ترا از مدینۂ پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَدِيثٍ بَلَغَنِي أَنَّكَ تُحَدِّثُهُ

صلے اللہ علیہ و سلم جہت شنیدن حدیثے کہ رسیدہ است مرا کہ تو خبر میدہی ازان

عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا جِئْتُ لِحَاجَةٍ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیامدہ ام از جہت حاجتے دیگر

قَالَ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت پس بدرستیکہ من شنیدہ ام پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُولُ مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللهُ بِهِ

گفت کسے کہ برود راہ را کہ طلب کند در وے علمے ہ ببرد خدا او را

طَرِيقًا مِنْ طُرُقِ الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا

براہے از راہ ہاے بہشت و بدرستیکہ فرشتگان ہر آئینہ می نہند بالہاے خود را

رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ

بجہت رضامندی طالب علم و بدرستیکہ عالم ہر آئینہ آمرزش میخواہد برای او ہر کہ

فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالْحِيْتَانُ فِي جَوْفِ الْمَآءِ

در آسمان است و هر که در زمین است و ماهیان در میان آب

وَاِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ

و بدرستیکه فضیلت عالم بر عابد همچو فضل ماه شب

الْبَدْرِ عَلٰى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ وَاِنَّ الْعُلَمَآءَ وَرَثَةُ

چهاردهم است بر بالای همه کواکب و بدرستیکه عالمان وارثان

الْاَنْبِيَآءِ وَاِنَّ الْاَنْبِيَآءَ لَمْ يُوَرِّثُوْا دِيْنَارًا وَّلَا دِرْهَمًا

پیغمبران اند و بدرستیکه پیغمبران وارث نگردانیدند دینار را و نه درهم را

وَاِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ اَخَذَهٗ اَخَذَ بِحَظٍّ وَّافِرٍ رواه

و نگذاشته اند بارث مگر علم را پس کسیکه گرفت علم را گرفت نصیبی تمام رواه

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَ

احمد و ترمذی و ابو داود و ابن ماجه و

الدَّارِمِيُّ وَسَمَّاهُ التِّرْمِذِيُّ قَيْسَ ابْنَ كَثِيْرٍ

دارمی و نام وی را ترمذی به قیس ابن کثیر

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا مَاتَ الْاِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهٗ

علیه وسلم چون بمیرد آدمی بریده میشود از وی هر عملی که میکند

إِلَّا مِنْ ثَلٰثَةٍ إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ

مگر از سه عمل یکی ازان صدقه جاریه یا علم که نفع گرفته شود

بِهٖ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُوْ لَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ

بان یا فرزند نیک گردار که دعا کند اورا رواه مسلم در روایت است

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ

وسلم نیست حسد مگر درین دو کس مرد یکه داد اورا خدا

مَالًا فَسَلَّطَهٗ عَلٰى هَلَكَتِهٖ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ

مال پس بر گماشت وی تلف او را در راه ہلاک کردن او در طاعت حق و مرد یکه داد او را خدا

الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِيْ بِهَا وَيُعَلِّمُهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

حکمت پس او بدان حکم میکند و تعلیم میکند انرا متفق علیه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلِّغُوْا عَنِّيْ وَلَوْ آيَةً

صلے اللہ علیہ وسلم برسانید از من اگرچہ ایمی باشد

وَحَدِّثُوْا عَنْ بَنِيْ إِسْرَآءِيْلَ وَلَا حَرَجَ

و حکایت کنید از بنی اسرائیل و نیست گناه

وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

هر که دروغ بر بندد بر من قصداً پس باید که بگیرد جای نشست خود را از آتش

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روایت کرده است بخاری و هم از وی روایت است گفت گفت رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً

صلی الله علیه وسلم هر که بگشاید از مسلمانی اندوهی

مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللّٰهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ

از اندوه های دنیا آسایش دهد او را خدا تعالی از اندوه ها

كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلٰى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللّٰهُ عَلَيْهِ

اندوه های روز قیامت و کسیکه آسان گرداند کار بر شخصی در دنیا آسان گرداند خدا تعالی

فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ فِي

در دنیا و آخرت و کسیکه بپوشد عیب مسلمانی را بپوشد او را خدا تعالی

الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاللّٰهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ

در دنیا و آخرت و خدا تعالی در یاری کردن بنده است مادام که بنده

فِي عَوْنِ اَخِيْهِ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيْقًا يَلْتَمِسُ فِيْهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللّٰهُ

در یاری کردن برادر خود است و کسیکه برود راهی را که طلب کند در وی علمی را آسان کرداند حق تعالی

لَهٗ بِهٖ طَرِيْقًا اِلَى الْجَنَّةِ وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِيْ بَيْتٍ مِنْ بُيُوْتِ اللّٰهِ

مر او را بسبب آن طریقی الی بهشت و نه فراهم آیند گروهی در خانه از خانه های خدا

يَتْلُونَ كِتَابَ اللّٰهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ

کہ بخوانند قرآن را بطریق ورد و یا تعلیم کنند آنرا با یکدیگر مگر آنکہ فرود آید بر ایشان

عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ

آرام باطن و بپوشند ایشانرا رحمت و گرد درآیند ایشانرا

الْمَلٰئِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ وَمَنْ بَطَّأَ

فرشتگان و یاد کند ایشانرا خدای تعالی در میان جمعی کہ نزد اویند و کسیکہ

بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس اندازد او را عمل او پیش نیارد او را نسب او رواہ مسلم

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رض قَالَ ذُكِرَ

روایت است از ابی امامہ باہلی رضہ گفتہ شد کہ کردہ شد یاد

لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَانِ

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو مرد کہ

أَحَدُهُمَا عَابِدٌ وَالْآخَرُ عَالِمٌ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

از ان دو مرد عابد دیگر عالم پس فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ

صلے اللہ علیہ وسلم فضل عالم بر عابد

كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَاكُمْ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ہمچو فضل من است بر ادنائی شما پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ وَاَهْلَ السَّمٰوٰتِ

علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالی و فرشتگان او و اهل آسمانیان

وَالْاَرْضِ حَتَّى النَّمْلَةَ فِيْ جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحُوْتَ لَيُصَلُّوْنَ

و زمینیان تا مور چه در سوراخ خود و تا ماهی هر آینه درود میفرستند

عَلٰى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بر تعلیم کنند خیر مردم را رواه ترمذی و روایت است

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

اَلْكَلِمَةُ الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْحَكِيْمِ فَحَيْثُ وَجَدَهَا فَهُوَ

سخن علم و حکمت چیز گم شده حکیم است پس هر جا که یافت آنکلمه را پس او حکیم

اَحَقُّ بِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ

سزاوار تر است بآنکلمه رواه ترمذی و ابن ماجه و روایت است

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ فَقِيْهٌ وَّاحِدٌ اَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ اَلْفِ

وسلم یک فقیه سخت تر است بر شیطان از هزار

عَابِدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ رض

عابد رواه ترمذی و ابن ماجه و روایت است از انس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَبُ الْعِلْمِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم طلب علم

فَرِيْضَةٌ عَلٰى كُلِّ مُسْلِمٍ وَوَاضِعُ الْعِلْمِ عِنْدَ غَيْرِ اَهْلِهٖ

فرض است بر ہر مسلم و نہندہ علم نزد کسیکہ اہل آن نیست

كَمُقَلِّدِ الْخَنَازِيْرِ الْجَوْهَرَ وَاللُّؤْلُؤَ وَالذَّهَبَ

ہمچو اندازندہ است بگردن خوکان قلادہ جواہر و مروارید و طلا

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

رواہ ابن ماجہ و روایت کرد بیہقی در شعب ایمان

اِلٰى قَوْلِهٖ مُسْلِمٍ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ مَتْنُهٗ مَشْهُوْرٌ

تا قول او کہ مسلم است و گفت این حدیث متنی است کہ مشہور شدہ است

وَاِسْنَادُهٗ ضَعِيْفٌ وَقَدْ رُوِيَ مِنْ اَوْجُهٍ كُلُّهَا ضَعِيْفٌ

و در بیان مردم و اسناد او ضعیف است و بتحقیق روایت کردہ شدہ است بوجوہ و طرق کہ ہمہ ضعیف است

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از انس رض کہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَرَجَ فِيْ طَلَبِ الْعِلْمِ فَهُوَ فِيْ سَبِيْلِ

علیہ وسلم کسیکہ بیرون آمد برائے طلب علم پس او در راہ

اللّٰهِ حَتّٰى يَرْجِعَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

خدا است تا بازگشتن رواہ ترمذی و دارمی

وَعَنْ سَخْبَرَةَ الْأَزْدِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و روایت است از سخبره ازدی رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ كَانَ كَفَّارَةً

صلے اللہ علیہ وسلم ہر کہ طلب کند علم را باشد این طلب او کفارت

لِمَا مَضَى رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

گناہان را کہ گذشتہ است رواہ ترمذی و دارمی و روایت است از ابو سعید

الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خدری رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَنْ يَشْبَعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَيْرٍ يَسْمَعُهُ حَتَّى يَكُونَ مُنْتَهَاهُ

ہرگز سیر نمیگردد مومن از شنیدن سخن نیک تا آنکہ منتہا و غایت

الْجَنَّةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ سَمِعْتُ

بہشت رواہ ترمذی و روایت است از ابن مسعود رضہ گفت کہ شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ نَضَّرَ اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت تر و تازہ گرداند خدای تعالے

اِمْرَءً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ اَوْعٰى لَهُ مِنْ

مرد یرا کہ شنید از ما چیزے پس برساند آنرا ہمچنانکہ شنید از پس بسا کسیکہ رسانیدہ شدہ باو نگاہدارندہ

سَامِعٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْاَشْجَعِيِّ

شنوندہ را ہ ترمذی و روایت است از عوف ابن مالک اشجعی رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَفْضُّ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم وعظ نمیگوید

اِلَّا اَمِيْرٌ اَوْ مَاْمُوْرٌ اَوْ مُخْتَالٌ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

مگر حاکم یا کسیکہ امر کردہ است او را حاکم یا مردی متکبر رواہ ابو داؤد و روایت است

اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کیکہ

اُفْتِيَ بِغَيْرِ عِلْمٍ كَانَ اِثْمُهٗ عَلٰى مَنْ اَفْتَاهُ وَمَنْ اَشَارَ عَلٰى

فتوی بدہد بیدانش باشد گناہ او بر کسیکہ استفتا نمود او را و کسیکہ امر کرد

اَخِيْهِ بِاَمْرٍ يَعْلَمُ اَنَّ الرُّشْدَ فِيْ غَيْرِهٖ فَقَدْ خَانَهٗ رَوَاهُ

برادر خود را بکارے کہ میداند انکہ صلاح کار در جز آن کار است پس بتحقیق خیانت کرد او را رواہ

ابوداؤد وعن معاوية قال إن النبي صلى الله عليه

ابوداؤد در روایت ست از معاویہ رض گفت بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ

وسلم نهى عن الأغلوطات رواه أبوداؤد وعن

علیہ وسلم نہی کرد از اغلوطات یعنی از سنا لطات رواہ ابوداؤد در روایت است

ابي هريرة رض وايته يوشك أن يضرب الناس أكباد

از ابی ہریرہ رض بطریق روایت نزدیکست کہ بزنند مردم جگرہا

الابل يطلبون العلم فلا يجدون أحدا أعلم

شتران را در انحالیکہ طلب می کنند علم را پس نیابند ہیچ یکی را دانا تر

من عالم المدينة رواه الترمذي

از عالم مدینہ منورہ رواہ ترمذی

وَعَنْهُ فِيمَا أَعْلَمُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از وی در آنچه میدانم از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم این حدیث را فرمود

قَالَ إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبْعَثُ لِهٰذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ

پیغمبر خدا انحقیق خدا برانگیزد برای نفع این امت بر سر هر

مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ

صد سالی کسی را که نو می گرداند برای این امت دین او را. رواه ابوداؤد و روایت است از

الْحَسَنِ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حسن رض از روی مرسل گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

مَنْ جَاءَهُ الْمَوْتُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لِيُحْيِيَ بِهِ الْإِسْلَامَ

کسیکه بیاید او را موت حال آنکه وی طلب میکند علم را تا زنده گرداند بآن علم دین اسلام را

فَبَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّبِيِّينَ دَرَجَةٌ وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ

پس میان او و میان پیغمبران یکپایه تفاوت است در جنت رواه

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

دارمی و در روایت است از واثلة بن اسقع رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ فَأَدْرَكَهُ كَانَ لَهُ

صلی الله علیه وسلم کسیکه بجوید علم دین را پس دریابد آنرا باشد مر او را

كِفْلَانِ مِنَ الْأَجْرِ فَإِنْ لَمْ يُدْرِكْهُ كَانَ لَهُ كِفْلٌ مِنَ الْأَجْرِ

دو نصیب از ثواب پس اگر در نیافت آن علم را باشد مر او را یک نصیب ثواب

To: www.al-mostafa.com

رواه الدارمي وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

رواه دارمی و در روایت ست از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ان مما يلحق المؤمن من عمله

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه از انچه میرسد مسلمان را از ثواب کردار وے

وحسناته بعد موته علما علمه ونشره وولدا

و از نیکیهای وے بعد از مرگ وے علمیست که آموخت او را و پراگنده کرد آن را و فرزندے

صالحا تركه او مصحفا ورثه او مسجدا بناه او بيتا

نیک گذاشت او را یا مصحفے که بارث گذاشت او را یا مسجدے که بنا کرد او را یا خانه

لابن السبيل بناه او نهرا اجراه او صدقة اخرجها

که برای مسافران بنا کرده ست یا نهریکه روان ساخت او را یا صدقه که بیرون آورد آن را

من ماله في صحته وحياته تلحقه بعد موته

از مال خود در تندرستی خود و در حیوة خود میرسد ثواب این چیزها آن مسلمان را پس مرگ او

رواه ابن ماجه والبيهقي في شعب الايمان

رواه ابن ماجه و بیهقی در شعب الایمان

وعن عائشة رض انها قالت سمعت رسول الله

و در روایت ست از عائشه رض بدرستیکه گفت شنیدم من از حضرت رسالت را

صلى الله عليه وسلم يقول ان الله عز وجل وحى الي

صلے اللہ علیہ وسلم میگفت بدرستیکه خدا تعالی وحی کرد بسوے من

أَنَّهُ مَنْ سَلَكَ مَسْلَكًا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ سَهَّلَتْ لَهُ طَرِيقٌ

هر کہ برود راہی در طلب علم آسان گرداند مر او را راہ

الْجَنَّةِ وَمَنْ سَبَقَتْ لَهُ سَعَادَةٌ أَثْبَتَهُ عَلَيْهِمَا الْجَنَّةَ وَفَضَّلَ

بہشت و کسیکہ بر بایم سعادت ہر دو چیز او را ثواب دہد او را و مقابلہ دو چیز بہشت و آبادانی

فِي عِلْمٍ خَيْرٌ مِنْ فَضْلٍ فِي عِبَادَةٍ وَمِلَاكُ الدِّينِ الْوَرَعُ

در علم بہتر است از زیادتی در عبادت و سبب استحکام و قوت دین ورع و پرہیزگاری است

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

روایت کردہ است بیہقی در شعب الایمان و روایت است از ابن عباس رضی اللہ عنہ

قَالَ تَدَارُسُ الْعِلْمِ سَاعَةً مِنَ اللَّيْلِ خَيْرٌ مِنْ إِحْيَائِهَا

گفت درس گفتن علم یک ساعت از شب بہتر است از زندہ گردانیدن تمام شب

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض أَنَّ

روایت کردہ است دارمی و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رضی اللہ عنہ بدرستیکہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِمَجْلِسَيْنِ فِي مَسْجِدِهِ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گذشت بدو مجلس کہ در مسجد شریف وی بودند

فَقَالَ كِلَاهُمَا عَلَى خَيْرٍ وَاحِدُهُمَا أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ أَمَّا

پس فرمود آن حضرت اہل ہر دو مجلس ثابت اند بر نیکی و یکی از آن دو اہل مجلس فاضلتر است از دیگر اما

هٰؤُلَاءِ فَيَدْعُونَ اللّٰهَ وَيَرْغَبُونَ إِلَيْهِ فَإِنْ شَاءَ

اینجماعت مشغول اند بدعا پس میخواہند خدا را و رغبت می کنند بسوی او پس اگر میخواہد

أَعْطَاهُمْ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُمْ وَأَمَّا هٰؤُلَاءِ فَيَتَعَلَّمُونَ

عطا کند ایشان را و اگر میخواہد منع کند ایشان را و اما اینطایفہ کہ مشغول اند بمذاکرہ

الْفِقْهَ أَوِ الْعِلْمَ وَيُعَلِّمُونَ الْجَاهِلَ فَهُمْ أَفْضَلُ *

فقہ را یا علم را و می آموزند نادان را پس ایشان فاضلتر اند

وَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّمًا ثُمَّ جَلَسَ فِيهِمْ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي

و فرستاده شده ام من مگر آموزنده علم را پس نشست آنحضرت درمیان ایشان رواه دارمی و در روایت است از ابی

الدَّرْدَاءِ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا حَدُّ الْعِلْمِ الَّذِي

درداء رض گفت پرسیده شد از ان حضرت صلے اللہ علیہ وسلم که چیست نهایت علمی که

إِذَا بَلَغَهُ الرَّجُلُ كَانَ فَقِيهًا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چون برسد مرد انمرتبه را باشد در اعداد فقها پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ حَفِظَ عَلَى أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا فِي أَمْرِ دِينِهَا بَعَثَهُ اللهُ فَقِيهًا

کسیکه یاد کرد و برساند بامت من چهل حدیث از کار دین ایشان برانگیزد خدا تعالے او را در زمره فقها

وَكُنْتُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَافِعًا وَشَهِيدًا وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

و باشم من او را روز قیامت شفاعت کننده و گواهی دهنده و در روایت است از انس ابن مالک

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَدْرُونَ مَنْ أَجْوَدُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آیا میدانید که کیست زیاده تر

جُودًا قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ اللهُ تَعَالَى أَجْوَدُ جُودًا ثُمَّ أَنَا

از روی جود و کرم گفتند صحابه خدا و رسول خدا داناتر است گفت کامل تر از روی جود خدا تعالے است پس من

أَجْوَدُ بَنِي آدَمَ وَأَجْوَدُهُمْ مِنْ بَعْدِي رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا فَنَشَرَهُ

جوادتر ام از میان آدمیان جوادترین نوع انسان بعد از من مردیست که حاصل کرد علم را پس نشر کرد علم را

يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمِيرًا وَحْدَهُ أَوْ قَالَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَعَنْهُ

می آید در روز قیامت تنها مانند امیرے که همراه او تابعان باشند یا گفت راوی مانند است واحده و در روایت دیگر از وے

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْهُومَانِ لَا يَشْبَعَانِ

بدرستیکه پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دو حریص سیر نمی شوند

مَنْهُومٌ فِي الْعِلْمِ لَا يَشْبَعُ مِنْهُ وَمَنْهُومٌ فِي الدُّنْيَا لَا يَشْبَعُ

یکی حریص در علم سیر نمی شود از تحصیل علم و حریص در دنیا سیر نمیشود

حکم این حدیث علما یکبار از سلف و خلف اربعینات تصنیف کرده اند و در شفاعت و شهادت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گذشته است و مراد بفقهاء اینجا مجتهدین اند و در شرح چهل حدیث شیخ است باز نشان داده شود انشاء اللہ تعالے و در شرح این حدیث نیز

مِنْهَا رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ

ازان روایت کرد بیہقی این ہر سہ احادیث را در شعب الایمان وگفت

قَالَ الْاِمَامُ اَحْمَدُ فِيْ حَدِيْثِ اَبِي الدَّرْدَاءِ هٰذَا مَتْنٌ مَشْهُوْرٌ فِيْمَا

کہ گفت امام احمد در حدیث ابی درداء متن این حدیث مشہور است درمیان

بَيْنَ النَّاسِ وَلَيْسَ لَهٗ اِسْنَادٌ صَحِيْحٌ وَعَنْ عَوْنٍ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ

مردم ونیست مرویرا اسناد صحیح وروایت است ازعون گفت گفت عبداللہ

بْنُ مَسْعُوْدٍ مَنْهُوْمَانِ لَا يَشْبَعَانِ صَاحِبُ الْعِلْمِ وَصَاحِبُ الدُّنْيَا

ابن مسعود رضہ دو حریص سیر نمی شوند اہل علم و اہل دنیا

وَلَا يَسْتَوِيَانِ اَمَّا صَاحِبُ الْعِلْمِ فَيَزْدَادُ رِضًا لِلرَّحْمٰنِ وَاَمَّا

وبرابر نیستند این ہر دو اما صاحب علم پس زیادہ میکند خوشنودی خدائے مہربان را ولیکن

صَاحِبُ الدُّنْيَا فَيَتَمَادٰى فِي الطُّغْيَانِ ثُمَّ قَرَاَ عَبْدُ اللّٰهِ كَلَّآ اِنَّ

صاحب دنیا پس نہایت میرود در سرکشی باز خواند عبداللہ این آیت را حقا ہر آئینہ

الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى اَنْ رَّاٰهُ اسْتَغْنٰى قَالَ وَقَالَ الْاٰخَرُ

آدمے از حد میگذرد وقتیکہ می بیند خودرا تونگر شدہ گفت وگفت یار دیگر

اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْهُ

جز این نیست کہ می ترسند از خدا عالمان از بندگان او رواہ دارمے ومرویست ازوی

مُرْسَلًا قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ رَجُلَيْنِ

مرسلا گفت پرسیدہ شد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از حال دو مرد

كَانَا فِيْ بَنِيْ اِسْرَآئِيْلَ اَحَدُهُمَا كَانَ عَالِمًا يُصَلِّي الْمَكْتُوْبَةَ ثُمَّ

کہ بودند در فرزندان یعقوب یکے ازان دو مرد بود عالم کہ میگذارد نماز فرض را پستر

يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ وَالْاٰخَرُ يَصُوْمُ النَّهَارَ وَيَقُوْمُ

می نشست پس می آموخت مردم را علم و دیگر روزہ میداشت بروز ونماز میگذارد

اللَّيْلَ أَيُّهُمَا أَفْضَلُ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ هٰذَا

در شب کدام یکے ازین دو مرد فاضلتر است فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم زیادتی ثواب این

الْعَالِمِ الَّذِي يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ ثُمَّ يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ عَلَى

عالم کہ صفتش اینست کہ میگذارد نماز فرض را پس می نشست و تعلیم میکرد مردم را علم بران

الْعَابِدِ الَّذِي يَصُومُ النَّهَارَ وَيَقُومُ اللَّيْلَ كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَاكُمْ

مرد عابد کہ روزہ میداشت بروز و نماز بگذارد بشب چنین فضل من است بر مرد یکے پست پایہ ترست از شما

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ بَابُ مَا جَاءَ فِي عِلْمٍ بِلَا عَمَلٍ وَشَرِّ الْعُلَمَاءِ

رواہ دارمی باب ما جاء فی علم بلا عمل و شر العلماء

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلٰهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ

آیا دیدی کسے را کہ گرفتہ است خواہش نفس خود را خدا گمراہ کرد او را خدا با وجود دانش و مہر نہاد

عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ

بر گوش او و دل او و پیدا کرد بر چشم او پردہ پس کیست کہ راہ نماید او را

بَعْدِ اللهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ

بعد از خدا ایا پند نمی گیرید ایا میفرمائید مردماں را بنکوکاری و فراموش میکنید

أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

خویشتن را و شما میخوانید کتاب ایا نمی فہمید و روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ عِلْمٍ لَا يُنْتَفَعُ بِهِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مثال علمے کہ نفع گرفتہ نمی شود بو

كَمَثَلِ كَنْزٍ لَا يُنْفَقُ مِنْهُ فِي سَبِيلِ اللهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ

مانند گنجے است کہ دادہ نمی شود از وی در راہ خدا رواہ احمد و دارمی

وَعَنْ عَلِيٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوشِكُ

و روایت است از علی رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نزدیک است

جزء سابع عشر

جزء سابع عشر

أَنْ يَأْتِيَ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يَبْقَى مِنَ الْإِسْلَامِ إِلَّا اسْمُهُ

کہ بیاید بر مردم روزگاری کہ باقی نماند از دین مگر نام او

وَلَا يَبْقَى مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا رَسْمُهُ مَسَاجِدُهُمْ عَامِرَةٌ وَهِيَ خَرَابٌ

و باقی نماند از قرآن مگر آئین وی مسجدہائے ایشان آباد ان است و حال آنکہ آن مسجدہا ویران

مِنَ الْهُدَى عُلَمَاءُهُمْ شَرٌّ مَنْ تَحْتَ أَدِيمِ السَّمَاءِ مِنْ عِنْدِهِمْ

از ہدایت دانشمندان ایشان بدترین مردم اند کہ زیر آسمان اند از نزد ایشان

تَخْرُجُ الْفِتْنَةُ وَفِيهِمْ تَعُودُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بیرون مے آید فتنہ و باز ہم در ایشان باز میگردد روایت کرد بیہقی در شعب ایمان این حدیث را

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و مروی است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

تَعَوَّذُوا بِاللّٰهِ مِنْ جُبِّ الْحُزْنِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ

پناہ جوئید بخدا از جب حزن گفتند ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَمَا جُبُّ الْحُزْنِ قَالَ وَادٍ فِي جَهَنَّمَ يَتَعَوَّذُ مِنْهُ جَهَنَّمُ كُلَّ

وسلم و چیست جب حزن فرمود وادی است در دوزخ پناہ میجوید از وی دوزخ ہر

يَوْمٍ أَرْبَعَ مِائَةِ مَرَّةٍ قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَنْ يَدْخُلُهَا قَالَ

روز چہار صد مرتبہ گفتہ شد ای پیغمبر خدا کہ مے در آید آنرا فرمود

الْقُرَّاءُ الْمُرَاءُونَ بِأَعْمَالِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَكَذَا ابْنُ مَاجَةَ

قرآن خوانندگان ریا کنندگان بعملہای خود رواہ ترمذی و ہمچنین ابن ماجہ

وَزَادَ فِيهِ وَإِنَّ مِنْ أَبْغَضِ الْقُرَّاءِ إِلَى اللّٰهِ الَّذِينَ يَزُورُونَ الْأُمَرَاءَ

و زیادہ کردہ در آنست این کلام را و بدرستیکہ از جملہ دشمن داشتہ شدہ ترین قراء بسوی خدا آن کسان اند کہ ملاقات میکنند امراء را

قَالَ الْمُحَارِبِيُّ يَعْنِي الْجَوَرَةَ وَعَنِ الْحَسَنِ قَالَ الْعِلْمُ عِلْمَانِ

گفت محاربی مراد بہ امرا جابر اند و روایت است از حسن رح گفت علم دو علم است

فَعِلْمٌ فِي الْقَلْبِ فَذَاكَ الْعِلْمُ النَّافِعُ وَعِلْمٌ عَلَى اللِّسَانِ فَذَاكَ حُجَّةُ

پس یک علم علمی است کہ در دل است پس آن علمی است سودمند و دیگر علمی است کہ بر سر زبانست پس این علم حجت

اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى ابْنِ آدَمَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ زِيَادِ بْنِ

خدا است بر آدمیان کہ بدان الزام خواہد داد ابن آدم را رواہ الدارمی و روایت ہست از زیاد ابن

حُدَيْرٍ قَالَ لِي عُمَرُ رض هَلْ تَعْرِفُ مَا يَهْدِمُ الْإِسْلَامَ قُلْتُ لَا قَالَ

حدیر کہ گفت مرا عمر رض ایا می شناسی چہ چیزی شکند بنای اسلام را گفتم من نمی شناسم گفت

يَهْدِمُهُ زَلَّةُ الْعَالِمِ وَجِدَالُ الْمُنَافِقِ بِالْكِتَابِ وَحُكْمُ الْأَئِمَّةِ

می شکند بنای اسلام را لغزیدن عالم و نزاع منافقان بکتاب خدا و حکم کردن امراء جور

الْمُضِلِّينَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ إِنَّ مِنْ

کہ گمراہ کنند گان خلق اند رواہ دارمی و مرویست از ابی درداء گفت بدرستیکہ از جملہ

أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَالِمٌ لَا يَنْتَفِعُ بِعِلْمِهِ رَوَاهُ

بدترین مردمان نزد خدا ایشانند از روی مرتبہ روز قیامت عالمی است کہ فایدہ نمیگیرد از علم خود رواہ

الدَّارِمِيُّ وَعَنِ الْأَحْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ رض قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ

دارمی و روایت ہست از احوص بن حکیم از پدر خود رض گفت پرسید مردی پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشَّرِّ فَقَالَ لَا تَسْأَلُونِي عَنِ الشَّرِّ وَسَلُونِي

صلے اللہ علیہ وسلم از بدے پس فرمود پرسید مرا از شر و بپرسید مرا

عَنِ الْخَيْرِ يَقُولُهَا ثَلٰثًا ثُمَّ قَالَ أَلَا إِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرَارُ الْعُلَمَاءِ وَإِنَّ

از خیر و فرمود این کلمہ را سہ بار پس فرمود بدانید کہ بدترین بدی بدترین بدان بدان علما اند و بدرستی کہ

خَيْرَ الْخَيْرِ خِيَارُ الْعُلَمَاءِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ سُفْيَانَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ

نیکترین نیکان نیکان علما اند رواہ دارمی و مرویست از سفیان بدرستی کہ عمر ابن

الْخَطَّابِ رض قَالَ لِكَعْبٍ مَنْ أَرْبَابُ الْعِلْمِ قَالَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ بِمَا يَعْلَمُونَ

خطاب رض گفت مر کعب را کہ گمیستند خداوندان علم گفت آنکسان اند کہ عمل میکنند بانچہ علم دانند

قَالَ فَمَا اَخْرَجَ الْعِلْمَ مِنْ قُلُوْبِ الْعُلَمَآءِ قَالَ الطَّمَعُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

گفت پس چہ چیز بیرون می کند علم را از دلہائے علماء گفت طمع بیرون می کند رواہ دارمی

وَعَنِ الْاَعْمَشِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰفَةُ الْعِلْمِ

و در روایت است از اعمش رح گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آفت علم

النِّسْيَانُ وَاِضَاعَةُ اَنْ تُحَدِّثَ بِهٖ غَيْرَ اَهْلِهٖ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ مُرْسَلًا

فراموشی ہست و ضائع گردانیدن علم اینست کہ حدیث کنی علم را بغیر اہل علم رواہ دارمی بطریق مرسل

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ لَوْ اَنَّ اَهْلَ الْعِلْمِ صَانُوا الْعِلْمَ

و در روایت ہست از عبد اللہ ابن مسعود رض گفت اگر بودے کہ اہل علم نگاہ میداشتند علم را

وَوَضَعُوْهُ عِنْدَ اَهْلِهٖ لَسَادُوْا بِهٖ اَهْلَ زَمَانِهِمْ وَلٰكِنَّهُمْ بَذَلُوْهُ

و می نہادند علم را نزد اہل آن ہر آئینہ مہتر می شدند بسبب علم اہل زمان خود را و لیکن اہل علم در باختند علم را

لِاَهْلِ الدُّنْيَا لِيَنَالُوْا بِهٖ مِنْ دُنْيَاهُمْ فَهَانُوْا عَلَيْهِمْ سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ

مر اہل دنیا را تا بیابند بدان طرفے از دنیائے ایشان پس خوار شدند نزد اہل دنیا شنیدم پیغمبر شما را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ جَعَلَ الْهُمُوْمَ هَمًّا وَاحِدًا هَمَّ اٰخِرَتِهٖ

صلے اللہ علیہ وسلم میفرمود کسے کہ بگرداند قصدہائے خود یک قصد کہ قصد آخرت است

كَفَاهُ اللّٰهُ هُمُوْمَ دُنْيَاهُ وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُوْمُ اَحْوَالَ الدُّنْيَا

بسندہ کند او را خدائے تعالے مقصود دنیا و دیرا و کسے کہ پریشان گرداند او را قصدہائے او کہ احوال دنیا ہست

لَمْ يُبَالِ اللّٰهُ فِيْ اَيِّ اَوْدِيَتِهَا هَلَكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ

باک نہ دارد خدا کہ در کدام بیکے از وادیہائے دنیا ہلاک گردد رواہ ابن ماجہ و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ بَيْنَ اَنَاسًا

ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ میان مردم

مِنْ اُمَّتِيْ سَيَتَفَقَّهُوْنَ فِي الدِّيْنِ وَيَقْرَءُوْنَ الْقُرْاٰنَ وَيَقُوْلُوْنَ

از امت من نزدیک باشد کہ فقیہ شوند در دین و خوانند قرآن را و بگویند

نَأْتِي الْأَمْرَ فَنُصِيبُ مِنْ دُنْيَاهُمْ وَنَغْتَنِمُهُمْ بِدِينِنَا وَلَا يَكُونُ

می آئیم امرا را پس میرسیم چیزے از دنیاے ایشان و گرفته میگیریم از ایشان باد دین خود و نمی شود

ذٰلِكَ كَمَا لَا يُجْتَنَى مِنَ الْقَتَادِ إِلَّا الشَّوْكُ كَذٰلِكَ لَا يُجْتَنَى مِنْ قُرْبِهِمْ

آن چنانکه چیده نمی شود از درخت خاردار مگر خار همچنین حاصل نمی شود از قرب امرا

إِلَّا قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ كَأَنَّهُ يَعْنِي الْخَطَايَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ

مگر گفت محمد بن صباح گویا میخواهد ازان گناهان را رواه ابن ماجه و روایتست ازو

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى عَلَيْهِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ نخستین مردیکہ کہ حکم کردہ شود بروے

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَجُلٌ اسْتُشْهِدَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا قَالَ

روز قیامت مردیست کہ کشتہ شد در راہ خدا پس آورده میشود پس بے شناسانند خدا او را نعمت ہاکہ خود را پس بشناسد بے نعمت خدا را پس میگوید

فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا قَالَ قَاتَلْتُ فِيكَ حَتّٰى اسْتُشْهِدْتُ قَالَ كَذَبْتَ

با مرد پس بگو چہ عمل کردی در شکر این نعمت بگوید آمرد کارزار کردم برائے تو تا آنکہ کشتہ شدم میگوید خدا دروغ گفتی

وَلٰكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يُقَالَ جَرِيٌّ فَقَدْ قِيلَ ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ

ولیکن تو کارزار کردی برائی اینکہ گفتہ شود کہ فلان دلیرست پس تحقیق گفتہ شد پس امر کردہ شود بجہت وے پس کشیدہ شود

عَلٰى وَجْهِهِ حَتّٰى أُلْقِيَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهُ وَقَرَأَ

بر روے خود تا آنکہ انداختہ شود در آتش دوزخ و دیگر مردیکہ آموخت علم را و آموزانید آنرا و خواند

الْقُرْآنَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا قَالَ

قرآن را پس آورده شود و را پس بشناساند او را نعمتہاے خود پس بشناسد آن نعمت ہا را بگوید خدا پس چہ کار کردے در شکر این نعمتہا میگوید آمرد

تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهُ وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ قَالَ كَذَبْتَ وَلٰكِنَّكَ

آموختم علم را و آموزانیدم آنرا و خواندم قرآن را در رضاے تو میگوید خدا دروغ گفتی و لیکن تو

تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ إِنَّكَ عَالِمٌ وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِيُقَالَ هُوَ قَارِئٌ

علم آموختی تا اینکہ گفتہ شود بتحقیق کہ تو عالمی و خواندی قرآن را تا بگویند مردم کہ فلان خواننده قرآن است

فقد قيل ثم امر به فسحب على وجهه حتى القي في النار ورجل وسع
پس تحقیق گفته شد پس امر کرده شود بجهنم و پس کشیده شود بر روی وی تا آنکه انداخته شود در دوزخ و دیگر مرد یکه فراخ گردانیده است
الله عليه الرزق واعطاه من اصناف المال كله فاتي به فعرفه نعمه
خدا بر وی روزی و داده است و از گونه ها از گونه های مال همه مال پس آورده شود و با پس شناسانده شود او را نعمتهای خود
فعرفها قال فما عملت فيها قال ما تركت من سبيل تحب ان ينفق
پس شناسد آن نعمت ها را میگوید پس چه عمل کردی در شکر این نعمت میگوید نمی گذاشتم هیچ راهی را که دوست داری تو که صرف کرده شود
فيها الا انفقت فيها لك قال كذبت ولكنك فعلت ليقال هو
در آن مگر آنکه صرف کردم در آن برضای تو میگوید دروغ گفتی و لیکن تو کردی این کار تا که گفته شود که او
جواد فقد قيل ثم امر به فسحب على وجهه ثم القي في النار رواه
سخی است پس تحقیق گفته شد پس امر کرده شود بجهنم و پس کشیده شود بر روی خود پس انداخته شود در دوزخ رواه
مسلم وعن عبد الله بن عمرو رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه
مسلم و روایت است از عبد الله بن عمرو رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه
وسلم ان الله لا يقبض العلم انتزاعا ينتزعه من العباد ولكن يقبض
وسلم بدرستیکه خدا نمی گیرد علم را بطریق کشیدن که بکشد آنرا از دست بندگان و لیکن باز میگیرد
العلم بقبض العلماء حتى اذا لم يبق عالما اتخذ الناس رؤسا
علم را بمیراندن علماء تا آنکه چون باقی نگذارد هیچ عالمی را میگیرند مردم سران
جهالا فسئلوا فافتوا بغير علم فضلوا واضلوا متفق عليه وعن
نادانان را پس پرسیده شوند پس فتوی دهند بغیر علم پس خود گمراه میشوند و هم گمراه میکنند متفق علیه و روایت است از
ابي هريرة رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سئل عن علم
ابی هریره رضه گفت فرمود رسول خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه پرسیده شود از علمے
عنده ثم كتمه الجم يوم القيمة بلجام من نار رواه احمد
نزد او پس پنهان کرد او را لگام کرده شود در دهان او روز قیامت از آتش دوزخ رواه احمد

وَابُوْدَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ اَنَسٍؓ وَعَنْ كَعْبِ بْنِ

و ابو داود و ترمذی و رواه ابن ماجه از انس رض و روایتست از کعب ابن

مَالِكٍؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِيُجَارِيَ بِهِ

مالک رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ طلب کند علم را تا کہ ہمراہی کند علما را

الْعُلَمَاءَ اَوْ لِيُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ اَوْ يَصْرِفَ بِهِ وُجُوْهَ النَّاسِ اِلَيْهِ اَدْخَلَهُ

بآن یا آنکہ جدال کند بآن علم جاہلان را یا بگرداند بآن علم روے ہای مردم بسوی خود در آورد او را

اللّٰهُ النَّارَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَؓ وَعَنِ

خدا در آتش دوزخ رواہ ترمذی و روایت کرد ابن ماجہ از ابن عمر رض و مرویست از

ابْنِ عَبَّاسٍؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ فِي الْقُرْاٰنِ

ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہرکہ بگوید در قرآن تفسیر

بِرَاْيِهٖ فَلْيَتَبَوَّاْ مَقْعَدَهٗ مِنَ النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَؓ

از قیاس خود پس باید کہ بگیرد جاے نشست خود را از آتش رواہ ترمذی و روایتست از ابی ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يُبْتَغٰى بِهٖ

گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیاموزد علمے را از جنس علمے کہ طلب کردہ شود بدان علم

وَجْهُ اللّٰهِ لَا يَتَعَلَّمُهٗ اِلَّا لِيُصِيْبَ بِهٖ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا لَمْ يَجِدْ عَرْفَ

ذات الٰہی نیاموزد آن علم را مگر آنکہ برسد بسبب آن علم متاعی را از دنیا نیابد آنکس بوے

الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَعْنِيْ رِيْحَهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

بہشت روز قیامت رواہ احمد و ابو داود و ابن ماجہ

وَعَنْ اُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و مرویست از اسامہ بن زید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَيُلْقٰى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ اَقْتَابُهٗ فِي النَّارِ

آورده شود مردے روز قیامت پس انداخته شود در آتش پس بیرون آید بسرعت روده ہاے او در آتش

فَيُطْحَنُ فِيهَا كَطَحْنِ الْحِمَارِ بِرَحَاهُ فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ أَيْ

پس اس میکشد گرد رودہای خود را مجوا اس کردن خر یاسیای خود پس گرد آیند اہل دوزخ بر آمزد پس بگویند ای

فُلَانُ مَا شَأْنُكَ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ

فلان چہ حال تست ایا نبودہ تو کہ امر میکردی مارا بمعروف ونہی میکردی مارا از منکر

قَالَ كُنْتُ آمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ

میگویہ یا آمزد بودم من کہ امر میکردم شمارا بمعروف و خود نمیکردم آنرا ونہی میکردم شمارا از منکر وخود میکردم آنرا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

متفق علیہ وروایتست از انس رضہ بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت

رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي رِجَالًا تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيضَ مِنْ نَارٍ

دیدم من شبے کہ سیر کنانیدند مرا مردمان راکہ بریدہ میشد لبہای ایشان از مقراض ہاے آتش

قُلْتُ مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرَئِيلُ قَالَ هَؤُلَاءِ خُطَبَاءُ مِنْ أُمَّتِكَ

گفتم من کیستند ایشان ای جبرئیل گفت ایشان خطیب ہا اند از امت تو کہ

يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَيَنْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

بودند امر کنندگان مردم را بانیکی و فراموش میکردند ذات ہای خود را رواہ در شرح سنۃ

كِتَابُ الطَّهَارَةِ

این کتاب طہارت است

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ

ای مسلمانان چون برخیزید بسوے نماز پس بشوئید روہای خود را ودستہای خود را

إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ

تا آرنجہا ومسح کنید سرہاے خود را وبشوئید پاہای خود را تا مشتالنگ واگر باشید

جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ

بنابت پس غسل کنید واگر باشید بیمار یا مسافر یا بیاید کسے از شما

مِنَ الْغَائِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوْا مَآءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا

از خلا جائے یا مباشرت کردہ باشید زنان را پس نیابید آب را پس قصد کنید خاک

طَيِّبًا فَامْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ وَاَيْدِيْكُمْ مِّنْهُ مَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ

پاک را پس مسح کنید بروہائے خود و دستہائے خود ازاں خاک نہ میخواہد خدا تعالیٰ کہ مشروع کند برشما

مِّنْ حَرَجٍ وَّلٰكِنْ يُّرِيْدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ

مشقتے ولیکن میخواہد کہ پاک سازد شمارا و تمام کند نعمت خود را برشما تا شود کہ

تَشْكُرُوْنَ ۝ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شکر کنید و روایت است از ابی ہریرہؓ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ قَالُوْا بَلٰى

ایا راہ ننمایم شمارا بر عملہائیکہ محو میکند خدا تعالیٰ بسبب آن گناہان را و بلند میگرداند بسبب آن مرتبہا را گفتند آری

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اِسْبَاغُ الْوُضُوْءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطٰى اِلَى

یا رسول اللہ فرمود تمام و کمال کردن وضو در ہنگام مشقت و بسیار رفتن گامہا در رفتن بسوے

الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

مسجدہا و انتظار نماز بعد از نماز پس اینست رباط رواہ مسلم

وَعَنْ عُثْمَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

و مروی است از عثمان رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ

تَوَضَّاَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهٖ حَتّٰى تَخْرُجَ مِنْ

وضو کند و نیک کند وضو را می برآیند گناہان او از بدن او تا آنکہ برآیند از

تَحْتِ اَظْفَارِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

زیر ناخنہائے او متفق علیہ و روایت ہست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا تَوَضَّاَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ اَوِ الْمُسْلِمُ فَغَسَلَ وَجْهَهٗ

صلے اللہ علیہ وسلم چون وضو میکند بندۂ مومن یا مسلم پس می شوید روے خود را

خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيْئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنِهِ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ

بیرون می آید از روی وی ہر گناہ کہ نظر کردہ است بسوے آن گناہ بہر دو چشم خود ہمراہ آب یا با آخر

قَطْرِ الْمَاءِ فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيْئَةٍ بَطَشَتْهَا

قطرہ از قطرہ ہاے آب پس چون می شوید ہر دو دست خود را بیرون می آید از دست وے ہر گناہی کہ بگرفت آن گناہ را

يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَ كُلُّ

ہر دو دست او ہمراہ آب یا ہمراہ آخر قطرہ از قطرہ ہاے آب پس چون می شوید ہر دو پاے خود بیرون می آید ہر

خَطِيْئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتّٰى يَخْرُجَ

گناہیکہ رفتہ است بسوے آن ہر دو پاے او ہمراہ آب یا باآخر قطرہ از قطرہ ہاے آب تا آنکہ بیرون می آید

نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوْبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از جملہ وضو پاک از گناہان رواہ مسلم و روایت است از عثمان رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِءٍ مُسْلِمٍ تَحْضُرُهُ صَلٰوةٌ مَكْتُوْبَةٌ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مردے مسلمان کہ حاضر میشود اورا وقت نماز فرض

فَيُحْسِنُ وُضُوْءَهَا وَخُشُوْعَهَا وَرُكُوْعَهَا إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِّمَا قَبْلَهَا

پس نیک میکند وضوء نماز را و نیک میکند خشوع نماز را و نیک کند رکوع نماز را مگر باشد این نماز کفارہ مر آنچہ پیش از آن کردہ است

مِنَ الذُّنُوْبِ مَا لَمْ يُؤْتَ كَبِيْرَةً وَذٰلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از گناہان مادام کہ بوجود نیارد گناہ کبیرہ را و این کفارہ بودن ہمیشہ است رواہ مسلم

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عقبہ ابن عامر رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ وُضُوْءَهُ ثُمَّ يَقُوْمُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ

نیست ہیچ مسلمانے کہ وضو کند پس نیک سازد وضوء خود را پس بایستد پس بگذارد دو رکعت

مُقْبِلٌ عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهِ وَوَجْهِهِ إِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

در حالیکہ روی پیش آینده است بدان دو رکعت بدل خود و روے خود مگر آنکہ واجب گردد مر او را بہشت رواہ مسلم

وعن ابی هریرة قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان امتی

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه امت من

یدعون یوم القیمة غرا محجلین من اثار الوضوء فمن استطاع منکم

خوانده شوند در محشر غر محجلین از آثار وضو پس کسیکه می تواند از شما

ان یطیل غرته فلیفعل متفق علیه وعنه قال قال رسول الله صلی الله

که دراز کند غره خودرا باید که بکند متفق علیه و ازوی روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

علیه وسلم تبلغ الحلیة من المؤمن حیث یبلغ الوضوء رواه مسلم

علیه وسلم میرسد سیما و نشان وضو در دست و پا متوضی تا آنجا که میرسد آب وضو رواه مسلم

وعن ابن عمر قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من توضا

و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه وضو سازد

علی طهر کتب له عشر حسنات رواه الترمذی وعن جابر رض

بر طهارت نوشته شود برای وی ده نیکی رواه ترمذی و روایت است از جابر رض

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم مفتاح الجنة الصلوة ومفتاح

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کلید بهشت و مقدمه در آمدن آن نماز است و کلید

الصلوة الطهور رواه احمد وعن عبد الله الصنابحی رض قال

نماز و مقدمه او طهارت است رواه احمد و روایت است از عبد الله صنابحی رض گفت

قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا توضا العبد المؤمن فمضمض

فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم چون وضو سازد بنده مسلمان پس آب در دهن میکند

خرجت الخطایا من فیه واذا استنثر خرجت الخطایا من

بیرون می آیند گناهان از دهن وی و چون بینی می افشاند بیرون می آیند گناهان از

انفه واذا غسل وجهه خرجت الخطایا من وجهه حتی

بینی وی و چون می شوید روی خودرا بیرون می آیند گناهان از روی وی تا آنکه

اَسْتَفَارِ عَيْنَيْهِ فَاِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ يَدَيْهِ حَتّٰى تَخْرُجَ

سوی پلک دو پستم او پس چون می شوید هر دو دست خود را بیرون می آیند گناهان از هر دو دست وے تا آنکه بیرون می آیند

مِنْ اَظْفَارِ يَدَيْهِ فَاِذَا مَسَحَ بِرَاْسِهٖ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رَاْسِهٖ حَتّٰى

از ناخنهای هر دو دست وے پس چون مسح میکند بسر خود بیرون می آیند گناهان از سر وے تا آنکه

تَخْرُجَ مِنْ اُذُنَيْهِ فَاِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رِجْلَيْهِ حَتّٰى

بیرون می آیند از هر دو گوش وی پس چون می شوید هر دو پای خود را بیرون می آیند گناهان از هر دو پای وی تا آنکه

تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ اَظْفَارِ رِجْلَيْهِ ثُمَّ مَشْيُهٗ اِلَى الْمَسْجِدِ وَصَلٰوتُهٗ

بیرون می آیند از زیر ناخنهای هر دو پای او پس رفتن او بسوی مسجد و نماز گذاردن او

نَافِلَةً لَهٗ رَوَاهُ مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ رَافِعٍ قَالَ اُهْدِيَتْ

زیادتی بر پاک شدن از گناهان مر او را رواه مالک و نسائی و مروی است از ابی رافع رضه گفت هدیه فرستاده شد

لَهٗ شَاةٌ فَجَعَلَهَا فِي الْقِدْرِ فَدَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

مر او را گوسفند پس گردانید آن گوسفند را ابو رافع در دیگ پس در آمد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس فرمود

مَا هٰذَا يَا اَبَا رَافِعٍ فَقَالَ شَاةٌ اُهْدِيَتْ لَنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَطَبَخْنَاهَا فِي

آنحضرت چیست اینکه در دیگ است ای ابا رافع پس گفت این گوشت گوسفندیست که هدیه فرستاده شده است برای ما ای پیغمبر خدا پس پختم آنرا

الْقِدْرِ قَالَ نَاوِلْنِي الذِّرَاعَ يَا اَبَا رَافِعٍ فَنَاوَلْتُهُ الذِّرَاعَ ثُمَّ قَالَ نَاوِلْنِي

در دیگ فرمود آنحضرت بده مرا دست ای ابا رافع پس دادم آنحضرت را ذراع پستر فرمود بده مرا

الذِّرَاعَ الْاٰخَرَ فَنَاوَلْتُهُ الذِّرَاعَ الْاٰخَرَ ثُمَّ قَالَ نَاوِلْنِي الذِّرَاعَ الْاٰخَرَ

ذراع دیگر پس دادم آنحضرت را ذراع دیگر پستر فرمود بده مرا ذراع دیگر

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّمَا لِلشَّاةِ ذِرَاعَانِ فَقَالَ لَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس گفت ای پیغمبر خدا نمی باشد گوسفند را مگر دو ذراع پس فرمود مر او را پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَا اِنَّكَ لَوْ سَكَتَّ لَنَاوَلْتَنِيْ ذِرَاعًا فَذِرَاعًا مَا سَكَتَّ

علیه وسلم آگاه باش بدرستکه اگر خاموش میماندی هر آینه میدادی مرا ذراعی بعد از ذراعے مادام که خاموش می بودی

ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَتَمَضْمَضَ فَاهُ وَغَسَلَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى

بستر طلبید آنحضرت آب را پس مضمضه کرد دهان مبارک خود را و شست کرانهای انگشتان خود را پستر بایستاد پس بگذارد نماز را

ثُمَّ عَادَ إِلَيْهِمْ فَوَجَدَ عِنْدَهُمْ لَحْمًا بَارِدًا فَأَكَلَ ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ

پستر باز گشت بسوی اهل و عیال ابی رافع پس یافت نزد ایشان گوشت سرد را پس بخورد آنحضرت پستر درآمد مسجد را

فَصَلَّى وَلَمْ يَمَسَّ مَاءً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ

پس بگذارد نماز را و مس نکرد آب را رواه احمد و مروی است از انس رضی گفت بود پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ بِرَطْلَيْنِ وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ جَمَعَ الْجَوَامِعِ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ وضو میکرد از دو رطل و غسل میکرد از یک صاع مروی است در جمع الجوامع

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت است از ابی درداء رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

أَنَا أَوَّلُ مَنْ يُؤْذَنُ لَهُ بِالسُّجُودِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يُؤْذَنُ

من اول کسے ام کہ دستوری داده شود مرا در السجده روز قیامت و من نخستین کسے ام کہ اذن کرده شود

لَهُ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ فَأَنْظُرُ إِلَى مَا بَيْنَ يَدَيَّ فَأَعْرِفُ أُمَّتِي مِنْ بَيْنِ

مرا ورا کہ بردارد سر خود را پس نگاه کنم بسوے خلقے کہ ایستاده اند پیش و دست من پس شناسم امت خود را از میان

الْأُمَمِ وَمِنْ خَلْفِي مِثْلَ ذَلِكَ وَعَنْ يَمِينِي مِثْلَ ذَلِكَ وَعَنْ شِمَالِي

امتہاے دیگر و بینم از جانب پس پشت خود مانند آن و بینم از جانب راست مانند آن و از جانب چپ

مِثْلَ ذَلِكَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَعْرِفُ أُمَّتَكَ مِنْ بَيْنِ

مانند آن پس گفت مردے ای پیغمبر خدا چگونہ شناسی امت خود را از میان

الْأُمَمِ فِيمَا بَيْنَ نُوحٍ إِلَى أُمَّتِكَ قَالَ هُمْ غُرٌّ مُحَجَّلُونَ مِنْ أَثَرِ

امت ہا در میان مدتے مدید کہ در میان نوح است تا امت تو گفت امت من نورانی پیشانی اند از نشان

الْوُضُوءِ لَيْسَ أَحَدٌ كَذَلِكَ غَيْرُهُمْ وَأَعْرِفُهُمْ أَنَّهُمْ يُؤْتَوْنَ كُتُبَهُمْ

وضو نیست ہیچکس باین صفت غیر ایشان و شناسم ایشان را بانکہ داده شود ایشان را نامہاے

بِأَيْمَانِهِمْ وَأَعِزُّهُمْ تَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ ذُرِّيَّتُهُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ

بدست راست ایشان و شناسم ایشانرا بانکه بروند پیش پیش ایشان فرزندان خرد ایشان رواه احمد

بَابُ آدَابِ الْخَلَاءِ

این باب در آداب بیت الخلا است

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

مرویست از ابی ایوب انصاری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون

أَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا وَلَكِنْ شَرِّقُوا

بیائید شما قضای حاجت را پس رو نکنید بسوے قبله و نه پشت دهید بجانب آن ولیکن رو بجانب شرق کنید

أَوْ غَرِّبُوا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَلْمَانَ رض قَالَ نَهَانَا يَعْنِي رَسُولَ اللهِ

یا جانب غرب متفق علیه ومرویست از سلمان رض گفت نهی کرد ما را یعنے پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ لِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ

صلے اللہ علیہ وسلم از روی آوردن بقبله برائے پائخانه وشاشه واز استنجا کردن ما

بِالْيَمِينِ أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ بِأَقَلَّ مِنْ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ أَوْ أَنْ نَسْتَنْجِيَ بِرَجِيعٍ

بدست راست واز استنجا کردن بکمتر از سه سنگ ونهی کرد از استنجا کردن بسرگین

أَوْ بِعَظْمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

یا باستخوان رواه مسلم ومرویست از انس رض گفت انس که بود پیغمبر خدا صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ

اللہ علیہ وسلم چون درمی آمد بپائخانه را میگفت اللهم انی اعوذ بک من

الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

الخبث والخبائث ومرویست از ابن عباس رض گفت گذشت پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرَيْنِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ

علیه وسلم بر دو گور پس اخبار داد بدستیکه صاحب این دو گور هر آئینه عذاب کرده میشوند وعذاب کرده نمیشوند بسبب

أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ لَا يَسْتَنْزِهُ

اما یکی ازان دو عادتش این بود که پرده نمیگرفت در بول و در روایت دیگر مسلم راست که طلب نزاهت نمیکرد

مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً

از بول و اما دیگر پس بود که میرفت بسوی مردم بسخن چینی پس گرفت شاخی از خرما که تر بود

فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ

پس بازکرد آن شاخ را بدو پاره پس تر خلانید در هر قبر یکی ازان دو پاره را پس گفتند ای پیغامبر خدا

لِمَ صَنَعْتَ هٰذَا فَقَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

چرا کردی تو این فعل را پس گفت کردم باميد آنکه سبک گردانیده شود عذاب از ان دو قبر تا آنکه تر باشند متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّقُوا

و مرویست از ابی هریره گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بپرهیزید

اللَّاعِنَيْنِ قَالُوا وَمَا اللَّاعِنَانِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از دو کار کرسبب لعنت میشوند گفتند چیست آن دو کار ای پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

قَالَ الَّذِي يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ فِي ظِلِّهِمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

فرمود آنکه قضاء حاجت میکند در راه مردم یا در سایه ایشان رواه مسلم در روایت است از

أَنَسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ

انس رض گفت بود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم چون میخواست که درآید در مستوضا

نَزَعَ خَاتَمَهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ وَهٰذَا

می کشید انگشتری خود را رواه ابو داود و نسائی و ترمذی و گفت ابو داود این

حَدِيثٌ مُنْكَرٌ وَفِي رِوَايَةٍ وَضَعَ بَدَلَ نَزَعَ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ

حدیث منکر است و در روایت دیگر وضع آمده است در بدل نزع و مرویست از زید ابن ارقم رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هٰذِهِ الْحُشُوشَ مُحْتَضَرَةٌ فَإِذَا أَتَى

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستی که این بجانها جای حاضر شدن جن و شیاطین اند پس چون بیاید

أَحَدُكُمُ الْخَلَاءَ فَلْيَقُلْ أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

یکے شما آنجا نه رابا ید که پناه بجوید و بگوید این کلمه را که اعوذ باللّٰه من الخبث والخبائث رواه ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَلِيٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وابن ماجه و مروایست از علی رضی الله عنه گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

سِتْرُ مَا بَيْنَ أَعْيُنِ الْجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِي آدَمَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْخَلَاءَ أَنْ

پرده میان چشمهای جن و اندام شرم آدمیان چون درآید یکے از شما محل قضای حاجت را اینست

يَقُولَ بِسْمِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ لَمَّا قَدِمَ

که بگوید بسم الله رواه ترمذی و روایت است از ابن مسعود رضی الله عنه گفت هرگاه که آمدند

وَفْدُ الْجِنِّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّهُ أُمَّتُكَ

ایجیان پیش پیغامبر حضرت صلی الله علیه وسلم گفتند اے پیغامبر خدا نهی کن امت خود را

أَنْ يَسْتَنْجُوا بِعَظْمٍ أَوْ رَوْثَةٍ أَوْ حُمَمَةٍ فَإِنَّ اللّٰهَ جَعَلَ لَنَا فِيهَا رِزْقًا

از استنجا کردن ایشان باستخوان یا سرگین یا انگشت زیرا که خدا تعالی گردانید برای ما درین سه چیز روزی

فَنَهَانَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذٰلِكَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

پس نهی کرد ما را پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم ازان رواه ابو داود

بَابُ السِّوَاكِ

این باب در بیان مسواک کردن است

عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرٌ

روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم ده خصلت

مِنَ الْفِطْرَةِ قَصُّ الشَّارِبِ وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ وَالسِّوَاكُ وَاسْتِنْشَاقُ

از فطرت است کوتاه کردن سبلت و فروگذاشتن ریش و مسواک کردن و آب در بینی

الْمَاءِ وَقَصُّ الْأَظْفَارِ وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ وَنَتْفُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ

کردن و گرفتن ناخنها و شستن بندهای انگشتان و بر کندن موی بغل و ستردن موی زیر

وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ يَعْنِي الْاِسْتِنْجَاءَ قَالَ الرَّاوِيْ وَنَسِيْتُ الْعَاشِرَةَ اِلَّا اَنْ

وکم کردن آبست یعنی راوی گوید مراد استنجا باشد و گفت راوی حدیث و فراموش کردم خصلت دہم را مگر اینکہ

تَكُوْنَ الْمَضْمَضَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

باشد مضمضہ رواہ مسلم و مروی است از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلسِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِّلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِّلرَّبِّ رَوَاهُ

صلی اللہ علیہ وسلم مسواک پاک کنندہ است مر دہن را و راضی کنندہ پروردگار را رواہ

الشَّافِعِيُّ وَاَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ بِلَا سَنَدٍ

الشافعی واحمد والدارمی والنسائی و روایت کرد بخاری در صحیح خود بغیر از اسناد

وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرْبَعٌ

و مروی است از ابی ایوب رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چہار خصلت اند

مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِيْنَ الْحَيَاءُ وَيُرْوَى الْخِتَانُ وَالتَّعَطُّرُ وَالسِّوَاكُ

از سنتہائے پیغمبران سابق یکی حیاست و روایت کردہ می شود ختان یجای حیا دوم استعمال بوخوش سوم مسواک

وَالنِّكَاحُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

وچہارم نکاح کردن است رواہ ترمذی و روایت است از ابی امامہ رض بدرستیکہ پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا جَآءَنِيْ جِبْرَئِيْلُ قَطُّ اِلَّا اَمَرَنِيْ بِالسِّوَاكِ

صلے اللہ علیہ وسلم گفت نیامد جبرئیل ہرگز مگر آنکہ امر کرد مرا بمسواک کردن

لَقَدْ خَشِيْتُ اَنْ اُحْفِيَ مُقَدَّمَ فِيَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ

ہر آئینہ ترسیدم از بس مبالغہ کہ بریش کنم پیش دہان خود را رواہ احمد و مروی است از انس رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ اَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السِّوَاكِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ بتحقیق بسیار کردم بر شما سخن از جہت مسواک رواہ البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَفْضُلُ الصَّلٰوةُ

و روایت است از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم زیادہ می شود در ثواب نماز یکہ

الَّتِي يُسْتَاكُ لَهَا عَلَى الصَّلٰوةِ الَّتِي لَا يُسْتَاكُ لَهَا سَبْعِينَ ضِعْفًا رَوَاهُ

مسواک کردہ شد برائے وی بر نماز یکہ مسواک کردہ نمیشود برائے وی ہفتاد چند روایت کرد

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى ابْنِ حَبَّانَ قَالَ قُلْتُ

بیہقی در شعب ایمان و مروی است از محمد بن یحیی ابن حبان رض گفت گفتم

لِعُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ عُمَرَ أَرَأَيْتَ وُضُوءَ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ عُمَرَ

من مر عبید اللہ بن عبد اللہ بن عمر را خبردہ مرا از وضوء عبد اللہ بن عمر

لِكُلِّ صَلٰوةٍ طَاهِرًا كَانَ أَوْ غَيْرَ طَاهِرٍ عَمَّنْ أَخَذَهُ فَقَالَ حَدَّثَتْهُ أَسْمَاءُ

برای ہر نماز وضو باشد یا بے وضو از کہ گرفتہ است پس گفت کہ حدیث کرد اسماء

بِنْتُ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنِ حَنْظَلَةَ ابْنِ أَبِي عَامِرٍ الْغَسِيلِ

دختر زید بن خطاب بدرستیکہ عبد اللہ بن حنظلہ بن ابی عامر غسیل

حَدَّثَهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أُمِرَ بِالْوُضُوءِ لِكُلِّ

حدیث کرد اسماء بنت زید را بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود امر کردہ شدہ بوضو برای ہر

صَلٰوةٍ طَاهِرًا كَانَ أَوْ غَيْرَ طَاهِرٍ فَلَمَّا شَقَّ ذٰلِكَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نماز باوضو باشد یا بے وضو پس ہرگاہ کہ سخت آمد آن بر پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمِرَ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلٰوةٍ وَوُضِعَ عَنْهُ الْوُضُوءُ إِلَّا مِنْ

علیہ وسلم امر کردہ شد بمسواک کردن نزدیک ہر نماز و نہادہ شد از وے شریف آنحضرت وضو مگر

حَدَثٍ قَالَ فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ يَرَى أَنَّ بِهِ قُوَّةً عَلَى ذٰلِكَ فَفَعَلَهُ حَتّٰى

از جہۃ بیوضوئے گفت عبید اللہ پس بود عبد اللہ کہ اعتقاد میکرد کہ مر وی را قوتست بر این پس میکرد آنکار را تا آنکہ

مَاتَ رَوَاهُ أَحْمَدُ ۞ كِتَابُ الصَّلٰوةِ ۞ وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ

مرد رواہ احمد این کتاب صلوۃ است و بر پادارید نماز را

وَآتُوا الزَّكٰوةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۞ وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ

و بدہید زکوۃ را و فرمانبرداری کنید پیغامبر را بود کہ بر شما رحم کردہ شود و مدد طلبید بشکیبائی

وَالصَّلٰوةِ ۚ وَاِنَّهَا لَكَبِيْرَةٌ اِلَّا عَلَى الْخٰشِعِيْنَ ۙ الَّذِيْنَ يَظُنُّوْنَ اَنَّهُمْ مُّلٰقُوْا

و نماز و بر آینه نماز دشوار است مگر بر فروتنی کنندگان آنانکه میدانند که ایشان ملاقات خواهند کرد

رَبِّهِمْ وَاَنَّهُمْ اِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ ۝ حٰفِظُوْا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى

پروردگار خویش و آنکه ایشان بسوی او باز خواهند گشت نگاه دارید بر نمازها و بر نماز میانه

وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قٰنِتِيْنَ ۝ وَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُوْلُوْنَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوْعِ

و بایستید برای خدا فرمان بردار شده پس صبر کن بر آنچه میگویند یاد کن بستایش پروردگار خویش پیش از برآمدن

الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوْبِ ۝ وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُوْدِ ۝

آفتاب و پیش از فرو شدن او و در بعضی اوقات شب پس بجا کن یاد کن خدا را عقب نمازها

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّرْغِيْبِ فِيْهَا

باب احادیثی که در ترغیب آن وارد شده اند

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ

هر آینه کسانیکه ایمان آوردند و کردند کارهای شایسته و برپا داشتند نماز را و دادند زکوة را مر ایشان را

اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝ اَفِيْرَوَايَتِ

مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان و نیست ترس بر ایشان و ایشان اندوهگین شوند بر یاد داشتن نماز

لِدُلُوْكِ الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ الَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ ۝ اِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ كَانَ

وقت زوال آفتاب تا تاریکی شب لازم گیر قرآن خواندن فجر را بر آینه قرآن خواندن

مَشْهُوْدًا ۝ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ سَاَلْتُ

حاضر میشوند فرشتگان و روایت است از ابن مسعود رضی الله تعالی عنه گفت پرسیدم

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْاَعْمَالِ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ قَالَ الصَّلٰوةُ لِوَقْتِهَا

صلی الله علیه وسلم کدام عمل نزدیک خدا محبوب تر است نزد خدا گفت نماز گزاردن در وقت

قُلْتُ ثُمَّ اَيٌّ قَالَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ قُلْتُ ثُمَّ اَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

گفتم پس کدام گفت نیکی کردن با پدر و مادر گفتم پس کدام فرمود کار زار کردن با کافران در راه

قَالَ حَدَّثَنِي بِهِنَّ وَلَوِ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

گفت ابن مسعود حدیث کرد مرا آنحضرت باین اعمال و اگر طلب زیادہ میکردم از آنحضرت هر آینه زیادہ میداد متفق علیہ و روایت است از ابی ذر رضی

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ زَمَنَ الشِّتَاءِ وَالْوَرَقُ تَهَافَتُ

بدرستی کہ پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بیرون آمد در زمستان و حال آنکہ برگہا از درختان می افتاد پیاپی

فَأَخَذَ بِغُصْنَيْنِ مِنْ شَجَرَةٍ قَالَ فَجَعَلَ ذٰلِكَ الْوَرَقُ تَهَافَتُ وَقَالَ

پس گرفت آن حضرت دو شاخ را از درختی گفت ابو ذر پس افتادن گرفت برگہای آن درخت بیشتر از آنچہ بود می افتاد گفت ابو ذر

فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ

پس فرمود آنحضرت ای ابو ذر گفتم بخدمت ایستاده ام ای رسول خدا فرمود بدرستیکہ بندہ مسلمان

لَيُصَلِّي الصَّلٰوةَ يُرِيدُ بِهَا وَجْهَ اللّٰهِ تَعَالٰى فَتَهَافَتُ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا

هر آینہ میگذارد نماز را در حالیکہ میخواہد بآن نماز ذات خدا تعالی پس پیاپی می افتد از بندہ گناہان او چنانکہ

تَهَافَتُ هٰذَا الْوَرَقُ عَنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ

می افتد این برگہا از ین درخت رواہ احمد و مروست از زید ابن

خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى

خالد جہنی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذارد

سَجْدَتَيْنِ لَا يَسْهُو فِيهِمَا غُفِرَ اللّٰهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ رَوَاهُ

دو رکعت را کہ سہو و غفلت نکند در ان بیامرزد خدا مر او را ہر چہ گذشتہ است از گناہ وے رواہ

أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ

نمازہای پنجگانہ و نماز جمعہ تا جمعہ دیگر و روزہ رمضان تا رمضان دیگر

مُكَفِّرَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

محو کنندہ اند گناہان را کہ واقع شدہ اند میان آنہا وقتیکہ پرہیز کنند از گناہان کبیرہ رواہ مسلم و ہم از ابی ہریرہ است

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهَرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم خبر دہید مرا اگر ثابت شود کہ جوی روان است بر دہانہ یکے از شما

يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ قَالُوا لَا يَبْقَى مِنْ

کہ غسل میکند وی در آن جوی ہر روز پنج وقت آیا باقی میماند از پلیدی او چیزی گفتند باقی نمی ماند

دَرَنِهِ شَيْءٌ قَالَ فَذٰلِكَ مَثَلُ الصَّلَوٰتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللّٰهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا

از چرک وی چیزے پس این حال نماز پنجگانہ است محو میکند خدا تعالے بانہا گناہان را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ و در روایت است از عبادہ ابن صامت رض گفت گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسُ صَلَوَاتٍ افْتَرَضَهُنَّ اللّٰهُ تَعَالٰى مَنْ أَحْسَنَ

صلی اللہ علیہ وسلم پنج نماز است کہ فرض گردانیدہ است آنہا را خدا تعالی کسیکہ نیک کند

وُضُوْءَهُنَّ وَصَلَّاهُنَّ لِوَقْتِهِنَّ وَأَتَمَّ رُكُوْعَهُنَّ وَخُشُوْعَهُنَّ كَانَ

وضوء آن نمازہا و بگذارد آنہا را در وقت شان و بتمام بجا آرد رکوع شان و خشوع و خضوع شان بیاشد

لَهُ عَلَى اللّٰهِ عَهْدٌ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَلَيْسَ لَهُ عَلَى اللّٰهِ

مر او را بر خدا تعالے عہد کہ بیامرزد مر او را و کسیکہ نکند آنرا نگذارد نماز بر آن و بہرہ پس نیست مر او را بر خدا

عَهْدٌ إِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْدَاوُدَ وَرَوَاهُ

عہد لازم اگر میخواہد امرزد او را و اگر میخواہد عذاب کند او را رواہ احمد و ابو داؤد و در روایت کرد

مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ نَحْوَهُ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مالک و نسائی مانند آن و در روایت است از ابی امامہ رض گفت گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلُّوْا خَمْسَكُمْ وَصُوْمُوْا شَهْرَكُمْ وَأَدُّوْا زَكٰوةَ

صلے اللہ علیہ وسلم بگذارید پنج نماز خود را و روزہ دارید ماہ خود را کہ رمضان است و بدہید زکوۃ

أَمْوَالِكُمْ وَأَطِيْعُوْا أَمْرَكُمْ تَدْخُلُوْا جَنَّةَ رَبِّكُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

مالہای خود را و فرمانبردار شوید امر کنندہ خود را تا در آیید بہشت پروردگار خود را رواہ احمد و ترمذی

وعن ابن مسعود قال إن رجلا أصاب من امرأة قبلة فأتى

و مروی است از ابن مسعود رض گفت بدرستی کہ مردی رسید از زنی بوسہ را پس آمد

النبي صلى الله عليه وسلم فأخبره فأنزل الله تعالى وأقم الصلوة

پیغمبر را صلے اللہ علیہ وسلم پس خبر داد آنحضرت را پس فرستاد خدا آیتگاہ این آیہ را و بپادار نماز

طرفي النهار وزلفا من الليل إن الحسنات يذهبن السيئات

در سر دو طرف روز و بگذار نماز را در چند ساعت کہ نزدیک بروز اند بدرستیکہ نیکیہا میبرند بدی ہا را

فقال الرجل يا رسول الله إلي هذا قال لجميع أمتي كلهم وفي رواية

پس گفت آن مرد ای پیغامبر خدا این مر است انیکہ فرمود آنحضرت مر ہمہ امت مر است و در روایت دیگر انچنین

لمن عمل بها من أمتي متفق عليه وعن عمارة بن رويبة

مر ہر کس را کہ عمل کند بحسنات از است من متفق علیہ و مروی است از عمارۃ بن رویبہ

قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لن يلج النار أحد

گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت البتہ در نیاید آتش دوزخ را کسیکہ

صلى قبل طلوع الشمس وقبل غروبها يعني الفجر والعصر رواه مسلم

نماز گذارد پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آفتاب یعنے نماز فجر و نماز عصر را

وعن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و در این است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يتعاقبون فيكم ملئكة بالليل وملئكة بالنهار ويجتمعون في

در پی یکدیگر فرود می آیند در میان شما جماعت از فرشتگان در شب و جماعت از فرشتگان در روز و جمع میشوند این ہا

صلوة الفجر وصلوة العصر ثم يعرج الذين باتوا فيكم فيسئلهم

نماز فجر و نماز عصر پس بالا میروند آن کسانیکہ شب کردند در میان شما پس میپرسد ایشان را

وهو أعلم بهم كيف تركتم عبادي فيقولون تركناهم

و او داناتر است باحوال بندگان چگونہ گذاشتہ اید بندگان مرا پس میگویند گذاشتیم ایشان

وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

در حالتیکه ایشان نماز میکردند و آمدیم و در حالتیکه ایشان نماز میکردند متفق علیه و مرویست از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم اگر بدانند مردم ثواب که در اذان گفتن است

وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا وَلَوْ

و در یافتن صف اول پس نیابند مگر آنکه قرعه بیندازند بر آن هر آینه قرعه می اندازند و اگر

يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ

بدانند فضیلتی که در نیم روز رفتن است هر آینه پیشی میجویند بسوی آن و اگر بدانند فضیلتی که در گزاردن نماز عشا و صبح است

لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

هر آینه بیایند آنرا و خزیده بر سرین و دست و سینه متفق علیه و مرویست از وی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ

علیه وسلم نیست هیچ نمازی گران تر بر منافقان از نماز بامداد و نماز خفتن و اگر

يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُثْمَانَ رض

بدانند ثوابی که در این نماز هست هر آینه می آمدند این نماز را اگرچه بطریق حبو باشد و مرویست از عثمان رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسی که بگذارد نماز عشا را بجماعت

فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ

پس چنانکه نماز گذارده نیم شب و کسیکه گذارد نماز صبح بجماعت پس گویا نماز گذارده

كُلَّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَلْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

تمام شب رواه مسلم و مرویست از سلمان رض گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ غَدَا إِلَى صَلَاةِ الصُّبْحِ غَدَا بِرَايَةِ الْإِيمَانِ وَمَنْ غَدَا

وسلم که میگفت کسیکه بامداد میرود بسوی نماز بامداد میرود بدرایت ایمان و کسیکه بامداد بعد رد

إِلَى السُّوقِ غُدْوَةً لِرَايَةِ إِبْلِيسَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ

بسوے بازار بیرود برایت ابلیس رواہ ابن ماجہ و مروی است از ابن عمر رضی اللہ عنہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَوَاتِكُمْ

فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بگردانید در خانہاے خود چیزے از نمازہاے شما

وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

و مگیرید خانہاے خود را مانند گور متفق علیہ و مروی است از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ نزدیکتر بودن بندہ از آفریدگار خود حاصل است در حالیکہ بندہ

سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

سجدہ کنندہ است پس زیادہ کنید دعا در حال سجدہ رواہ مسلم و مروی است از وے رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ السَّجْدَةَ فَسَجَدَ اعْتَزَلَ الشَّيْطَانُ

صلے اللہ علیہ وسلم چون میخواند آدمی زاد آیۂ سجدہ را پس سجدہ میکند گوشہ میگیرد دیو لعین

يَبْكِي يَقُولُ يَا وَيْلَتَى أُمِرَ ابْنُ آدَمَ بِالسُّجُودِ فَسَجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ وَأُمِرْتُ

و گریہ میکند میگوید ہاے اندوہ امر کردہ شد آدمی زاد بسجدہ پس سجدہ کرد پس او را بہشت است و امر کردہ شدم

بِالسُّجُودِ فَأَبَيْتُ فَلِيَ النَّارُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ رَبِيعَةَ بْنِ كَعْبٍ

بسجدہ پس سر باز زدم از سجدہ پس مرا آتش است رواہ مسلم و روایت است از ربیعہ بن کعب رضہ

قَالَ كُنْتُ أَبِيتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْتُهُ بِوَضُوئِهِ

گفت بودم من کہ شب میماندم با آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس آوردم برای او وضو را

وَحَاجَتِهِ فَقَالَ لِي سَلْ فَقُلْتُ أَسْأَلُكَ مُرَافَقَتَكَ فِي الْجَنَّةِ قَالَ أَوَغَيْرَ

و میخواست او را پس گفت مرا سوال کن پس گفتم سوال میکنم ترا رفاقت ترا در بہشت گفت آیا غیر

ذَلِكَ قُلْتُ هُوَ ذَاكَ قَالَ فَأَعِنِّي عَلَى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

این چیزے میخواہی گفتم ہمین است گفت پس یاری کن مرا بر نفس خود بسیار کردن سجدہ رواہ مسلم

و مکروہ است سجدہ بر پشت

وَعَنْ مَعْدَانَ بْنِ طَلْحَةَ قَالَ لَقِيتُ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و مرویست از معدان بن طلحہ رض گفت پیش آمدم ثوبان را کہ آزاد کردۂ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ أَعْمَلُهُ يُدْخِلُنِي اللّٰهُ بِهِ الْجَنَّةَ فَسَكَتَ

علیہ وسلم بود پس گفتم خبر دہ مرا از کارے کہ کنم آن کار تا داخل کند مرا خدا بسبب آن بہشت را پس خاموش ماند

ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَسَكَتَ ثُمَّ سَأَلْتُهُ الثَّالِثَةَ فَقَالَ سَأَلْتُ عَنْ ذٰلِكَ رَسُولَ اللّٰهِ

باز پرسیدم او را پس خاموش ماند پس پرسیدم او را بار سوم پس گفت پرسیدم من از ہمین عمل پس فرمود مرا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود بر تو باد کہ بسیار سجدہ کنی پس بدرستیکہ تو نمی کنی

سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَكَ اللّٰهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً قَالَ

سجدہ مگر آنکہ برسداورا خدا بسبب آن سجدہ پایۂ بزرگ و ہم میکند از تو بسبب آن سجدہ گناہ را گفت

مَعْدَانُ ثُمَّ لَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ لِي مِثْلَ مَا قَالَ لِي ثَوْبَانُ

معدان پس ملاقات کردم ابو درداء را پس پرسیدم او را از پس گفت مرا مانند آنچہ گفتہ بود مرا ثوبان

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَتِ الصَّلٰوةُ مَثْنٰى مَثْنٰى وَالْغُسْلُ

رواہ مسلم و روایت ہست از ابن عمر رض گفت بودہ ہست نماز دو دو رکعت دو دو رکعت و غسل

مِنَ الْجَنَابَةِ سَبْعَ مَرَّاتٍ وَغَسْلُ الْبَوْلِ مِنَ الثَّوْبِ سَبْعَ مَرَّاتٍ فَلَمْ يَزَلْ

از جنابت ہفت مرتبہ و شستن شاشہ از پارچہ ہفت بار پس ہمیشہ

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُ حَتَّى جُعِلَتِ الصَّلٰوةُ خَمْسًا وَغُسْلُ

رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم کرسوال میکرد تا آنکہ گردانیدہ شد نماز پنجگانہ و غسل

الْجَنَابَةِ مَرَّةً وَغَسْلُ الثَّوْبِ مِنَ الْبَوْلِ مَرَّةً رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

از جنابت یک مرتبہ و شستن ثیاب از بول یک مرتبہ رواہ ابو داؤد

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِثْمِ تَارِكِ الصَّلٰوةِ

باب احادیثی کہ وارد شدہ است در گناہ ترک کنندہ نماز

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ

و مروایست از ابی هریره رض گفت شنیدم از پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم که میگفت بدرستیکه

أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَوٰتُهُ فَإِنْ صَلَحَتْ

نخستین چیزیکه محاسبه کرده میشود بسبب آن چیز بنده روز قیامت از عمل او نماز اوست پس اگر درست آمد نماز

فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ فَإِنْ نَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ

پس بتحقیق فلاح و نجات یافت آن مرد و اگر فاسد شد آن نماز پس بتحقیق نا امید خاسر شد آمد و پس اگر ناقص شود از فریضه آن بنده چیزی

قَالَ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ فَيُكَمَّلُ بِهَا مَا انْتَقَصَ

گوید پروردگار تبارک و تعالی به بینید ایا هست مر بنده مرا چیزی از نفل تا کامل کرده شود بسبب آن نفل انچه ناقص شد

مِنَ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلَى ذٰلِكَ وَفِي رِوَايَةٍ ثُمَّ الزَّكٰوةُ

از فریضه او پس میباشد باقی عمل او بر ایں طور و در روایت دیگر همچنین است پس زکوة

مِثْلُ ذٰلِكَ ثُمَّ تُؤْخَذُ الْأَعْمَالُ عَلَى حَسَبِ ذٰلِكَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ

مانند آن پس مواخذه کرده شود اعمال بر این طریق رواه ابو داود و در روایت

أَحْمَدُ عَنْ رَجُلٍ وَعَنْ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ الْحَنَفِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

احمد از مردے و روایست است از طلق بن علی حنفی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى صَلٰوةِ عَبْدٍ لَا يُقِيمُ فِيهَا صُلْبَهُ

الله علیه وسلم نمی نگرد خدا سے برتر نماز بنده را که راست نمی کند استخوان پشت خود را

يَعْنِي خُشُوعَهَا وَسُجُودَهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

یعنی خشوع نماز و سجود او رواه احمد و مروایست از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي تَفُوتُهُ صَلٰوةُ الْعَصْرِ فَكَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ

صلے الله علیه وسلم آن کسے که فوت شود او را نماز عصر گویا نقصان کرده شد اهل خانه او

وَمَالَهُ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و مالش و از بریده رض روایست است که گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ صَلٰوةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیہ وسلم کسیکہ ترک کند نماز عصر دیدہ و دانستہ پس تحقیق باطل شود تمام عمل او رواہ بخاری

وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ قَالَ اَوْصَانِیْ خَلِیْلِیْ اَنْ لَّا تُشْرِكَ بِاللّٰهِ شَيْئًا

و روایت ست از ابی ذر گفت وصیت کرد مرا دوست من کہ شریک مگردان بخدا چیزے را

وَاِنْ قُطِّعْتَ وَحُرِّقْتَ وَلَا تَتْرُكْ صَلٰوةً مَكْتُوْبَةً مُتَعَمِّدًا فَمَنْ تَرَكَهَا

اگرچہ پارہ پارہ کردہ شوے و سوختہ شوے و ترک مکن نماز فرض را دیدہ و دانستہ پس ہر کہ ترک کند نماز فریضہ را

مُتَعَمِّدًا فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ وَلَا تَشْرَبِ الْخَمْرَ فَاِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ

دیدہ و دانستہ پس بیزار شد از وی عہد مسلمانی و منوشش شراب را پس بدرستیکہ آن کلید ہمہ

شَرٍّ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ شَقِيْقٍ قَالَ كَانَ اَصْحَابُ

بدی ست رواہ ابن ماجہ و روایت ست از عبد اللہ بن شقیق رح گفت بودند یاران

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرَوْنَ شَيْئًا مِّنَ الْاَعْمَالِ تَرْكُهٗ كُفْرًا

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم اعتقاد نمیکردند ہیچ عملے را کہ ترک وے کفر باشد

غَيْرَ الصَّلٰوةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض

بجز نماز رواہ ترمذی و روایت ست از عبد اللہ بن عمرو بن عاص رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ ذَكَرَ الصَّلٰوةَ يَوْمًا فَقَالَ مَنْ حَافَظَ

از پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ آنحضرت ذکر کردہ نماز را روزے پس فرمود کسیکہ نگاہبانی کند

عَلَيْهَا كَانَتْ لَهٗ نُوْرًا وَّبُرْهَانًا وَّنَجَاةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ لَّمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا

بر نماز باشد مر او را نماز سبب نور و حجت قوی و نجات روز قیامت و کسیکہ محافظت نکند بر نماز

لَمْ تَكُنْ لَّهٗ نُوْرًا وَّلَا بُرْهَانًا وَّلَا نَجَاةً وَكَانَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَعَ قَارُوْنَ وَ

نباشد مر او را نور و نہ حجت و نہ سبب رستگاری و باشد آنکس روز قیامت با کافران کہ قارون و

فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَاُبَيِّ بْنِ خَلَفٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ

فرعون و ہامان ست و ابی ابن خلف کہ اشقی این امت ست روایت کرد آنرا احمد و دارمی و بیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ

در شعب الایمان و روایت ست از عمرو بن شعیب و او از پدر خود و او از جد او عن

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلٰوةِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم امر کنید فرزندان خود را بنماز گذاردن

وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ سِنِينَ وَ

حال آنکہ ایشان ہفت سالہ باشند و بزنید فرزندان خود را بر گذاردن نماز چون دہ سالہ شوند و

فَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَكَذَا رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ عَنْهُ

بدانید میان فرزندان در خوابگاه روایت کرد این حدیث را ابو داؤد و همچنین روایت کرده ست در شرح السنہ از عمرو و شعیب

وَفِي الْمَصَابِيحِ عَنْ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ وَعَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و در مصابیح روایت کرد از سبرہ بن معبد و روایت ست از بریدہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلٰوةُ فَمَنْ تَرَكَ الصَّلٰوةَ

صلے اللہ علیہ وسلم عہد و امانتیکہ در میان ما و میان منافقان ست نماز ست پس کسیکہ گذارد نماز را

فَقَدْ كَفَرَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

پس تحقیق ظاہر شد کفر او روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی و نسائی و ابن ماجہ

وَعَنْ جَابِرٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از جابر رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلٰوةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

حدیکہ واقع شدہ ست میان بندہ و میان کفر ہمین نماز ست روایت کرد این حدیث را مسلم

بَابُ تَعْجِيلِ الصَّلٰوةِ

با یاد آوردن احادیثی کہ در فضیلت عجلت نماز وارد شدہ اند

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَقُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ

[illegible] حضرت و بایستید برای خدا فرمان بردار شدہ

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْوَقْتُ الْاَوَّلُ

وروایت است از ابن عمر رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم اول وقت

مِنَ الصَّلٰوةِ رِضْوَانُ اللّٰهِ وَالْوَقْتُ الْاٰخِرُ عَفْوُ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از نماز سبب رضائے خدا تعالیٰ است و گذاردن نماز در آخر وقت عفو خدا است رواہ ترمذی و روایت است

عَلِيٍّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا عَلِيُّ ثَلٰثٌ لَا تُؤَخِّرْهَا الصَّلٰوةُ

از علے رضہ بدرستیکہ پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ای علی سہ خصلت است تاخیر مکن دران یکے نماز

اِذَا اَتَتْ وَالْجَنَازَةُ اِذَا حَضَرَتْ وَالْاَيِّمُ اِذَا وَجَدْتَ لَهَا كُفْوًا رَوَاهُ

چون بیاید دوم جنازہ وقتیکہ حاضر شود سوم زنے بی شوہر وقتیکہ بیابی مرادرا کفو رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

ترمذی و روایت است از رافع بن خدیج رضہ گفت بودیم ما کہ میگذاردیم نماز مغرب را با پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْصَرِفُ اَحَدُنَا وَاِنَّهُ لَيُبْصِرُ مَوَاقِعَ نَبْلِهِ مُتَّفَقٌ

صلے اللہ علیہ وسلم پس میگشت یکے از ما و حال انکہ وی میدید جاہائے افتادن تیر ہائے خود را متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیہ و مرویست از ابی ایوب رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَزَالُ اُمَّتِيْ بِخَيْرٍ اَوْ قَالَ عَلَى الْفِطْرَةِ مَا لَمْ يُؤَخِّرُوا الْمَغْرِبَ اِلٰى اَنْ

ہمیشہ امت من پیوستہ بہ نیکی یا گفت ہمیشہ اند بر آخر بخش اسلام مادام کہ تاخیر نکنند نماز خفتن تا آنکہ

تَشْتَبِكَ النُّجُوْمُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رض قَالَ

مختلط شوند ستارہا رواہ ابوداود و مرویست از نعمان بن بشیر رضہ گفت

اَنَا اَعْلَمُ بِوَقْتِ هٰذِهِ الصَّلٰوةِ صَلٰوةِ الْعِشَاءِ الْاٰخِرَةِ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

من دانا ترم بوقت این نماز کہ نماز عشاء آخرین باشد میگذارد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيْهَا لِسُقُوْطِ الْقَمَرِ لِثَالِثَةٍ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم آنرا در وقت افتادن ماہ در شب سوم رواہ ابوداود و دارمی

وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از رافع بن خدیج رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَسْفِرُوْا بِالْفَجْرِ فَاِنَّهٗ اَعْظَمُ لِلْاَجْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ

اسفار کنید در فجر و در روشنی بگذارید فجر پس بدرستیکہ اسفار بزرگتر ست از جہت مزد و ثواب رواہ ترمذی و ابوداود و دارمی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اشْتَدَّ

و روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ سخت شود

الْحَرُّ فَاَبْرِدُوْا بِالصَّلٰوةِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ عَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ بِالظُّهْرِ

گرمی پس سرد کنید بنماز و در روایت بخاری از ابی سعید بلفظ بالظہر

فَاِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَتِ النَّارُ اِلٰى رَبِّهَا فَقَالَتْ

زیرا کہ سختی گرمی از جوشیدن دوزخ ست و گلہ کرد آتش بسوے پروردگار خود پس گفت

يَا رَبِّ اَكَلَ بَعْضِيْ بَعْضًا فَاَذِنَ لَهَا بِنَفَسَيْنِ نَفَسٌ فِي الشِّتَاءِ

یا رب خورد بعض من بعضے را پس دستوری داد پروردگار مر آتش را بدو نفس برآورد نفسی در زمستان

وَنَفَسٌ فِي الصَّيْفِ اَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ مِنَ الْحَرِّ وَاَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ

و دوسے دیگر در تابستان سخت تر آنچہ می یابید شما از گرمے و سخت تر آنچہ می یابید شما

مِنَ الزَّمْهَرِيْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ فَاَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ

از سردے ازان و در نفس ست متفق علیہ و در روایت دیگر مر بخاری را چنین آمدہ ست پس سخت تر آنچہ می یابید

مِنَ الْحَرِّ فَمِنْ سَمُوْمِهَا وَاَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ مِنَ الْبَرْدِ فَمِنْ زَمْهَرِيْرِهَا

از گرمے پس از دم گرم آتش ست و سخت تر آنچہ می یابید شما از سردے پس از دم سرد اوست

بَابُ فَضْلِ الْاَذَانِ وَاِجَابَةِ الْمُؤَذِّنِ

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت ست از ابی سعید خدری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم لا یسمع مدی صوت المؤذن جن ولا انس ولا شیء الا شهد له
وسلم نمی شنوند غایت آواز موذن هیچ جن و نه انس و نه هیچ شی مگر آنکه گواهی میدهد مر
یوم القیمة رواه البخاری وعن معاویة قال سمعت رسول الله صلی
روز قیامت رواه بخاری و مرویست از معاویه رضی الله عنه گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی
الله علیه وسلم یقول المؤذنون اطول الناس اعناقا یوم القیمة رواه مسلم
الله علیه وسلم که میگفت موذنان گردن دراز ترند از مردمان روز قیامت رواه مسلم
وعن ابی هریرة قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا نودی
و مرویست از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم وقتیکه آواز کرده میشود
للصلوة ادبر الشیطان له ضراط حتی لا یسمع التاذین فاذا قضی
برای نماز پشت میدهد شیطان و حالیکه تیز میزند تا نشنود اذان را پس چون تمام کرده شود
النداء اقبل حتی اذا ثوب بالصلوة ادبر حتی اذا قضی التثویب اقبل
اذان پیش آید یعنی آنکه وقتیکه اقامت گفته شود برای نماز پشت میدهد تا آنکه چون تمام کرده شد اقامت سر
حتی یخطر بین المرء ونفسه یقول اذکر کذا اذکر کذا لما لم یکن یذکر
تا آنکه وسوسه می آرد در میان مرد و میان نفس او میگوید یاد کن چنین و یاد کن چنان یا میدهد بسیر یزا که نبود یاد او
حتی یظل الرجل لا یدری کم صلی متفق علیه وعن ابی هریرة قال
تا آنکه میگردد مرد چنانکه در نمی یابد که چند رکعت گذارده است متفق علیه و مرویست از ابی هریره رض گفت
قال رسول الله صلی الله علیه وسلم الامام ضامن والمؤذن مؤتمن
فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم امام برخود گیرنده است کار و بار و موذن امانت دار است
اللهم ارشد الائمة واغفر للمؤذنین رواه احمد وابو داود والترمذی
خداوندا راه راست نما امامان را و بیامرز موذنان را رواه احمد و ابو داود و ترمذی
والشافعی وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
و شافعی و مرویست از ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ أَذَّنَ سَبْعَ سِنِينَ مُحْتَسِبًا كُتِبَ لَهُ بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کسیکہ اذان گوید ہفت سال برای طلب اجر نوشتہ شود برای او بیزاری از آتش دوزخ رواہ ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

وابن ماجہ و روایت است از عقبہ بن عامر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْجَبُ رَبُّكَ مِنْ رَاعِي غَنَمٍ فِي رَأْسِ شَظِيَّةٍ لِلْجَبَلِ يُؤَذِّنُ

علیہ وسلم عجب دارد پروردگار تو از چرانندہ گوسفندان بر سر بلندی کوہ کہ اذان میگوید

بِالصَّلٰوةِ وَيُصَلِّي فَيَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ انْظُرُوا إِلَى عَبْدِي هٰذَا يُؤَذِّنُ

برای نماز و میگذارد و نماز را پس میگوید خدای بزرگ بفرشتگان نظر کنید بسوی بندہ من کہ اذان میگوید

وَيُقِيمُ الصَّلٰوةَ يَخَافُ مِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي وَأَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ

و برپای دارد نماز را میترسد از من بتحقیق آمرزیدم این بندہ خود را و درآوردم او را در بہشت رواہ

أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

ابوداؤد و نسائی و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ عَلَى كُثْبَانِ الْمِسْكِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَبْدٌ أَدّٰى حَقَّ اللهِ

علیہ وسلم سہ کس بر تلہای مشک در روز قیامت یکے بندہ کہ گزارد حق خدا را

وَحَقَّ مَوْلَاهُ وَرَجُلٌ أَمَّ قَوْمًا وَهُمْ بِهِ رَاضُونَ وَرَجُلٌ يُنَادِي بِالصَّلٰوةِ

و حق خداوند خود را و دیگر مردیکہ امامت کرد گروہی را و ایشان از وی راضی اند و دیگر مردیکہ اذان میگوید بہر

الْخَمْسِ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَعَنْ

نماز از ہر روز و شب رواہ ترمذی و گفت این حدیث غریب است و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُؤَذِّنُ يُغْفَرُ لَهُ مَدَى

ابی ہریرہ رض گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم بانگ نماز گوینده آمرزیده شود مر او را تا غایت

صَوْتِهِ وَيَشْهَدُ لَهُ كُلُّ رَطْبٍ وَيَابِسٍ وَشَاهِدُ الصَّلٰوةِ يُكْتَبُ لَهُ خَمْسٌ

آواز او و گواہی دہند بر او ہر تر و خشک حاضر آینده نماز را نوشته میشود برای او پنج

وعشرون صلوة ويكفر عنه ما بينهما رواه احمد وابو داود وعن
نماز و بخشیده میشود از وی گناهان که واقع میشود میان هر دو نماز رواه احمد و ابو داود در روایت است از
عثمان بن ابی العاص رض قال قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم اجعلني
عثمان بن ابی العاص رض گفت گفتم ای پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم بگردان مرا
امام قومي قال انت امامهم واقتد بأضعفهم واتخذ مؤذنا لا يأخذ
امام قوم من فرمود تو امام قومی و اقتدا کن بضعیف ترین ایشان و بگیر مؤذنی را که نگیرد
على اذانه اجرا رواه احمد وابو داود وعن ابن عمر رض ان رسول الله صلى
بر اذان خود اجرت رواه احمد و ابو داود و در روایت است از ابن عمر رض که پیغامبر خدا صلی
الله عليه وسلم قال من اذن ثنتي عشرة سنة وجبت له الجنة و
الله علیه وسلم فرمود کسیکه اذان گوید دوازده سال واجب گردد مر او را بهشت
كتب له بتاذينه في كل يوم ستون حسنة ولكل اقامة ثلثون
و نوشته میشود مر او را بجزای اذان گفتن وی هر روز هر بار شصت نیکی و مر هر اقامت را سی
حسنة رواه ابن ماجة وعن سهل بن سعد رض قال قال رسول الله
نیکی رواه ابن ماجه در روایت است از سهل ابن سعد رض گفت گفت رسول خدا
صلى الله عليه وسلم ثنتان لا تردان الدعاء عند النداء وعند
صلی الله علیه وسلم دو چیز است که رد کرده نمیشود دعا نزد بانگ نماز و نزد
البأس حين يلحم بعضهم بعضا وفي رواية وتحت المطر رواه ابو داود
جنگ کافران و قتیکه بکشند بعضی ایشان بعض را و در روایتی آمده که دعا نزد باران مقبول است رواه ابو داود
وعن ام سلمة رض قالت علمني رسول الله صلى الله عليه وسلم
و روایت است از ام سلمه رضی الله عنها گفت که تعلیم کرد مرا رسول الله صلی الله علیه وسلم
ان اقول عند اذان المغرب اللهم هذا اقبال ليلك وادبار نهارك
اینکه بگویم نزد بانگ نماز شام این وقت است اقبال شب تو و وقت پشت دادن روز تو

وَاصْوَاتُهُ دَعَاتِكَ فَاغْفِرْ لِي رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيرِ

و این آواز ہا گویندگان تست بعد از ادا کردن پس بیامرز مرا رواہ ابو داؤد و در روایت کرد نسائی در دعوات کبیر

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن العاص گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ

چون بشنوید مؤذن را گویان اذان میگوید مانند آنچہ وی میگوید پس درود بفرستید بر من پس آنکہ بر من یک بار درود بفرستد

صَلَاةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا ثُمَّ سَلُوا اللّٰهَ لِيَ الْوَسِيلَةَ فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ

یک بار درود بر وی خدا تعالیٰ بر وے بجزای آن ده بار پس بخواہید از خدا برائے من وسیلہ زیرا کہ وسیلہ درجہ ایست

فِي الْجَنَّةِ لَا تَنْبَغِي إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ تَعَالَى وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا

در بہشت نمی سزد آن منزلت مگر برائے یک بندہ از بندگان خدا تعالیٰ و امید میدارم کہ باشم من آن بندہ

فَمَنْ سَأَلَ لِيَ الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ عَلَيْهِ الشَّفَاعَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس ہر کہ سوال کند برائے من وسیلہ فرود آمد بروے شفاعت رواہ مسلم و روایت است از

جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ

جابر رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگوید ہنگام شنیدن اذان

اللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّدًا

خداوندا اے پروردگار این دعوت تمام و صلوٰۃ قایم شدہ محمد را

الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ حَلَّتْ لَهُ

وسیلہ و فضیلت و بخشا او را مقام محمود آنکہ وعدہ کردہ ای او را حلال شد

شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ

شفاعت من روز قیامت رواہ البخاری و روایت است از سعد بن ابی وقاص رضہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگوید ہنگام شنیدن اذان

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

اینکه گواهی میدهم که نیست هیچ معبود بحق مگر خدای واحد لاشریک له است و گواهی میدهم بدرستیکه محمد بنده او و رسول او ست

رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ رَوَاهُ

راضی شدم باینکه خدا پروردگار باشد مرا و محمد رسول و اسلام دین مرا آمرزیده شود مر او را گناهان او رواه

مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَصْلَتَانِ

مسلم و روایت است از ابن عمر گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم دو خصلت

مُعَلَّقَتَانِ فِي أَعْنَاقِ الْمُؤَذِّنِينَ لِلْمُسْلِمِينَ صِيَامُهُمْ وَصَلٰوتُهُمْ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

آویخته شده اند در گردنهای بانگ نماز گویندگان مر مسلمانان را روزه شان و نماز ایشان رواه ابن ماجه

بَابُ فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باب فضیلت درود بر نبی صلے الله علیه وسلم

إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ

بدرستیکه خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغامبر ای آن کسانیکه ایمان آورده اند درود فرستید

وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلام گوئید سلام گفتنی و روایت است از انس رض گفت فرمود رسول خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلٰوةً وَاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَحُطَّتْ

وسلم کسیکه درود بفرستد بر من یکبار بفرستد خدا تعالیٰ بروے ده بار درود و انگذاشته شود

عَنْهُ عَشْرُ خَطِيئَاتٍ وَرُفِعَتْ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

از وی ده گناه و برداشته شود مر او را ده پایه در قرب حق رواه نسائی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْلَى

و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم نزدیکترین

النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردم [illegible] در رستخیز بیشترین ایشان است بر من در دود گوینده رواه ترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ مَلٰٓئِكَةً

و از وی مروی است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مر خدائے را فرشتگان

سَيَّاحِيْنَ فِي الْاَرْضِ يُبَلِّغُوْنِيْ مِنْ اُمَّتِيَ السَّلَامَ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

روندہ در زمین کہ میرسانند مرا از امت من سلامی کہ میگویند بر من رواہ نسائی و دارمی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ یکے

يُسَلِّمُ عَلَيَّ اِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوْحِيْ حَتّٰى اَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

کہ سلام میفرستد بر من مگر آنکہ باز میفرستد خدائے تعالیٰ بر من روح مرا تا آنکہ جواب گویم بروی سلام را رواہ ابوداؤد

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و بیہقی در روایت کرد در دعوات کبیر و مروی است از وی گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قُبُوْرًا وَلَا تَجْعَلُوْا قَبْرِيْ عِيْدًا

علیہ وسلم میگوید کہ میفرمود مگردانید خانہائے خود را مانند قبرہا و مگردانید قبر مرا عید گاہ

وَصَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ تَبْلُغُنِيْ حَيْثُ كُنْتُمْ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْهُ

و درود فرستید بر من زیرا کہ درود شما میرسد مرا ہر جا کہ باشید رواہ نسائی و در روایت است از وی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ

گفت رسول پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خاک آلودہ باد بینی مردے کہ ذکر کردہ شوم نزد آمرد

فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ دَخَلَ عَلَيْهِ رَمَضَانُ ثُمَّ انْسَلَخَ قَبْلَ

پس درود نہ فرستد بر من و خاک آلودہ باد بینی مردے کہ در آید بر وی رمضان پس بگذرد پیش از آنکہ

اَنْ يُّغْفَرَ لَهٗ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ اَدْرَكَ عِنْدَهُ اَبَوَاهُ الْكِبَرَ اَوْ

آمرزیدہ شود آنمرد و خاک آلودہ باد بینی مردے کہ دریابد نزد وی ہر دو پدر و مادر پیر سالخوردہ یا

اَحَدُهُمَا فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ طَلْحَةَ اَنَّ

یکے از ہر دو پس پس نیارند پدر و مادر او را در بہشت رواہ ترمذی و در روایت است از ابی طلحہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ وَأَنَا يَوْمِرُ الْبَشَرُ فِي وَجْهِهِ فَقَالَ

یعنی بر خدا صلی اللہ علیہ وسلم آمد پیش اصحاب مجد در روز و حالیکہ خوشحالی از روئے مبارک او پیدا بود پس فرمود

إِنَّهُ جَاءَنِي جِبْرَئِيلُ فَقَالَ إِنَّ رَبَّكَ يَقُولُ أَمَا يُرْضِيكَ يَا مُحَمَّدُ أَنْ لَا يُصَلِّيَ

بدرستیکہ نزدیک آمد جبرئیل مرا پس گفت بدرستیکہ پروردگار تو میگوید یا راضی نمیشود ترا ای محمد آنکہ نماز

عَلَيْكَ أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِكَ إِلَّا صَلَّيْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا وَلَا يُسَلِّمُ عَلَيْكَ أَحَدٌ مِنْ

بر تو بیچ یکے از امت تو مگر درود بفرستم بروے ده بار و سلام نفرستد بر تو بیچ یکے از

أُمَّتِكَ إِلَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رضی

امت تو مگر آنکہ سلام بفرستم بروے ده بار رواہ نسائی و روایت است از ابی بن کعب رضی

قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي أُكْثِرُ الصَّلٰوةَ عَلَيْكَ فَكَمْ

گفت گفتم ای پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ من بسیار میفرستم درود بر تو پس چند مقدار

أَجْعَلُ لَكَ مِنْ صَلٰوتِي فَقَالَ مَا شِئْتَ قُلْتُ الرُّبُعَ قَالَ مَا شِئْتَ فَإِنْ

گردانم برای تو از درود خود پس فرمود هر مقدار که میخواهی گفتم چهارم یک زمان فرمود هر قدر که میخواهی پس اگر

زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ قُلْتُ النِّصْفَ قَالَ مَا شِئْتَ فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ

زیاده کنی پس آن بہتر است مرترا گفتم نصف زمان را بگردانم فرمود هر چه میخواهی پس اگر زیاده کنی پس آن بہتر است

لَكَ قُلْتُ فَالثُّلُثَيْنِ قَالَ مَا شِئْتَ فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ قُلْتُ

مرترا گفتم پس دو ثلث گفت فرمود هر چه میخواهی پس اگر زیاده کنی آن بہتر است مرترا گفتم

أَجْعَلُ لَكَ صَلَاتِي كُلَّهَا قَالَ إِذًا يُكْفَى هَمَّكَ وَيُكْفَرُ لَكَ ذَنْبُكَ رَوَاهُ

میگردانم برای تو زمان خود را همه فرمود آنگاه کفایت کرده شود ترا مقصود تو و آمرزیده گردد همه گناہان تو

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رضی قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت کرده ترمذی و از علی رضی گفت فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم

الْبَخِيلُ الَّذِي مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بخیل آنست کہ یاد کرده شوم من نزد وی پس او درود نفرستد بر من روایت کرده ترمذی

ورواه احمد عن حسين بن علي رضه وعن ابي هريرة رضه قال قال

و رواه احمد از حسین بن علی رضه و روایت ست از ابی هریره رضه گفت قال

رسول الله صلى الله عليه وسلم من صلى علي عند قبري سمعته ومن

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه درود فرستد بمن نزد قبر من می شنوم درود او را و کسیکه

صلى علي نائيا ابلغته رواه البيهقي في شعب الايمان وعن عبد الله

بمن از دور رسانیده شود درود او مرا رواه بیهقی در شعب الایمان و روایت ست از عبد الله

بن عمرو رضه قال من صلى على النبي صلى الله عليه وسلم واحدة صلى

بن عمرو رضه گفت کسیکه درود بفرستد بر انحضرت صلے الله علیه وسلم یکبار درود فرستد

الله عليه وملئكته سبعين صلوة رواه احمد وعن رويفع ان

الله علیه و ملئکته سبعین صلوة رواه احمد و روایت ست از رویفع بر آنکه

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من صلى على محمد وقال اللهم انزله

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم فرمود کسیکه درود فرستد بر محمد صلی الله علیه وسلم و بگوید یا خدا و فرود آر محمد را

المقعد المقرب عندك يوم القيمة وجبت له شفاعتي رواه احمد

در نشستگاه که نزدیک گردانیده شد نزد تو در روز رستخیز واجب گردد باو شفاعت من رواه احمد

وعن عمر بن الخطاب رضه قال ان الدعاء موقوف بين السماء

و روایت ست از عمر بن الخطاب رضه گفت بدرستیکه دعا ایستاده گردانیده شود میان آسمان

والارض لا يصعد منها شيء حتى تصلي على نبيك رواه الترمذي

و زمین نمیرود و بالا برده نمیشود از دعوت چیزی تا آنکه درود بفرستی بر نبی خود رواه ترمذی

وقال صلى الله عليه وسلم من صلى علي صلت عليه الملئكة مادام

و فرمود صلے الله علیه وسلم کسیکه درود فرستد بمن درود میفرستند بر وی فرشتگان تا وقتیکه آن بنده

يصلي علي فليقلل عند ذلك او ليكثر اخرجه ابن حبان بسند ضعيف

درود میفرستد پس باید که کم کند نزد مزد چیز یا زیاده کند آن بنده روایت کرد ابن حبان بسند ضعیف

وَالطَّبْرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ بِسَنَدٍ حَسَنٍ وَالْإِمَامُ أَحْمَدُ وَسَعِيدُ ابْنُ مَنْصُورٍ

وطبرانی در اوسط بسند حسن و امام احمد و سعید ابن منصور

وَأَبُو نُعَيْمٍ كُلُّهُمْ عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ كَذَا فِي مَطَالِعِ الْمَسَرَّاتِ شَرْحِ

و ابو نعیم همه ایشان از عامر بن ربیعه همچنین است در مطالع مسرات که شرح

دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمُ

دلائل خیرات است و فرمود صلی الله علیه وسلم از فاضلترین روزهای شما روز

الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ قُبِضَ وَفِيهِ النَّفْخَةُ وَفِيهِ الصَّعْقَةُ

جمعه است در وی آفریده شد آدم و در وی وفات یافت و در وی نفخه است و در وی صعقه است

فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلٰوةِ فِيهِ فَإِنَّ صَلٰوتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ قَالُوا

پس زیاده کنید بر من از درود در روز جمعه پس بدرستیکه درود شما عرض کرده شود بر من گفتند

يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَكَيْفَ تُعْرَضُ عَلَيْكَ صَلٰوتُنَا وَقَدْ أَرِمْتَ أَيْ بَلِيتَ أَيْ

یا رسول الله صلی الله علیه وسلم و چطور عرض کرده شود بر تو درود ما حالانکه جسد شما در قبر کهنه شده باشد یعنی

صِرْتَ رَمِيمًا قَالَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ

خاک شده باشد فرمود بدرستیکه خدا تعالی حرام کرده است بر زمین اینکه بخورد اجساد

الْأَنْبِيَاءِ أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ وَابْنُ

پیغمبران را روایت کرد ابوداود و نسائی و ابن ماجه بسندهای صحیحه و ابن

حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ وَقَالَ صَحِيحٌ عَلٰى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ مِنْ حَدِيثِ أَوْسِ

حبان و حاکم و گفت این حدیث صحیح است بر شرط بخاری از حدیث اوس

بْنِ أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ فِي مَطَالِعِ وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ

ابن اوس ثقفی در مطالع است و فرمود صلی الله علیه وسلم کسیکه درود نوشت بر من

فِي كِتَابٍ لَمْ تَزَلِ الْمَلٰئِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ اسْمِي فِي ذٰلِكَ الْكِتَابِ

در کتاب همیشه اینست که فرشتگان درود میفرستند بر وی تا وقتیکه نام من در آن کتاب باقی باشد

قَالَ الْعِرَاقِيُّ رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ وَأَبُو الشَّيْخِ فِي الثَّوَابِ وَالْمُسْتَغْفِرِيُّ

گفت عراقی روایت کرد طبرانی در اوسط و ابو شیخ در ثواب و المستغفری

فِي الدَّعَوَاتِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ بِسَنَدٍ ضَعِيفٍ مَطَالِعُ وَقَالَ

در دعوات از حدیث ابی هریره رضی بسند ضعیف این حدیث در مطالع است و گفت

أَبُو سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيُّ مَنْ أَرَادَ أَنْ يَسْأَلَ حَاجَةً فَلْيُكْثِرْ بِالصَّلَوٰةِ عَلَى

ابو سلمان دارانی کسیکه خواهد که سوال کند حاجت خود را پس باید که زیاده بفرستد درود را بر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَسْأَلُ اللّٰهَ حَاجَتَهُ وَلْيَخْتِمْ بِالصَّلَوٰةِ عَلَى النَّبِيِّ

نبی صلے اللہ علیہ وسلم پس سوال کند خدا تعالیٰ حاجت خود را و باید که تمام کند دعا را درود شریف فرستادن

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ اللّٰهَ يَقْبَلُ الصَّلَوٰتَيْنِ وَهُوَ أَكْرَمُ مِنْ أَنْ يَدَعَ

بر نبی صلے اللہ علیہ وسلم پس بدرستیکه خدا قبول میکند هر دو درود را و آنخدا بزرگتر است از آنکه ترک کند دعا را

مَا بَيْنَهُمَا كَذَا فِي دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَمَرْوِيٌّ عَنْهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که میان هر دو درود است چنان است در دلائل الخیرات و روایت است از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَنَّهُ قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِائَةَ مَرَّةٍ غُفِرَتْ لَهُ خَطِيئَةُ

بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود که کسیکه درود فرستد بر من روز جمعه یکصد مرتبه آمرزیده شود برای وی گناه

ثَمَانِينَ سَنَةً أَخْرَجَهُ الدَّيْلَمِيُّ عَنْ أَنَسٍ مَطَالِعُ وَفِي رِوَايَةٍ

هشتاد ساله تخریج کرد این حدیث را دیلمی از انس رضی از مطالع نقل کرده شد و در روایت

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنِي جِبْرَئِيلُ

عبد الرحمن بن عوف گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آمد نزد من جبرئیل

عَلَيْهِ السَّلَامُ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ لَا يُصَلِّي عَلَيْكَ أَحَدٌ إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ

علیه السلام و گفت ای محمد صلے اللہ علیہ وسلم درود نمیفرستد بر تو کسے یک مگر درود میفرستند بروی هفتاد

أَلْفَ مَلَكٍ وَمَنْ صَلَّتْ عَلَيْهِ مَلَائِكَةٌ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ هٰكَذَا ذَكَرَهُ

هزار فرشتگان و کسیکه درود میفرستند بروی فرشتگان می باشد آن شخص از اهل بهشت همچنین ذکر کرد آنرا

بِهٰذَا اللَّفْظِ ابْنُ فَرْحُوْنَ مَطَالِعُ وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْثِرُوْا

باین الفاظ ابن فرحون از مطالع و فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بیشتر باشما

عَلَيَّ صَلٰوةً اَكْثَرُكُمْ اَزْوَاجًا فِي الْجَنَّةِ ذَكَرَهُ ابْنُ وَدَاعَةَ بِهٰذَا اللَّفْظِ

بر من از روئے درود بسیار ترین شما از روی ازواج است در جنت ذکر کرد این حدیث را ابن ۔۔۔ باین لفظ

وَنَقَلَهُ السَّخَاوِيُّ عَنْ صَاحِبِ الدُّرِّ الْمُنْتَظِمِ مَطَالِعُ وَعَنْهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و نقل کرد این حدیث را سخاوی از صاحب درالمنتظم از مطالع و از وے صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِنَّهُ قَالَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلٰوةً تَعْظِيْمًا لِحَقِّيْ خَلَقَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ ذٰلِكَ

وسلم کہ فرمود کسیکہ درود فرستد بر من یکبار برائے تعظیم حق من آفریند اللہ بزرگ و برتر از ین

اَلْفَ مَلَكٍ لَهُ جَنَاحٌ بِالْمَشْرِقِ وَالْاٰخَرُ بِالْمَغْرِبِ وَرِجْلَاهُ مَقَرُّهُمَا

قول یک فرشتہ کہ ایرا باشد یک بازو در مشرق و دیگر در مغرب و پاہائے او قرار یافتہ

فِي الْاَرْضِ السَّابِعَةِ السُّفْلٰى وَعُنُقُهُ مَلْوِيَّةٌ تَحْتَ الْعَرْشِ يَقُوْلُ اللّٰهُ

در زمین ہفتی تحتانے و گردن وی متصل زیر عرش میگوید خدائے

عَزَّ وَجَلَّ لَهُ صَلِّ عَلٰى عَبْدِيْ كَمَا صَلّٰى عَلٰى نَبِيِّيْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عزوجل مرو را درود بفرست بر بندۂ من چنانکہ درود فرستاد است آن بندہ بر پیغامبر من صلے اللہ علیہ وسلم

فَهُوَ يُصَلِّيْ عَلَيْهِ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ اَلْحَدِيْثَ ذَكَرَهُ ابْنُ سُبُعٍ

پس آن فرشتہ درود میفرستد بر وے تا روز قیامت تا آخر حدیث ذکر کرد این حدیث را ابن سبع

ذِكْرَ حِسَابٍ وَلَا يُغَيِّرُ ۔۔۔ ذَكَرَهُ ابْنُ جُبَيْرٍ عَنِ الْقَاضِيْ ۔۔۔ وَلَهُ

ذکر حساب و نمی تغیر ۔۔۔ ذکر کرد این را ابن جبیر از قاضی ۔۔۔ و مر او را

عَنْ وَدَاعَةَ وَاسْنَدَهُ اِلٰى اَنَسٍ ۔۔۔ اِلَّا اَنَّهُ قَالَ ۔۔۔

از وداعہ و اسناد کرد این را بسوئے انس ۔۔۔ مگر آنکہ گفت ۔۔۔

وَرِجْلَاهُ اِلٰى تَحْتِ الْعَرْشِ مَطَالِعُ وَرِوَايَةُ ۔۔۔ عَنْهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و پاہائے او بسوئے تحت عرش ہست از مطالع و روایت ہست از وی صلے اللہ علیہ وسلم

أَنَّهُ قَالَ لَيَرِدَنَّ عَلَيَّ الْحَوْضَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَقْوَامٌ مَا أَعْرِفُهُمْ إِلَّا بِكَثْرَةٍ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ وارد شوند بر حوض کوثر روز رستخیز قومہا کہ نمی شناسم من ایشانرا مگر بسبب زیادتی

الصَّلٰوةِ عَلَيَّ ذَكَرَهُ الْقَاضِي عِيَاضٌ فِي الشِّفَاءِ وَعَنْهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

درود کہ بر من فرستادہ اند ذکر کردہ است قاضی عیاض در کتاب شفا فی حقوق المصطفی و روایت است از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ مَرَّةً وَاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ عَشْرَ مَرَّاتٍ وَمَنْ

وسلم در حدیثیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ درود و فرستاد بر من یکبار درود میفرستد خدا تعالیٰ بر وے دہ بار و کسیکہ

صَلّٰى عَلَيَّ عَشْرَ مَرَّاتٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ مِائَةً وَمَنْ صَلّٰى عَلَيَّ مِائَةً صَلَّى

درود فرستد بر من دہ مرتبہ درود میفرستد خدا تعالیٰ بر وے صد بار و کسیکہ درود فرستد بر من صد بار درود میفرستد

اللّٰهُ عَلَيْهِ أَلْفَ مَرَّةٍ وَمَنْ صَلّٰى عَلَيَّ أَلْفَ مَرَّةٍ حَرَّمَ اللّٰهُ جَسَدَهُ عَلَى النَّارِ

بر وے خدا تعالیٰ ہزار مرتبہ و کسیکہ درود فرستد بر من ہزار مرتبہ حرام گرداند خدا تعالیٰ جسد وے را بر آتش دوزخ

وَثَبَّتَهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ عِنْدَ الْمَسْئَلَةِ

و ثابت میدارد وے را بقول ثابت کہ توحید است در حیات دنیا و در آخرت نزدیک سوال

وَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ وَجَازَتْ صَلٰوتُهُ عَلَى نَفْسِهِ لَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَلَى الصِّرَاطِ

و داخل کند خدا تعالیٰ آن بندہ را در بہشت و آید درود وے بر من نور مر وے را روز رستخیز بر پل صراط

مَسِيْرَةَ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ وَأَعْطَاهُ اللّٰهُ بِكُلِّ صَلٰوةٍ صَلّٰاهَا قَصْرًا فِي

کہ راہ وی پنج صد سالہ است و میدہد اورا خدا تعالیٰ بسبب ہر درود کہ خواندہ است آنرا یک محل در

الْجَنَّةِ قُلْ ذٰلِكَ أَوْ كَثِّرْ ذِكْرَهُ ابْنُ وَدَاعَةَ كُلَّهُ مِنْ غَيْرِ نِسْبَةٍ

بہشت کم کند آن بندہ یا زیادہ کند ذکر کرد ابن وداعہ ہمہ این را بغیر نسبت

وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ عَبْدٍ يُصَلِّي عَلَيَّ إِلَّا خَرَجَتِ الصَّلٰوةُ

و گفت صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ یک بندہ کہ درود میفرستد بر من مگر آنکہ بیرون می آید آن درود

مُسْرِعَةً مِنْ فِيْهِ فَلَا يَبْقٰى بَرٌّ وَلَا بَحْرٌ وَلَا شَرْقٌ وَلَا غَرْبٌ إِلَّا وَتَمُرُّ

بسرعت از دہن آن بندہ پس باقی نمی ماند ہیچ یک بیابان و نہ دریا و نہ شرق و نہ غرب مگر اینکہ گذر میکند آن درود

بِهٖ وَتَقُوْلُ اَنَا صَلٰوةُ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدِ نِ الْمُخْتَارِ خَيْرِ خَلْقِ اللّٰهِ

بدان و میگوید کہ درود فلان بن فلان ام کہ درود فرستادہ بود بر محمد کہ برگزیدہ و بہترین مخلوق خدا اند

فَلَا يَبْقٰى شَيْءٌ اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ وَيُخْلَقُ مِنْ تِلْكَ الصَّلٰوةِ طَائِرٌ لَهٗ

پس باقی نمیماند ہیچ شی مگر حال آنکہ درود میفرستد بر وے و آفریدہ میشود از ین درود یک طایر کہ میباشد مر وے را

سَبْعُوْنَ اَلْفَ جَنَاحٍ فِيْ كُلِّ جَنَاحٍ سَبْعُوْنَ اَلْفَ رِيْشَةٍ فِيْ كُلِّ رِيْشَةٍ

ہفتاد ہزار بازو در ہر بازو ہفتاد ہزار پر در ہر پر

سَبْعُوْنَ اَلْفَ رَاْسٍ فِيْ كُلِّ رَاْسٍ سَبْعُوْنَ اَلْفَ وَجْهٍ فِيْ كُلِّ وَجْهٍ

ہفتاد ہزار سر در ہر سر ہفتاد ہزار روے در ہر روے

سَبْعُوْنَ اَلْفَ فَمٍ فِيْ كُلِّ فَمٍ سَبْعُوْنَ اَلْفَ لِسَانٍ كُلُّ لِسَانٍ يُسَبِّحُ اللّٰهَ

ہفتاد ہزار دہان در ہر دہان ہفتاد ہزار زبان ہر زبان تسبیح میکند خدائے

تَعَالٰى بِسَبْعِيْنَ اَلْفَ لُغَاتٍ وَيَكْتُبُ اللّٰهُ تَعَالٰى لَهٗ ثَوَابَ ذٰلِكَ كُلِّهٖ هٰكَذَا

تعالے را بہفتاد ہزار لغت و مینویسد خدا تعالے مر وے را ثواب اینہمہ ہمچنین است

فِيْ دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَقَالَ صَاحِبُ مَطَالِعِ الْمَسَرَّاتِ هٰذَا لَمْ اَجِدْهُ وَعَنْ

در دلائل الخیرات و گفت صاحب مطالع مسرات این لفظ را نیافتم و مروی است از

عَلِيِّ ابْنِ اَبِيْ طَالِبٍ رض اَنَّهٗ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى

علی بن ابی طالب رض بدرستیکہ علی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود میفرستد

عَلَيَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِائَةَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَعَهٗ نُوْرٌ لَوْ قُسِّمَ ذٰلِكَ النُّوْرُ بَيْنَ

بر من روز جمعہ صد بیاید روز رستخیز حالانکہ ہمراہ او نوریست اگر تقسیم کردہ شود این نور میان

الْخَلْقِ كُلِّهِمْ لَوَسِعَهُمْ اَخْرَجَهٗ اَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَفِي الْحِرْزِ الثَّمِيْنِ

مخلوق ہمہ ایشان ہر آینہ گنجایش دارد ایشانرا روایت کرد آنرا ابو نعیم در حلیہ شریف و در حرز ثمین

لِلْحِصْنِ الْحَصِيْنِ مَا جَلَسَ قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللّٰهَ فِيْهِ وَلَمْ يُصَلُّوْا

شرح حصن حصین نیست کہ ننشیند قومی در مجلسے کہ یاد نکنند خدا تعالی را در آن مجلس و درود نفرستند

عَلَى بَيْتِهِ فَإِنَّهُ لَا كَانَ عَلَيْهِ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَإِنْ دَخَلُوا الْجَنَّةَ لِلثَّوَابِ

پس نباشد بر ایشان حسرتے در روز قیامت اگرچہ کہ داخل شوند در بہشت برای ثواب

رَوَاهُ ابْنُ حِبَّانَ وَأَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَالْحَاكِمُ كُلُّهُمْ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

رواہ ابن حبان و احمد و ابو داؤد و نسائی و حاکم ہمہ ایشان روایت کردہ اند از ابی ہریرہ

أَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلٰوةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَإِنَّ صَلٰوةَ أُمَّتِي مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ رَوَاهُ

زیادہ بفرستید بر من درود شریف روز جمعہ پس بدرستیکہ درود شما عرض کردہ میشود بر من رواہ

أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَابْنُ حِبَّانَ كُلُّهُمْ مِنْ حَدِيثِ أَوْسِ بْنِ

ابو داؤد و نسائی و ابن ماجہ و ابن حبان ہمہ ایشان از حدیث اوس ابن

أَوْسٍ الثَّقَفِيِّ مَا مِنْ أَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ إِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوحِي حَتّٰى

اوس ثقفی نیست ہیچ کسیکہ سلام کند بر من مگر باز پس میفرستد خدا تعالے بر من روح من تا آنکہ

أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَرَوَاهُ أَحْمَدُ أَيْضًا

رد کنم بر وی سلام را رواہ ابو داؤد از ابی ہریرہ و روایت کرد احمد نیز

أَوْلَى النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

نزدیکترین مردمان بامن روز قیامت درود فرستندہ تر از انہا بر من رواہ ترمذی و ابن

حِبَّانَ كِلَاهُمَا عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ الْبَخِيلُ مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ

حبان ہر دو از ابن مسعود رضی اللہ عنہ کہ بخیل کسیست کہ ذکر کردہ شوم من نزد او پس درود نہ فرستد

عَلَيَّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ عَنْ عَلِيٍّ وَابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ عَنْ حُسَيْنِ

بر من روایت کرد ترمذی و نسائی از علی رضی اللہ عنہ و ابن حبان و حاکم از حسین

بْنِ عَلِيٍّ أَكْثِرُوا الصَّلٰوةَ عَلَيَّ فَإِنَّهَا زَكٰوةٌ لَكُمْ رَوَاهُ أَبُو يَعْلَى عَنْ

بن علی رضی اللہ عنہ زیادہ بفرستید درود بر من پس بدرستیکہ درود شما زکوٰۃ است مر شما را رواہ ابو یعلے از

أَبِي هُرَيْرَةَ إِنِّي لَقِيتُ جِبْرَئِيلَ فَبَشَّرَنِي وَقَالَ إِنَّ رَبَّكَ يَقُولُ مَنْ صَلّٰى

ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ بدرستیکہ من ملاقات کردم جبرئیل را علیہ السلام پس بشارت داد مرا و گفت بدرستیکہ پروردگار تو میگوید

عَلَيْكَ صَلَّيْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا وَمَنْ سَلَّمَ عَلَيْكَ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَسَجَدْتُ لِلّٰهِ

بر تو درود میفرستم یک بار و کسیکه سلام کند بر تو سلام میفرستم بر یک پس سجده شکر لله تعالی

شُكْرًا رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَاَحْمَدُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ مَنْ صَلّٰى عَلَى النَّبِيِّ وَاحِدَةً

رواه حاکم و احمد از عبد الرحمن بن عوف رض کسیکه درود بفرستد بر نبی یک بار

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَمَلَائِكَتُهُ سَبْعِيْنَ صَلٰوةً رَوَاهُ اَحْمَدُ عَنِ ابْنِ عَمْرٍو رض

درود میفرستد خدا تعالی بر وی و فرشتگان وی هفتاد درود رواه احمد از ابن عمرو رض

قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ كُلُّ دُعَاءٍ مَحْجُوْبٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ

گفت علی رضی الله عنه همه دعا ها مجوب است تا آنکه درود فرستی تو بر محمد صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي الْاَوْسَطِ وَعَنْ عُمَرَ اَنَّ الدُّعَاءَ

علیه وسلم و بر آل محمد رواه طبرانی در اوسط و مروی است از عمر رض که دعا

مَوْقُوْفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهُ شَيْءٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى نَبِيِّكَ

موقوف میماند میان آسمان و میان زمین بالا نمیرود از ان چیزی تا آنکه درود فرستی بر نبی خود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ اِنْتَهٰى ذُكِرَ فِيْ بَعْضِ الْاَخْبَارِ اَنَّهُ مَكْتُوْبٌ عَلٰى سَاقِ

رواه ترمذی آخر شد مذکور است در بعض اخبارات بدرستیکه شان انست که نوشته است بر ساق

الْعَرْشِ مَنِ اشْتَاقَ اِلٰى رَحْمَتِهٖ وَمَنْ سَاَلَنِيْ اَعْطَيْتُهٗ وَمَنْ تَقَرَّبَ اِلَيَّ

عرش که کسیکه مشتاق است بسوی من رحم میکنم او را و کسیکه سوال کند مرا میدهم او را و هر چه خواهد است که کسیکه تقرب جوید بسوی

بِالصَّلٰوةِ عَلٰى مُحَمَّدٍ غَفَرْتُ لَهٗ ذُنُوْبَهٗ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ ذَكَرَهُ

با درود فرستادن بر محمد آمرزیدم مر او را گناهان او را اگرچه باشد مانند کف دریا ذکر کرد این حدیث را

ابْنُ سَبُعٍ وَرُوِيَ عَنْ بَعْضِ الصَّحَابَةِ رِضْوَانُ اللّٰهِ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ

ابن سبع و روایت کرده شده است از بعض صحابه رضوان الله علیهم اجمعین

اَنَّهٗ قَالَ مَا مِنْ مَجْلِسٍ يُصَلّٰى فِيْهِ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَّا قَامَتْ

بدرستیکه فرموده آنحضرت نیست مجلسیکه درود فرستاده شود در وی بر محمد صلی الله علیه وسلم مگر برخیزد

مِنْهُ رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ حَتّٰى تَبْلُغَ عِنَانَ السَّمَاءِ فَتَقُوْلُ الْمَلٰئِكَةُ هٰذَا مَجْلِسٌ

ازان مجلس بوئے خوش تا آنکہ میرسد آن بوی ابر را پس میگویند فرشتگان این مجلسے است

يُصَلّٰى فِيْهِ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِذَا فِيْ دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ قَالَ شَيْخُ

کہ درود فرستادہ شدہ است در آنجا بر محمد صلی اللہ علیہ وسلم ہمچنین است در دلایل خیرات گفت شیخ

اَبُوْ جَعْفَرِ ابْنُ وَدَاعَةَ رَحِمَهُ اللّٰهُ فِي الْحَدِيْثِ عَنْ بَعْضِ الصَّحَابَةِ اَنَّهُ قَالَ مَا مِنْ

ابو جعفر ابن وداعہ رحمہ اللہ در حدیث کہ مرویست از بعض صحابہ رضی اللہ عنہم کہ گفت نیست ہیچ

مَوْضِعٍ يُذْكَرُ فِيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيُصَلّٰى عَلَيْهِ فِيْهِ اِلَّا نَمَتْ مِنْهُ

جائی کہ ذکر کردہ شود در آن جا اسم نبی صلی اللہ علیہ وسلم و درود فرستادہ شود بر وی در آن جا مگر میبالد از ان جا

رَائِحَةٌ تَخْرِقُ السَّمٰوٰتِ السَّبْعَ حَتّٰى تَنْتَهِيَ اِلَى الْعَرْشِ يَجِدُ رِيْحَهَا كُلُّ مَنْ

بوی کہ میشگافد آسمانہای ہفت را تا آنکہ میرسد تا عرش ہر کہ می یابد آن بوی را ہر آنکس کہ

خَلَقَ اللّٰهُ فِي الْاَرْضِ اِلَّا الْاِنْسَ وَالْجِنَّ فَاِنَّهُمْ لَوْ وَجَدُوْا رِيْحَهَا يَشْغَلُ كُلُّ وَاحِدٍ

آفریدہ است خدا تعالی در زمین سوائے انسان و پریان بدرستیکہ ایشان اگر می یافتند بوی آن را ہر آئینہ باز میماند ہر یک

مِنْهُمْ بِلَذَّتِهَا عَنْ مَعِيْشَتِهِ وَلَا يَجِدُ تِلْكَ الرَّائِحَةَ مَلَكٌ وَلَا خَلْقٌ مِنْ

از ایشان بسبب لذت آن از معیشت خود و نمی یابد این بوی خوش را ہیچ فرشتہ و نہ ہیچ مخلوق از

خَلْقِ اللّٰهِ تَعَالٰى اِلَّا اسْتَغْفَرَ لِاَهْلِ الْمَجْلِسِ وَيُكْتَبُ لَهُمْ بِعَدَدِهِمْ حَسَنَاتٌ

مخلوق خدا تعالے مگر مغفرت میخواہد بر اہل مجلس نوشتہ میشود مر ایشان را بشمار ایشان نیکی ہا

وَتُرْفَعُ لَهُمْ بَعْدَدِهِمْ دَرَجَاتٌ سَوَاءٌ كَانَ فِي الْمَجْلِسِ وَاحِدٌ اَوْ مِائَةُ اَلْفٍ

و بلند کردہ میشود ایشان را بشمار ایشان پایہ ہا برابر است کہ باشد در مجلس مرد واحد یا صد ہزار

وَاُخِذَ مِنَ الْاَجْرِ هٰذَا الْعَدَدُ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَاَجْزَلُ كَذَا فِي الْمَطَالِعِ

و اخذ میکند از ثواب بشمار ہمین عدد و آنچہ نزد خداست از نیکی بہتر است و بزرگ عطای کثیر است در مطالع

وَذُكِرَ فِيْ بَعْضِ الْاَخْبَارِ اَنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ اَوِ الْاَمَةَ الْمُؤْمِنَةَ اِذَا بَدَاَ

و ذکر کردہ شدہ در بعض اخبار بدرستیکہ بندہ مومن یا زن مومنہ چون شروع میکند

بِالصَّلٰوةِ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فُتِحَتْ لَهٗ اَبْوَابُ السَّمَآءِ

درود فرستادن بر محمد صلے اللہ علیہ وسلم کشادہ شود مرد را درہائے آسمان

وَالْمُرَادِ قَامَتْ حَتّٰى اِلَى الْعَرْشِ فَلَا يَبْقٰى مَلَكٌ فِي السَّمٰوٰتِ اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ

و مراد برپا شود تا عرش پس باقی نماند ہیچ فرشتہ در آسمانہا مگر درود فرستد بر

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلْيَسْتَغْفِرُوْنَ لِذٰلِكَ الْعَبْدِ اَوِ الْاَمَةِ مَا شَآءَ

محمد صلے اللہ علیہ وسلم و مغفرت بخواہند مر این مرد یا زن را آنقدر کہ خواستہ است

اللّٰهُ كَذَا فِي الدَّلَآئِلِ وَعَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

خدا تعالے چنین است در دلائل و از جابر بن عبد اللہ رضہ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ فِيْ كُلِّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ قُضِيَتْ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود فرستد بر من در ہر روز صد مرتبہ روا کردہ شود

لَهٗ مِائَةُ حَاجَةٍ مِنْهَا ثَلٰثُوْنَ لِلدُّنْيَا وَسَائِرُهَا لِلْاٰخِرَةِ اَخْرَجَهُ

مر او را صد حاجت ازان صد سی حاجت دنیاوے و باقی شان اخروی باشد روایت کرد این حدیث را

الْمُسْتَغْفِرِيُّ كَذَا فِي الْمَطَالِعِ وَعَنْ بَعْضِ الصَّالِحِيْنَ اَنَّهٗ

مستغفری در مطالع است چنین و از بعض صالحین مرویست کہ بدرستیکہ

قَالَ كَانَ لِيْ جَارٌ نَسَّاخٌ فَمَاتَ فَرَاَيْتُهٗ فِي الْمَنَامِ فَقُلْتُ لَهٗ مَا فَعَلَ

گفت کہ بود مرا ہمسایہ دار کاتب پس مرد آن پس دیدم من او را در خواب پس گفتم مر او را چہ معاملہ کرد

اللّٰهُ بِكَ فَقَالَ غَفَرَ لِيْ فَقُلْتُ لَهٗ فَبِمَ ذٰلِكَ فَقَالَ كُنْتُ اِذَا كَتَبْتُ

خدا با تو پس گفت آمرزید مرا پس گفتم مر او را پس بچہ چیز حاصل شد این آمرزش پس گفت بودم من وقتیکہ مینوشتم

اِسْمَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ كُتُبٍ صَلَّيْتُ عَلَيْهِ فَاَعْطَانِيْ رَبِّيْ

اسم مبارک محمد صلی اللہ علیہ وسلم در کتابے درود میفرستادم بر آنحضرت پس داد مرا پروردگار من

مَا لَا عَيْنٌ رَاَتْ وَلَا اُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلٰى قَلْبِ بَشَرٍ كَذَا

آنچہ نہ چشمے دیدہ است و نہ گوشے شنیدہ است و نہ خطرہ گذشتہ بر دل کسے بشر چنین است

فِي دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَقَالَ صَاحِبُ الْمَطَالِعِ الْمُرَادُ بِهٰذَا الْبَعْضِ هُنَا عُبَيْدُ اللّٰهِ

در دلائل خیرات گفت صاحب مطالع مراد باین بعض در اینجا عبید اللہ

بِالتَّصْغِيرِ ابْنُ عُمَرَ وَالْقَوَارِيرِيُّ بِفَتْحِ الْقَافِ رَحِمَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَقَالَ

بصیغہ تصغیر ابن عمر قواریری است بفتح قاف رحمہ کناد خدا تعالے او را و نیز گفت

أَيْضًا وَحِكَايَتُهُ هٰذِهِ ذَكَرَهَا غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْهُمْ ابْنُ سَبُعٍ وَابْنُ بَشْكُوَالَ

حکایت این کاتب کہ ایست ذکر کردہ اند آنرا بسیار کسان بعض ازانہا ابن سبع وابن بشکوال

وَجَبَّرُ وَابْنُ وَدَاعَةَ وَابْنُ الْفَاكِهَانِيِّ وَقِيلَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وجبر وابن وداعہ وابن فاکہانی است و گفتہ شدہ مر رسول را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَرَأَيْتَ صَلٰوةَ الْمُصَلِّينَ عَلَيْكَ مِمَّنْ غَابَ عَنْكَ وَمِمَّنْ يَأْتِي

وسلم ارایت نماز گذارندگان بر تو از ان کسان کہ غایب اند از تو و از انکسانکہ می آیند

بَعْدَكَ مَا حَالُهُمَا عِنْدَكَ فَقَالَ أَسْمَعُ صَلٰوةَ أَهْلِ مَحَبَّتِي وَأَعْرِفُهُمْ

بعد تو چہ مرتبہ دارند نزد تو ابن ہر دو پس فرمود میشنوم درود اہل محبت من و میشناسم ایشان را

وَتُعْرَضُ عَلَيَّ صَلٰوةُ غَيْرِهِمْ عَرْضًا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقَالَ صَاحِبُ الْمَطَالِعِ

و عرض کردہ شود بر من درود غیر ایشان نوع عرض کردنی چنین ہست در دلائل و گفت صاحب مطالع

لَا أَعْرِفُهُ وَلَمْ أَجِدْهُ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ ارْتَقَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نمیشناسم من آنرا و نیافتم آنرا و از انس مرویست کہ گفت برمنبر آمد پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ آمِينَ ثُمَّ ارْتَقَى ثَانِيَةً فَقَالَ آمِينَ ثُمَّ

علیہ وسلم پس گفت امین پس برمنبر بالا رفت دوبارہ پس گفت آنحضرت امین پس

ارْتَقَى ثَالِثَةً فَقَالَ آمِينَ ثُمَّ اسْتَوٰى فَقَالَ آمِينَ فَقَالَ أَصْحَابُهُ

بالا رفت سیوم بار پس گفت امین پس راست بایستاد بر منبر پس فرمود امین پس گفت یاران آنحضرت

رَأَيْنَاكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَقَالَ أَتَانِي جِبْرَئِيلُ فَقَالَ لِي مَنْ سَمِعَ

دیدیم ترا یا رسول اللہ پس فرمود آمد مرا جبرئیل علیہ السلام پس گفت مراد او کسے

رَغِمَ اَنْفُ اِمْرِئٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ فَقُلْتُ اٰمِيْنَ وَقَالَ

خوار باد آن مرد که نزد او ذکر کرده شدم و نمی فرستاد بر تو پس گفتم آمین و گفت

رَغِمَ اَنْفُ اِمْرِئٍ اَدْرَكَ وَالِدَيْهِ اَوْ اَحَدَهُمَا فَلَمْ يَدْخُلَا الْجَنَّةَ فَقُلْتُ

خوار باد مرد یکه یافت والدین را یا یکی از ان ها پس داخل نکرد ند او را بهشت پس گفتم

اٰمِيْنَ وَقَالَ رَغِمَ اَنْفُ اِمْرِئٍ اَدْرَكَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهٗ

آمین و گفت خوار باد مرد یکه یافت ماه رمضان مبارک پس آمرزیده نشود مر او را

فَقُلْتُ اٰمِيْنَ اِبْنُ الْفَجَّارِ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

پس گفتم آمین و اینکه گرد ابن نجار در جمع الجوامع

بَابُ الذِّكْرِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ

این باب در فضیلت ذکر بعد نماز است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ اِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِيْنَ اَتَوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از ابی هریره گفت بدرستیکه فقراء مهاجرین آمدند پیش پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوْا قَدْ ذَهَبَ اَهْلُ الدُّثُوْرِ بِالدَّرَجَاتِ الْعُلٰى وَالنَّعِيْمِ

الله علیه وسلم پس گفتند بتحقیق بردند خداوندان اموال بجایهای بلند و نعمت

الْمُقِيْمِ فَقَالَ وَمَا ذَاكَ قَالُوْا يُصَلُّوْنَ كَمَا نُصَلِّيْ وَيَصُوْمُوْنَ كَمَا

پایدار فرمود و بسبب این سخن گفتند انکه نماز میگذارند مانند ایشان چنانکه نماز میگذاریم ما و روزه میدارند

نَصُوْمُ وَيَتَصَدَّقُوْنَ وَلَا نَتَصَدَّقُ وَيُعْتِقُوْنَ وَلَا نُعْتِقُ فَقَالَ رَسُوْلُ

روزه میداریم ما و صدقه میدهند بدان و ما صدقه نمیدهیم و بنده آزاد میکنند ایشان آزاد نمیکنیم پس فرمود پیغامبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفَلَا اُعَلِّمُكُمْ شَيْئًا تُدْرِكُوْنَ بِهٖ مَنْ سَبَقَكُمْ

صلی الله علیه وسلم آیا نیاموزم شما را عملے که دریابید ببسبب ان عمل فضل سابقان

وَتَسْبِقُوْنَ بِهٖ مَنْ بَعْدَكُمْ وَلَا يَكُوْنُ اَحَدٌ اَفْضَلَ مِنْكُمْ

و پیشی کنید ببسبب ان عمل کسانرا که بعد از شما باشند و نباشد هیچ کس از انها افضل از شما

مِثْلَ مَا صَنَعْتُمْ قَالُوا بَلٰى يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ تُسَبِّحُوْنَ وَتُكَبِّرُوْنَ وَ

مانند آن عملی کہ شما کنید گفتند آری یا رسول اللہ تعلیم کن ما را پیغامبر خدا فرمود تسبیح کنید و تکبیر گویید و

تَحْمَدُوْنَ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ ثَلٰثًا وَّثَلٰثِيْنَ مَرَّةً قَالَ اَبُوْ صَالِحٍ فَرَجَعَ فُقَرَاءُ

حمد خوانید پس ہر نماز سی و سہ بار گفت ابو صالح راوی پس باز گشتند فقرا

الْمُهَاجِرِيْنَ اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوْا سَمِعَ اِخْوَانُنَا

مہاجرین بسوے آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتند کہ شنیدند برادران ما

اَهْلُ الْاَمْوَالِ بِمَا فَعَلْنَا فَفَعَلُوْا مِثْلَهٗ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

کہ اہل دارند عملی را کہ کردیم ما پس کردند مانند آن پس فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَاءُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَلَيْسَ قَوْلُ

وسلم این افزونی اغنیا بر شما فضل خدا است کہ میدہد فضل خود را ہر کہ میخواہد متفق علیہ و نیست قول

اَبِيْ صَالِحٍ اِلٰى اٰخِرِهٖ اِلَّا عِنْدَ مُسْلِمٍ وَعَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ قَالَ

ابی صالح تا آخر مگر نزد مسلم و مروی است از کعب ابن عجرہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعَقِّبَاتٌ لَا يَخِيْبُ قَائِلُهُنَّ اَوْ

رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم کلماتی کہ بعضے عقب بعضے آیندہ اند کہ نومید گردانیدہ نمیشود گوینده آن کلمات یا

فَاعِلُهُنَّ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ مَكْتُوْبَةٍ ثَلٰثٌ وَّثَلٰثُوْنَ تَسْبِيْحَةً وَّثَلٰثٌ

عمل کنندہ آن در پس ہر نماز فریضہ سی و سہ بار سبحان اللہ گفتن و سی و سہ

وَثَلٰثُوْنَ تَحْمِيْدَةً وَّاَرْبَعٌ وَّثَلٰثُوْنَ تَكْبِيْرَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بار الحمد للہ گفتن و سی و چہار بار اللہ اکبر گفتن رواہ مسلم و مروی است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّحَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ کہ سبحان اللہ

اللّٰهَ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ ثَلٰثًا وَّثَلٰثِيْنَ وَحَمِدَ اللّٰهَ ثَلٰثًا وَّثَلٰثِيْنَ وَكَبَّرَ

بگوید در پس ہر نماز فریضہ سی و سہ بار و الحمد للہ بگوید سی و سہ بار و اللہ اکبر بگوید

اللّٰہ ثلثاً وثلثین فتلک تسعۃ وتسعون وقال تمام المائۃ لا الٰہ الا اللّٰہ

سی وسہ بار پس ایں مجموعہ نود و نہ بار میشود و بگوید برای تمام کردن عدد صد این کلمہ لا الٰہ الا اللّٰہ

وحدہ لا شریک لہ لہ الملک ولہ الحمد وھو علی کل شیء قدیر غفرت

وحدہ لا شریک لہ لہ الملک ولہ الحمد وھو علی کل شیء قدیر امرزیدہ شود

خطایاہ وان کانت مثل زبد البحر رواہ مسلم وعن ابی امامۃ قال

گناہانش اگرچہ باشد گناہانش مانند کف دریا رواہ مسلم وازابی امامہ مروی است گفت

قیل یا رسول اللّٰہ ای الدعاء اسمع قال جوف اللیل الاخیر ودبر الصلوٰت

گفتہ شد ای پیغمبر خدا کدام دعا مسموع تر است فرمود دعا میانہ شب آخر عقب نمازہائے

المکتوبات رواہ الترمذی وعن انس قال قال رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ

فرض رواہ ترمذی و مروی است از انس گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللّٰہ

علیہ وسلم لان اقعد مع قوم یذکرون اللّٰہ من صلوٰۃ الغداۃ حتی تطلع

علیہ وسلم کہ ہر آئینہ نشستن من با گروہی کہ ذکر میکنند خدا تعالیٰ را بعد از نماز بامداد تا بر آمدن

الشمس احب الی من ان اعتق اربعۃ من ولد اسمٰعیل ولان اقعد مع

آفتاب محبوب تر است بسوی من از آزاد کردن من چہار بندہ از اولاد اسمٰعیل و ہر آئینہ نشستن من با

قوم یذکرون اللّٰہ من صلوٰۃ العصر الی ان تغرب الشمس احب الی من

گروہی کہ ذکر میکنند خدا را بعد از نماز عصر تا غروب آفتاب محبوب تر است بسوے من از

ان اعتق اربعۃ رواہ ابو داود وعنہ قال قال رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ

آزاد کردن چہار مرد را رواہ ابو داود و ازو است قال قال رسول اللّٰہ صلی اللّٰہ

علیہ وسلم من صلی الغداۃ فی جماعۃ ثم قعد یذکر اللّٰہ حتی تطلع الشمس

علیہ وسلم کہ ہر کہ بگذارد نماز بامداد را در جماعت پس بنشیند ذکر میکند خدا را تا بر آید آفتاب

ثم صلی رکعتین کانت لہ کاجر حجۃ وعمرۃ تامۃ تامۃ تامۃ

پس نماز بگذارد دو رکعت باشد مر او را مانند اجر حج و عمرہ تام تام تام

رواه الترمذي وعن علي قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم

رواه ترمذی در روایت است از علی رض گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را

على اثر هذا المنبر يقول من قرأ آية الكرسي في دبر كل صلوة لم يمنعه

بر پی های این منبر که میفرمود کسیکه بخواند آیة الکرسی را در پس هر نماز باز نمیدارد او را از در آمدن

من دخول الجنة إلا الموت ومن قرأها حين يأخذ مضجعه امنه الله

به بهشت مگر مرگ و هر که بخواند آیة الکرسی را وقتیکه میگیرد خوابگاه خود را ایمن گرداند او را خدا تعالی

على داره وداره وجاره وأهل دويرات حوله رواه البيهقي في شعب الإيمان

بر سرای او و سرای همسایه او و اهل چند سرا بها که گرد او نیند رواه بیهقی در شعب الایمان

وعن عبد الرحمن بن غنم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال من قال

و ازینست از عبد الرحمن بن غنم از نبی صلی الله علیه وسلم گفت هر که گفت

قبل أن ينصرف ويثني رجليه من صلوة المغرب والصبح لا إله إلا الله

پیش از انکه برگردد از نماز و دو تا گرداند پایها خود را از نماز شام و بامداد لا اله الا الله

وحده لا شريك له له الملك وله الحمد بيده الخير يحيي ويميت وهو على

وحده لا شریک له له الملک وله الحمد بیده الخیر یحیی ویمیت وهو علی

كل شيء قدير عشر مرات كتب له بكل واحدة عشر حسنات ومحيت عنه

کل شی قدیر ده مرتبه نوشته شود برای او بهر یکی از ین کلمات ده نیکی و محو کرده شود از وی

عشر سيئات ورفع له عشر درجات وكانت له حرزا من كل مكروه

ده بدی بلند کرده شود مر او را ده پایه و باشد مر او را ده پاسبان از هر ناخوش

ومن إبليس الشيطان الرجيم ولم يحل لذنب أن يدركه إلا الشرك

و از شر ابلیس شیطان سنگسار کرده شده و روا نیست هیچ گناهی را که دریابد او را مگر کفر

وكان من أفضل الناس عملا إلا رجلا يفضله يقول أفضل مما قال رواه أحمد

و باشد از افضل مردم از روی عمل مگر مردی که بگوید افضل از انچه گفته است رواه احمد

بَابُ تَعْمِيرِ الْمَسَاجِدِ

باب در فضیلت تعمیر مساجد

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا

وکیست ستمگار تر از انکه منع کرد مسجدهای خدارا از انکه یاد کرده شود نام خدا در آنها و کوشش کرد در ویرانی آنها

أُولٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ

این گروه نمی سزد ایشانرا که درایند بمسجدها مگر هراسان ایشانرا است در دنیا خواری و ایشانرا است

فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ مَنْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

در آخرت عذاب بزرگ جز این نیست که عمارت میکند مسجدهای خدارا کسیکه ایمان آورد بخدا و بروز آخر

وَأَقَامَ الصَّلٰوةَ وَآتَى الزَّكٰوةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللّٰهَ فَعَسَى أُولٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا

و بپای داشت نماز را و داد زکوة را و نترسید مگر خدای پس نزدیک است که باشند

مِنَ الْمُهْتَدِينَ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللّٰهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ

از راه یافتگان در خانهای که دستور داد خدا که بلند کرده شود و یاد کرده شود در آنها نام او تسبیح میکنند

لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ

خدارا در آنجا صبح و شام مردانیکه باز ندارد ایشانرا سوداگری و نه خرید و فروخت از

ذِكْرِ اللّٰهِ وَإِقَامِ الصَّلٰوةِ وَإِيتَاءِ الزَّكٰوةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ

یاد کردن خدا و بپای داشتن نماز و دادن زکوة میترسند از آن روز که مضطرب شوند در آن

الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ لِيَجْزِيَهُمُ اللّٰهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ

دلهای و دیدهها تا جزا دهد ایشانرا خدا بهترین انچه کردند و زیاده میکند ایشانرا خدا از فضل خود

وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و خدا روزی میدهد هر که خواهد بغیر حساب یعنی بسیار و روایت است از ابوذر رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَبُّ الْبِلَادِ إِلَى اللّٰهِ مَسَاجِدُهَا وَأَبْغَضُ الْبِلَادِ

صلی الله علیه وسلم دوست ترین جایها از شهرها بسوی خدا مسجدهای آن شهرها و دشمن ترین جایها از شهرها

إلى الله أسواقها رواه مسلم وعن عثمان رض قال قال رسول الله صلى الله
بجوید و زاد تا آخر آن رواه مسلم و از عثمان رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ
عليه وسلم من بنى لله مسجدا بنى الله له بيتا في الجنة متفق عليه
علیہ وسلم کسیکہ بنا کند برای خدا مسجد را بنا کند خدا تعالی مر او را خانہ در بہشت متفق علیہ
وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من غدا إلى
و از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ برود صبح زود یا شام
المسجد أو راح أعد الله له نزله من الجنة كلما غدا أو راح متفق عليه
مسجد را یا برود و باز گردد خدا تعالی برای او مہمانی او را از بہشت هر گاه که بامداد یا شبانگاه رود
وعن أبي موسى رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أعظم الناس أجرا
و از ابی موسی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بزرگتر مردم از روی ثواب
في الصلوة أبعدهم فأبعدهم ممشى والذي ينتظر الصلوة حتى يصليها
در نماز دورترین ایشانست پس دورترین ایشانست در راه و آن کسیکہ نشستہ است در مسجد انتظار میکند نماز تا آنکہ بگذارد
أعظم أجرا من الذي يصلي ثم ينام متفق عليه وعن
بزرگتر ثواب از کسیکہ بگذارد نماز پس بخوابد متفق علیہ و از
جابر رض قال كان حول المسجد فضاء فأراد بنو سلمة أن ينتقلوا قرب
جابر رض گفت خالی شد مکانی گرد مسجد آنحضرت پس خواستند بنو سلمہ که بنا کنند از نزدیک خود که در مسجد
المسجد فبلغ ذلك النبي صلى الله عليه وسلم فقال لهم بلغني أنكم تريدون
در نزدیکی مسجد پس خبر رسید خدا صلے اللہ علیہ وسلم را پس گفت مرا نشان را که رسیده مرا که شما میخواهید
أن تنقلوا قرب المسجد قالوا نعم يا رسول الله قد أردنا ذلك فقال
که انتقال کنید نزدیک مسجد گفتند آری یا رسول خدا بتحقیق خواسته ایم ما این را پس فرمود
يا بني سلمة دياركم تكتب آثاركم دياركم تكتب آثاركم رواه مسلم
ای بنی سلمہ لازم گیرید بر خانہای خود را نوشته میشود آثار شما مگذرید بر خانہای خود برای تاکید رواه مسلم

وعن ابی هریرة رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم سبعة

واز ابی هریرة روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم هفت قوم اند از فرزدم

یظلهم الله فی ظله یوم لا ظل الا ظله امام عادل وشاب نشأ فی عبادة

که سیدارد ایشانرا خدا بسایهٔ خود در روزیکه نیست بسایه بجز سایهٔ او یکی پادشاه دادگر دوم جوانیکه نوخاسته باشد در پرستش

الله ورجل قلبه معلق بالمسجد اذا خرج منه حتی یعود الیه

خدا دوم مردیکه دلش متعلق است بمسجد می که بیرون آید ازان تا آنکه باز گردد بسوی مسجد

ورجلان تحابا فی الله اجتمعا علیه وتفرقا علیه ورجل ذکر الله

وچهارم هر یکی از دو مرد که دوستدارند یکدیگر را از جهت خدا نزد او جمع اند بمحبت خدا و جدا شدند بمحبت خدا و پنجم مردیکه یاد کرد خدا را

خالیا ففاضت عیناه ورجل دعته امرأة ذات حسب وجمال

تنها پس اشک بخشت هر دو چشم وی و ششم مردیکه خواند او را زنی صاحب جاه و جمال

فقال انی اخاف الله ورجل تصدق بصدقة فاخفاها حتی لا تعلم

پس گفت من میترسم خدا را و هفتم مردیکه صدقه کرد بسوء صدقه پس پنهان کرد صدقه را تا آنکه نداند

شماله ما تنفق یمینه متفق علیه وعنه قال قال رسول الله صلی

چپ او آنچه میدهد براست وی متفق علیه واز وی مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

الله علیه وسلم صلوة الرجل فی الجماعة تضعف علی صلوته فی

الله علیه وسلم نماز مرد یکه بگذارد در مسجد بجماعت زیاده گردانیده میشود ثواب آن بر نماز او که بگذارد تنها در

بیته وفی سوقه خمسا وعشرین ضعفا وذلک انه اذا توضأ

خانه خود و در بازار خود پنج و بیست چند ان تضعیف ثواب است باین سبب که چون وضو کند

فاحسن الوضوء ثم خرج الی المسجد لا یخرجه الا الصلوة لم یخط

پس نیک کرد وضو را پس بیرون آمد بسوی مسجد در حالیکه بیرون نمی آرد او را مگر نماز نمیزند

خطوة الا رفعت له بها درجة وحط عنه بها خطیئة فاذا صلی

هیچ گامی مگر بلند گردانیده میشود مرا و او را بانگام یا پله ثواب کم کرده میشود از وی بانگام گناهی پس چون نماز گذارد

لم تزل الملئكة تصلي عليه ما دام في مصلاه اللهم صل عليه اللهم

ارحمه ولا يزال احدكم في صلوة ما ينتظر الصلوة وفي رواية قال اذا

رحمه کن و همیشه یکی از شما در نماز است تا انگه منتظر نماز باشد و در روایتی قال اذا

دخل المسجد وكان في الصلوة حبسه وزاد في دعاء الملئكة اللهم اغفر

مسجد را داخل شود یعنی تا نماز کند و از پس آن بنشیند و زیادت کرده است در روایتی در دعای فرشتگان این عبارت را خداوندا بیامرز

له اللهم ارحمه متفق عليه ما لم يحدث فيه متفق عليه

او را خداوندا رحمت کن او را تا انگه که حدث نکند در مسجد متفق علیه است

وعن ابي اسيد قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از ابی اسید گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اذا دخل احدكم المسجد فليقل اللهم افتح لي ابواب رحمتك واذا خرج

چون داخل شود یکی شما مسجد را پس باید که بگوید خداوندا بگشای مرا درهای رحمت و چون برآید از مسجد

فليقل اللهم اني اسئلك من فضلك رواه مسلم وعن ابي قتادة

باید که بگوید خداوندا من سوال میکنم ترا از فضل تو رواه مسلم و روایت است از ابی قتاده رض

ان النبي صلى الله عليه وسلم قال اذا دخل احدكم المسجد

که پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمود چون در آید یکی از شما مسجد را

فلا يجلس حتى يركع ركعتين قبل ان يجلس متفق عليه وعن معاوية ابن

پس نباید که بنشیند تا رکعتین پیش از انکه بنشیند متفق علیه و از معاویه ابن

ابي سفيان انه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم نهى عن هاتين

ابی سفیان است که رسول الله صلی الله علیه وسلم نهی کرد از هر دو این را

البيعتين اشتمال الصماء والاحتباء في ثوب واحد عن اكلهما فلا تقربن المسجد

بیعت اشتمال صماء و احتباء در جامه واحد از خوردن هر دو پس نزدیک نشوید مسجد را

وقال إن كنتم لا بد آكليهما فاميثوهما بالخل رواه ابو داود وعن

وگفت اگر باشد شما که ناچار خورندگان این دو درخت را پس بمیرانید و دور کنید بوی ایشان را بسرکه رواه ابو داود و مروی است از

جابر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من اكل من هذه الشجرة

جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه بخورد این درخت ناخوشبوی را یا درخت

المنتنة فلا يقربن مسجدنا فإن الملئكة تتاذى مما يتاذى منه

پس باید که قریب نشود و نیاید مسجد ما را زیرا که فرشتگان ازار میکشند از آن چیزی که ازار میکشند آدمی

الإنس متفق عليه وعن عائشة قالت امر رسول الله صلى الله

الا بیان متفق علیه است و مروی است از عائشه رض گفت امر کرد پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم ببناء المسجد في الدور وان تنظف وتطيب رواه ابو داود

علیه وسلم به بنا کردن مسجد در سراها و محلها و امر کرد که پاکیزه داشته شوند مسجدها و خوشبو کرده شوند رواه ابو داود

والترمذي اي المحلات وابن ماجة وعنه قال قال رسول الله صلى الله

و ترمذی مراد داشته است از دور محلات او و ابن ماجه از وی مروی است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم عرضت علي اجور امتي حتى القذاة يخرجها الرجل من

علیه وسلم عرض کرده شد بر من عملهای امت من که بر آن ثواب میابند تا آنکه خس خاشاک را که بیرون می آورد مرد از

المسجد وعرضت علي ذنوب امتي فلم ار ذنبا اعظم من سورة من

مسجد عرض کرده شد بر من گناهان امت من پس ندیدم هیچ گناهی را بزرگتر از فراموش کردن سوره از

القرآن او اية اوتيها رجل ثم نسيها رواه الترمذي وابو داود وعن

قرآن یا آیتی که داده شد آن سوره یا آن آیت مرد را پس فراموش کرد او را رواه ترمذی و ابو داود و از

بريدة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم بشر المشائين في الظلم

بریده رض مروی است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیه وسلم بشارت ده روندگان را در تاریکیها

الى المساجد بالنور التام يوم القيمة رواه الترمذي وابو داود

بسوی مسجدها بروشنی تام در روز رستخیز رواه ترمذی و ابو داود

وابن ماجة عن سهل بن سعد وانس رض وعن ابي سعيد نِ الخدري رض

وابن ماجه از سهل ابن سعد وانس رضه وازابی سعید خدری مرویست

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا رايتم الرجل يتعاهد المسجد

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم چون به بینید مرد را که عهده برانی مسجد میکند

فاشهدوا له بالايمان فان الله يقول عز وجل انما يعمر مساجد الله من

پس گواهی دهید ظاهر کنید مرادر اکه مومن است زیرا که خدا تعالے میفرماید عمارت نمیدارد مسجدهای خدرا مگر کسیکه

امن بالله واليوم الاخر رواه الترمذي وابن ماجة والدارمي وعن

ایمان آورده باشد بخدا وروز آخرت روایت کرده اند ترمذی وابن ماجه والدارمی در روایت

ابي امامة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من خرج من

از ابی امامه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه بیرون آید از

بيته متطهرا الى صلوة مكتوبة فاجره كاجر الحاج المحرم

خانه خود بوضو سوے نماز فرض پس اجر او همچو اجر کسیکه حج برآنده است احرام بسته

ومن خرج الى تسبيح الضحى لا ينصبه الا اياه فاجره كاجر المعتمر

وکسیکه بیرون آید بسوی نماز چاشت نه درآرد اورا مگر تسبیح ضحی پس اجر او همچو کسیکه عمره می آرد

وصلوة على اثر الصلوة لا لغو بينهما مكتوب في عليين رواه احمد

ونماز بر نمازی دیگر که نیست کلامی بیهوده درمیان آن هر دو علیت که نوشته شود در اعلی مرتبه رواه احمد

وابو داود وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

وابو داود واز ابوهریره رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

اذا مررتم برياض الجنة فارتعوا قيل يا رسول الله صلى الله عليه

اگر بگذرید بر باغهای بهشت پس بچرید گفته شد اے پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم وما رياض الجنة قال المساجد قيل وما الرتع يا رسول الله

وسلم وچیست ریاض بهشت فرمود مساجد گفته شد وچیست چریدن اے پیغمبر خدا

قال سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اكبر رواه الترمذي

فرمود اینکه گفت سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر رواه ترمذی

وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من اتى المسجد

و در روایت از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بیاید مسجد را

لشيء فهو حظه رواه ابو داود وعن ابي امامة قال ان جبرا

برای چیزی پس همان چیز بهره او است رواه ابو داود و در روایت از ابی امامه رض گفت بدرستیکه جبرئیل

من اليهود سال النبي صلى الله عليه وسلم اي البقاع خير فسكت عنه

از یهود پرسید پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم کدامی از جاها بهتر است پس خاموش ماند آنحضرت از جواب آن

وقال اسكت حتى يجيء جبريل فسكت وجاء جبريل عليه السلام فسأل

و گفت خاموش میباش تا آنکه بیاید جبرئیل پس خاموش ماند آنحضرت و آمد جبرئیل علیه السلام پس پرسید آنحضرت

فقال ما المسؤول عنها باعلم من السائل ولكن اسأل ربي تبارك وتعالى

پس گفت جبرئیل نیست مسؤال کرده شده از آن داناتر از سؤال کننده ولیکن میپرسم من پروردگار خود را تبارک و تعالی

ثم قال جبريل يا محمد اني دنوت من الله دنوا ما دنوت منه قط قال

پس گفت جبرئیل ای محمد بدرستیکه من نزدیک شدم از درگاه خدا نزدیک شدنی نزدیک نشدم نزدیک شدنی که نزدیک شدم در مدت عمر از آن نزدیک شدن هرگز فرمود چگونه

وكيف كان يا جبريل قال كان بيني وبينه سبعون الف حجاب

بود ای جبرئیل آن نزدیک شدن تو با خدا گفت جبرئیل بود میان من و خدا هفتاد هزار پرده

من نور فقال شر البقاع اسواقها وخير البقاع مساجدها رواه ابن

از نور پس جبرئیل گفت پس فرمود خدا بدترین جاها بازارها است و بهترین جاها مسجدها است رواه ابن

حبان مسند وعن ابي هريرة رض قال سمعت رسول الله صلى

حبان در روایت است از ابی هریره رض گفت شنیدم من پیغمبر خدا صلی

الله عليه وسلم يقول من جاء مسجدي هذا لم يأته الا لخير يتعلمه او يعلمه

الله علیه وسلم را که میگفت کسیکه بیاید مسجد من که این مسجد است نیاید مگر برای کار نیک که خود بیاموزد یا بیاموزاند دیگری

فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَمَنْ جَاءَ لِغَيْرِ ذٰلِكَ فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ

پس او بمنزلهٔ مجاهد است در راه خدا و کسیکه بیاید برای کار دیگر پس آنکس بمنزلهٔ

الرَّجُلِ يَنْظُرُ إِلَى مَتَاعِ غَيْرِهِ رَوَاهُ ابْنُ حِبَّانَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

مردیکه می نگرد بجانب متاع دیگر رواه ابن حبان و بیهقی در شعب الایمان

وَعَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي عَلَى

و از حسن بصری از روی مرسل گفت حسن فرموده پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم می آید بر

النَّاسِ زَمَانٌ يَكُونُ حَدِيثُهُمْ فِي مَسَاجِدِهِمْ فِي أَمْرِ دُنْيَاهُمْ فَلَا تُجَالِسُوهُمْ

مردمان زمانیکه میباشد گفتگوی ایشان در مسجدهای ایشان در کار دنیاوی ایشان پس همنشینی مکنید ایشان را

فَلَيْسَ لِلّٰهِ فِيهِمْ حَاجَةٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَنَسٍ

پس نیست مر خدا را در ایشان حاجتے رواه بیهقی در شعب ایمان و از انس رضی

بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةُ الرَّجُلِ فِي

روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم نماز مردے در

بَيْتِهِ بِصَلٰوةٍ وَصَلٰوتُهُ فِي مَسْجِدِ الْقَبَائِلِ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ صَلٰوةً

خانهٔ وی بمنزلهٔ یکنماز است و نماز وی در مسجد قبیله وی بمنزلهٔ بست و پنجنماز است

وَصَلٰوتُهُ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي يُجَمَّعُ فِيهِ بِخَمْسِ مِائَةِ صَلٰوةٍ وَصَلٰوتُهُ

و نماز وی در مسجد یکه جمعه ادا کرده شود در آن مسجد بمنزلهٔ پانصد نماز است و نماز وے

فِي الْمَسْجِدِ الْأَقْصٰى بِخَمْسِينَ أَلْفَ صَلٰوةٍ وَصَلٰوتُهُ فِي مَسْجِدِي بِخَمْسِينَ

در مسجد اقصے بپنجاه هزار نماز است و نماز وی در مسجد من بمنزلهٔ پنجاه

أَلْفِ صَلٰوةٍ وَصَلٰوتُهُ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِمِائَةِ أَلْفِ صَلٰوةٍ رَوَاهُ ابْنُ

هزار نماز است و نماز وے در مسجد حرام بمنزلهٔ صد هزار نماز است رواه ابن

مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيُّ مَسْجِدٍ وُضِعَ فِي

ماجه و از ابی ذر رضی گفت گفتم ای پیغمبر خدا کدام مسجد است که بنا کرده شد در

الأرض أوّل؟ قال المسجد الحرام قلت ثم أي قال ثم المسجد الأقصى

زمین نخست فرمود مسجد حرام گفتم پس کدام فرمود بیت المقدس ۱۲

قلت كم بينهما قال أربعون عاما ثم الأرض لك مسجد فحيث ما

گفتم چند مدت است میان این هر دو فرمود چهل سال پس زمین نام هر ترا مسجد است پس هر کجا که

أدركتك الصلوة فصل متفق عليه وعن عبد الله بن عمرو بن

دریابد ترا نماز پس بگذارد متفق علیه و مروی است از عبد الله بن عمرو بن

العاص قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول إذا دخل المسجد

عاص رض گفت بود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم میگفت در وقت درآمدن مسجد

أعوذ بالله العظيم وبوجهه الكريم وسلطانه القديم من الشيطن

پناه میجویم بخدای بزرگ و بذات پاک وی و بسلطنت و فرمان روای کهنه او از شیطان

الرجيم قال فإذا قال ذلك قال الشيطان حفظ مني سائر اليوم رواه

رانده شده فرمود آنحضرت چون بگوید کسی این کلمات را میگوید شیطان نگاه داشته شد ازین بنده از من دیگر تمام روز

أبو داود وعن معاذ بن جبل قال احتبس عنا رسول الله صلى الله

ابو داود و مروی است از معاذ بن جبل رض گفت باز داشته شد ما را پیغمبر خدا صلے الله

عليه وسلم ذات غداة عن صلوة الصبح حتى كدنا نتراءى عين الشمس

علیه وسلم یک بامداد از نماز صبح تا آنکه نزدیک بود که بینیم آفتاب را طلوع کرده

فخرج سريعا فثوب بالصلوة فصلى رسول الله صلى الله عليه وسلم

پس بیرون آمد زغایت شتابی پس تکبیر گفته شد برای نماز پس نماز گذارد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

وتجوز في صلوته فلما سلم دعا بصوته فقال لنا على مصافكم كما

و شتابان کرد نماز را برخلاف عادت پس بلند سلام فرمود و بلند بآواز خود ما را که بر جای خود صف بسته باشید چنانکه

أنتم ثم انفتل إلينا ثم قال أما إني سأحدثكم ما حبسني عنكم

هستید پس برگشت آنحضرت بجانب ما پس فرمود آگاه باشید بدرستی من خبر دهم شما را که چیز باز داشت مرا از شما در این

الغداة إني قمت من الليل فتوضأت وصليت ما قدر لي فنعست في

بامداد که بدرستی من برخاستم از شب پس وضو کردم و بگذاردم از نماز آنچه که تقدیر کرده شده بود برای من پس غلبه کرد

صلوتي حتى استثقلت فإذا أنا بربي تبارك وتعالى في أحسن صورة

نماز تا آنکه ثقیل شدم پس ناگاه می بینم که با پروردگار خودم تبارک و تعالی در نیکوترین صفت و حالت

فقال يا محمد قلت لبيك رب قال فيم يختصم الملأ الأعلى قلت

پس گفت حق تعالی ای محمد گفتم ایستاده ام در خدمت تو ای رب من و فرمود در چه بحث و نزاع میکنند فرشتگان ملا اعلی گفتم

لا أدري قالها ثلثا قال فرأيته وضع كفه بين كتفي حتى وجدت

نمی دانم بر هم گفت حق تعالی این کلمه را سه بار پس گفت آنحضرت دیدم حق تعالی را که نهاده است دست خود را در میان دو شانه من تا آنکه یافتم

برد أنامله بين ثديي فتجلى لي كل شيء وعرفت فقال يا محمد

سرد انگشتان او را میان پستان خود را پس ظاهر شد مرا هر چیز از علوم و شناختم همه را پس فرمود حق تعالی ای محمد

قلت لبيك رب قال فيم يختصم الملأ الأعلى قلت في الكفارات

گفتم ایستاده ام در خدمت تو ای پروردگار من در چه چیز نزاع میکنند فرشتگان ملا اعلی گفتم بحث میکنند در کفارات

قال وما هن قلت مشي الأقدام إلى الجماعات والجلوس في المساجد

فرمود و چه چیز اند کفارات گفتم یکی رفتن با پاها بسوی جماعتهای نماز و دوم نشستن در مسجد ها

بعد الصلوة وإسباغ الوضوء حين الكريهات قال ثم فيم قلت

بعد از نماز دیگر کامل و بسیار کردن وضو را در حالتهای که ناخوش دارد طبیعت استعمال آب را سخت پس در چه چیز بحث میکنند گفتم

في الدرجات قال وما هن قلت إطعام الطعام ولين الكلام والصلوة

در درجات فرمود و چه چیز هستند درجات گفتم درجات خوراندن طعام بمسکین و نرمی کردن در سخن و نماز گذاردن

بالليل والناس نيام ثم قال سل قال قلت اللهم إني أسئلك فعل

شب را آنگه مردم خواب اند بستر فرو خفته اند پس گفت بخواه از خیرات گفتم دعا کردم بایشان خداوندا بدرستی که من سوال میکنم ترا کردن

الخيرات وترك المنكرات وحب المساكين وان تغفر لي وترحمني

نیکیها و کردن کار بد را که ناپسند اند و سوال میکنم دوستی مسکینان را و آنکه بیامرزی مرا و رحم کنی مرا

وَإِذَا أَرَدْتَ فِتْنَةً فِي قَوْمٍ فَتَوَفَّنِي غَيْرَ مَفْتُونٍ وَأَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ

وچون خواہی فتنہ در قومی پس بمیرانم مرا بے انکہ گرفتار فتنہ شوم و سوال میکنم از تو دوستی ترا و

مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

کسے کہ دوست دارد ترا و دوستی کار یکہ مرا نزدیک گرداند بدوستی تو پس فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهَا حَقٌّ فَادْرُسُوهَا ثُمَّ تَعَلَّمُوهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

اللہ علیہ وسلم اینواقعہ کہ دیدم حق ہست پس بخوانید از پیش تعلیم کنید از را رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَسَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمٰعِيلَ

و ترمذی و گفت کہ این حدیث حسن صحیح است و پرسیدم محمد بن اسمعیل

عَنْ هٰذَا الْحَدِيثِ فَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ

یعنی بخاری پدر از این حدیث کہ چہ حال دارد پس گفت کہ این حدیث صحیح است

بَابُ فَضِيلَةِ الْجَمَاعَةِ

باب در فضیلت نماز با جماعت

وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَآتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرّٰكِعِينَ

و بپا دارید نماز را و بدہید زکوۃ را و رکوع کنید ہمراہ رکوع کنندگان

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةُ

مروی است از ابن عمر گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نماز

الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلٰوةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بجماعت گذارد بر نماز بتنہا گذارندہ بہفت و بیست درجہ متفق علیہ

وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ صَلّٰى بِنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی بن کعب گفت نماز کرد ما را بحضرت صلے اللہ علیہ

يَوْمًا الصُّبْحَ فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ أَشَاهِدٌ فُلَانٌ قَالُوا لَا قَالَ أَشَاهِدٌ

روزی نماز با ما و دیں ہر گاہ کہ سلام داد فرمود کہ آیا حاضر است فلان گفتند حاضر نیست فرمود

فلان قالوا لا قال إنها تين الصلوتين اثقل الصلوات على المنافقين
فلاں شخص گفتند کہ حاضر نیست فرمود آنحضرت کہ ایشاں دو نماز مسجد دشمن گرانترین نمازہاست بر منافقین
ولو يعلمون ما فيهما لأتوهما ولو حبوا على الركب وإن الصف الأول
اگر میدانستند ثواب کہ در گذاردن این دو نماز است ہر آینہ می آمدند این دو نماز را بر زانو رونده و بدرستیکہ صف اول
على مثل صف الملئكة ولو علمتم ما فضيلته لابتدرتموه وإن صلوة
بر مانند صف فرشتگان است اگر میدانستید کہ چیست فضیلت صف اول ہر آینہ شتابی میکردید بسوی آن و بدرستیکہ نماز
الرجل مع الرجل زكى من صلوته وحده وصلوته مع الرجلين أزكى من
مرد با مرد پاکیزہ تر است از گذاردن او تنہا۔ نماز وی با دو مرد پاکیزہ تر است
صلوته مع الرجل وما كثر فهو أحب إلى الله رواه أبو داود والنسائي
از نماز گذاردن او با یک مرد و ہر چہ بسیار ست آن محبوب تر ست بسوی خدا رواہ ابو داود و نسائی
وعن أم الدرداء قالت دخل على أبو الدرداء وهو مغضب فقلت
و روایت ست از ام درداء گفت درآمد بر من ابو درداء در حالیکہ می در غضب بود گفتم
ما أغضبك قال والله ما أعرف من أمر أمة محمد صلى الله عليه وسلم
چیز غضب ترا گفت بخدا کہ نمی شناسم من از کار امت محمد صلی اللہ علیہ وسلم
شيئا إلا أنهم يصلون جميعا رواه البخاري وعن أبي بكرة
چیزے را مگر آنکہ نماز میگذارند بجماعت رواہ بخاری و از ابی بکرہ
بن سليمان بن أبي حثمة أن عمر بن الخطاب فقد سليمان بن
بن سلیمان بن ابی حثمہ مروی ست کہ عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ گم کرد سلیمان بن
أبي حثمة في صلوة الصبح وإن عمر غدا إلى السوق ومسكن سليمان
ابی حثمہ را در نماز بامداد و بدرستیکہ عمر رفت روز بامداد بجانب بازار و منزل سلیمان
بين المسجد والسوق فمر على الشفاء أم سليمان فقال لها لم أر
در میان مسجد و بازار پس بگذشت بر شفا کہ مادر سلیمان است پس گفت مر او را

سليمان في الصبح قالت إنه بات يصلي فغلبت عيناه فنا
سليمان را در صبح چون بيدار كنند نماز ميگذارد پس شب را بسيار بيدار ميماند و از خواب ميماند پس
لان أشهد صلوة الصبح في جماعة أحب إلي من أن أقوم ليلة
سزاوار حاضر شدن من نماز بامداد را در جماعت محبوب تر است بسوي من از آنكه قيام
رواه مالك وعن أبي موسى الأشعري قال قال رسول الله صلى
رواه مالك و روايت است از ابو موسى اشعري رضي الله عنه گفت فرمود پيغمبر صلى
الله عليه وسلم إن أثقل الصلوة على المنافقين صلوة العشاء وصلوة الفجر ولو يعلمون ما فيهما لأتوهما ولو حبوا رواه
الله عليه وسلم بدرستيكه گرانتر نماز بر منافقان نماز خفتن است و نماز بامداد و اگر ميدانستند آنچه در ثواب
قال أتى النبي صلى الله عليه وسلم رجل أعمى فقال يا رسول الله إنه
گفت آمد پيغمبر را صلى الله عليه وسلم مردي نابينا پس گفت اي پيغمبر خدا بدرستيكه
ليس لي قائد يقودني إلى المسجد فسأل رسول الله صلى الله عليه
نيست مرا كشنده كه ببرد مرا بمسجد پس سوال كرد از پيغمبر صلى الله عليه
وسلم أن يرخص له فيصلي في بيته فرخص له فلما ولى دعاه
وسلم كه رخصت دهد او را كه نماز كند در خانه خود پس رخصت داد مر او را پس چون برگشت خواند او را
فقال هل تسمع النداء بالصلوة قال نعم قال فأجب رواه مسلم
پس گفت آيا ميشنوي آواز اذان را بنماز گفت آري گفت پس اجابت كن رواه مسلم
وعن عائشة أنها قالت سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم
و از عايشه روايت است كه گفت شنيدم پيغمبر را صلى الله عليه وسلم
يقول لا صلوة بحضرة الطعام ولا هو يدافعه الأخبثان رواه
ميگفت نباشد نماز بحضور طعام و نه در حالتيكه كسي كند بول و غايط رواه
مسلم وعن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله
مسلم و از ابو هريره رضي الله عنه گفت فرمود پيغمبر صلى الله

إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلٰوةُ فَلَا صَلٰوةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ

چو اقامت کرده شود نماز پس جایز نیست نماز غیر نماز فرض رواه مسلم و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمُ

ابن عمر رضی گفت گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم منع نکنید زنان خود را

الْمَسَاجِدَ وَبُيُوتُهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ

بر فتن مساجد و خانه ایشان بهتر است مر ایشان را رواه ابو داود و از ابی هریره رضی گفت

أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كُنَّا فِي الْمَسْجِدِ فَنُودِيَ بِالصَّلٰوةِ

امر فرمود ما را رسول - رسی الله علیه وسلم که وقتیکه باشیم در مسجد پس اذان گفته شود

فَلَا يَخْرُجْ أَحَدٌ حَتّٰى يُصَلِّيَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أُمِّ

پس باید که بیرون نرود کسی از شما تا آنکه نماز گزارده شود رواه احمد و مروی است از عبد الله ابن

مَكْتُومٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَدِينَةَ كَثِيرَةُ الْهَوَامِّ

مکتوم رضی گفت ای پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه در مدینه بسیار است گزندها

وَالسِّبَاعِ وَأَنَا ضَرِيرُ الْبَصَرِ فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ رُخْصَةٍ قَالَ هَلْ تَسْمَعُ حَيَّ

و درندها و من نابینا ام پس آیا درمی یابی برای من رخصتی را گفت آیا می شنوی این کلمات را که

عَلَى الصَّلٰوةِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَحَيَّ هَلًا وَلَمْ يُرَخِّصْ رَوَاهُ

علی الصلوة می گویند علی الفلاح گفت بلی گفت اگر بشنوم فرمود جواب کن و بیا رخصت نداد رواه

أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابو داود و نسائی و از ابی هریره رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ رَاحَ فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا

علیه وسلم کسی که وضو کند پس نیک کند وضو او را پس برود بسوی مسجد پس یابد مردم را که نماز گذارده اند

[illegible]

شَيْئًا رواه ابوداؤد والنسائي مسلما وعن انس قال قال رسول الله

چیزے رواہ ابوداؤد و نسائی روایتہ است از انس کہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من صلى لله اربعين يوما في جماعة يدرك التكبيرة

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ نماز گذارد برائے خدا چہل روز در جماعت در حالیکہ دریابد تکبیر

الاولى كتب له براءتان براءة من النار وبراءة من النفاق رواه

اولی را نوشتہ میشود مر و دو براءت و خط بیزاری یکی بیزاری از آتش دوزخ و دوم بیزاری از نفاق رواہ

الترمذي وعن عبد الله بن وهب عن توابة بن مسعود عمن

ترمذی و در روایتہ است از عبداللہ بن وہب او دیدہ است کسیکہ از توابۃ بن مسعود از کسیکہ

حدثه عن انس بن مالك قال توفي ابن لعثمان بن مظعون فاشتد

حدیث کردہ است او را انس بن مالک گفت وفات کرد فرزند عثمان بن مظعون پس زیادہ شد

حزنه عليه حتى اتخذ في داره مسجدا يتعبد فيه فبلغ ذلك

غم او بر عثمان تا انکہ گرفت در خانہ خود مسجد کہ عبادت میکرد در آن مسجد پس رسید آنخبر

النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا عثمان ان الله لم يكتب علينا

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را پس فرمود ای عثمان بدرستیکہ خدا ننوشت بر ما

الرهبانية انما رهبانية امتي الجهاد في سبيل الله يا عثمان ابن

رہبانیت را جز این نیست کہ رہبانیت امت من جہاد ست در راہ خدا ای عثمان

مظعون ان للجنة ثمانية ابواب وللنار سبعة ابواب فما يسرك اي

مظعون بدرستیکہ مر جنت را ہشت در ہا ست و مر دوزخ را ہفت در ہا پس خوش می آید ترا

لا ناتي بابا منها الا وجدت ابنك الى جنبك اخذ بحجزتك

الا نیائی باب از درہا ی آن مگر انکہ بیابی ای تو کہ فرزند تو بر پہلوی تو گیرندہ است بکمر بند تو

يستشفع لك الى ربك عز وجل قال بلى قيل يا رسول الله

طلب شفاعت کند مر ترا بسوی پروردگار تو کہ بزرگ بلند است گفت رلے گفتہ شد ای پیغمبر خدا

وكلنا في قرطنا ما لعثمان قال نعم من صبر منكم واحتسب ثم قال

در بین بشارت باهل ایکم یا عثمان انعم وذری شما همه اهل بهشت ایکی صبر کرد از شما و نیم و امید ثواب

له يا عثمان بن مظعون من صلى صلوة الفجر في جماعة ثم جلس يذكر

مر عثمان را ای عثمان بن مظعون کسیکه نماز را ادا کرد نماز بامداد را در جماعت پس نشست تا که ذکر میکند

الله حتى تطلع الشمس كان له في الفردوس سبعون درجة بين كل

خدا را تا انکه طلوع شود آفتاب باشد مر او را در فردوس هفتاد درجه مسافت میان

درجتين كركض الفرس الجواد المضمر سبعين سنة ومن صلى الظهر

دو درجه مانند رفتار اسپ تیز رو تقصیر کرده شده هفتاد سال راه و کسیکه نماز ظهر خواند

في جماعة كان له في جنات عدن خمسون درجة كركض الفرس الجواد

در جماعة باشد مر او را در جنت عدن پنجاه درجه مانند رفتار اسپ تیز رو

المضمر خمسين سنة ومن صلى العصر في جماعة كان له كاجر ثمانية

تقصیر کرده شده پنجاه ساله راه و کسیکه ادا کرد نماز عصر در جماعت باشد مر او را مانند ثواب هشت

من ولد اسمعيل كلهم رب بيت اعتقهم ومن صلى المغرب في

از اولاد اسمعیل همه ایشان را مالک شان آزاد کرد ایشان را و کسیکه نماز مغرب ادا کرد با

جماعة كان كحجة مبرورة وعمرة متقبلة ومن صلى العشاء في

جماعة باشد آن مانند حج بسرور و عمره مقبول و کسیکه ادا کرد نماز عشا را با

جماعة كان له كقيام ليلة القدر هب جمع الجوامع

جماعت باشد مر او را مانند قیام و زنده داشتن شب قدر از جمع الجوامع

باب اثم ترك الجماعة

این باب در معصیت ترک جماعت است

عن ابي هريرة انه كان يقول من ادرك الركعة فقد ادرك

روایت است از ابوهریره رضی الله عنه که میگفت کسیکه دریابد رکوع را پس تحقیق یافت

السجدة ومن فاتته قراءة أم القرآن فقد فاته خير رواه مالك

سجده را یعنی رکعت را کسیکه فوت شد او را خواندن فاتحة الکتاب پس تحقیق فوت شد از وی بسیار رواه مالک

وعنه انه قال الذي يرفع رأسه ويخفضه قبل الإمام فإنما

و روایت است از وی بدرستیکه او گفت کسیکه بردارد سر خود را و پست کند سر را پیش از امام پس نیست

ناصيته بيد الشيطان رواه مالك وعن أبي هريرة رضي

ناصیه او مگر بدست شیطان رواه مالک و روایت است از ابوهریره رضی الله عنه

عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لولا ما في البيوت من النساء

از نبی صلی الله علیه وسلم فرمود اگر نبی بود چیز یکه در خانه هاست از زنان

والذرية لقمت صلوة العشاء وأمرت فتياني يحرقون ما في

و اطفال به پا میکردم نماز عشا را پس فرمودم خادمان خود را که بیایند بسوزند چیز یرا که در

البيوت بالنار رواه أحمد وعن أبي الشعثاء قال خرج رجل من

خانهاست بآتش رواه احمد و روایت است از ابو شعثا گفت بیرون آمد مردی از

المسجد بعدما أذن فيه فقال أبو هريرة أما هذا فقد عصى

مسجد بعد از انکه اذان گفته شد در مسجد پس گفت ابو هریره رضه اما این مرد بتحقیق که گناه کرد

أبا القاسم صلى الله عليه وسلم رواه مسلم وعن عثمان

ابا قاسم را که کنیت آنحضرت است صلے الله علیه وسلم رواه مسلم و از عثمان

بن عفان رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من

بن عفان رضی الله عنه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه

أدرك الأذان في المسجد ثم خرج لم يخرج لحاجة وهو لا يريد الرجعة

که دریابد اورا بانگ نماز در مسجد پس بیرون آمد در انحالیکه نباشد بیرون آمدن او برای حاجتے و او نخواهد باز آمدن

فهو منافق رواه ابن ماجة وعن ابن عباس رضي الله تعالى عنه

پس او منافق است رواه ابن ماجه و روایت است از ابن عباس رضی الله تعالے عنه

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَمْ يُجِبْهُ فَلَا صَلٰوةَ

از نبی صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ کسیکہ بشنود بانگ نماز را پس اجابت نکرد و بر اثر نماز در مسجد نیاید پس نیست نماز

لَهُ اِلَّا مِنْ عُذْرٍ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ

مراورا مگر از جہت عذری رواہ دار قطنی و روایت است از مجاہد و او از عبد اللہ بن عمر

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَمْنَعَنَّ رَجُلٌ اَهْلَهُ

رضی اللہ عنہما بدرستیکہ نبی صلے اللہ علیہ وسلم فرمود منع نکند ہیچ مردی کسان خود را

اَنْ يَاْتُوا الْمَسَاجِدَ فَقَالَ ابْنٌ لِعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ فَاِنَّا نَمْنَعُهُنَّ فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ

از آمدن مسجد ہا پس گفت پسری کہ مر عبد اللہ بن عمر را بود کہ ما البتہ منع میکنیم ایشان را پس گفت عبد اللہ

اُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَقُوْلُ هٰذَا قَالَ فَمَا كَلَّمَهُ

حدیث میکنم مرترا از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و تو میگوئی این کلمہ گفت روی پس کلام

عَبْدُ اللّٰهِ حَتّٰى مَاتَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ

نکرد با پسر زند عبد اللہ بن عمر تا آنکہ مرد رواہ احمد و مروی است از عبد اللہ بن مسعود رضہ گفت

لَقَدْ رَاَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنِ الصَّلٰوةِ اِلَّا مُنَافِقٌ قَدْ عُلِمَ نِفَاقُهُ اَوْ مَرِيْضٌ

بتحقیق دیدیم خود را و نیست کہ پس میماند از نماز مگر منافق کہ بتحقیق معلوم است نفاق او یا بیمار کہ اصلا قادر نباشد

وَاِنْ كَانَ الْمَرِيْضُ لَيَمْشِيْ بَيْنَ رَجُلَيْنِ حَتّٰى يَاْتِيَ الصَّلٰوةَ وَقَالَ اِنَّ

و بتحقیق بود بیمار یکہ راہ میرفت میان دو مرد تکیہ کردہ بر ایشان تا آنکہ می آمد در مسجد بر اثر نماز و گفت ابن مسعود بدرستیکہ

مِنْ سُنَنِ الْهُدٰى الصَّلٰوةَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِيْ يُؤَذَّنُ فِيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ قَالَ مَنْ سَرَّهُ

از جملہ سنن ہدی نماز در مسجد یکہ اذان گفتہ شود در آن مسجد و در روایت است کہ ابن مسعود گفت کسیکہ خوشحال میگرداند او را

اَنْ يَلْقَى اللّٰهَ غَدًا مُسْلِمًا فَلْيُحَافِظْ عَلٰى هٰذِهِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ

آنکہ ملاقی شود خدا را فردا مسلمان پس باید نگہبانی کند بر نمازہا ے پنجگانہ

حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ فَإِنَّ اللّٰهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ سُنَنَ الْهُدٰى وَإِنَّهُنَّ مِنْ

در جائیکه ندا کرده شود برای انها پس بدرستیکه خدا تعالی شرع کرد برای پیغامبر شما طریقهای هدایت را و بدرستی این بانگها از

سُنَنِ الْهُدٰى وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي هٰذَا الْمُتَخَلِّفُ فِي

جملهٔ طریقهای هدایت است اگر ثابت شود انکه شما گذارید نماز را در خانهای خود چنانکه میگذارد این شخص باز مانده در

بَيْتِهِ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ وَمَا مِنْ

خانهٔ خود هر آینه ترک کرده شاید طریقهٔ پیغامبر خود را و اگر ترک کنید طریقهٔ پیغمبر خود را هر آینه گمراه شوید و نیست هیچ

رَجُلٍ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ ثُمَّ يَعْمِدُ إِلَى مَسْجِدٍ مِنْ هٰذِهِ الْمَسَاجِدِ إِلَّا

مردیکه طهارت کند پس نیک کند طهارت را پس قصد رفتن کند بسوی مسجدی از مسجدها مگر آنکه

كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا حَسَنَةً وَرَفَعَهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ

بنویسد خدای تعالی برای او بهر گامیکه میزند نیکی و ثواب بلند گرداند برای او بها درجهٔ و محو کند

بِهَا سَيِّئَةً وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُنَافِقٌ مَعْلُومُ النِّفَاقِ

بسبب آن بدی او بتحقیق دیدیم ما صحابه را و نمیکند تخلف از جماعت مگر منافق که نفاق او ظاهر بود

وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتٰى بِهِ يُهَادٰى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتّٰى يُقَامَ فِي الصَّفِّ

و بتحقیق بود مرد بیماری که آورده میشد در حالیکه میگرفتند او را از غایت ضعف میان دو مرد تا انکه ایستاده کردند او را در صف نماز

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رواه مسلم و روایتیست از ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْ سَمِعَ الْمُنَادِيَ فَلَمْ يَمْنَعْهُ مِنَ اتِّبَاعِهِ عُذْرٌ قَالُوا وَمَا

وسلم کسیکه بشنود بانگ نماز پس باز ندارد او را از پیروی کردن آن هیچ بهانه گفتند صحابه که چیست عذر

الْعُذْرُ قَالَ خَوْفٌ أَوْ مَرَضٌ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ الصَّلٰوةُ الَّتِي صَلّٰى رَوَاهُ

فرمود ترس هلاک یا بیماری پذیرفته نمیشود از وی نماز یکه گذارده است رواه

أَبُو دَاوُدَ وَالدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ابو داود و دار قطنی و روایتیست از ابی درداء رض گفت فرمود پیغمبر

صلى الله عليه وسلم ما من ثلثة في قرية ولا بدو لا تقام فيهم الصلوة

صلے اللہ علیہ وسلم نیست سہ مرد در دیہی و بیاباں کہ برپا کردہ نشود در میان ایشاں نماز جماعت

الا قد استحوذ عليهم الشيطان فعليك بالجماعة فانما يأكل الذئب

مگر آنکہ غالب بطریشان شیطان پس برتو باد کہ لازم گیری جماعت را زیرا کہ میخورد مرگ گرگ گوسفند را

القاصية رواه احمد وابو داود والنسائي وعن ابي هريرة رضي

کہ دور افتادہ است رواہ احمد وابو داود ونسائی و در روایت است از ابی ہریرہ رضے

الله تعالى عنه صلوة الجماعة تفضل صلوة الفذ بسبع وعشرين درجة

اللہ تعالیٰ عنہ نماز کہ بجماعت گذارند زیادتی میکند بر نماز کہ تنہا بگذارد بہ بست و ہفت درجہ

متفق عليه وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

والذي نفسي بيده لقد هممت ان امر بحطب فيحطب ثم امر

بخدائی کہ بقای ذات من بدست قدرت اوست تحقیق آہنگ کردم کہ امر کنم بجمع کردن ہیزم پس جمع کردہ شود ہیزم پس امر کنم

بالصلوة فيؤذن لها ثم امر رجلا فيؤم الناس ثم اخالف الى

بہ نماز پس اذان گفتہ شود برائے نماز پس امر کنم مردے را تا نماز گذارد پس آتش کنم بر مردم را رو بسوے

رجال وفي رواية لا يشهدون الصلوة فاحرق عليهم بيوتهم

مردمانیکہ در روایتے این کلمات است حاضر نمی شوند بہ نماز پس بسوزانم بر ایشان خانہا ی ایشان

والذي نفسي بيده لو يعلم احدهم انه يجد عرقا سمينا او مرماتين

بخدا سوگند اگر بداند یکی از ایشان کہ او می یابد استخوان فربہ یا دو سم گاو

حسنتين لشهد العشاء رواه البخاري ولمسلم نحوه

و گوسفند کہ نیکو در آید در نفر مرد و زن ہر آینہ حاضر میگردد نماز عشا را رواہ بخاری و مسلم را مانند او است

باب تسوية الصف

باب در برابر کردن صف وقت نماز

عَنِ النُّعْمَانِ ابْنِ الْبَشِيْرِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

وروایت است از نعمان ابن بشیر رضی اللہ تعالے عنہ گفت نعمان کہ بود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّيْ صُفُوْفَنَا حَتّٰى كَاَنَّمَا يُسَوِّيْ بِهَا الْقِدَاحَ حَتّٰى رَاٰى

اللہ علیہ وسلم کہ برابر میکرد صفہای ما را در نماز تا آنکہ گویا برابر میکرد بآن صفہا تیرہا را چوبہا تا آنکہ دید آنحضرت

اَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتّٰى كَادَ اَنْ يُّكَبِّرَ فَرَاٰى رَجُلًا

کہ ما بتحقیق فہمیدیم از قول او تعلیش را پس بیرون آمد آنحضرت روزی پس ایستاد تا آنکہ قریب بود کہ اللہ اکبر بگوید پس دید مردی را

بَادِيًا صَدْرُهٗ مِنَ الصَّفِّ فَقَالَ عِبَادَ اللّٰهِ لَتُسَوُّنَّ صُفُوْفَكُمْ اَوْ

کہ بیرون است سینہ او از صف پس گفت ای بندگان خدا ہر آینہ باید کہ برابر کنید صفہای خود را یا آنکہ

لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوْهِكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ

تحقیق مخالفت می اندازد خدا تعالے در میان ذاتہای شما رواہ مسلم و در روایت است از عایشہ

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

رضی اللہ عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلٰى مَيَامِنِ الصُّفُوْفِ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ

و فرشتگان او درود میفرستند بر جانبہای راست از صفوف و از ابی امامہ مروی است

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالے

وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ الْاَوَّلِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلَى

و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر

الثَّانِيْ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ الْاَوَّلِ قَالُوْا يَا

صف دوم نیز فرمود بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند ای

رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلَى الثَّانِيْ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ

پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود آنحضرت بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف

الأوّل قالوا يا رسول الله وعلى الصفّ الثاني قال وعلى الثاني وقال

اول گفتند اى پيغمبر خدا و بر صف دوم نيز فرستد او گفت و بر صف دوم نيز فرستد

رسول الله صلّى الله عليه وسلّم سوّوا صفوفكم وحاذوا بين

پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم برابر سازيد صفهاى خود را برابر كنيد ميان

مناكبكم ولينوا في أيدي إخوانكم وسدّوا الخلل فإنّ الشيطن

دوشهاى خود نرمى كنيد و پيش دستهاى برادران خود ببنديد فرجهاى صف خود زيرا كه شيطان

يدخل فيما بينكم بمنزلة الحذف يعني أولاد الضأن الصغار

ميدر آيد در ميان شما در زمان حذف خواست راوى بلفظ حذف بجاى ميش كه نزد باشند

رواه احمد وعن ابن عمر رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله

رواه احمد وازابن عمر مريست رضى الله تعالى عنه گفت فرمود پيغمبر خدا

صلّى الله عليه وسلّم اقيموا الصفوف وحاذوا بين المناكب وسدّوا

صلى الله عليه وسلم برپا گنيد صفوف را و برابر كنيد در ميان دوشهاى خود و ببنديد

الخلل ولينوا بأيدي إخوانكم ولا تذروا فرجات الشيطن ومن

فرجهاى صف را و نرمى كنيد در پيش دستهاى برادران خود و گذاريد فرجها شيطان را و هر كه

وصل صفّا وصله الله ومن قطع قطعه الله رواه ابو داود

وصل كند صف را وصل كند او را خداى تعالى و هر كه ببرد و جدا كند صف را ببرد و دور اندازد او را خداى تعالى رواه ابو داود

وعن عائشة رضي الله تعالى عنها قالت قال رسول الله صلّى الله

وروايت است از عائشه رضى الله تعالى عنها گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله

عليه وسلّم لا يزال قوم يتأخّرون عن الصفّ الأوّل حتّى يؤخّرهم

عليه وسلم هميشه اند گروهى كه پس مى افتند از صف اول تا آنكه پس اندازد ايشان را

الله في النار رواه ابو داود وعن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه

خداى تعالى در آتش رواه ابو داود و در روايت است از ابى هريره رضى الله تعالى عنه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَا يَخْشَى الَّذِيْ يَرْفَعُ رَأْسَهٗ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آیا نمی ترسد آنکس کہ بردارد سر خود را

قَبْلَ الْاِمَامِ اَنْ يُحَوِّلَ اللّٰهُ رَأْسَهٗ رَأْسَ حِمَارٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ

پیش از امام اینکہ بگرداند خدا تعالی سر او را مانند سر خر متفق علیہ است و از انس رضی اللہ عنہ روایت است

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُصُّوْا صُفُوْفَكُمْ وَقَارِبُوْا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پیوسته دارید و استوار کنید صفہا خود را و نزدیک کنید

بَيْنَهَا وَحَاذُوْا بِالْاَعْنَاقِ فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ اِنِّيْ لَاَرَى الشَّيْطٰنَ

میان صفہا و برابر کنید گردنہا را پس سوگند بخدائیکہ بقبضہ قدرت ذات من بدست اوست بدرستیکہ من میبینم شیطان را

يَدْخُلُ مِنْ خَلَلِ الصَّفِّ كَاَنَّهَا الْحَذَفُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

میدرآید از خلل صف گویا آن شیطان بچہ گوسفند است روایت است ابو داود و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ

ابی ہریرہ رضی اللہ تعالے عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بہتر

صُفُوْفِ الرِّجَالِ اَوَّلُهَا وَشَرُّهَا اٰخِرُهَا وَخَيْرُ صُفُوْفِ النِّسَآءِ اٰخِرُهَا

صفہا مردان اولین انہا است و بدترین صفہا مردان پسین انہا است و بہترین صفہا زنان پسین انہا است

وَشَرُّهَا اَوَّلُهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ

و بدترین صفہا زنان پیشین انہا رواہ مسلم و از انس ابی سعید الخدری

رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ رَاٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ اَصْحَابِهٖ تَاَخُّرًا

رضی اللہ عنہ مروی است و گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در یاران خود پس ماندن از صف نماز

فَقَالَ لَهُمْ تَقَدَّمُوْا وَاْتَمُّوْا بِيْ وَلْيَاْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ لَا يَزَالُ

پس گفت مر ایشانرا پیش آیید و اقتدا کنید بمن و باید که اقتدا کند بشما کسیکه پس ایستاده است همیشه

قَوْمٌ يَتَاَخَّرُوْنَ حَتّٰى يُؤَخِّرَهُمُ اللّٰهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ مَسْعُوْدٍ

قومی که پس می ایستند تا آنکه پس می گذارد ایشانرا خدا تعالے از ثواب عظیم رواہ مسلم و روایت است از ابی مسعود

وَالْاَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ابو انصاری رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

يَمْسَحُ مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلٰوةِ وَيَقُوْلُ اِسْتَوُوْا وَلَا تَخْتَلِفُوْا فَتَخْتَلِفَ

کہ مسح میکرد کتفہای ما را در نماز و میفرمود کہ برابر شوید و اختلاف نکنید پس مختلف گردد

قُلُوْبُكُمْ لِيَلِيَنِيْ مِنْكُمْ اُولُوا الْاَحْلَامِ وَالنُّهٰى ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ

دلہای شما باید کہ متصل شوند مرا از شما خداوندان بلوغ و عقل و ضعف اول پس انکسانیکہ قریب اند بایشان الخ ثم

ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُوْنَهُمْ قَالَ اَبُوْ مَسْعُوْدٍ فَاَنْتُمُ الْيَوْمَ اَشَدُّ اخْتِلَافًا

پس انکسانیکہ قریب اند بایشان گفت ابو مسعود انصاری رضی اللہ عنہ پس شما امروز سخت ترایید از روی اختلاف

رواہ مسلم وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ

رواہ مسلم در روایت است از براء ابن عازب رضی اللہ عنہ گفت بود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ میفرمود بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند

عَلَى الَّذِيْنَ يَلُوْنَ الصُّفُوْفَ الْاُوْلٰى وَمَا مِنْ خُطْوَةٍ اَحَبُّ

بر انانکہ متصل اند صفہای پیشین را و نیست ہیچ گامے محبوب تر

اِلَى اللّٰهِ مِنْ خُطْوَةٍ يَمْشِيْهَا يَصِلُ بِهَا صَفًّا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

بسوی خدا از گامی کہ میرود بروی کہ پیوندد بوی صف را رواہ ابو داود

بَابُ السُّتْرَةِ وَاِثْمِ الْمَارِّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّيْ

باب در احادیثی کہ وارد است در بیان سترہ و گناہ گذشتن از روبروی مصلے

عَنْ كَثِيْرِ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از کثیر ابن عبید اللہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا وَضَعَ اَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ مِثْلَ مُؤْخِرَةِ الرَّحْلِ فَلْيُصَلِّ وَلَا يُبَالِ

اگر نہند یکی از شما پیش خود مانند پس پالان شتر پس باید کہ نماز بگذارد و باک ندارد کسیرا کہ بگذرد

من مر وراء ذلك رواه مسلم وعن ابي جهيم رضي الله تعالى عنه

پس ان سترہ رواہ مسلم وروایت است از ابی جہیم رضی اللہ عنہ

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لو يعلم المار بين يدي المصلي

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم اگر میدانست گذرندہ پیش مصلے

ماذا عليه لكان ان يقف اربعين خيرا له من ان يمر بين يديه قال

کہ چہ گناہ است بروی ہر آینہ باشد ایستادن او تا چہل بہتر مر او را از گذشتن وی پیش او گفت

ابو النضر لا ادري قال اربعين يوما او شهرا او سنة متفق عليه

ابو نضر کہ یکی از راویان است کہ در نمی یابم کہ گفت چہل روز یا چہل ماہ یا چہل سال است متفق علیہ

وعن ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه

وروایت است از ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم اذا صلى احدكم فليجعل تلقاء وجهه شيئا فان لم يجد فلينصب

وسلم چون نماز گذارد یکی از شما باید کہ بگرداند در مقابل روی خود چیزی را پس اگر نیابد چیزی را پس باید کہ آستادہ کند

عصاه فان لم يكن معه عصا فليخط خطا ثم لا يضره ما مر

عصا خود را پس اگر نباشد با وی عصا پس باید کہ بکشد خطی را در زمین پس نزیان ندارد او را آنچہ بگذرد

امامه رواه ابو داود وابن ماجة وعن ابي سعيد رضي الله

پیش او رواہ ابو داود وابن ماجہ وروایت است از ابی سعید رضی اللہ

تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يقطع الصلوة شيء

تعالے عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم باطل نمیگرداند نماز را چیز

وادرءوا ما استطعتم فانما هو شيطان رواه ابو داود وعن

پیش مصلے بگذرد ودفع کنید بقدر یکہ توانید زیرا کہ آن گذرندہ شیطان است رواہ ابو داود وروایت است

ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لو يعلم احدكم

از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم اگر میدانست یکی از شما آنچہ بر او است

مالَهُ فِی اَنْ یَمُرَّ بَیْنَ یَدَیْ اَخِیْهِ مُعْتَرِضًا فِی الصَّلٰوةِ کَانَ لَاَنْ یَّقِیْمَ

از گناه در گذشتن وی از پیش برادر مسلمان از مقابل در نماز باشد هر آینه ایستادن او

مِائَةَ عَامٍ خَیْرًا لَّهٗ مِنَ الْخُطْوَةِ الَّتِیْ خَطَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

صد سال بهتر مراورا از گامے که میزند آنرا رواه ابن ماجه واز

کَعْبِ الْاَحْبَارِ قَالَ لَوْ یَعْلَمُ الْمَارُّ بَیْنَ یَدَیِ الْمُصَلِّیْ مَاذَا

کعب احبار مرویست گفت اگر بداستے گذرنده از پیش مصلے انچه براو ست

عَلَیْهِ لَکَانَ اَنْ یُّخْسَفَ بِهٖ خَیْرًا لَّهٗ مِنْ اَنْ یَّمُرَّ بَیْنَ

از گناه هر آینه بهتر بود فرو برده شدن او در زمین از گذشتن وے از پیش

یَدَیْهِ وَفِیْ رِوَایَةٍ اَهْوَنُ عَلَیْهِ رَوَاهُ مَالِكٌ

مصلے و در روایتی این لفظ یعنے آسان تر است بروے رواه مالک

بَابُ السُّنَنِ

این باب در بیان سنت هاست

عَنْ اُمِّ حَبِیْبَةَ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

واقعه است از ام حبیبه رضی الله تعالے عنها گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰی فِیْ یَوْمٍ وَّلَیْلَةٍ ثِنْتَیْ عَشْرَةَ رَکْعَةً بُنِیَ لَهٗ بَیْتٌ

علیه وسلم کسیکه بگذارد در روز و شب دوازده رکعت بپا کرده شود برای وی خانه

فِی الْجَنَّةِ اَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَکْعَتَیْنِ بَعْدَهَا وَرَکْعَتَیْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ

در بهشت چهار رکعت پیش از نماز پیشین و دو رکعت پس از ظهر و دو رکعت نماز بعد از نماز شام

وَرَکْعَتَیْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَرَکْعَتَیْنِ قَبْلَ صَلٰوةِ الْفَجْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ

و دو رکعت نماز بعد از نماز خفتن و دو رکعت پیش از نماز فجر رواه ترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

واز عائشه رضی الله عنها مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

عليه وسلم ركعتا الفجر خير من الدنيا وما فيها رواه مسلم وعن

علیہ وسلم دو رکعت سنت فجر بہتر است از عالم سفلے و ہر چہ در دنیاست رواہ مسلم و از

ابن عمر رضي الله عنه قال كان النبي صلى الله عليه وسلم لا يصلي بعد

ابن عمر رضی اللہ عنہ مرویست گفت کہ بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ نمیکرد بعد از نماز

الجمعة حتى ينصرف فيصلي ركعتين في بيته متفق عليه وعن

جمعہ تا آنکہ برگشت از نماز پس میگزارد دو رکعت در خانہ خود متفق علیہ و مرویست از

ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من كان

ابی ہریرہ رضی اللہ تعالے عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ کسیکہ ہست

منكم مصليا بعد الجمعة فليصل اربعا رواه مسلم وعن ابن عمر رضي الله

از شما نماز گذارندہ بعد از جمعہ پس باید کہ بگذارد چہار رکعت رواہ مسلم و از ابن عمر رضی اللہ

تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم رحم الله امرء صلى

تعالی عنہ مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم رحمت کند خدا تعالے مرد را کہ بگذارد

قبل العصر اربعا رواه احمد والترمذي وابو داود وعن عائشة رضي

پیش از نماز عصر چہار رکعت رواہ احمد و ترمذی و ابو داود و مرویست است از عائشہ

الله تعالى عنها قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من صلى بعد المغرب

اللہ تعالی عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم کسیکہ بگذارد بعد از مغرب

عشرين ركعة بنى الله له بيتا في الجنة رواه الترمذي وعن

بست رکعت را بنا کند خدا برای وی خانہ در بہشت رواہ ترمذی و مرویست است از

مكحول يبلغ به ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من صلى بعد المغرب

مکحول میرساند حدیث را بانحضرت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذارد بعد از مغرب

قبل ان يتكلم ركعتين وفي رواية اربع ركعات رفعت صلوته

پیش از انکہ تکلم کند دو رکعت و در روایتے آمدہ است کہ بگذارد چہار رکعت برداشتہ شود نماز او

فِي عِلِّيِّينَ مُرْسَلًا وَعَنْ حُذَيْفَةَ نَحْوَهُ وَزَادَ فَكَانَ يَقُولُ

در علیین از روی مرسل واز حذیفه رضه مانند این حدیث زیاده کرده است این عبارت پس بود که میگفت آنحضرت

عَجِّلُوا الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فَإِنَّهُمَا تَرْفَعَانِ مَعَ الْمَكْتُوبَةِ رَوَاهُمَا

شتابی کنید دو رکعت را که بعد مغرب اند زیرا که این دو رکعت برداشته میشوند بعلیین با فرض زود تر روا هما

رَزِينٌ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ الزِّيَادَةَ عَنْهُ نَحْوَهَا فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

رزین در روایت کرد و بیهقی زیادت را از حذیفه مانند آن در شعب ایمان

بَابُ صَلٰوةِ التَّهَجُّدِ وَالتَّحْرِيضِ عَلٰى قِيَامِ اللَّيْلِ

باب در بیان احادیثیکه در باب فضیلت نماز تهجد و تحریص بر قیام شب واقع شده

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسٰى أَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا

و بعضی شب بیدار باش بقرآن شب چیزی زیاده برای تو قرب است که ایستاده کند ترا پروردگار تو بمقامی

مَّحْمُودًا تَتَجَافٰى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَّطَمَعًا

پسندیده و در بعضی نسخها یعنی ایشان از خوابگاه میخوانند پروردگار خود را ترس امید دارند

وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُونَ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ

و از آنچه روزی داده ایم ایشانرا خرج میکنند پس نمیداند هیچ نفس چیز پنهان داشته شده برای ایشان از خنکی چشم

جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ عَنْ رَّسُولِ اللّٰهِ

پاداش داده شده بآنچه بکردند و روایت است از اسما بنت یزید رضه از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُحْشَرُ النَّاسُ فِي صَعِيدٍ وَّاحِدٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلی الله علیه وسلم فرمود جمع آورده میشود مردم بر صعید واحد روز قیامت

فَيُنَادِي مُنَادٍ فَيَقُولُ أَيْنَ الَّذِينَ كَانَتْ تَتَجَافٰى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ

پس ندا کننده ندا میکند پس میگوید کجا اند آنکسانیکه دور میشدند پهلوهای ایشان از خوابگاههای ایشان

فَيَقُومُونَ وَهُمْ قَلِيلٌ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ ثُمَّ يُقَالُ سَائِرُ

پس برخیزند و ایشان اندکی اند پس داخل شوند بهشت را بی حساب پس گفته شود دیگر

جزء ۲۱ ربع ۱۵

جزء ۲۱ ربع ۱۶

بِسَائِرِ النَّاسِ إِلَى الْحِسَابِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ بَابُ الْحِسَابِ

سائر مردم را بحساب گرفتن رواه البیهقی در شعب الایمان باب حساب

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ رَبُّنَا

و مروی است از ابوہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرود آید پروردگار ما

تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرُ

کہ بزرگ بلند است ہر شب بآسمانیکہ فرود تر و بآبان تر است وقتیکہ باقی بماند سیم حصہ کہ شب آخر است

يَقُولُ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلْنِي فَأُعْطِيَهُ لَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرْنِي

میفرماید حق تعالے کیست کہ دعا کند مرا تا قبول کنم دعاء او کیست کہ درخواست کند از من تا بدہم آنچہ میخواہد کیست کہ آمرزش خواہد

فَأَغْفِرَ لَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ ثُمَّ يَبْسُطُ يَدَيْهِ يَقُولُ

از من پس بیامرزم او را متفق علیہ است و در روایت مسلم آمدہ پس فراخ میکند پروردگار ہر دو دست خود را میگوید

مَنْ يُقْرِضُ غَيْرَ عَدُومٍ وَلَا ظَلُومٍ حَتَّى يُنْفَجِرَ الْفَجْرُ وَعَنْ جَابِرٍ

کیست کہ قرض دہد کسیرا کہ نہ نقیر است و نہ ظلم کنندہ بگوید خدا بایکشاید فجر و از جابر مرویست

رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ

رضی اللہ عنہ گفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بدرستیکہ

فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللّٰهَ خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا

در شب آئینہ ساعتی است کہ موافق نیفتد آنرا مرد مسلمان درحالیکہ سوال میکند خدا بیرا نیکی از کار دنیا

وَالْآخِرَةِ إِلَّا أَعْطَاهُ اللّٰهُ إِيَّاهُ وَذٰلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و آخرت مگر آنکہ بدہد خدا تعالے آنرا و این ساعت در ہر شب است رواہ مسلم در روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبداللہ بن عمرو رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى صَلَاةُ دَاوُدَ وَأَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللّٰهِ

وسلم دوست داشتہ شدہ ترین نمازہا بسوی خدا تعالی نماز داود علیہ السلام است

صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ

روزہ داؤد علیہ السلام بود او نیم شب خواب میکرد و سہ یک شب برمی خاست و دو یک خواب میکرد و یک روز میداشت و یک روز روزہ

يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى

یک روز روزہ گشاد و روز دیگر متفق علیہ است از ابی امامہ رضی اللہ تعالے

عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ

عنہ مروی است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بر شما باد برخاستن شب برای نماز زیرا کہ شب خیزے

دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ وَهُوَ قُرْبَةٌ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ وَمُكَفِّرَةٌ لِلسَّيِّئَاتِ

عادت نیکوکار انست کہ پیش از شما بودند و قیام لیل سبب نزدیکیست مر شما را بسوی پروردگار شما سبب پوشیدنست مر بدیہا را

وَمَنْهَاةٌ عَنِ الْإِثْمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

و بازدارندہ است از گناہان رواہ ترمذی و از ابی سعید الخدری

رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ يَضْحَكُ

رضی اللہ تعالے عنہ مروی است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سہ کس اند کہ بخندد

اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِمُ الرَّجُلُ إِذَا قَامَ بِاللَّيْلِ يُصَلِّي وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوا فِي

اللہ تعالی بسوی ایشان یکی مرد یکہ چون برخیزد بجہت نماز شب و دوم قوم چون صف بندند در

الصَّلَاةِ وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوا فِي قِتَالِ الْعَدُوِّ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

نماز سوم قومیکہ چون صف بندند در کشتن دشمنان دین رواہ در شرح سنۃ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالے عنہ مروی است گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ

وسلم گرہ می بندد شیطان بر پس سر یکی از شما وقتیکہ او خواب سہ

عُقَدٍ يَضْرِبُ عَلَى كُلِّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ فَإِنِ اسْتَيْقَظَ

گرہ میزند بر گردن ہر گرہی لازم گیر بر خود خوابرا کہ شب دراز است پس خواب بکن پس اگر بیدار شود

فذكر الله انحلت عقدة فان توضأ انحلت عقدة فان صلى انحلت

پس ذکر کند خدا را گشاده شود گرهی پس اگر وضو کند گشاده شود گرهی پس اگر نماز کند گشاده شود

عقدة فاصبح نشيطا طيب النفس والا اصبح خبيث النفس كسلان

گرهی پس صبح کند شادمان پاک نفس و اگر بیدار نشود و ذکر نکند صبح میکند پلید نفس کاهل

متفق عليه وعن المغيرة قال قام النبي صلى الله عليه وسلم حتى

متفق علیه است و روایت است از مغیره رض گفت ایستاد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در نماز شب

تورمت قدماه فقيل له لم تصنع هذا وقد غفر لك ما تقدم من

تا آنکه آماسید قدم مبارک پس گفته شد مر آنحضرت را که برای چه میکنی این را بیامرزیده است ترا آنچه

ذنبك وما تاخر قال افلا اكون عبدا شكورا متفق عليه وعن

پیش رفته و آنچه پس خواهد ماند فرمود آنحضرت ایا پس نباشم من بنده سپاس گذار متفق علیه است و از

ابن مسعود رضي الله تعالى عنه قال ذكر عند النبي صلى الله عليه وسلم

ابن مسعود رضی اللہ عنہ گفت ذکر کرده شد نزد یک پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

رجل فقيل له ما زال نائما حتى اصبح ما قام الى الصلوة قال ذاك رجل

مردی پس گفته شد مر او را که مستمر ماند خواب کننده تا آنکه صبح کرد و نایستاد برای نماز شب فرمود او مردیست

بال الشيطان في اذنه او قال في اذنيه متفق عليه وعن عمرو بن

کشاند شیطان در گوش او یا گفت آنحضرت در دو گوش او متفق علیه و از عمرو بن

عبسة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اقرب ما يكون الرب من

عبسه رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نزدیکتر بودن پروردگار از بنده

العبد في جوف الليل الآخر فان استطعت ان تكون ممن يذكر الله

بنده در میانه شب است در جانب اخر پس اگر میتوانی که باشی تو از ان گروه از جماعت که یاد میکنند خدا را

في تلك الساعة فكن رواه الترمذي وعن ابي هريرة قال قال

در آن ساعة پس باش تو از ان رواه ترمذی و از ابی هریره رض گفت گفت رسول

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِمَ اللّٰهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلّٰى وَايْقَظَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بخشاد خدا تعالے مردیرا کہ برخاست بنماز شب پس گذارد نماز را و بیدار کرد

امْرَاتَهُ فَصَلَّتْ فَاِنْ اَبَتْ نَضَحَ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ رَحِمَ اللّٰهُ امْرَاَةً قَامَتْ

زن خود را پس نماز گذارد و ان زن نیز پس اگر انکار کند بباشد و در روے او آب بپاشد بخشاید خدا تعالے زنی را کہ برخاست

مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَايْقَظَتْ زَوْجَهَا فَصَلّٰى فَاِنْ اَبٰى نَضَحَتْ فِي وَجْهِهِ

از شب پس نماز گذارد و بیدار کرد مرد خود را پس نماز گذارد و انمرد پس اگر سر باز زند انمرد بپاشد آنزن در روے او

الْمَاءَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

آب را رواہ ابوداود والنسائی و از ابی امامہ رضے اللہ تعالے عنہ مرویست

قَالَ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الدُّعَاءِ اَسْمَعُ قَالَ جَوْفَ اللَّيْلِ

گفت گفتہ شد ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کدامین دعا مسموع ترست بجناب فرمود دعا کنندہ در وقت نیمہ شب

الْاٰخِرِ وَدُبُرَ الصَّلَوٰتِ الْمَكْتُوْبَاتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ مَالِكٍ

اخر واقع شدہ پس نمازہائی فرض کہ شامل است دعا را در اخر تشہد رواہ ترمذی و از ابی مالک

الْاَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رضے اللہ تعالے عنہ مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ فِي الْجَنَّةِ غُرَفًا يُرٰى ظَاهِرُهَا مِنْ بَاطِنِهَا وَبَاطِنُهَا مِنْ ظَاهِرِهَا اَعَدَّهَا

بدرستیکہ در بہشت غرفہاست کہ دیدہ میشود ظاہرش از باطنش و باطنش از ظاہرش از عین لطافت و صفا آمادہ ساختہ آنرا

اللّٰهُ لِمَنْ اَلَانَ الْكَلَامَ وَاَطْعَمَ الطَّعَامَ وَتَابَعَ الصِّيَامَ وَصَلّٰى بِاللَّيْلِ

خدا آنہا را برای کسیکہ نرم گوید سخن را و بخوراند طعام را و پیاپی دارد روزہ ہا را و نماز گذارد بشب

وَالنَّاسُ نِيَامٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ

وحال آنکہ مردم در خواب باشند روایت کرد بیہقی در شعب ایمان و رواہ ترمذی

عَنْ عَلِيٍّ نَحْوَهٗ وَفِيْ رِوَايَتِهٖ لِمَنْ اَطَابَ الْكَلَامَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

از علی رضہ مانندان و در روایتی امدہ است طیب کلام بجاے لین کلام و از عبد اللہ

بن عمرو بن العاص رضی اللہ تعالیٰ عنہ قال لی رسول اللہ صلی اللہ علیہ

بن عمرو بن عاص رضی اللہ تعالیٰ عنہ مروست فرمود مرا پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم یا عبد اللہ لا تکن مثل فلان کان یقوم من اللیل فترک قیام

وسلم ای عبد اللہ مباش مانند فلان بودوی کہ برپا میخاست بنماز شب پس بگذاشت

اللیل متفق علیہ وعن عثمان بن ابی العاص رضی اللہ تعالیٰ عنہ

بخیزیرا متفق علیہ و روایت است از عثمان بن ابی العاص رضی اللہ تعالے عنہ

قال سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول کان لداود علیہ

گفت شنیدم پیغمبر خدارا صلے اللہ علیہ وسلم میفرمود بود داود علیہ

السلام من اللیل ساعۃ یوقظ فیھا اھلہ یقول یا آل داود قوموا فصلوا

السلام را از شب ساعتی کہ بیدار میکرد در آن ساعت اہل خود را میگفت اے آل داود خیز بد بنماز کنید

فان ھذہ ساعۃ یستجیب اللہ عز وجل فیھا الدعاء الا لساحر او

زیرا کہ بتحقیق این ساعتے است کہ قبول میکند خدا تعالیٰ در وے دعارا مگر ساحر را

عشار رواہ احمد وعن ابی ھریرۃ رضی اللہ تعالیٰ عنہ قال سمعت

وعشار ستانندہ رواہ احمد و از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالے عنہ مرویست گفت شنیدم

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یقول افضل الصلوۃ بعد الفریضۃ صلوۃ

پیغمبر خدارا صلے اللہ علیہ وسلم کہ میفرمود افزون ترین نماز در ثواب بعد از نماز فرض

فی جوف اللیل رواہ احمد وعنہ قال جاء رجل الی النبی صلی اللہ

در وسط شب است رواہ احمد و از وے مرویست گفت آمد مردی نزدیک آنحضرت صلی اللہ

علیہ وسلم فقال ان فلانا یصلی باللیل فاذا اصبح سرق فقال انہ

علیہ وسلم پس گفت کہ بتحقیق فلان شخص نماز میکند شب را چون صبح میکند دزدی میکند پس گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

ستنھاہ ما تقول رواہ احمد والبیھقی فی شعب الایمان وعن

باز دارد آن نماز او را از دزدی رواہ احمد و بیہقی در شعب الایمان و از

أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا قَالَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابی سعید و ابی هریره رضی الله عنهما گفتند هر دو که فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَيْقَظَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّيَا أَوْ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ جَمِيعًا

علیه وسلم چون بیدار کند مرد زن خود را از پاره شب پس بگذارد هر دو یا هر یکی از هر دو رکعتی را همه

كُتِبَا فِي الذَّاكِرِينَ وَالذَّاكِرَاتِ رواه ابو داود وابن ماجة وَعَنِ

نوشته میشوند هر دو در حلقه مردان ذاکرین و زنان ذاکرات رواه ابو داؤد و ابن ماجه و مروی است از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اشْتِرَافُ أُمَّتِي

ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بزرگ قدران است من

حَمَلَةُ الْقُرْآنِ وَأَصْحَابُ اللَّيْلِ رواه البيهقي في شعب الإيمان وَعَنِ

برداریندگان قرآنند یعنی حافظان و شب خیزندگان آن در نماز رواه بیهقی در شعب الایمان و مروی است از

ابْنِ عُمَرَ أَنَّ أَبَاهُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللّٰهُ

ابن عمر رضی الله عنه بدرستیکه پدر او عمر بن الخطاب بود نماز شب میکرد تا مقدار شبی که خواست خدا

حَتَّى إِذَا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ أَيْقَظَ أَهْلَهُ لِلصَّلٰوةِ يَقُولُ لَهُ الصَّلٰوةَ ثُمَّ

تا آنگاه که چون بیشتر از شب بیدار میکرد اهل خود را برای نماز شب میگفت مر اهل خود را که وقت نماز است بگذارید نماز را پس

يَتْلُو هٰذِهِ الْآيَةَ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلٰوةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْئَلُكَ

میخواند این آیه را بفرما اهل خود را بنماز و شکیبا کن در صبر کردن بر نماز نمی طلبیم ما از تو

رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوٰى رواه مالك وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

رزق را ما روزی میرسانیم ترا و خوبی عاقبت کار مر متقیانرا است رواه مالک و از عبد الله

بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجِبَ رَبُّنَا مِنْ رَجُلَيْنِ

بن مسعود است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم عجب آید پروردگار ما از دو مرد

رَجُلٌ ثَارَ عَنْ وِطَائِهِ وَلِحَافِهِ مِنْ بَيْنِ حِبِّهِ وَأَهْلِهِ إِلَى صَلٰوتِهِ فَيَقُولُ

مردیکه برخیزد از فرش نرم خود و از لحاف خود از میان محبوبه و اهل خود بسوی نماز پس میگوید

اللّٰهُ لِلْمَلٰئِكَتِهِ انْظُرُوْا اِلٰى عَبْدِيْ ثَارَ عَنْ فِرَاشِهٖ وَوِطَائِهٖ مِنْ بَيْنِ

خدا تعالیٰ بفرشتگان خود نگاه کنید بسوی بنده من که برخاست از فراش خود و از لحاف خود از میان

حِبَّتِهٖ وَاَهْلِهٖ اِلٰى صَلٰوتٍ رَغْبَةً فِيْمَا عِنْدِيْ وَشَفَقًا مِمَّا عِنْدِيْ وَرَجُلٌ غَزَا

محبوبهٔ خود و اهل خود بسوی نماز خود از جهت رغبت نمودن در ثواب نزد من و از جهت خوف او از عقاب نزد من و مرد که جنگ کرد با کفار

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَانْهَزَمَ مَعَ اَصْحَابِهٖ فَعَلِمَ مَا عَلَيْهِ فِي الْاِنْهِزَامِ وَمَا

در راه خدا پس شکست خورد با یاران خود پس دانست آنچه بر او لازم است در شکست خوردن و آنچه

لَهٗ فِي الرُّجُوْعِ فَرَجَعَ حَتّٰى اُهْرِيْقَ دَمُهٗ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ لِمَلٰئِكَتِهِ انْظُرُوْا

مر او راست در باز گشتن پس برگشت تا آنکه ریخته شد خون او پس میگوید خدا تعالیٰ بفرشتگان خود نظر کنید

اِلٰى عَبْدِيْ رَجَعَ رَغْبَةً فِيْمَا عِنْدِيْ وَشَفَقًا مِمَّا عِنْدِيْ حَتّٰى اُهْرِيْقَ دَمُهٗ

بسوی بنده من که برگشت از جهت خواهش در ثواب که نزد منست و از جهت ترسیدن عقابیکه نزد منست تا آنکه ریخته شد خون او

رواه فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ ۞ بَابُ صَلٰوةِ الضُّحٰى ۞ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ

رواه در شرح سنة ۞ باب نماز چاشت ۞ روایت است از ابی ذر رضی

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصْبِحُ عَلٰى كُلِّ سُلَامٰى مِنْ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم ثابت میگردد بر هر بندی استخوان از بدن

اَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ فَكُلُّ تَسْبِيْحَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَحْمِيْدَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَهْلِيْلَةٍ

یکی از شما صدقه پس هر بار سبحان الله گفتن صدقه است هر بار الحمد لله گفتن صدقه است و هر بار لا اله الا الله گفتن

صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَكْبِيْرَةٍ صَدَقَةٌ وَاَمْرٌ بِالْمَعْرُوْفِ صَدَقَةٌ وَنَهْيٌ عَنِ

صدقه است هر بار الله اکبر گفتن صدقه است و فرمودن کسی بکار مشروع صدقه است و باز داشتن بد از

الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَيُجْزِئُ مِنْ ذٰلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحٰى

کار نامشروع صدقه است کفایت میکند از شکرانه سلامی و صدقه آن دو رکعت که بگذارد آن دو رکعت را چاشت

رواه مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ وَاَبِيْ ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا

رواه مسلم و روایت است از ابی درداء و ابی ذر رضی الله تعالیٰ عنهما

قال لا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الله تبارك وتعالى انه

گفتند هیچ نه فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم از خدا تعالی

قال يا ابن آدم اركع لي اربع ركعات من اول النهار اكفك آخره

آنکه بخدای آدمی زاد بگذار برای من چهار رکعت در اول روز بسنده و کارگذاری میکنم ترا در آخر روز

رواه الترمذي ورواه ابو داود والدارمي عن نعيم بن همار

رواه ترمذی ورواه ابو داود والدارمی از نعیم بن همار

الغطفاني واحمد عنهم وعن بريدة رضي الله تعالى عنه قال

غطفانی واحمد از هر سه در روایت است از بریده رضی الله تعالی عنه گفت

سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في الانسان ثلثمائة

شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میگفت در آدمی سه صد

وستون مفصلا فعليه ان يتصدق عن كل مفصل منه بصدقة

وشصت بند است پس بر او باد که تصدق کند از هر بندی از خود بصدقه

قالوا ومن يطيق ذلك يا نبي الله قال النخاعة في المسجد تدفنها

گفتند صحابه که طاقت دارد ترا ای پیغمبر خدا فرمود آنحضرت آب دهن افتاده در مسجد دفن کنی آنرا

والشيء تنحيه عن الطريق فان لم تجد فركعتا الضحى تجزئك

وچیزی که میکنی ترا از راه مردم پس اگر نیابی ترا پس دو رکعت نماز چاشت بسنده گی میکند ترا

رواه ابو داود وعن انس رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله

رواه ابو داود ودر روایت است از انس رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من صلى الضحى ثنتي عشرة ركعة بنى الله له

صلی الله علیه وسلم کسیکه بگذارد نماز ضحی را دوازده رکعت بنا کند خدا تعالی برای او

قصرا من ذهب في الجنة رواه الترمذي وابن ماجة وعن

کوشکی از طلا در بهشت رواه ترمذی وابن ماجه وعن

مُعَاذِ بْنِ اَنَسِ الْجُهَنِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

معاذ بن انس جہنی رضی گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہر کہ

قَعَدَ فِيْ صَلَاتِهِ حِيْنَ يَنْصَرِفُ مِنْ صَلٰوةِ الصُّبْحِ حَتّٰى يُسَبِّحَ رَكْعَتَيِ

در نماز خود وقتیکہ باز گردد از نماز صبح تا آنکہ تسبیح بگذارد دو رکعت

الضُّحٰى لَا يَقُوْلُ اِلَّا خَيْرًا غُفِرَ لَهٗ خَطَايَاهُ وَاِنْ كَانَتْ اَكْثَرَ مِنْ زَبَدِ الْبَحْرِ

چاشت را نگوید مگر سخن نیک آمرزیدہ شود مر او را گناہان او اگر چہ مانند کف دریا در بسیاری

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ

رواہ ابوداؤد و در روایت است از انس رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَافَظَ عَلٰى شُفْعَةِ الضُّحٰى غُفِرَتْ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ نگاہ داشت کند ہر دو رکعت ضحی آمرزیدہ شود

لَهٗ ذُنُوْبُهٗ وَاِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

مر او را گناہان او اگرچہ باشد مانند کف دریا رواہ احمد و الترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا اَنَّهَا كَانَتْ تُصَلِّي الضُّحٰى

ماجہ و در روایت است از عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا کہ حضرت عائشہ رضی اللہ عنہا نماز چاشت را

ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ تَقُوْلُ لَوْ نُشِّرَ لِيْ اَبَوَايَ مَا تَرَكْتُهُمَا رَوَاهُ مَالِكٌ

ہشت رکعت پس میگفت اگر زندہ کردانیدہ شوند برای من پدر و مادرم من ترک نمیکنم رواہ مالک

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و در روایت است از ابی سعید رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحٰى حَتّٰى نَقُوْلَ لَا يَدَعُهَا وَيَدَعُهَا حَتّٰى نَقُوْلَ

علیہ وسلم کہ میگذارد چند گاہ نماز ضحی را تا آنکہ میگفتیم ہرگز ترک نخواہد کرد او را و ترک میکرد او را تا آنکہ میگفتیم

لَا يُصَلِّيْهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ ؕ

ہرگز نخواہد گذارد او را رواہ ترمذی ؕ

بَابُ التَّطَوُّعِ

باب در احادیثی که در نوافل وارد است

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در روایت است از جابر رضی الله تعالی عنه گفت بود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْاِسْتِخَارَةَ فِي الْاُمُوْرِ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّوْرَةَ مِنَ الْقُرْاٰنِ

وسلم تعلیم میکرد ما را استخاره در کارها مقصوده چنانکه تعلیم میکرد ما سوره از قرآن

يَقُوْلُ اِذَا هَمَّ اَحَدُكُمْ بِالْاَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيْضَةِ

میگفت چون قصد کند یکی از شما کاری پس باید که بگذارد دو رکعت را غیر نماز فرض

ثُمَّ لِيَقُلِ اللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْتَخِيْرُكَ بِعِلْمِكَ وَاَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ

پس باید که بخواند این دعا را خداوندا من طلب میکنم خیر از تو بشفاعت علم تو و طلب قدرت میکنم بر قدرت تو

وَاَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيْمِ فَاِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا اَقْدِرُ وَتَعْلَمُ

و سوال میکنم از تو چیزی فضل تو که بزرگ است پس بدرستیکه تو قادری و من قدرت ندارم و تو میدانی

وَلَا اَعْلَمُ وَاَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ اَللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا

و من نمیدانم و تو دانندهٔ عیب ها را خداوندا اگر هستی تو که میدانی که این

الْاَمْرَ خَيْرٌ لِّيْ فِيْ دِيْنِيْ وَمَعَاشِيْ وَعَاقِبَةِ اَمْرِيْ اَوْ قَالَ فِيْ عَاجِلِ

کار من بهتر است مرا در دین من و در زندگانی من و پایان کار من یا گفت آنحضرت بجای

اَمْرِيْ وَاٰجِلِهٖ فَاقْدُرْهُ لِيْ وَيَسِّرْهُ لِيْ ثُمَّ بَارِكْ لِيْ فِيْهِ وَاِنْ كُنْتَ

فی معاشی و در انجهان دور پس تقدیر کن او را برای من پس برکت ده مرا بدان کار و اگر

تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا الْاَمْرَ شَرٌّ لِّيْ فِيْ دِيْنِيْ وَمَعَاشِيْ وَعَاقِبَةِ اَمْرِيْ اَوْ قَالَ

میدانی تو که این کار بدست مرا در دین من و زندگانی من و در پایان کار من یا گفت

فِيْ عَاجِلِ اَمْرِيْ وَاٰجِلِهٖ فَاصْرِفْهُ عَنِّيْ وَاصْرِفْنِيْ عَنْهُ وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ

در این جهان و در انجهان پس برگردان آنرا از من و برگردان مرا از و تقدیر کن مرا خیر را

حَيْثُ كَانَ ثُمَّ آرْضَنِي بِهِ قَالَ وَتُسَمِّي حَاجَتَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

ہر جا کہ باشد بستر را نیکو گردان مرا بدان پس گفت نزد حضرت یا رسول اللہ نام ببر و حاجت را رواہ بخاری در روایت است از

عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُوبَكْرٍ وَصَدَقَ أَبُوبَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ

علی رضی اللہ عنہ گفت حدیث کرد مرا ابو بکر و راست گفت ابو بکر رضی اللہ عنہ گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مِنْ رَجُلٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا

شنیدم من پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیست هیچ مردی کہ بکند گناہے را

ثُمَّ يَقُومُ فَيَتَطَهَّرُ ثُمَّ يُصَلِّي ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ إِلَّا غَفَرَ اللّٰهُ لَهُ ثُمَّ قَرَأَ

پس برخیزد پس طہارت کند پس نماز بگذارد پس آمرزش خواہد از خدا مگر آنکہ بیامرزد خدا تعالیٰ مر او را پس بخواند

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوا

آنحضرت این آیہ را و آنہا کہ چون میکنند کار بد را یا ظلم کنند بر جانہای خود یاد میکنند خدا تعالیٰ را پس طلب میکنند

لِذُنُوبِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ إِلَّا أَنَّ ابْنَ مَاجَةَ لَمْ يَذْكُرِ الْآيَةَ

مر گناہان خویشتن را رواہ ترمذی و ابن ماجہ مگر آنکہ ابن ماجہ ذکر نکرد آیہ را

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از بریدہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت صبح کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَدَعَا بِلَالًا فَقَالَ بِمَا سَبَقْتَنِي إِلَى الْجَنَّةِ مَا دَخَلْتُ الْجَنَّةَ قَطُّ إِلَّا سَمِعْتُ

پس خواند بلال را رضی اللہ عنہ پس گفت بچہ عمل پیشی کردی تو مرا بسوی بہشت نہ درآمدم بہشت را ہرگز مگر شنیدم

خَشْخَشَتَكَ أَمَامِي قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَذَّنْتُ قَطُّ

آواز نعلین ترا گفت بلال ای فرستادہ خدا صلے اللہ علیہ وسلم اذان نگفتم هرگز

إِلَّا صَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ وَمَا أَصَابَنِي حَدَثٌ قَطُّ إِلَّا تَوَضَّأْتُ عِنْدَهُ وَرَأَيْتُ

مگر آنکہ گذاردم دو رکعت را بعد از آن و نرسید بمن حدثے هرگز مگر آنکہ وضو ساختم نزد آن و اعتقاد

أَنَّ لِلّٰهِ عَلَيَّ رَكْعَتَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کہ مر خدا را بر گردن من دو رکعت پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بسبب این رواہ ترمذی

وعن ابن عباس ان النبي صلى الله عليه وسلم قال للعباس ابن

روایت است از ابن عباس رض بدرستیکه کہ نبی صلے اللہ علیہ وسلم فرمود مر عباس ابن

عبد المطلب یا عباس یا عماه الا اعطیك الا امنحك الا اخبرك

عبد المطلب یا عباس اے عم من آیا ندہم ترا آیا نہ بخشم ترا آیا خبر ندہم ترا

الا افعل بك عشر خصال اذا انت فعلت ذلك غفر الله لك ذنبك اوله

آیا نہ کنم باتو دہ خصلت چون تو بکنے آنرا بیامرزد خدا تعالی ترا گناہ ترا کہ پیش ازان کردی

واخره قدیمه وحدیثه خطاه وعمده صغیره وکبیره سره وعلانیته

واپسین آن گروہی کہ کہنہ تو گناہ ہان کہ بقصد کردہ تو بقصد کردہ تو گناہان خرد و کلان تو پوشیدہ و آشکارا

ان تصلی اربع رکعات تقرء فی کل رکعة فاتحة الکتاب وسورة فاذا

بگذارتو چہار رکعت نماز را بخوان در ہر رکعت سورہ فاتحہ وسورہ از قرآن چون

فرغت من القراءة فی اول رکعة وانت قائم قلت سبحان الله والحمد لله

فارغ شوی از قراۃ در اول رکعت و حالانکہ تو ایستادہ میگوئی این کلمہ تجید را

ولا اله الا الله والله اکبر خمس عشرة مرة ثم ترکع فتقولها وانت راکع

پانزدہ بار پس میگوئی تو این کلمات را و حالانکہ تو رکوع باشے

عشرا ثم ترفع رأسك من الرکوع فتقولها عشرا ثم تهوی ساجدا

دہ بار بعد از سبحان ربی العظیم پس بر میداری سر خود را از رکوع پس میگوئی تو این کلمات را دہ بار بعد از سمع اللہ لمن حمدہ پس می افتی بسجدہ

فتقولها وانت ساجد عشرا ثم ترفع رأسك من السجود وتقولها

پس میگوئی آنرا و حالانکہ تو در سجدہ باشی دہ بار پس بر میداری سر خود را از سجدہ و میگوئی آنرا

عشرا ثم تسجد فتقولها عشرا ثم ترفع رأسك فتقولها عشرا

دہ بار پس سجدہ میکنی پس میگوئی آنرا دہ بار پس بر میداری سر خود را پس میگوئی آنرا دہ بار

فذلك خمس وسبعون فی کل رکعة تفعل ذلك فی اربع رکعات

پس مجموع آن ہفتاد و پنج بار میشود در ہر رکعت میکنی آنرا در چہار رکعت

إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُصَلِّيَهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً فَافْعَلْ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ

اگر میتوانی بگذاری این نماز را در هر روز یکبار پس بکن پس اگر نکنی تو در هر

فَفِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي كُلِّ شَهْرٍ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ

پس بکن در هر جمعه یکبار پس اگر نکنی در هر جمعه پس بکن در هر ماه پس اگر نکنی در هر ماه

فَفِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي عُمُرِكَ مَرَّةً رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

پس بکن در هر سال یکبار پس اگر نکنی در هر سال بکن در عمر خود یکبار رواه ابو داود و ابن ماجه

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي رَافِعٍ نَحْوَهُ وَعَنْ

و بیهقی در دعوات کبیر و روایت کرد ترمذی از ابی رافع رضی مانند آن و از

أَبِي أُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَذِنَ اللّٰهُ لِعَبْدٍ فِي

ابی امامه رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم دستوری نمیدهد خدا بهیچ بنده در

شَيْءٍ أَفْضَلَ مِنَ رَكْعَتَيْنِ يُصَلِّيهِمَا وَأَنَّ الْبِرَّ لَيُذَرُّ عَلَى رَأْسِ الْعَبْدِ

چیزی کی افضل باشد از دو رکعت که میگذارد آنها را بنده و بدرستی که نیکی درست نثار کرده شود بر سر بنده

مَا دَامَ فِي صَلٰوتِهِ وَمَا تَقَرَّبَ الْعِبَادُ إِلَى اللّٰهِ بِمِثْلِ مَا خَرَجَ مِنْهُ

مادام که بنده در نماز خود است و نزدیکی نجستند بندها بسوی خدا بمانند چیزیکه بیرون آمده از خدا یعنی

يَعْنِي الْقُرْآنَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

کلام است رواه احمد و ترمذی

بَابُ الْجُمُعَةِ

باب در بیان جمعه

پ ۲۸ سورہ جمعہ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلٰوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى

ای مسلمانان چون اذان داده شود برای نماز در روز جمعه پس بسعی کنید بسوی

ذِكْرِ اللّٰهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ فَإِذَا قُضِيَتِ

الصلوٰة فانتشروا في الارض وابتغوا من فضل الله واذكروا الله كثيرا

نماز پس متفرق شوید در زمین وطلب کنید از فضل خدا ویاد کنید خدا را بسیار

لعلكم تفلحون وعن ابي هريرة رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله

تا شما رستگار شوید ودر روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم نحن الآخرون السابقون يوم القيمة بيد انهم

صلے الله علیه وسلم ما پسینیانیم در دنیا پیشینیانیم در آخرت وشرف جزا این نیست کما بیل کتاب

اوتوا الكتاب من قبلنا واوتيناه من بعدهم ثم هذا يومهم الذي فرض

داده شدند کتاب پیش از ما ودادیم ما کتاب پس ما بیشان پس این روز ایشان است که فرض کرده

عليهم يعني يوم الجمعة فاختلفوا فيه فهدانا الله له والناس لنا فيه

بر ایشان یعنی روز جمعه پس اختلاف کردند در وی پس گمراه نمود ما را خدا تعالی آن روز را وردم یعنی یهود ونصاری

تبع اليهود غدا والنصارى بعد غد متفق عليه وعن ابي هريرة رضي الله عنه

پس یهود فردا ونصاری بعد از فردا یک روز متفق علیه است وعن ابی هریره رضی الله عنه

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خير يوم طلعت عليه الشمس

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بهترین روزی که برآمد بر وی آفتاب

يوم الجمعة فيه خلق آدم وفيه ادخل الجنة وفيه اخرج منها ولا تقوم

روز جمعه است در وی پیدا کرده شد آدم علیه السلام ودر وی در آورده شد آدم بهشت ودر این روز برآورده شد از بهشت ودر پا نشود

الساعة الا في يوم الجمعة مسلم وعنه قال قال رسول الله

قیامت مگر در روز جمعه ومسلم است از وی گفت گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ان في الجمعة لساعة لا يوافقها عبد مسلم

صلے الله علیه وسلم بدرستیکه در روز جمعه ساعتی است که موافق نیفتد او را بنده مسلمان

يسأل الله فيها خيرا الا اعطاه اياه متفق عليه وزاد مسلم قال وهي

که سوال کند خدا را در آن چیزی مگر عطا کند خدا تعالی بوی آن را متفق علیه وزیاده کرده است مسلم در روایت گفت

To: www.al-mostafa.com

ساعة خفيفة وعن ابي هريرة رضي الله عنه قال خرجت الى الطور

ساعتے سبک یعنی کوتاہ و در روایت از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت بیرون آمدم بسوے کوہ طور

فلقيت كعب الاحبار فجلست معه فحدثني عن التوراة وحدثته

پس ملاقات کردم کعب احبار را پس نشستم با او پس حدیث کرد مرا از توریت و حدیث کردم او را

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم فكان فيما حدثته ان قلت قال

از رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم پس بود از جملہ انچہ حدیث کردم او را انکہ گفتم فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم خير يوم طلعت عليه الشمس يوم

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بہترین روز یکہ تابانست بروے آفتاب روز

الجمعة فيه خلق ادم وفيه اهبط وفيه تيب عليه وفيه مات

جمعہ است کہ پیدا کردہ شد آدم در آنروز و درین روز فرود آورده شد و در آنروز رجوع بر حمت کردہ شد بروے و در آنروز مرد

وفيه تقوم الساعة وما من دابة الا وهي مصيخة يوم الجمعة

و درین روز برپا شود قیامت و نیست هیچ جنبنده بر زمین مگر انکه وی گوش بنهنده و انتظار برنده است در جمعه

من حين تصبح حتى تطلع الشمس شفقا من الساعة الا الجن و

از وقتیکه صبح بکند تا انکه بر آید آفتاب از جهة ترسیدن از قیامت مگر پریان

الانس وفيه ساعة لا يصادفها عبد مسلم وهو يصلي يسأل

و آدمیان و درین روز جمعه ساعتی است که نمی یابد آنرا بنده مسلم و حال انکه او نماز و دعا میکند بخدا

الله شيئا الا اعطاه اياه وقال كعب ذلك في كل سنة يوم

از خدا چیزے را مگر انکه عطا کند آن بنده را آنچیز گفت کعب احبار آن ساعت در هر سالی روزے از روزهاے جمعه است

فقلت بل في كل جمعة فقرأ كعب التوراة ثم قال صدق

پس گفتم بلکه در هر جمعه است پس خواند کعب توراة را پس گفت کعب راست گفته است

رسول الله صلى الله عليه وسلم الحديث رواه مالك وابو داود

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تا آخر حدیث رواه مالک و ابو داؤد

والترمذي والنسائي واحمد الى قوله صدق كعب وعن انس
و ترمذی و نسائی و احمد در روایت است از انس
رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم التمسوا
رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم طلب کنید
الساعة التي ترجى في يوم الجمعة بعد العصر الى غيبوبة الشمس
ساعتی را کہ امید داشتہ میشود اجابت دعا را در روز جمعہ بعد از نماز عصر تا غایب شدن آفتاب
رواه الترمذي وعن اوس بن اوس قال قال رسول الله
رواہ ترمذی و از اوس بن اوس مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا
صلى الله عليه وسلم ان من افضل ايامكم يوم الجمعة فيه خلق
صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از افاضل ایام شما روز جمعہ است کہ در وے پیدا کردہ شد
ادم وفيه قبض وفيه النفخة وفيه الصعقة فاكثروا علي
آدم و در وے قبض کردہ شد جان او و در وے نفخہ است و در وے صعقہ است پس بسیار کنید بر من
من الصلوة فيه فان صلوتكم معروضة علي قالوا يا رسول الله
از صلوٰۃ در وے پس بدرستیکہ درود شما عرض کردہ میشود بر من گفتند ای پیغمبر خدا
وكيف تعرض صلوتنا عليك وقد ارمت قال يقولون بليت
و چگونہ عرض کردہ شود درود ما بر تو و حال آنکہ بوسیدہ شدہ تو گفت را و میگویند صحابہ بلفظ از میخواہند بلیت یعنی کہنہ شدی
قال ان الله حرم على الارض اجساد الانبياء رواه ابو داود
گفت بدرستیکہ خدا حرام گردانید بر زمین تنہای پیغمبران خدا را رواہ ابو داؤد
والنسائي وابن ماجة والدارمي والبيهقي في الدعوات الكبير وعن
و نسائی و ابن ماجہ و دارمی و بیہقی در دعوات کبیر و در روایت است از
ابي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اليوم الموعود يوم
ابو ہریرہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ مراد بیوم موعود روز

الْقِيٰمَةِ وَالْيَوْمُ الْمَشْهُوْدُ يَوْمُ عَرَفَةَ وَالشَّاهِدُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَمَا طَلَعَتِ

قیامت است و مراد بیوم مشہود عرفہ است و مراد بشاہد روز جمعہ است و نہ طلوع کرد

الشَّمْسُ وَلَا غَرَبَتْ عَلٰى يَوْمٍ اَفْضَلَ مِنْهُ فِيْهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ

آفتاب بر روزے کہ افضل تر از روز جمعہ باشد در وے ساعتے است کہ موافق نیفتد آں ساعت

مُؤْمِنٌ يَدْعُوا اللّٰهَ بِخَيْرٍ اِلَّا اسْتَجَابَ اللّٰهُ لَهٗ وَلَا يَسْتَعِيْذُ مِنْ شَيْءٍ

مومن کہ دعا کند خدا را بخیر مگر آنکہ قبول کند خدا تعالیٰ دعاے او را و پناہ بجوید از چیزے بد

اِلَّا اَعَاذَهٗ مِنْهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ **وَعَنْ** اَبِيْ لُبَابَةَ ابْنِ

مگر آنکہ پناہ دہد او را از وے رواہ احمد و ترمذی و در روایت است از ابی لبابہ

عَبْدِ الْمُنْذِرِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

عبد المنذر گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ روز جمعہ

سَيِّدُ الْاَيَّامِ وَاَعْظَمُهَا عِنْدَ اللّٰهِ وَهُوَ اَعْظَمُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ يَوْمِ الْاَضْحٰى

بہتر روزہا است و بزرگترین روزہا است نزد خدا تعالیٰ روز جمعہ بزرگتر است نزد خدا از روز اضحی

وَيَوْمِ الْفِطْرِ فِيْهِ خَمْسُ خِلَالٍ خَلَقَ اللّٰهُ فِيْهِ اٰدَمَ وَاَهْبَطَ اللّٰهُ فِيْهِ

و عید رمضان در روز جمعہ پنج خصلت است پیدا کرد خدا در وے آدم را و فرو آورد خدا در آن روز

اٰدَمَ اِلَى الْاَرْضِ وَفِيْهِ تَوَفَّى اللّٰهُ اٰدَمَ وَفِيْهِ سَاعَةٌ لَا يَسْئَلُ

آدم را بسوے زمین و در وے بمیرانید خدا تعالیٰ آدم را و در وے ساعت است کہ نطلبد

الْعَبْدُ فِيْهَا شَيْئًا اِلَّا اَعْطَاهُ مَا لَمْ يَسْئَلْ حَرَامًا وَفِيْهِ تَقُوْمُ السَّاعَةُ

بندہ در وے چیزے را مگر آنکہ بدہد او را خدا آنرا مادام کہ نطلبد چیزے را کہ حرام است و در روز جمعہ برپا شود قیامت

مَا مِنْ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَلَا سَمَاءٍ وَلَا اَرْضٍ وَلَا رِيَاحٍ وَلَا جِبَالٍ

نیست ہیچ فرشتہ نزدیک گردانیدہ شدہ و نہ آسمانے و نہ زمینی و نہ بادہا و نہ کوہ ہا

وَلَا بَحْرٍ اِلَّا هُوَ مُشْفِقٌ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ **وَعَنْ**

و نہ دریا ہا مگر آنکہ وے ترسندہ است از روز جمعہ رواہ ابن ماجہ و در روایت است از

أبي هريرة قال قيل للنبي صلى الله عليه وسلم لأي شئ سمي يوم

ابی ہریرہ رض گفت گفتہ شد مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ از چہ چیز نامیدہ شد روز

الجمعة قال لأن فيها طبعت طينة أبيك آدم وفيه الصعقة

جمعہ بگفتہ فرمود آنحضرت از جہت آنکہ در جمعہ سرشتہ شد گل پدر تو کہ آدم است و در روز جمعہ ہلاک شدند جانوران است

والبعثة وفيها البطشة وفي آخر ثلث ساعات منها ساعة

و برانگیختن ایشان و در وے بطشت ای مأخذ قوی شدید و در آخر سہ ساعت از ساعات جمعہ ساعتی است

من دعا الله فيها استجيب له رواه أحمد عن عبد الله بن عمرو

کہ کسیکہ دعا کند خدا را در آن ساعت قبول کردہ میشود دعاے او رواہ احمد و در روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من مسلم يموت يوم

گفت گفت رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مسلمانے کہ بمیرد روز

الجمعة أو ليلة الجمعة إلا وقاه الله فتنة القبر رواه أحمد

جمعہ یا شب جمعہ مگر آنکہ نگاہ دارد او را خدا تعالیٰ از عذاب قبر رواہ احمد

والترمذي وعن ابن عباس رضي الله عنه أنه قرأ اليوم

و الترمذی و از ابن عباس رضی اللہ عنہ بدرستیکہ او خواند امروز

أكملت لكم دينكم الآية وعنده يهودي فقال لو نزلت هذه

کہ تکمیل کردم برائے شما دین شما را الآیۃ و نزد او یہودی بود پس گفت اگر فرود می آمد این

الآية علينا لاتخذنا ها عيدا فقال ابن عباس فإنها نزلت في

آیت بر ما ہر آینہ بگرفتیم ما نزول این آیت را روز نزول را عید پس گفت ابن عباس بدرستیکہ این آیت فرود آمدہ است در

يوم عيدين في يوم جمعة ويوم عرفة رواه الترمذي وعن

روز عیدین در روز جمعہ و در روز عرفہ رواہ الترمذی و از

علي رضي الله عنه قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم

علی رضی اللہ عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا دَخَلَ رَجَبٌ قَالَ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ وَبَلِّغْنَا

چون می درآمد ماه رجب میگفت خداوندا افزونی ده ما را در خیر در ماه رجب و شعبان و برسان ما را

رَمَضَانَ قَالَ وَكَانَ يَقُولُ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ لَيْلَةٌ أَغَرُّ وَيَوْمُ الْجُمُعَةِ

برمضان گفت انس رضی الله عنه و بود انحضرت که میگفت شب جمعه شبی است سفید و روز جمعه

يَوْمٌ أَزْهَرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ عَنْ سَلْمَانَ

روزیست سفید و روشن روایت کرد بیهقی در دعوات کبیر و روایت است از سلمان

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْتَسِلُ

رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم غسل نکند

رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ

مردی روز جمعه برای نماز جمعه و بسیار نکند در پاکی آنقدر که تواند بدان که بدرد و سوی آید در وقت نماز آدینه و

أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي

یا نیاز بوی خوش هرچه در خانه وی باشد پس بیرون آید سوی مسجد پس جدا نکند میان دو کس پس نماز گذارد

مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَ

آنچه تقدیر کرده شده است برای وی از نوافل پس خاموش نشیند وقتیکه خطبه خواند امام مگر آنکه آمرزیده شود مر او را آنچه میان او

بَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ

و میان جمعه دیگر گذشت رواه البخاری و در روایت است از ابی هریره رضی

اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ

الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه وضو کند

فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَ

پس نیک کند وضو را پس بیاید جمعه را پس بشنود و خاموش نشیند آمرزیده شود آنچه گذشت میان او و

بَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ وَمَنْ مَسَّ الْحَصَا فَقَدْ لَغَا

میان جمعه و زیادت سه روز و کسیکه مماس کند سنگریزه را بجمعه تحقیق لغو کرد

رواه مسلم وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

رواه مسلم و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إذا كان يوم الجمعة وقفت الملئكة على باب المسجد يكتبون

چون بیاشد روز جمعه ہے ایستند فرشتگان بر در مسجد جمعه بسے نویسند نام

الأول فالأول ومثل المهجر كمثل الذي يهدي بدنة ثم

ہر کہ پیشتر آید بترتیب بقصه و حال یا نکه اول وقت آید پس حال کسیکه پیش شتر را بگه برای قربانی بستر

كالذي يهدي بقرة ثم كبشا ثم دجاجة ثم بيضة فإذا خرج

حال بگه بس از وی آید همچو گاو فرستاده است پستر شاة پستر ماکیان پستر بیضه یعنے کنند بر حسب مراتب ہر وقتے

الإمام طووا صحفهم ويستمعون الذكر متفق عليه وعن

امام می پیچند نامهاے خود را و استماع میکنند ذکر خطبه را متفق علیه است و از

أبي سعيد وأبي هريرة قالا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی سعید و از ابی ہریره رضی اللہ عنہما گفتند ہر دو که فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

من اغتسل يوم الجمعة ولبس من أحسن ثيابه ومس من طيب

ہر کہ غسل کند روز جمعه و بپوشد از نیکوترین جامهاے خود و مس کند از بوے خوش

إن كان عنده ثم أتى الجمعة فلم يتخط أعناق الناس ثم صلى

اگر باشد نزد وی پستر بیاید جمعه را پس نگذارد پاے خود بر گردن مردمان پستر نماز بگذارد

ما كتب الله له ثم أنصت إذا خرج إمامه حتى يفرغ من صلوته

آنچه نوشته است خدا بر وی پستر خاموش شود و تنبکه بیرون آید امام وے تا آنکه فارغ شود از نماز خود

كانت كفارة لما بينها وبين جمعة التي قبلها رواه أبو داود

باشند این اعمال پوشنده مر آن گناهان را که میان آنچه اند و جمعه پیش این جمعه بود رواه ابو داود و

وعن أوس بن أوس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از اوس بن اوس گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ غَسَّلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْتَسَلَ وَبَكَّرَ وَابْتَكَرَ وَمَشَى وَلَمْ يَرْكَبْ وَدَنَا

کسیکہ غسل کناند روز جمعہ و خود غسل کند و بیاید نماز را در اول وقت و او آنکہ نزدیک خطیب بنشیند و بیاد بی رفت و سوار نشود و نزدیک شد

مِنَ الْإِمَامِ وَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عَمَلُ سَنَةٍ أَجْرُ

از امام پس شنید خطبہ را و لغو نکرد و بیاد او را بہر گام ثواب عبادت یک سال یاد است

صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

روزہ بگیرد و نماز شب بگیرد سال رواہ ترمذی و ابو داؤد و نسائی و ابن ماجہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

در روایت است از عبد اللہ بن سلام رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا عَلَى أَحَدِكُمْ إِنْ وَجَدَ أَنْ يَتَّخِذَ ثَوْبَيْنِ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ

اللہ علیہ وسلم نیست بر یکے از شما باکی و نقصی اگر بیابد تواند کہ بگیرد و بپوشد دو جامہ برای روز جمعہ

سِوَى ثَوْبَيْ مِهْنَتِهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى

سوای دو جامہ خدمت خود رواہ ابن ماجہ و روایت کرد این حدیث را مالک از یحیی

بْنِ سَعِيدٍ وَعَنْ عُبَيْدِ بْنِ السَّبَّاقِ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

بن سعید و روایت است از عبید اللہ بن سباق از روی مرسل گفت فرمود پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جُمُعَةٍ مِنَ الْجُمَعِ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ إِنَّ هٰذَا

صلے اللہ علیہ وسلم در روز جمعہ از جمعہا اے گروہ مسلمانان تحقیق این

يَوْمٌ جَعَلَهُ اللّٰهُ عِيدًا فَاغْتَسِلُوا وَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ طِيبٌ فَلَا يَضُرُّهُ

روز است کہ گردانیدہ است او را خدا بجہت روز جشن و اجتماع پس غسل کند آنکہ نزدیک او بوی خوش پس زیان ندارد او را

أَنْ يَمَسَّ مِنْهُ وَعَلَيْكُمْ بِالسِّوَاكِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

کہ مس کند آن را و بر شما باد کہ مسواک کنید رواہ مالک و روایت کرد ابن ماجہ

عَنْهُ وَهُوَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مُتَّصِلًا وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

از او و او از ابن عباس متصل و روایت است از براء رضی اللہ عنہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقًّا عَلَى الْمُسْلِمِيْنَ اَنْ يَّغْتَسِلُوْا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حق و ثابت است بر مسلمانان کہ غسل کنند

يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلْيَمَسَّ اَحَدُهُمْ مِنْ طِيْبِ اَهْلِهٖ فَاِنْ لَّمْ يَجِدْ فَالْمَاءُ لَهٗ

روز جمعہ و باید کہ بساید کسے از ایشان از بوی خوش زن خود پس اگر نیابد بطیب پس آب بر او

طِيْبٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ

طیب است رواہ احمد و ترمذی و روایت است از سہل بن سعد ساعدی رضی

اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ مَا كُنَّا نَقِيْلُ وَلَا نَتَغَدّٰى اِلَّا بَعْدَ الْجُمُعَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

اللہ عنہ گفت نبودیم ما کہ قیلولہ میکردیم و نہ طعام چاشت میخوردیم مگر بعد از نماز جمعہ متفق علیہ است

وَعَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيْدَ قَالَ كَانَ النِّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ اَوَّلُهٗ

و روایت است از سائب بن یزید گفت بود اذان روز جمعہ اول وے

اِذَا جَلَسَ الْاِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ عَلٰى عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وقتیکہ می نشست امام بر منبر در زمان پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَاَبِيْ بَكْرٍ وَّعُمَرَ فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ وَكَثُرَ النَّاسُ زَادَ النِّدَاءَ

وسلم و ابی بکر و عمر پس چون گاہ کہ موجود شدند زمان عثمان و بسیار شدند مردم زیادہ کرد اذان

الثَّالِثَ عَلَى الزَّوْرَاءِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ

سیوم را بر مقام زوراء و روایت کرد این حدیث را بخاری و از ابن عمر رضی اللہ تعالے

عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ كَانَ يَجْلِسُ اِذَا

عنہ روایت کہ گفت کہ بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم خطبہ میخواند دو خطبہ و بود کہ می نشست چون بر می آید

صَعِدَ الْمِنْبَرَ حَتّٰى يَفْرُغَ اَرَاهُ الْمُؤَذِّنُ ثُمَّ يَقُوْمُ فَيَخْطُبُ ثُمَّ يَجْلِسُ وَلَا يَتَكَلَّمُ ثُمَّ

منبر را تا آنکہ فارغ میشد گفت راوی گمان می برم کہ گفت ابن عمر حتی یفرغ المؤذن پستر بر میخاست پس خطبہ میخواند پستر می نشست و تکلم نمیکرد پستر

يَقُوْمُ فَيَخْطُبُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

میخاست پس خطبہ دوم را رواہ ابو داؤد و روایت است از ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْجُمُعَةُ عَلٰى مَنْ اٰوَاهُ اللَّيْلُ اِلٰى اَهْلِهٖ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود جمعہ فرض است بر کسیکہ جای دہد او را شب بسوی خانہ وے

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

رواہ الترمذی و روایت است از طارق بن شہاب رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلٰى كُلِّ مُسْلِمٍ فِيْ جَمَاعَةٍ اِلَّا

اللہ علیہ وسلم جمعہ حق واجب است بر ہر مسلمان در جماعت مگر

عَلٰى اَرْبَعَةٍ عَبْدٍ مَمْلُوْكٍ اَوِ امْرَاَةٍ اَوْ صَبِيٍّ اَوْ مَرِيْضٍ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

بر چہار گروہ یکی بندہ کہ در ملک کسی است دوم زن سوم کودک چہارم بیمار رواہ ابو داود

بَابُ بَيَانِ اِثْمِ تَرْكِ الْجُمُعَةِ

باب در بیان گناہ ترک جمعہ

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيَقُوْمَنَّ

روایت است از ابن مسعود رضہ بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ باید کہ

يَتَخَلَّفُوْنَ عَنِ الْجُمُعَةِ لَقَدْ هَمَمْتُ اَنْ اٰمُرَ رَجُلًا يُصَلِّيْ بِالنَّاسِ

پس بایستند از نماز جمعہ ہر آئینہ بتحقیق قصد کردم من کہ بفرمایم مردے را کہ بگذارد نماز جمعہ را با مردم و امامت کند ایشان را

ثُمَّ اُحَرِّقَ عَلٰى رِجَالٍ يَتَخَلَّفُوْنَ عَنِ الْجُمُعَةِ بُيُوْتَهُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس بسوزم بر سر مردانی کہ حاضر نمیشوند نماز جمعہ را خانہای ایشانرا رواہ مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ

روایت است از ابن عباس رضہ بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ترک کند

الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ ضَرُوْرَةٍ كُتِبَ مُنَافِقًا فِيْ كِتَابٍ لَا يُمْحٰى وَلَا يُبَدَّلُ

نماز جمعہ را بی ضرورت نوشتہ میشود ز جملہ منافقان در کتابے کہ سترہ نمیشود و تغیر داده نمیشود

وَفِيْ بَعْضِ الرِّوَايَاتِ ثَلٰثًا رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ

و در بعض روایات سہ بار رواہ شافعی و روایت است از جابر

صلی اللہ علیہ وسلم قال من کان یؤمن باللہ والیوم الآخر فعلیہ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ایمان دارد بخدا و بروز قیامت پس فرض است بروے

الجمعۃ یوم الجمعۃ الا مریض او مسافر او امرأۃ او صبی او مملوک

نماز جمعہ در روز جمعہ مگر بیمار و مسافر و زن و کودک و بندہ

فمن استغنی بلھو او تجارۃ استغنی اللہ عنہ واللہ غنی حمید

پس کسیکہ بی نیاز شود از نماز جمعہ بسبب گردن و بازرگانی گردن بے نیاز گردد خدا تعالے از وی خدا تعالے بی نیاز ست و ستودہ

رواہ الدارقطنی وعنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

رواہ دارقطنی و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اذا قلت لصاحبک یوم الجمعۃ انصت والامام یخطب فقد لغوت

وقتیکہ بگوئی مر یار خود را کہ با تو نشست است روز جمعہ خاموش باش و حال آنکہ امام خطبہ میخواند پس تحقیق لغو گفتے

متفق علیہ وعن جابر قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

متفق علیہ و روایت است از جابر رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لا یقیمن احدکم اخاہ یوم الجمعۃ ثم یخالف الی مقعدہ فیقعد

باید کہ برنخیزاند یکی از شما برادر خود را روز جمعہ پس برود بسوے نشستگاہ وے پس بنشیند

فیہ ولکن یقول افسحوا رواہ مسلم وعن سمرۃ بن جندب

در وے ولیکن بگوید کشادہ کنید جائی را رواہ مسلم و از سمرہ بن جندب رضہ مرویست

قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم احضروا الذکر وادنوا من

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حاضر شوید ذکر را یعنے خطبہ را و نزدیک شوید از

الامام فان الرجل لا یزال یتباعد حتی یؤخر فی الجنۃ وان دخلہا

امام زیرا کہ مرد ہمیشہ دور و پس می افتد از موضع فضایل تا آنکہ پس افگندہ شود در بہشت اگرچہ می در آید بہشت را

رواہ ابوداود وعن سہل ابن معاذ بن انس الجہنی عن ابیہ

رواہ ابوداود و روایت است از سہل بن معاذ بن انس جہنی از پدر خود

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من تخطى رقاب الناس يوم
گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذرد بر گردنہای مردم روز
الجمعة اتخذ جسرا الى جهنم رواه الترمذي وعن معاذ بن
جمعہ گرفتہ پل باشد بسوے دوزخ رواہ ترمذی و در روایت است از معاذ بن
انس ان النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن الجلوس يوم الجمعة
انس کہ مروایت بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نہی کرد از احتباء کردن نشستن در روز جمعہ
والامام يخطب رواه الترمذي وابو داود وعن ابن عمر
و حالانکہ امام خطبہ میخواند رواہ الترمذی و ابو داؤد و در روایت است از ابن عمر رض
عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا نعس احدكم يوم الجمعة
گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون بکے از شما روز جمعہ
فليتحول من مجلسه ذلك رواه الترمذي وعن نافع قال
پس باید کہ بگردد از نشستگاہ خود کہ در آنجا نشستہ است رواہ ترمذی و از نافع رض مروی است گفت
سمعت ابن عمر يقول نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم ان يقيم
شنیدم ابن عمر را رض کہ میگفت نہی کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از انکہ جدا کند
الرجل الرجل من مقعده ويجلس فيه قيل لنافع في الجمعة قال
مرد مردی را از جای نشستن وی و نشستن وے در آنجا گفتہ شد مر نافع را آیا نہی در روز جمعہ است گفت
في الجمعة وغيرها متفق عليه وعن عبد الله بن عمرو رض
در جمعہ و غیر جمعہ است متفق علیہ و در روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يحضر الجمعة ثلثة نفر
گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حاضر میشود جمعہ را سہ نفر
فرجل حضرها باللغو فذلك حظه ورجل حضرها بدعاء فهو
پس مردیست کہ حاضر میشود جمعہ را بلغو پس آن لغو حصہ اوست و مردیست کہ حاضر میشود آنرا بدعا پس

رَجُلٌ دَعَا اللّٰهَ اِنْ شَاءَ اَعْطَاهُ وَاِنْ شَاءَ مَنَعَهُ وَرَجُلٌ حَضَرَ هَا

مرد یکه دعا کند خدا را اگر خواهد عطا میکند او را و اگر خواهد نمیدهد او و دیگر مردیست که حاضر

بِاِنْصَاتٍ وَسُكُوْتٍ وَلَمْ يَخْطُ رَقَبَةَ مُسْلِمٍ وَلَمْ يُؤْذِ اَحَدًا فَهِيَ

جمعه را بخاموشی و گوش نهادن و گردن مسلمانی را نه انگیخته است و کسی را نیازرده است کفارهٔ این

كَفَّارَةٌ اِلَى الْجُمُعَةِ الَّتِي تَلِيْهَا وَزِيَادَةُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ وَذٰلِكَ بِاَنَّ

کفاره است تا جمعه دیگر که متصل است با و جمعه و زیادتی سه روز و این بسبب این ست

اللّٰهَ يَقُوْلُ مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ عَشْرُ اَمْثَالِهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

که خدای تعالی میگوید هر که نیکی آرد او را ده مانند آن رواه ابو داؤد

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَكَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْاِمَامُ يَخْطُبُ فَهُوَ كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ

کسی که سخن کند روز جمعه و حالانکه امام خطبه میخواند پس او مثل خر است که بر میدارد

اَسْفَارًا وَالَّذِيْ يَقُوْلُ لَهٗ اَنْصِتْ لَيْسَ لَهٗ جُمُعَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ

کتابها را و آنکس که گوید مر او را خاموش باش نیست مر او را ثواب جمعه رواه احمد

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَاَبِيْ هُرَيْرَةَ اَنَّهُمَا قَالَا سَمِعْنَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

و روایت است از ابن عمر رض و ابو هریره بدرستیکه آن هر دو گفتند که شنیدیم پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ عَلٰى اَعْوَادِ مِنْبَرِهٖ لَيَنْتَهِيَنَّ اَقْوَامٌ

صلی اللہ علیہ وسلم را که میگفت بر چوبهای منبر خود بدرستیکه باز آیند گروهی از مسلمان

عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ اَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ ثُمَّ لَيَكُوْنُنَّ

از ترک جمعها یا هر آینه مهر می کند خدا بر دلهای ایشان پس هر آینه باشند

مِنَ الْغَافِلِيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي الْجَعْدِ الضَّمْرِيِّ رض

از غافلین رواه مسلم و روایت است از ابی جعد ضمری رضی اللہ عنہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ ثَلٰثَ جُمَعٍ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ترک کند سہ جمعہ را

تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللّٰهُ عَلٰى قَلْبِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

از جہت آسان داشتن و حقیر داشتن آنرا مہر میکند خدا بر دل وی رواہ ابوداود و ترمذی و نسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ

و ابن ماجہ و دارمی و روایت کرد آنرا مالک از صفوان ابن سلیم

وَاَحْمَدُ عَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ وَعَنْ سَمُرَةَ ابْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ

و احمد از ابی قتادہ و روایت است از سمرہ بن جندب رضے اللہ عنہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ

فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ترک کند جمعہ را از کفر یا نظر کند

عُذْرٍ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِيْنَارٍ فَاِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِنِصْفِ دِيْنَارٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

بیعذر شرعے پس باید کہ تصدق کند بیکدینار پس اگر دینار نیابد پس بنصف دینار تصدق کند رواہ احمد

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ صَالِحِ بْنِ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

و ابوداود و ابن ماجہ و از صالح بن ابراہیم بن عبدالرحمن

بْنِ عَوْفٍ قَالَ دَخَلَ عَلَيْنَا اَنَسٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْاِمَامُ يَخْطُبُ

بن عوف مرویست گفت در آمد بر ما انس رض روز جمعہ و حالانکہ امام خطبہ میخواند

وَنَحْنُ نَتَحَدَّثُ فَقَالَ مَهْ فَلَمَّا اُقِيْمَتِ الصَّلٰوةُ قَالَ اِنِّيْ اَخَافُ

و ما سخن میکردیم پس گفت انس رض خاموش باشید پس ہرگاہ کہ تکبیر نماز گفتہ شد گفت تحقیق کہ من

اَنْ اَكُوْنَ قَدْ اَبْطَلْتُ جُمُعَتِيْ بِقَوْلِيْ لَكُمْ مَهْ ابْنُ سَعْدٍ كُو

میکنم بانیکہ باشم من بدرستیکہ باطل کردہ شود جمعہ من بسبب گفتن من ہر آئینہ ما مداحی بزاییست

جُمَعُ الْجَوَامِعِ ✻ بَابُ الْعِيْدَيْنِ ✻ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ

از جمیع الجوامع این باب در بیان احکام عید الفطر و عید اضحی است و مروی است از ابی سعید

الخدري رضي قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يخرج يوم الفطر

الخدري رضي گفت بود پیغمبر صلی الله علیه وسلم که بیرون می آمد روز عید فطر

والاضحى إلى المصلى فأول شيء يبدأ به الصلوة ثم ينصرف

و روز اضحی بسوی مصلی پس نخست چیزی که آغاز میکرد آنحضرت بآن نماز بود پس برمیگشت

ثم يقوم مقابل الناس والناس جلوس على صفوفهم فيعظهم

پس می ایستاد روی خود بمردم و مردم نشسته بودند بر صفهای خود پس پند میکرد ایشان

ويوصيهم ويأمرهم وإن كان يريد أن يقطع بعثا قطعه

و وصیت میکرد ایشانرا و امر میکرد ایشانرا و اگر میخواست که جدا کند و بفرستد لشکری را جدا میکرد آنرا

أو يأمر بشيء أمر به ثم ينصرف متفق عليه وعن ابن

یا امر میکرد بچیزی امر باو پس برمیگشت متفق علیه و از ابن

عباس رضي الله عنهما قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من أيام

عباس رضی الله عنهما گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیست هیچ از روزها

العمل الصالح فيهن أحب إلى الله من هذه الأيام العشر قالوا

که کار نیک در آنها دوست داشته تر باشد نزد خدا از این ده روز که ذی الحجه است گفتند

يا رسول الله ولا الجهاد في سبيل الله قال ولا الجهاد في

یا رسول الله نه کارزار کردن در راه خدا گفت نه جهاد در

سبيل الله إلا رجل خرج بنفسه وماله فلم يرجع من ذلك

راه خدا مگر مرد که بیرون آید بنفس خود و مال خود پس باز برنگشت از نفس و نه مال خود

بشيء رواه البخاري عن حذيفة بن أسيد الغفاري قال قال رسول الله

چیزی روایت کرده بخاری از حذیفه بن اسید الغفاری گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ما من أيام أحب إلى الله أن يتعبد له

صلی الله علیه وسلم نیست هیچ روزها که دوست داشته تر است نزد خدا عبادت کردن هیچ چیزی

فِيهَا مِنْ عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ يَعْدِلُ صِيَامُ كُلِّ يَوْمٍ مِنْهَا بِصِيَامِ سَنَةٍ

در آن روز با زده ذی حجه برابر است روزه هر روز در آن روزها بروزه یکسال

وَقِيَامُ كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْهَا بِقِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْ

و برابر است برخاستن هر شب از شبهای آن روزها بنماز شب قدر روایت کرد آنرا ترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى

ماجه و روایت است از عایشه رضی گفت گفت رسول پیغمبر خدا صلی الله تعالی

وَسَلَّمَ مَا عَمِلَ ابْنُ آدَمَ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللّٰهِ مِنْ

و سلم نکرد آدمی هیچ کاری روز نحر دوست تر نزدیک خدای از

إِهْرَاقِ الدَّمِ وَإِنَّهُ لَيَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا

ریختن خون و بدرستیکه آن جانوری آید روز قیامت بشاخهای خود و موهای خود

وَأَظْلَافِهَا وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللّٰهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ

و سمهای خود و بدرستیکه خون هر آینه افتد نزد خدا بمرتبه قبول پیش از آنکه

بِالْأَرْضِ فَطِيبُوا بِهَا نَفْسًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

بزمین پس خوشحال گردانید بدان نفس را رواه ترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ زَيْدِ ابْنِ أَرْقَمَ قَالَ قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از زید ابن ارقم گفت گفتند یاران پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا هٰذِهِ الْأَضَاحِيُّ قَالَ سُنَّةُ أَبِيكُمْ

علیه وسلم ای پیغمبر خدا چیست این قربانی گفت سنت اصل شما

إِبْرَاهِيمَ قَالُوا فَمَا لَنَا فِيهَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ حَسَنَةٌ

ابراهیم است گفتند صحابه پس چیست ما را در آن ای رسول خدا گفت بهر

قَالُوا فَالصُّوفُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنَ الصُّوفِ حَسَنَةٌ

رواه احمد وابن ماجة وعن عبد الله

رواه احمد وابن ماجه در روایت است از عبد الله

بن عمرو قال قال رسول الله صلى الله عليه

بن عمرو گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وسلم امرت بيوم الاضحى عيدا جعله الله لهذه

وسلم امر کرده شده ام بروز اضحی در حالیکه این عیدی است که گردانیده است آنرا خدا برای این

الامة قال له رجل يا رسول الله ارايت

امت گفت آنحضرت را مردی ای پیغمبر خدا که خبر ده مرا

ان لم اجد الا منيحة انثى افاضحي

که اگر نیابم مگر منیحه انثی که مرست آیا پس قربانی

بها قال لا ولكن خذ من شعرك

بدان فرمود نکن ولیکن بگیر از موے خود

واظفارك وتقص شاربك وتحلق عانتك

وناخنهاے خود و پیرے برلبهاے خود و بتراشی عانه خود

فذلك تمام اضحيتك عند الله رواه ابو داود والنسائي

پس آن افعال تمام قربانی تست نزد خدا رواه ابو داود و نسائی

كتاب الجنائز

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ۖ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ

ہر نفسے چشندہ موت است و جز این نیست کہ تمام دادہ خواہید مزد خویش را

يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۖ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ

روز قیامت دیہر گروہے میعادی ہست پس چوں آید

لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ۝

میعاد ایشان توقف نکنند ساعتے و نہ سبقت کنند

بَابُ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ

باب در بیمار پرسے

عَنْ أَبِي مُوسَىٰ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

روایت است از ابی موسی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم اطعموا الجائع وعودوا المريض وفكوا العاني

علیہ وسلم طعام بدہید گرسنہ را و عیادت کنید بیمار را و خلاص کنید اسیر را

رواه البخاري وعن ثوبان قال قال رسول الله صلى الله

رواہ بخاری و روایت است از ثوبان رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم ان المسلم اذا عاد اخاه المسلم لم يزل في خرفة

علیہ وسلم بدرستیکہ مسلمان چون عیادت میکند برادر خود مسلمان را ہمیشہ میباشد در چیدن

الجنة حتى يرجع رواه مسلم وعن البراء بن عازب

بہشت تا آنوقت کہ باز گردد رواہ مسلم و روایت است از براء بن عازب رضہ

قال امرنا النبي صلى الله عليه وسلم بسبع ونهانا عن سبع

گفت امر کرد ما را آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از ہفت چیز و منع کرد ما را از ہفت چیز

امرنا بعيادة المريض واتباع الجنائز وتشميت العاطس

امر کرد بہ بیمار پرسی و پس رو شدن جنازہا و دعا کردن عطسہ زننده را

ورد السلام واجابة الداعي وابرار المقسم ونصر المظلوم

و جواب سلام دادن و قبول کردن دعوت طعام و برآوردن سوگند سوگند یاد کننده را

ونهانا عن خاتم الذهب وعن الحرير والاستبرق والديباج

و منع کرد ما را از انگشتری طلا و از پوشیدن جامہ حریر و از پوشیدن استبرق و دیبا

والميثرة الحمراء والقسي وآنية الفضة وفي رواية

و منع کرد از میثره سرخ و منع کرد از شے از آوندہاے نقره و در روایت دیگر

وعن الشرب في الفضة فانه من شرب فيها في الدنيا

و از نوشیدن از نقره پس بدرستیکہ کسیکہ بنوشد در آوند نقره در دنیا

لم يشرب فيها في الآخرة متفق عليه وعن ابي هريرة رض

نوشد در آن در آخرت متفق علیہ است و روایت است از ابو ہریره رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حق مسلمان بر مسلمان

خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيْضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَاِجَابَةُ

پنج است جواب سلام دادن است و بیمار پرسے کردن است پس رفتن جنازہ ہا و قبول کردن

الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيْتُ الْعَاطِسِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

دعوت بطعام و دعا کردن است عطسہ زدہ را متفق علیہ و ازو ست ہم گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حق مسلمان بر مسلمان شش است

قِيْلَ مَا هُنَّ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اِذَا لَقِيْتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَاِذَا

گفتہ شد چیہا ست آن شش اے پیغمبر خدا فرمود چون پیش آئی مسلمان را پس سلام کن بروے و چون

دَعَاكَ فَاَجِبْهُ وَاِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ وَاِذَا عَطَسَ

بخواند ترا بطعام پس اجابت کن او را و چون نصیحت طلب کند از تو پس نصیحت کن مر او را و چون عطسہ

فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتْهُ وَاِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ وَاِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ

زد پس حمد کند خدا را پس دعا کن برائے او بگو یرحمک اللہ و چون بیمار شود پس عیادت کن او را و چون

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ اَنَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و ازو ست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يَقُوْلُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستے خدا تعالیٰ میفرماید در روز قیامت

يَا ابْنَ اٰدَمَ مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِيْ قَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ اَعُوْدُكَ

اے پسر آدم بیمار شدم من پس نکردے باز پرس مرا گوید اے پروردگار من چگونہ عیادت کنم ترا

وَاَنْتَ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ قَالَ اَمَا عَلِمْتَ اَنَّ عَبْدِيْ فُلَانًا مَرِضَ

و تو پروردگار جہانیانی چگونہ خدا باشد تو و در رسیکہ بندہ

فلم تعده اما علمت انك لو عدته لوجدتني عنده يا ابن آدم
پس باز پرسیدے او را یا ندانستے تو کہ عیادت میکردے آن بندہ را پس مرا نزد و بینی ترجمہ ایں حدیث
استطعمتك فلم تطعمني قال يا رب كيف اطعمك وانت
طلب طعام کردم از تو پس ندادی طعام مرا گوید آدمی ای پروردگار طعام دهم ترا تو
رب العالمين قال اما علمت انه استطعمك عبدي فلان
پروردگار عالمیانی گوید حق تعالیٰ یا ندانستے تو کہ طعام طلبید از تو بندہ من فلان
فلم تطعمه اما علمت انك لو اطعمته لوجدت ذلك عندي
پس ندادی تو او را طعام آیا ندانستے تو کہ اگر طعام میدادی او را می یافتی تو ثواب او را نزد من
يا ابن آدم استسقيتك فلم تسقني قال يا رب كيف اسقيك
ای فرزند آدم طلبیدم از تو آب پس ندادی تو مرا آب گوید آدمی ای پروردگار من چگونه آب دهم ترا
وانت رب العالمين قال استسقاك عبدي فلان فلم تسقه
و تو پروردگار عالمی و منزہ ہستی از آب خوردن گوید حق تعالیٰ طلبید از تو بندہ من فلان پس ندادی آب تو او را
اما علمت انك لو سقيته وجدت ذلك عندي رواه
یا ندانستے تو کہ تو اگر * بیافتی بندادی او را یافتے جزا ے او را نزد من رواہ
مسلم وعن عائشة قالت كان رسول الله صلى الله
مسلم و روایت است از عایشہ رضہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ
عليه وسلم اذا اشتكى منا انسان مسحه بيمينه ثم قال
علیہ وسلم چون بیمار میشد از ما آدمی مسح میکرد او را بدست راست خود پس گفت آنحضرت این دعا را
اذهب البأس رب الناس واشف انت الشافي لا شفاء
کہ ببر این درد را ای پروردگار آدمیان و تندرستی ده تو ای تندرست کنندہ نیست شفاء
الا شفاؤك شفاء لا يغادر سقما متفق عليه وعن علي
مگر شفای تو شفائی کہ نگذارد بیماری را متفق علیہ است و روایت است از علی رضہ

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ

گفت علی شنیدم پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت نیست ہیچ مسلمانے

يَعُوْدُ مُسْلِمًا غُدْوَةً اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ حَتّٰى

کہ بیمار پرسی کند مسلمانے را در وقت بامداد مگر آنکہ صلوۃ بفرستند بروے ہفتاد ہزار فرشتہ تا آنکہ

يُمْسِيَ وَاِنْ عَادَهٗ عَشِيَّةً اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ

شام کند و اگر عیادت کرد او را بوقت شام مگر دعای رحمت کنند بروی ہفتاد ہزار فرشتہ

حَتّٰى يُصْبِحَ وَكَانَ لَهٗ خَرِيْفٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ

تا آنکہ صبح کند و باشد مرو یرا بستانے در بہشت رواہ ترمذی و ابو داؤد

وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَوَضَّاَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ وَعَادَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ مُحْتَسِبًا

کسیکہ وضو کند پس نیک کند وضو را و بیمار پرسی کند برادر مسلمان را بقصد ثواب

بُوْعِدَ مِنْ جَهَنَّمَ مَسِيْرَةَ سَبْعِيْنَ خَرِيْفًا رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

دور کردہ شود از دوزخ مقدار راہ شصت سالی رواہ ابو داؤد

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابن عباس رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُوْدُ مُسْلِمًا فَيَقُوْلُ سَبْعَ مَرَّاتٍ اَسْئَلُ

وسلم نیست ہیچ مسلمانے کہ عیادت کند مسلمانے را پس بگوید ہفت کرت سوال میکنم

اللّٰهَ الْعَظِيْمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ اَنْ يَّشْفِيَكَ اِلَّا شُفِيَ

خدائے بزرگ را کہ پروردگار عرش بزرگ است کہ تندرستی دہد ترا مگر آنکہ تندرستی داده شود

اِلَّا اَنْ يَّكُوْنَ قَدْ حَضَرَ اَجَلُهٗ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

آن مسلمان مگر آنکہ باشد کہ بتحقیق حاضر شده وقت موت او رواہ ابو داؤد و ترمذی

وعن ابی سعید قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

و روایت ست از ابی سعید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم اذا دخلتم علی المریض فنفسوا لہ فی اجلہ فان ذلک

وسلم چون درآئید بر بیمارے برای عیادت پس گشاده دهید و بر بیدغم اورا در درازی مدت حیات

لا یرد شیئا ویطیب بنفسہ رواہ الترمذی وابن ماجۃ

زیرا که تنفیس باز نمیگرداند چیزیرا که مقدرست و خوش میگرداند نفس اورا رواه ترمذی و ابن ماجه

وقال الترمذی ھذا حدیث غریب وعن ابن عباس رض

و گفت ترمذی این حدیث غریب ست و روایت ست از ابن عباس رض

قال ان علیا رض خرج من عند النبی صلی اللہ علیہ وسلم

گفت که علی رض برآمد از نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فی وجعہ الذی توفی فیہ فقال الناس یا ابا الحسن کیف

در بیماریکه وی که وفات کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در وے پس گفتند مردم ای ابوالحسن چگونه

اصبح رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال اصبح بحمد اللہ

صبح کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت شکر کرده شد بخدا

بارئا رواہ البخاری وعن جابر رض قال قال رسول اللہ

بشونده زبیماری رواه بخاری و روایت ست از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلی اللہ علیہ وسلم من عاد مریضا لم یزل یخوض الرحمۃ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه پرسد بیماری را همیشه درآید دریای رحمت را

حتی یجلس فاذا جلس اغتمس فیھا رواہ مالک واحمد

تا آنکه می نشیند پس چون بنشیند فرو میرود در آن رواه مالک و احمد

وعن ابن عباس رض قال من السنۃ تخفیف الجلوس

و روایت ست از ابن عباس رض گفت ابن عباس از سنت ست سبکی کردن در نشستن

وقلة الصخب في العيادة عند المريض قال وقال رسول الله

وکم کردن بانگ وفریاد در عیادت نزد بیمار گفت ابن عباس وفرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم لما كثر لغطهم واختلافهم قوموا عني

صلے اللہ علیہ وسلم ہرگاہ کہ بسیار شد آواز اصحاب آنحضرت واختلاف شان برخیزید از نزد من

رواه رزين وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله

رواہ رزین و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من عاد مريضا نادى مناد من السماء

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بپرسد بیمارے را آواز میدہد آوازدہندہ از آسمان

طبت وطاب ممشاك وتبوأت من الجنة منزلا رواه

یعنی فرشتہ خوشی باد ترا در دنیا وخوش باد برپا رفتن تو یا جائے مشی تو در آخرت وبگیری تو از بہشت منزلت را

ابن ماجة وعن عمر بن الخطاب رض قال قال رسول الله

رواہ ابن ماجہ و روایت ست از عمر بن الخطاب رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم اذا دخلت على مريض فمره يدعو

صلے اللہ علیہ وسلم چون درآئی بر بیمارے پس بفرما او را کہ دعا کند

لك فان دعاءه كدعاء الملئكة رواه ابن ماجة

ترا زیرا کہ بدرستی دعاء او یعنے بیمار مانند دعای فرشتگان ست رواہ ابن ماجہ

باب ما جاء في اجر المصائب اذا صبر عليها

باب احادیثی کہ وارد شدہ در اجر مصائب وقتے کہ صبر بران کند

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت ست از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

من يرد الله به خيرا يصب منه رواه البخاري وعنه

کسیکہ بخواہد خدا تعالیٰ بآنکس نیکی را گرفتہ میشود یا میگیرد حق از وی رواہ بخاری واز وے

وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدِنِ الْخُدْرِیِّ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ

واز ابی سعید خدری مرویست از انحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا یُصِیْبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ

علیہ وسلم فرمود نمیرسد مسلمان را از ہیچ رنج و تعب

وَلَا وَصَبٍ وَلَا ھَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا اَذًی وَلَا

و نہ بیماری و نہ اندوہ و نہ غم و نہ آزار و نہ

غَمٍّ حَتَّی الشَّوْکَۃُ یُشَاکُھَا اِلَّا کَفَّرَ اللّٰہُ بِھَا

اندوہ تا آنکہ خلانیدہ میشود او را خار مگر آنکہ می پوشد حق تعالیٰ بآں

مِنْ خَطَایَاہُ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ

مذکورات از مصائب گناہان او را بشرطیکہ صابر باشد متفق علیہ و روایتست از عبد اللہ

بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ دَخَلْتُ عَلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ

بن مسعود رضہ گفت درآمدم بر انحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَھُوَ یُوْعَکُ فَمَسِسْتُہٗ بِیَدِیْ

علیہ وسلم درحالتیکہ تب زدہ شدہ بود پس بسودم انحضرت را بدست خود

فَقُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ اِنَّکَ لَتُوْعَکُ وَعْکًا

پس گفتم ای پیغمبر خدا بدرستیکہ ہر آئینہ تب زدہ میشوی تب زدہ شدنی

شَدِیْدًا فَقَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

سخت پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَجَلْ إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلَانِ مِنْكُمْ قَالَ فَقُلْتُ

آرے تب زده میشوم چنانکه تب زده میشوند دو مرد از شما ابن مسعود گوید پس گفتم من

ذٰلِكَ لِأَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ فَقَالَ أَجَلْ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ

آن یعنے شدت تب بسبب آنست که ترا دو اجر است پس گفت آنحضرت آرے پس گفت آنحضرت نیست

مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذًى مِنْ مَرَضٍ فَمَا سِوَاهُ إِلَّا حَطَّ اللّٰهُ

هیچ مسلمانے که برسد اورا آزارے از بیماری پس چیزیکه جز بیماریست مگر آنکه فرو می افگند خدا ازو

بِهِ سَيِّئَاتِهِ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بدیهای اورا چنانکه فرو افگند درخت برگ های خود را متفق علیه است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ دَخَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت در آمد پیغامبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ عَلَى أُمِّ السَّائِبِ فَقَالَ مَا لَكِ تُزَفْزِفِينَ

وسلم بر مادر سائب پس گفت آنحضرت چه شده است ترا که میلرزے

قَالَتِ الْحُمَّى لَا بَارَكَ اللّٰهُ فِيهَا فَقَالَ لَا تَسُبِّي الْحُمَّى

گفت آم سائب سبب لرزیدن من تب است برکت نکند خدا در وے پس گفت مکن دشنام تب را

فَإِنَّهَا تُذْهِبُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ كَمَا يُذْهِبُ الْكِيرُ خُبْثَ

زیرا که تب می برد گناهان بنے آدم را چنانکه مے برد دم آهنگر چرک پلیدی

الْحَدِيدِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي مُوسَى رض قَالَ قَالَ

آهن را رواه مسلم و روایت است از ابی موسی رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم چون بیمار شود بنده

أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا

یا سفر میکند نوشته میشود برای آن بنده آنچه بود عمل میکرد درحالیکه مقیم و تندرست بود

رواه البخاري وعن كعب بن مالك قال قال

رواہ البخاری و روایت ست از کعب بن مالک گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم مثل المؤمن كمثل

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حال مومن ہمچو حال

الخامة من الزرع تفيئها الرياح تصرعها مرة

شاخ تر و نرم از کشت ست مایل و راجع میگرداند آنرا باد و پا کرمی افگند آنرا یکبار گی

وتعدلها اخرى حتى يأتيه اجله ومثل المنافق

و راست میگرداند آنرا بار دیگر. تا آنکہ بے آید اورا وقت موت و حال منافق

كمثل الارزة المجذية التي لا يصيبها حتى يكون

ہمچو حال درخت صنوبر ست کہ محکم و ثابت ست آن درختے کہ نمیرسد آنرا چیزی از باد و با تا آنکہ

انجعافها مرة واحدة متفق عليه وعن ابي هريرة

می باشد افتادن آن درخت یکبارگے متفق علیہ و روایت ست از ابوہریرہ

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم مثل المؤمن

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حال مومن

كمثل الزرع لا يزال الريح تميله ولا يزال المؤمن

ہمچو حال کشت ست کہ ہمیشہ باد مایل میگرداند و ہمیشہ ست مومن

يصيبه البلاء ومثل المنافق كشجرة الارزة لا تهتز

کہ میرسد اورا بلا و حال منافق ہمچو حال درخت صنوبر ست کہ نمی جنبد

حتى تستحصد متفق عليه وعن اسامة بن زيد

تا آنکہ درودہ شود و بریدہ شود متفق علیہ و روایت ست از اسامہ بن زید

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الطاعون

رِجزًا أُرسِلَ عَلَى طَائِفَةٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَوْ عَلَى مَنْ

عذابی ست کہ فرستادہ شدہ است بر گروہے از بنی اسرائیل یا بر کسانیکہ

كَانَ قَبْلَكُمْ فَإِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ بِأَرْضٍ فَلَا تَقْدَمُوا عَلَيْهِ

بودند پیش از شما پس چون بشنوید شما طاعون را در زمینی پس پیش نیائید بران زمین

وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوا فِرَارًا مِنْهُ

و چون بیفتد طاعون بر زمینے حالانکہ شما در ان زمین باشید پس بیرون نیائید بجہت گریختن از طا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ

متفق علیہ ست و روایت ست از انس رض گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ قَالَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت میگوید اللہ سبحانہ و تعالے

إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ ثُمَّ صَبَرَ عَوَّضْتُهُ مِنْهُمَا

چون مبتلا گردانم بندۂ خود را بدو محبوب وے پس صبر کند آن بندہ عوض دہم آن

الْجَنَّةَ يُرِيدُ عَيْنَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ

بندہ را از دو حبیبتین بہشت را کہ میخواہد دو چشم وے رواہ البخاری و روایت ست از علی بن

زَيْدٍ عَنْ أُمِّهِ أَنَّهَا سَأَلَتْ عَائِشَةَ عَنْ قَوْلِ اللّٰهِ عَزَّ

زید از امیہ کہ دریافت کرد امیہ عائشہ رض از حقیقت معنی قول حق جل

وَجَلَّ إِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ

و علا کہ امنیت (اگر) آشکارا کنید چیزے را کہ در دلہائے شماست یا پنہان دارید مؤاخذہ میکند شما

بِهِ اللّٰهُ وَعَنْ قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ

بآن خدا سبحانہ و پرسید از قول وے تعالے (ہر کہ بکند بدی را پاداش داده شود بدو

فَقَالَتْ مَا سَأَلَنِي عَنْهَا أَحَدٌ مُنْذُ سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

پس گفت عائشہ رض سوال نکرد مرا از ین محاسبہ و مجازات ہیچ یکے از ان گاہ کہ پرسیدم پیغامبر خدا را

صلی اللہ علیہ وسلم فقال ھذہ معاتبۃ اللہ العبد

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت این محاسبہ و مجازات عتاب کردن خدا است بندہ را

بما یصیبہ من الحمی والنکبۃ حتی البضاعۃ

بآنچہ میرسد بندہ را از تپ و از نکبت تا آنکہ این مصیبت گرہ پارہ از مال

یضعھا فی ید قمیصہ فیفقدھا فیفزع لھا حتی

می نہد بندہ آنرا در دست پیراہن خود پس گم میکند آن بضاعت را پس می ترسد آن بضاعت را تا آنکہ

ان العبد لیخرج من ذنوبہ کما یخرج التبر

بندہ ہر آئینہ بیرون می آید از گناہان خود چنانکہ بیرون می آید زر

الاحمر من الکیر رواہ الترمذی وعن

سرخ از بوتہ رواہ ترمذی و روایت است از

ابی موسی رض ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

ابو موسے رضہ کہ رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

قال لا یصیب عبدا نکبۃ فما فوقھا او دونھا

فرمود نمیرسد بندہ را مصیبتے حقیر پس آنچہ بالای اوست یا فرود اوست

الا بذنب وما یعفو اللہ عنہ اکثر وقرأ

مگر بسبب گناہی کہ کردہ است و آنچہ عفو و محو میکند خدا تعالیٰ از وے بیشتر است و خواند آنحضرت این آیت را

وما اصابکم من مصیبۃ فبما کسبت ایدیکم

و ہر چہ میرسد شما را از مصیبت پس بسبب چیزیست کہ کردہ است آنرا دستہای شما یعنی ذاتہای

ویعفو عن کثیر رواہ الترمذی وعن

و عفو میکند خدا تعالیٰ از بسیارے ازان رواہ ترمذی و روایت است از

عبد اللہ بن عمرو قال قال رسول اللہ صلی اللہ

عبد اللہ بن عمرو رضہ گفت گفت رسول خدا صلے اللہ

عليه وسلم ان العبد اذا كان على طريقة حسنة من

علیہ وسلم بدرستیکہ بندہ چون میباشد بر حالت نیک از

العبادة ثم مرض قيل للملك الموكل به اكتب له

عبادات پس بیمار شود گفته میشود مر فرشته را که گماشته شده است بر وی

مثل عمله اذا كان طليقا حتى اطلقه او كفته

برای وی مانند عمل وی در وقتیکه بود رها شده بند بیمار تا آنکه رها کنم او را یا ملحق کنم او را بسوی خود

الي وعن انس رض ان رسول الله صلى الله عليه وسلم

و از انس رض بدرستیکه رسول الله صلی الله علیه وسلم

قال اذا ابتلى المسلم ببلاء في جسده قيل للملك اكتب له

گفت چون مبتلا گردانیده میشود مسلمان ببلا در تن او گفته میشود مر فرشته را بنویس برای وی

صالح عمله الذي كان يعمل فان شفاه غسله وطهره

عمل نیک وی را که می کرد پیش از ابتلا پس اگر شفا بدهد او را می شوید او را و پاک میگرداند

وان قبضه غفر له ورحمه رواهما في شرح السنة

و اگر قبض میکند او را آمرزد مر او را و رحمت میکند او را روایت کرد این دو حدیث را در شرح سنت

وَعَنْ سَعْدٍ قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ النَّاسِ

و روایت ست از سعد ابن ابی وقاص رض گفت کہ پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کدام از

أَشَدُّ بَلَاءً قَالَ الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ وَيُبْتَلَى الرَّجُلُ

سخت ترست از روی بلا و آزمایش فرمود سخت ترین از آدمیان در بلا پیغامبران اند پس ہر کہ فاضل

عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ صُلْبًا اشْتَدَّ بَلَاؤُهُ وَإِنْ كَانَ

از روی مرتبہ از مرتبہ جہان و مبتلا گردانیدہ می شود ہر بر اندازہ دین وے پس اگر باشد در دین خود سخت و در سخت

فِي دِينِهِ رِقَّةٌ هُوِّنَ عَلَيْهِ فَمَا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يَمْشِيَ مَا لَهُ

در دین او نرمی و تنگی سبک کردہ میشود بر وے پس ہمچنین حال ست تا آنکہ میرود بر زمین و حال آنکہ نیست

ذَنْبٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ

او را گناہی رواہ ترمذی و ابن ماجہ و الدارمی و گفت ترمذی

هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

ایں حدیث حسن صحیح ست و روایت ست از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستی بزرگی پاداش با بزرگی

الْبَلَاءِ وَإِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا

بلا ست و بدرستی کہ خدا تعالی بزرگ و برتر چون دوست میدارد گروہے را

ابْتَلَاهُمْ فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَى وَمَنْ سَخِطَ

مبتلا سے گرداند ایشانرا پس کسیکہ خوشنود شود از خدا او را بلا پس مر او راست خوشنودی و کسیکہ

فَلَهُ السَّخَطُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

پس مر او راست خشم او رواہ الترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ماجہ و از وی روایت ست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ

علیہ وسلم چون خواہد خدا تعالیٰ بہ بندہ خود نیکی راشتاب دہد او را

الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا وَإِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ

سزای گناہان او را در دنیا و چون خواہد خدا تعالیٰ بہ بندہ خود بدی را

أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتَّى يُوَافِيَ بِهِ يَوْمَ

نگاہ دارد از وے عقوبت وی گذارد او را بگناہی وے تا آنکہ تمام میدہد مر بندہ را

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضہ

آنچہ مستحق است روز قیامت رواہ الترمذی در روایت ست از ابی ہریرہ رضہ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہمیشہ می باشد

الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ

بلا در مرد مسلمان یا زن مسلمان در ذات ہر یکے و در مال ہر یکی و در اولاد ہر یکے

حَتَّى يَلْقَى اللّٰهَ وَمَا عَلَيْهِ مِنْ خَطِيئَةٍ رَوَاهُ

تا آنکہ ملاقی شود بے آید وے خدا را در روز قیامت و حال آنکہ نیست بر وے ہیچ گناہے

التِّرْمِذِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ مَالِكٍ نَحْوُهُ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَلَّادٍ

رواہ الترمذی و در روایت ست کرد مالک مانند وی و در روایت ست از محمد بن

السَّائِبِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

سائب از پدرش از جدش گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللّٰهِ مَنْزِلَةٌ لَمْ

وسلم بدرستی کہ بندہ چون گذشتہ باشد مر او را از خدا مرتبہ در حدیث

يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهِ لَتَّاهُ اللّٰهُ فِي جَسَدِهِ أَوْ فِي مَالِهِ أَوْ فِي وَلَدِهِ ثُمَّ

نہ رسیدہ بعمل خود بمصائب مبتلا گرداند خدا تعالیٰ او را در تن وی

عَلٰى ذٰلِكَ حَتّٰى يُبَلِّغَهُ الْمَنْزِلَةَ الَّتِي سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللّٰهِ

بر آن خدا تعالیٰ بر آن بلا تا آنکہ میرساند این بلا بندہ را بمرتبہ کہ گذشتہ است مراورا از

رَوَاهُ اَحْمَدُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ شِخِّيْرٍ

رواہ احمد و ابو داؤد و در روایت است از عبد اللہ بن شخیر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ ابْنِ اٰدَمَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تصویر کردہ شد فرزند آدم

وَاَجَلُهٗ تِسْعٌ وَتِسْعُوْنَ مِنْيَةً اِنْ اَخْطَاَتْهُ الْمَنَايَا وَقَعَ فِي

و سال اجل بجانب سلامتی اوست نمود و نہ مرگ اگر خطا می کند او را مرگہا واقع میشود در

الْهَرَمِ حَتّٰى يَمُوْتَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ

پیری تا آنکہ بمیرد رواہ ترمذی و گفت این حدیث غریب است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از جابر رضہ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَوَدُّ اَهْلُ الْعَافِيَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِيْنَ يُعْطَى اَهْلُ

وسلم دوست میدارد اہل عافیت روز قیامت وقتیکہ داده شود اہل

الْبَلَاءِ الثَّوَابَ لَوْ اَنَّ جُلُوْدَهُمْ كَانَتْ قُرِضَتْ فِي الدُّنْيَا

بلاء ثواب این را کہ کاشکے پوستہای ایشان بریدہ و پارہ کردہ میشد در دنیا

بِالْمَقَارِيْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ

بکارد ہا رواہ ترمذی و گفت کہ این حدیث غریب است

وَعَنْ عَامِرٍ الْاَحْمَرِ قَالَ ذَكَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ الْاَسْقَامَ

و روایت است از عامر احمر رض گفت ذکر کرد پیغامبر خدا بیماریرا

فَقَالَ اِنَّ الْمُؤْمِنَ اِذَا اَطْنَبَهُ السُّقْمُ

پس فرمود کہ مسلمان چون میرسد او را بیماری

ثُمَّ عَافَاهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ كَانَ كَفَّارَةً لِمَا مَضَى مِنْ

پس صحت می بخشد او را خدا تعالے ازان می باشد پوشنده مر گناهان گذشته را

ذُنُوبِهِ وَمَوْعِظَةً لَهُ فِيمَا يَسْتَقْبِلُ وَإِنَّ الْمُنَافِقَ

و می باشد نصیحت و پند مر او را در انچه پیش ست به اندکان و بدرستی که منافق

إِذَا مَرِضَ ثُمَّ أُعْفِيَ كَانَ كَالْبَعِيرِ عَقَلَهُ أَهْلُهُ ثُمَّ

چون بیمار شود پس عافیت داده شود می باشد مانند شتر که ببندند او را اهل او پس

أَرْسَلُوهُ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ عَقَلُوهُ وَلِمَ أَرْسَلُوهُ قَالَ

رها کردند او را پس نیافت آن شتر بهت عدم آنکه چرا ببستند او را و چرا گشادند او را گفت

رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا الْأَسْقَامُ قَالَ

مردے ای پیغامبر خدا چه چیز ست بیماریها گفت

قَطُّ فَقَالَ قَرَعْنَا فَلَسْتُ مِنْهَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَفِي

هرگز پس فرمود آنحضرت بر چیز از پیش ما پس نیستم من از وے رواه ابو داود و در

عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ أَلَا

عطاء بن ابی رباح گفت فرمود مرا ابن عباس آیا

امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ قُلْتُ بَلَى فَقَالَ هٰذِهِ

زنے از اهل بهشت گفتم بلے بتلا گفت این

الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زن سیاه که نام وی سعدیه ست آمد این پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أُصْرَعُ وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ

پس گفت ای پیغامبر خدا بدرستی که من صرع زده میشوم و بدرستی که من برهنه میشوم

فَادْعُ اللّٰهَ لِي فَقَالَ إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ

پس دعا کن خدا را برای من پس فرمود آنحضرت اگر خواهی صبر کنے و ترا شد مر ترا بهشت

وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللّٰهَ أَنْ يُعَافِيَكِ فَقَالَتْ

و اگر خواهی دعا کنم خدای را که عافیت دهد ترا پس گفت آن زن

أَصْبِرُ فَقَالَتْ إِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللّٰهَ أَنْ لَا

صبر میکنم پس گفت آن زن که من برهنه میشوم پس دعا کن خدا سے را که

أَتَكَشَّفَ فَدَعَا لَهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ يَحْيَى

برهنه نشوم پس دعا فرمود آنحضرت ﷺ مر آن زن را متفق علیه و روایت است از یحیی

بْنِ سَعِيدٍ رض قَالَ إِنَّ رَجُلًا جَاءَهُ الْمَوْتُ فِي زَمَنِ

بن سعید رض که گفت مردے آمد او را موت در زمان

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَجُلٌ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت مردی دیگر

هَنِيئًا لَهُ مَاتَ وَلَمْ يَبْتَلِ بِمَرَضٍ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

گوارا باد مر او را که مرد و مبتلا نگردانیده شد بمرضی پس فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْحَكَ مَا يُدْرِيكَ لَوْ أَنَّ

صلے اللہ علیہ وسلم وای بر تو چه چیز دانا سازد ترا اگر می بود بلکه

اللّٰهَ ابْتَلَاهُ بِمَرَضٍ فَكَفَّرَ عَنْهُ مِنْ سَيِّئَاتِهِ رَوَاهُ

خدا تعالی می میرانید او را به بیماری پس کفاره میکرد از و از بدیهای او رواه

مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ

مالک مرسلا و روایت است از شداد بن اوس

وَالصَّنَابِحِيِّ أَنَّهُمَا دَخَلَا عَلَى رَجُلٍ مَرِيضٍ يَعُودَانِهِ فَقَالَا

والصنابحی بدرستیکہ ایشان درآمدند بر مردے بیمار را تا بیکہ عیادت کنند او را پس گفتند

لَهُ كَيْفَ أَصْبَحْتَ قَالَ أَصْبَحْتُ بِنِعْمَةٍ قَالَ شَدَّادٌ أَبْشِرْ

مر او را کہ چگونہ صبح کردی گفت امید صبح کردم مشلبس بنعمت گفت شداد خوش شو بفضل و خوشحال باش

بِكَفَّارَاتِ السَّيِّئَاتِ وَحَطِّ الْخَطَايَا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

بکفارات گناہان و فرو ریختن خطاہا زیرا کہ شنیدم پیغمبر خدا را

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ إِنِّي

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کہ خداے تعالے مے گوید و میفرماید کہ

أَنَا ابْتَلَيْتُ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنًا فَحَمِدَنِي عَلَى مَا

من مبتلا میگردانم بندہ از بندگان خود کہ مومن است پس ثنا کند ان بندہ مرا بر

ابْتَلَيْتُهُ فَإِنَّهُ يَقُومُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ

مبتلا گردانیدن من او را پس بدرستیکہ آن بندہ برمیخیزد از خوابگاہ خود در چنین روز کہ زائیدہ است او را

أُمُّهُ مِنَ الْخَطَايَا وَيَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَا

مادر او از گناہان و میگوید پروردگار تبارک و تعالے من

قَيَّدْتُ عَبْدِي وَابْتَلَيْتُهُ فَاجْزُوا لَهُ مَا كُنْتُمْ تَجْزُونَ لَهُ

بند کردم بندہ خود را و مبتلا گردانیدم او را پس اجر کنید برای او مانند آنچہ کہ بودید کہ اجر میدادید او را

وَهُوَ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ

در حالیکہ تندرست بود روایت کرد او را احمد و روایت است از ابو ہریرہ رض گفت

ذُكِرَتِ الْحُمَّى عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَبَّهَا

ذکر کردہ شد تپ نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس دشنام داد او را

رَجُلٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبَّهَا فَإِنَّهَا تَنْفِي

مردی پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دشنام مدہ او را پس بدرستیکہ او دور میکند

الذُّنُوبَ كَمَا تَنْفِي النَّارُ خُبْثَ الْحَدِيدِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گناہان را چنانکہ دور میکند آتش چرک آہن را رواہ ابن ماجہ

وَعَنْهُ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَادَ

وہم از ابی ہریرہ رض گفت بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عیادت کرد

مَرِيضًا فَقَالَ أَبْشِرْ فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَقُولُ هِيَ نَارِي

بیمارے را کہ تب زدہ بود پس فرمود خوش باش زیرا کہ بدرستیکہ حق تعالی میفرماید تب آتش من است

أُسَلِّطُهَا عَلَى عَبْدِي الْمُؤْمِنِ فِي الدُّنْيَا لِتَكُونَ حَظَّهُ مِنَ

مسلط میگردانم آنرا بر بندۂ خود کہ مومن است در دنیا تا باشد تب بخش آن بندہ از

النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي

آتش دوزخ روز قیامت رواہ احمد و ابن ماجہ و بیہقی در

شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

شعب ایمان و روایت است از انس رض کہ آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الرَّبَّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى يَقُولُ

اللہ علیہ وسلم فرمود کہ پروردگار سبحانہ و تعالے میفرماید

وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لَا أُخْرِجُ أَحَدًا مِنَ الدُّنْيَا أُرِيدُ أَغْفِرُ

سوگند بعزت ذات من و جلال صفت من بیرون نمی آرم ہیچ یکے را از دنیا میخواہم بیامرزم

لَهُ حَتَّى أَسْتَوْفِيَ كُلَّ خَطِيئَةٍ فِي عُنُقِهِ بِسُقْمٍ فِي بَدَنِهِ

مر او را تا آنکہ بگیرم سزاے ہر گناہے را کہ در گردن اوست بسبب بیماری در تن وی

وَإِقْتَارٍ فِي رِزْقِهِ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ شَقِيقٍ قَالَ

و تنگی در رزق وی رواہ رزین و روایت است از شقیق

مَرِضَ عَبْدُ اللّٰهِ فَعُدْنَاهُ فَجَعَلَ يَبْكِي فَقُلْنَا فَقَالَ إِنِّي

بیمار شد عبد اللہ بن مسعود پس عیادت کردیم او را پس گریستن گرفت گفتیم چیست گریستن تو گفت

لَا آبَكِي لِأَجْلِ الْمَرَضِ لِأَنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

من نمیگریم از بہر بیماری ے زیرا کہ من شنیدم پیغامبر خدا را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ الْمَرَضُ كَفَّارَةٌ وَإِنَّمَا أَبْكِي أَنَّهُ أَصَابَنِي عَلَى

و سلم کہ میفرمود بیماری کفارہ ہست گناہانرا و نمیگریم مگر از جہت آنکہ رسید بمن بیماری مرا بر

حَالِ فَتْرَةٍ وَلَمْ يُصِبْنِي فِي حَالِ اجْتِهَادٍ لِأَنَّهُ يُكْتَبُ لِلْعَبْدِ

حال فتور و ضعف و پیری و نرسید مرا مرض در حال قوت و کوشش زیرا کہ نوشتہ میشود مر بندہ را

مِنَ الْأَجْرِ إِذَا مَرِضَ مَا كَانَ يُكْتَبُ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَمْرَضَ فَمَنَعَهُ

از مزد وقتیکہ بیمار میشود چیزیکہ نوشتہ میشود مر او را پیش از انکہ بیمار گردد پس باز داشت بندہ را

مِنْهُ الْمَرَضُ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ

از آن عمل بیماری رواہ رزین و روایت ہست از انس رض شنیدم من پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَيُّمَا رَجُلٍ عَادَ مَرِيضًا فَإِنَّمَا يَخُوضُ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میفرمود ہر مردیکہ بپرسد بیمار را پس جز این نیست کہ میرود

فِي الرَّحْمَةِ فَإِذَا قَعَدَ عِنْدَ الْمَرِيضِ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ هٰذَا لِلصَّحِيحِ

در بحر رحمت را پس چون بنشیند نزد بیمار غرق میسازد او را رحمت الٰہی این تو انبودی صحیح است

فَمَا لِلْمَرِيضِ قَالَ حَطُّ ذُنُوبِهِ هب وَعَنْ أَنَسٍ رض

پس چہ قدر ثواب باشد بیمار را گفت ساقط میشود گناہان او و روایت ہست از انس رض

قَالَ عَطِشَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رض عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت تشنہ شد عثمان بن عفان نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا أُبَشِّرُكَ فَقَالَ بَلَى

پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اما خوشخبری ندہم ترا پس گفت چرا نہ آری بدہ

بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي قَالَ هٰذَا جِبْرَئِيلُ يُخْبِرُنِي عَنِ اللهِ تَعَالَى

خدای تو باد مادر و پدر من فرمود این جبرئیل ہست کہ خبر میدہد مرا از جانب خدای تعالی

إِيمَانُ مُؤْمِنٍ عَطَشُ ثَلٰثِ عَطَشَاتٍ مُتَوَالِيَاتٍ إِلَّا كَانَ

نمی ماند مومن تشنه به سه تشنگیهای پیاپی مگر آنکه نمی باشد

الْإِيمَانُ ثَابِتًا فِي قَلْبِهِ الدَّلِيلُ

ایمان او ثابت و قوی و دلیل او دیدن

بَابُ تَمَنِّي الْمَوْتِ وَذِكْرِهِ

باب در آرزو کردن موت و ذکر آن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَا يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ إِمَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَزْدَادَ خَيْرًا

آرزو نمیکند یکے از شما مرگ را یا او نیکوکار باشد پس شاید که زیاده کند یکے از نیکی خود

وَإِمَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعْتِبَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

و یا اینکه می باشد بدکار پس شاید که وی طلب کند رضاء حق را بتوبه و تلافی ماضی رواه بخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و هم از وی روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَا يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ وَلَا يَدْعُ بِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُ

که آرزو نکند یکے از شما موت را و دعا نکند بدان پیش از انکه بیاید مرگ او را

إِنَّهُ إِذَا مَاتَ انْقَطَعَ أَمَلُهُ وَإِنَّهُ لَا يَزِيدُ الْمُؤْمِنَ عُمُرُهُ

بدرستیکه او وقتیکه مرد منقطع میشود امید او و بدرستی که شان آنست که زیاده نمی کند مسلمان را عمر وی

إِلَّا خَيْرًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مگر نیکی را رواه مسلم و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ مِنْ ضُرٍّ

صلے الله علیه وسلم باید که آرزو نکند یکے از شما مرگ را از گزند دنیا

أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ

اگر رسیده باشد اورا پس اگر هست البته آرزو کننده پس باید که بگوید خداوندا

أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيٰوةُ خَيْرًا لِّي وَتَوَفَّنِي

زنده دار مرا تا آنوقت که باشد زندگی بهتر مرا و بمیران مرا

إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِّي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وقتیکه باشد مردن بهتر مرا متفق علیه

وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ قَالَ

و روایت است از عباده بن الصامت رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه دوست دارد

لِقَاءَ اللّٰهِ أَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهُ وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ

لقای خدارا دوست دارد خدا تعالی لقاء اورا و کسیکه ناخوش دارد لقای

اللّٰهِ كَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهُ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رض

خدارا ناخوش دارد خدا تعالی لقاء اورا پس گفت عایشه صدیقه رض

أَوْ بَعْضُ أَزْوَاجِهِ إِنَّا لَنَكْرَهُ الْمَوْتَ قَالَ

یا گفت بعض ازواج مطهره آنحضرت ﷺ بدرستیکه ما هر آئینه مکروه میداریم موت را فرمود حضرت

لَيْسَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا حَضَرَهُ الْمَوْتُ

نیست آنچنان نمیباشد ولیکن مسلمان وقتیکه نزدیک شود او را مرگ

بُشِّرَ بِرِضْوَانِ اللّٰهِ وَكَرَامَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِمَّا

بشارت داده شود بر رضاے خداے تعالےٰ و کرامت او پس نیست هیچ چیزی محبوب تر نسوی وے از چیزی

اَمَامَهٗ فَاَحَبَّ لِقَاءَ اللّٰهِ وَاَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهٗ وَاِنَّ الْكَافِرَ

کہ پیش اوست پس دوست دارد مومن لقاے خدا را و دوست دارد خدا لقاے او را و بہ سینکہ کافر

اِذَا حُضِرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللّٰهِ وَعُقُوْبَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَكْرَهَ

چون حاضر کردہ شود موت را خبر داده شود بعذاب خدا و سزاداری وی پس نیست هیچ چیز مکروہ تر

اِلَيْهِ مِمَّا اَمَامَهٗ فَكَرِهَ لِقَاءَ اللّٰهِ وَكَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهٗ

نسبے وے ہما چیزی کہ پیش اوست پس ناخوش دارد کافر لقاے خدا را و ناخوش میدارد خدا تعالےٰ لقاے او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ وَالْمَوْتُ قَبْلَ لِقَاءِ اللّٰهِ

متفق علیہ و در روایت عایشہ صدیقہ ؓ است و موت پیش از لقاے خدا است و مقدمہ آن است

وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ رض اَنَّهٗ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و از ابے قتادہ ؓ مرویست کہ وی بود کہ حدیث میکرد کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرَّ عَلَيْهِ بِجَنَازَةٍ فَقَالَ مُسْتَرِيْحٌ

صلے اللہ علیہ وسلم گذرانیدہ شد بروی جنازہ پس فرمود آنحضرت ﷺ ایمنزدہ یا راحت

اَوْ مُسْتَرَاحٌ مِنْهُ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا الْمُسْتَرِيْحُ

یا راحت یافتہ شدہ است از وے پس گفتند صحابہ ای پیغامبر خدا ؐ چیست معنے مستریح

وَمَا الْمُسْتَرَاحُ مِنْهُ فَقَالَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يَسْتَرِيْحُ مِنْ

و مستراح منہ پس فرمود آنحضرت ﷺ کہ بندۂ مومن صالح راحت می یابد از مرگ از

نَصَبِ الدُّنْيَا وَاَذٰهَا اِلٰى رَحْمَةِ اللّٰهِ وَالْعَبْدُ الْفَاجِرُ

تعب و رنج دنیا و آزار دنیا بسوے رحمت خدا و بندۂ فاسق

يَسْتَرِيْحُ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلَادُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

راحت می یابد از وے بندگان و شہرہا و درختان و جنبدگان زمین متفق علیہ است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رضہ گفت شنیدم من پیغامبر خدا را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَبْلَ مَوْتِهٖ بِثَلَاثَةِ اَيَّامٍ يَقُوْلُ لَا يَمُوْتَنَّ اَحَدُكُمْ

وسلم پیش از موت او بسہ روز کہ میگفت باید نمیرد کسے از شما

اِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

مگر آنکہ نیک دارد گمان خود را بخدا رواہ مسلم و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَكْثِرُوْا ذِكْرَ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ الْمَوْتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بسیار کنید یاد ویران کنندہ قطع کنندہ لذت ہا را کہ موت است رواہ ترمذی

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض اَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ

و نسائی و ابن ماجہ و روایت است از ابن مسعود رضہ بدرستیکہ پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ لِاَصْحَابِهٖ اسْتَحْيُوْا

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود روزی بیاران خود شرم دارید

مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ قَالُوْا اِنَّا نَسْتَحْيِيْ مِنَ اللّٰهِ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ

از خدا چنانکہ باید شرم داشتن گفتند صحابہ کہ ما شرم میداریم از خدا ای پیغمبر خدا و حمد و سپاس

لِلّٰهِ قَالَ لَيْسَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ مَنِ اسْتَحْيَى مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ

مر خدایرا بر توفیق دادن او فرمود نیست این حق حیا ولیکن کسے کہ شرم دارد از خدا حق شرم داشتن

فَلْيَحْفَظِ الرَّاْسَ وَمَا وَعٰى وَلْيَحْفَظِ الْبَطْنَ وَمَا حَوٰى

پس باید کہ نگاہ دارد سر را و نگاہ دارد چیزہا کہ جمع کردہ است آن سر و باید کہ نگاہ دارد شکم را از اکل حرام و چیزہا کہ

وَلْيَذْكُرِ الْمَوْتَ وَالْبِلٰى وَمَنْ اَرَادَ الْاٰخِرَةَ تَرَكَ زِيْنَةَ

و باید کہ یاد دارد مرگ را و بوسیدہ شدن استخوان او و کسے کہ خواہد ثواب آخرت ترک دہد آرایش

الدُّنْيَا فَمَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ فَقَدِ اسْتَحْيَى مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ رواه

دنیا را پس کسے کہ بکند این مذکور را پس تحقیق شرم داشت از خدا حق شرم داشتن رواہ

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضه قَالَ قَالَ

احمد و ترمذی و روایت ست از عبداللہ بن عمرو رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُحْفَةُ الْمُؤْمِنِ الْمَوْتُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تحفہ و ہدیہ مسلمان مرگ ست

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ

بیہقی موصل بجنت و قریب دوست رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت ست از عبیداللہ

بْنِ خَالِدٍ رضه قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خالد رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَوْتُ الْفُجَاءَةِ اَخْذَةُ الْاَسِفِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَزَادَ

موت ناگہانی گرفتن خشم ست رواہ ابو داود و زیادہ کرد

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَرَزِيْنٌ فِي كِتَابِهٖ اَخْذَةُ اَسِفٍ

بیہقی در شعب الایمان و رزین در کتاب خود این لفظ را کہ گرفتن غضب ست

لِلْكَافِرِ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَعَنْ جَابِرٍ رضه قَالَ قَالَ

مر کافران را و رحمت مر مومنان را و روایت ست از جابر رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَمَنَّوُا الْمَوْتَ فَاِنَّ هَوْلَ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ آرزو نکنید مرگ را زیرا کہ بدرستی ترس

الْمُطَّلَعِ شَدِيْدٌ وَاِنَّ مِنَ السَّعَادَةِ اَنْ يَّطُوْلَ عُمُرُ الْعَبْدِ

مطلع سخت ست و بدرستی کہ از نیک بختی ست کہ دراز شود عمر بندہ

وَيَرْزُقَهُ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ الْاِنَابَةَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

و روزی گرداند او را خدا تعالیٰ رجوع و توجہ بجناب خود رواہ احمد و روایت ست از

أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ جَلَسْنَا إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْنَا

از ابی امامہ رضہ گفت کہ نشستیم روبروی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس یاد کردیم

وَرَقَّقْنَا فَبَكَى سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ فَأَكْثَرَ الْبُكَاءَ فَقَالَ يَا لَيْتَنِي

احوال آخرت و نرم گردانیدیم دلہا را پس گریہ کرد سعد بن ابی وقاص رضہ پس بسیار گریہ کرد پس گفت ای کاش کہ

مُتُّ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا سَعْدُ أَعِنْدِي تَمَنِّي

بمیرم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اے سعد آیا نزد من آرزو میکنی

الْمَوْتَ فَرَدَّدَ ذَلِكَ ثَلَثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ إِنْ كُنْتَ

موت را گفتہ پس تکرار کرد آنحضرت این لفظ را سہ بار پس فرمود ای سعد اگر ہستی تو

خُلِقْتَ لِلْجَنَّةِ فَمَا طَالَ عُمُرُكَ وَحَسُنَ مِنْ عَمَلِكَ فَهُوَ خَيْرٌ

کہ پیدا کردہ شدی برائے بہشت پس آنچہ دراز شود عمر تو و نیک شود عمل تو پس آں بہتر است

لَكَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرِّبٍ رض أَنَّهُ دَخَلَتْ

مرترا رواہ احمد و روایت ہست از حارثہ بن مضرب گفت درآمدم من

عَلَى خَبَّابٍ وَقَدِ اكْتَوَى سَبْعًا فَقَالَ لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ

بر خباب وحال آنکہ داغ کردہ بود خباب بر بدن ہفت جا پس گفت خباب اگر نہ آنکہ شنیدہ ام

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ

پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت باید کہ آرزو نکند یکے از شما

الْمَوْتَ لَتَمَنَّيْتُهُ وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

مرگ را ہر آئینہ آرزو میکردم اورا و تحقیق دیدم و دانستم خود را با پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَمْلِكُ دِرْهَمًا وَإِنَّ فِي جَانِبِ بَيْتِي

علیہ وسلم کہ مالک نبودم یک درہم را و بدرستی در گوشہ خانہ من

الْآنَ لَأَرْبَعِينَ أَلْفَ دِرْهَمٍ ثُمَّ إِنِّي بِكَفَنِهِ فَأَتَاهُ بَكَى

قال ولكن حمزة لم يوجد له كفن إلا بردة ملحاء إذا جعلت
گفت ولیکن حمزہ بن عبد المطلب یافتہ نشد برآوی کفن مگر چادر یکہ در وے خطوط سیاہ و سفید بود چون گردانیدہ
على رأسه قلصت عن قدميه وإذا جعلت على قدميه
بر سر وے کوتاہ می آمد از پایہائے وی و چون گردانیدہ می شد بر پایہای وے
قلصت عن رأسه حتى مدت على رأسه وجعل على
کوتاہ می آمد از سر وے تا آنکہ کشیدہ شد آن بردہ بر سر حمزہ و گردانیدہ شد بر
قدميه الإذخر رواه أحمد والترمذي إلا أنه لم يذكر
پایہای حمزہ گیاہ کہ مشہور ست در مکہ معظمہ رواہ احمد و ترمذی مگر ترمذی ذکر نکرد لفظ

ثم أتي بكفنه الخ

ثم اتی بکفنہ تا آخر

باب ما يقال عند من حضره الموت

باب در بیان چیزیکہ گفتہ می شود نزد کسیکہ حاضر شدہ اورا موت

عن أبي سعيد وأبي هريرة رض قالا قال رسول الله
روایت ست از ابی سعید و ابی ہریرہ رض گفتند این ہر دو کہ فرمود پیغامبر خدا
صلى الله عليه وسلم لقنوا موتاكم لا إله إلا الله رواه
صلے اللہ علیہ وسلم تلقین کنید مردہ ہائے خود را کلمہ طیبہ لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ ست
مسلم وعن أم سلمة رض قالت قال رسول الله صلى
رواہ مسلم و روایت ست از ام سلمہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے
الله عليه وسلم إذا حضرتم المريض أو الميت فقولوا
اللہ علیہ وسلم وقتیکہ حاضر شوید شما بیمار را یا میتی را کہ نزدیک موت رسیدہ پس بگویید
خيرا فإن الملئكة يؤمنون على ما تقولون رواه مسلم
خیر سے زیرا کہ فرشتگان آمین میگویند بر انچہ میگوئید شما دعا کنید رواہ مسلم

وَعَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

وہم از ام سلمہ است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ

مُسْلِمٍ تُصِيْبُهُ مُصِيْبَةٌ فَيَقُوْلُ مَا اَمَرَهُ اللّٰهُ بِهٖ اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا

مسلمان کہ برسد او را مصیبتے پس بگوید چیزے را کہ امر کردہ است خدا تعالیٰ بگفتن آن آن کلمہ

اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ ۭ اَللّٰهُمَّ اْجُرْنِيْ فِيْ مُصِيْبَتِيْ وَاَخْلِفْ لِيْ خَيْرًا

است ترجمہ است کہ و این کلمہ تا آخر یعنے بار خدایا اجر دہ مرا در مصیبت من و بدل گردان مرا بہتر

مِنْهَا اِلَّا اَخْلَفَ اللّٰهُ لَهٗ خَيْرًا مِنْهَا فَلَمَّا مَاتَ اَبُوْ سَلَمَةَ قُلْتُ

ازان مگر آنکہ بدل میگرداند خدا برای او بہتر از انچہ فوت شد پس ہرگاہ مرگ رسید ابو سلمہ زوج من گفتم

اَيُّ الْمُسْلِمِيْنَ خَيْرٌ مِّنْ اَبِيْ سَلَمَةَ اَوَّلُ اَهْلِ بَيْتٍ هَاجَرَ

کدام یکے از مسلمانان بہتر است از ابی سلمہ کہ بدل او بمن خواہد رسید کہ او اول صاحب خانہ بود کہ ہجرت کرد

اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ اِنِّيْ قُلْتُهَا فَاَخْلَفَ

بسوے پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پستر بدرستی من باوجود این استبعاد کلمہ اللھم اجرنی تا آخر گفتم پس

اللّٰهُ لِيْ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

خدا می تعالیٰ برای من رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم را رواہ مسلم

وَعَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از سلمہ رضی گفت در آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى اَبِيْ سَلَمَةَ وَقَدْ شَقَّ بَصَرُهٗ فَاَغْمَضَهٗ ثُمَّ قَالَ اِنَّ الرُّوْحَ

بر ابو سلمہ حال آنکہ بتحقیق باز ماندہ بود چشم ابی سلمہ پس مند و خواباند آنحضرت بصر را پستر فرمود آنحضرت

اِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصَرُ فَضَجَّ نَاسٌ مِّنْ اَهْلِهٖ فَقَالَ

کہ جان چون قبض کردہ میشود پس روی میکند او را ابصر پس بانگ فریاد کردند مردمان از اہل خانہ ابی سلمہ پس فرمود

لَا تَدْعُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِكُمْ اِلَّا بِخَيْرٍ فَاِنَّ الْمَلٰٓئِكَةَ

آنحضرت دعا مکنید بر ذاتہاے خود مگر بہ نیکی زیرا کہ فرشتگان

يُؤَمِّنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ ثُمَّ قَالَ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ

آمین می گویند بر چیزیکه می گوئید شما پس گفت آنحضرت خداوندا بیامرز ابی سلمه را

وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي

و بلند گردان پایه او را در کسانیکه راه راست نموده شده اند و خلیفه شود در پس وی در

الْغَابِرِينَ وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَافْسَحْ لَهُ

باقی ماندگان وی و بیامرز ما را و او را ای پروردگار جهانیان و فراخی کن مر او را

فِي قَبْرِهِ وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ

در قبر او و روشن گردان مر او را در قبرش رواه مسلم و روایت ست از عائشه صدیقه رض

قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ تُوُفِّيَ

گفت بدرستی که آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتی که وفات یافت

سُجِّيَ بِبُرْدِ حِبَرَةٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

پوشیده شد بچادر حبره یعنی برد یمانی مخطط متفق علیه و روایت ست از معاذ بن جبل رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ آخِرُ

گفت گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه باشد آخر

كَلَامِهِ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

سخن او لا الٰہ الا اللہ می در آید بهشت را روایت کرد مر او را ابو داؤد

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت ست از معقل بن یسار رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اقْرَءُوا سُورَةَ يٰسٓ عَلٰى مَوْتَاكُمْ رَوَاهُ

علیہ وسلم بخوانید سوره یس بر مرده های شما یعنی کسیکه بموت قریب ست رواه

أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ

احمد و ابو داؤد و ابن ماجه + و روایت ست از عائشه صدیقه رض

قالت ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قبل عثمان

گفت بدرستیکه آن حضرت صلے اللہ علیہ وسلم بوسہ داد عثمان

بن مظعون وهو ميت وهو يبكي حتى سال دموع

بن مظعون را وحال آنکه وی مرده بود وآنحضرت گریه می کرد تا آنکه روان شد اشکهاے

النبي صلى الله عليه وسلم على وجه عثمان رواه

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بر روی عثمان رواه

الترمذي وابو داود وابن ماجة وعنها قالت

ترمذی وابو داؤد وابن ماجه وهم از عائشه رضه مرویست که گفت

ان ابا بكر رض قبل النبي صلى الله عليه وسلم وهو

بدرستی که ابو بکر رضه بوسه داد پیغمبر خدا صلی اللہ علیه وسلم را وحال آنکه

ميت رواه الترمذي وابن ماجة وعن حصين بن وحوح

آنحضرت مرده بود رواه ترمذی وابن ماجه ورواست از حصین بن وحوح

ان طلحة بن البراء مرض فاتاه النبي صلى الله عليه

بدرستیکه طلحه بن براء انصاری بیمار شد پس آمد اورا پیغمبر خدا صلے اللہ علیه

وسلم يعوده فقال اني لا ارى طلحة الا قد حدث به

وسلم درحالتیکه عیادت میکند او پس فرمود بدرستی که من گمان نمی برم طلحه را مگر آنکه تحقیق حادث شده است

الموت فاذنوني به وعجلوا فانه لا ينبغي لجيفة

مرگ پس خبر کنید مرا بموت به وشتابی کنید در تجهیز وتکفین زیرا که سزاوار نیست مرده

مسلم ان تحبس بين ظهراني اهله رواه ابو داود

مسلمانی را که بداشته شود میان اهل خانه وی زیرا که مبادا کندیده شود رواه ابو داود

وعن عبد الله بن جعفر رض قال قال رسول الله صلى الله

وروایت ست از عبد اللہ بن جعفر رضه گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ

علیہ وسلم تلقین کنید مردہ شما را این کلمہ و توصیف باین صفت بشارت بعفو و کرم الٰہی است تا کہ شیطان

سُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِينَ

بیاد بعظمت کبریائی حق است تا بشوق حضور گاہ نعمت عزت و عظمت ہمہ بوقت ازین محنت آباد شاد و راضی باشد بحضور

قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَيْفَ لِلْأَحْيَاءِ قَالَ أَجْوَدُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفتند صحابہ یا سید خدا چگونہ است ازین اذکار مر زندگان را اگر بیاموزانیم و تلقین کنیم مر مردہ را بہتر و نیکوتر است رواہ ابن ماجہ

بَابُ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ وَمَا يَلْحَقُ الْمَيِّتَ بَعْدَ مَوْتِهِ

باب در بیان سکرات موت و آنچہ کہ لاحق مے شود مردہ را بعد از موت وے

وَلَوْ تَرٰى إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلٰٓئِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ

و تعجب مے کردی اگر ببینی چون قبض ارواح کافران میکنند فرشتگان میزنند بر روے ایشان

وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ

و بر پشت ایشان و میگویند بچشید عذاب سوزان این بسبب آن کردار است کہ پیش فرستادہ اند دستہا

وَأَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ وَلَوْ تَرٰى إِذِ الظّٰلِمُونَ

و تحقیق کہ خدای ظلم کنندہ نیست بر بندگان و تعجب کنی چون بنگری وقتیکہ ظالمان

فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا

در سکرات اند مرگ باشند و فرشتگان دست خود را دراز می کنند میگویند بیرون آرید

أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ

روحہای خود را امروز جزا داده خواہید شد عذاب رسوا کنندہ بسبب آن کہ

تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ

می گفتید بر خدا ناحق و بسبب آنکہ از تصدیق آیات او سرکشی مے کردید

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادٰى كَمَا خَلَقْنٰكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ

و گوییم ہر آئینہ آمدید پیش ما تنہا چنانکہ آفریدہ بودیم شما را اول بار و بگذاشتید

مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ ۖ وَإِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ

بگذاشتہ بودیم شما را پس پشت خویش ہر آئینہ آنانکہ فرشتگان قبض ارواح ایشان کردند

ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ ۖ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ

در حالیکہ ستمگار بودند خویشتن فرشتگان گفتند در چہ حال بودید شما گفتند بودیم بیچارگان

فِي الْأَرْضِ ۚ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا ۚ

در زمین گفتند آیا فراخ نبود زمین خدا تا ہجرت میکردید در آن

فَأُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝ إِلَّا

پس این جماعت جای ایشان جہنم است و بد جائیست مگر

الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ

آنانکہ بیچارہ اند از مردان و زنان و کودکان ہیچ چارہ نمی توانند

حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ۝ فَأُولَٰئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ

ہیچ راہ نمی یابند پس آنجماعت نزدیک است کہ خدا

يَعْفُوَ عَنْهُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا ۝ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ

عفو کند از ایشان و ہست خدا عفو کنندہ و آمرزندہ و می فرستد بر شما

حَافِظَةً ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا

نگاہبانان تا وقتیکہ بیاید کسے از شما مرگ قبض روح او کنند فرستادگان ما

وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ۝ ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ ۚ

و ایشان تقصیر نمیکنند باز گردانیدہ شوند مردگان بسوے خداوند ایشان کہ حق است

أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ۝ اللَّهُ يَتَوَفَّى

مر او راست حکم و او شتاب ترین حساب کنندگان است خدا تعالی قبض میکند

الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا ۖ فَيُمْسِكُ

ارواح را نزدیک موت آن و آن روح کہ نمردہ است قبض آن میکند در میان خواب آن پس نگاہ میدارد

۲۴۵

الَّتِي قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرٰى إِلٰى أَجَلٍ مُّسَمًّى ط

آنرا کہ حکم موت کردہ است بروے وہی گذارد آن دیگر را تا وقتے معین رض

إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُونَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

ہر آئینہ در ین مقدمہ نشانہا ست برائے قومیکہ تامل می کنند و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَيِّتُ يَحْضُرُهُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم شخصے کہ بمیرد حاضری شوند اورا

الْمَلٰئِكَةُ فَإِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَالِحًا قَالُوا اخْرُجِي أَيَّتُهَا

فرشتگان پس چون میباشد مرد میرندہ نیکوکار میگویند فرشتگان بیرون آئی ای

النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ اخْرُجِي حَمِيدَةً

جان پاک کہ بودہ است در تن پاک بیرون آئے ستودہ نزد خدا

وَأَبْشِرِي بِرَوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَلَا يَزَالُ

و خوش باش براحت و رزق پاک و بہشت و پروردگار خشم ناکنندہ پس ہمیشہ است آن نفس

يُقَالُ لَهَا ذٰلِكَ حَتّٰى تَخْرُجَ ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ

کہ گفتہ می شود مر اورا آنکلام مذکور از مژدہ و بشارت تا آنکہ بیرون می آید پس برده شده می شود او را بسوے

فَيُفْتَحُ لَهَا فَيُقَالُ مَنْ هٰذَا فَيَقُولُونَ فُلَانٌ فَيُقَالُ مَرْحَبًا

پس کشادہ می شود برائے او در آسمان پس گفتہ می شود کیست این پس میگویند ملائکہ کہ او فلان بن فلان است پس گفتہ

بِالنَّفْسِ الطَّيِّبَةِ كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ حَمِيدَةً وَأَبْشِرِي

جان پاک را کہ بود در تن پاک در آئی ستودہ و خوش باش

بِرَوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَلَا تَزَالُ يُقَالُ لَهَا

براحت و رزق و پروردگار خشم ناکنندہ پس ہمیشہ است آن نفس کہ گفتہ می شود مر اورا

ذٰلِكَ حَتّٰى تُنْتَهٰى إِلَى السَّمَاءِ الَّتِي فِيهَا اللّٰهُ فَإِذَا كَانَ

آنکلام و بردہ می شود از آسمانے بآسمان دیگر تا آنکہ میرسد بآسمانی کہ در وے خدا است یعنی رحمت خاص بجہت

الرَّجُلِ السَّوْءِ قَالَ اخْرُجِي أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِيثَةُ كَانَتْ

مرد بد میگوید یکی از فرشتگان حاضر بیرون آئی ای جان پلید که بودی

فِي الْجَسَدِ الْخَبِيثِ اخْرُجِي ذَمِيمَةً وَأَبْشِرِي بِحَمِيمٍ

در تن پلید بیرون آئی نکوهیده وخوش باش بآب گرم

وَغَسَّاقٍ وَآخَرَ مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ فَمَا تَزَالُ يُقَالُ

و زمهریر دیگر که مشابه عذاب مذکور اند طرح بطرح پس همیشه ست که گفته می شود

لَهَا ذَلِكَ حَتَّى تَخْرُجَ ثُمَّ تُعْرَجُ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ فَيُفْتَحُ لَهَا فَيُقَالُ مَنْ

آن نفس را این کلمه تا آنکه بیرون می آید پس عروج داده می شود او را بسوی آسمان پس کشاده میشود برای وی و آسمان پس گفته می شود که کیست

هَذَا فَيُقَالُ فُلَانٌ فَيُقَالُ لَا مَرْحَبًا بِالنَّفْسِ الْخَبِيثَةِ كَانَتْ فِي

این پس گفته می شود که فلان بن فلان است پس گفته می شود که مباد فراخی جائی جان پلید را که بود در

الْجَسَدِ الْخَبِيثِ ارْجِعِي ذَمِيمَةً فَإِنَّهَا لَا تُفْتَحُ لَكِ

تن پلید برگرد نکوهیده زیرا که کشاده نشود برای تو

أَبْوَابُ السَّمَاءِ فَتُرْسَلُ مِنَ السَّمَاءِ ثُمَّ تَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ

درهای آسمان پس فرستاده و انداخته می شود بزمین این پس باز میگردد بسوی قبر

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

رواه ابن ماجه و هم از ابی هریره روایت است بدرستیکه پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا خَرَجَتْ رُوحُ الْمُؤْمِنِ تَلَقَّاهَا

علیه وسلم فرمود چون بیرون می آید جان مسلمان پیش می آیند اورا

لَكَانِ يُصْعِدَانِهَا قَالَ حَمَّادٌ فَذَكَرَ مِنْ طِيبِ رِيحِهَا

دو فرشته که بالا میبرند آنرا گفت حماد که یکی از راویان حدیث است پس ذکر کرده ابو هریره یا آنحضرت از خوش بوئی آن روح

وَذَكَرَ الْمِسْكَ قَالَ وَيَقُولُ أَهْلُ السَّمَاءِ رُوحٌ طَيِّبَةٌ

و ذکر کرده مشک را گفت ابو هریره یا آنحضرت و میگویند آسمانیان جانیست پاکی

جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْاَرْضِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكِ وَعَلٰى جَسَدٍ

کہ آمدہ است از جانب زمین درود فرستد خدا تعالیٰ بر تو و بر تنے

كُنْتِ تَعْمُرِيْنَهُ فَيَنْطَلِقُ بِهٖ اِلٰى رَبِّهٖ ثُمَّ يَقُوْلُ انْطَلِقُوْا

کہ آباد ان بدنہ بسیدے تو آنرا پس پیش بردہ می شود او را بسوی پروردگار ویسر میگوید ببرید

بِهٖ اِلٰى اٰخِرِ الْاَجَلِ قَالَ وَاِنَّ الْكَافِرَ اِذَا خَرَجَتْ رُوْحُهٗ

او را بسوئے آخرت کہ مراد از ان قیامت است فرمود آنحضرت و بدرستیکہ کافر چون بیرون می آید روح او

قَالَ حَمَّادٌ وَذَكَرَ مِنْ نَتْنِهَا وَذَكَرَ لَعْنًا وَيَقُوْلُ اَهْلُ

گفت حماد و ذکر کرد ابو ہریرہ یا آنحضرت از بوی ناخوش آن روح و ذکر کرد لعنت را و میگویند

السَّمَآءِ رُوْحٌ خَبِيْثَةٌ جَآءَتْ مِنْ قِبَلِ الْاَرْضِ فَيُقَالُ

آسمانیان جانیست پلید کہ آمدہ است از جانب زمین پس گفتہ می شود

انْطَلِقُوْا بِهٖ اِلٰى اٰخِرِ الْاَجَلِ قَالَ اَبُوْ هُرَيْرَةَ فَرَدَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ببرید او را بسوئے آخرت کہ مراد باں قیامت است گفت ابو ہریرہ پس باز گردانید رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَيْطَةً كَانَتْ عَلَيْهِ عَلٰى اَنْفِهٖ

صلی اللہ علیہ وسلم چادر یکہ بود بروی بر بینی خود

هٰكَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

ہمچنین رواہ مسلم و ہم از ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا حَضَرَ الْمُؤْمِنَ اَتَتْهُ مَلٰٓئِكَةُ

اللہ علیہ وسلم چون حاضر کردہ می شود مومن پیش حاضر می شود او را ملائکہ

الرَّحْمَةِ بِحَرِيْرَةٍ بَيْضَآءَ فَيَقُوْلُوْنَ اخْرُجِيْ رَاضِيَةً مَرْضِيًّا

رحمت با بریشم پارہ سفید پس میگویند فرشتگان بیرون آئی خوشنود از خدا خوشنود کردہ شدہ

عَنْكِ اِلٰى رَوْحِ اللّٰهِ وَرَيْحَانٍ وَرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَتَخْرُجُ

از تو بسوئے راحت کہ از جانب خدا است و بسوئے رزق روحانی و پروردگار خشم نکنندہ پس بیرون می آید

كَاطْيَبِ رِيحِ الْمِسْكِ حَتّٰى اِنَّهٗ لَيُنَاوِلُهٗ بَعْضُهُمْ بَعْضًا

روح بہتر بوئے مشک تا آنکہ ہر آئینہ میدہند آن روح را بعضے از فرشتگان بعضی را یعنے دست بدست

حَتّٰى يَاْتُوْا بِهٖٓ اَبْوَابَ السَّمَآءِ فَيَقُوْلُوْنَ مَا اَطْيَبَ هٰذِهِ الرِّيْحَ الَّتِيْ

تا آنکہ می آرند او را نزد درہائے آسمان پس میگویند ملائکہ چہ خوش است این بوئے کہ

جَآءَتْكُمْ مِّنَ الْاَرْضِ فَيَاْتُوْنَ بِهٖٓ اَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِيْنَ فَلَهُمْ

آمدہ است شما را از زمین پس می آرند او را نزد ارواح مومنان پس ہر آئینہ ارواح مومنان

اَشَدُّ فَرَحًا مِّنْ اَحَدِكُمْ بِغَآئِبِهٖ يَقْدَمُ عَلَيْهِ فَيَسْاَلُوْنَهٗ

سخت تر اند از روی شادمانی از یکے از شما بغایب خود کہ باز می آید از سفر پس می پرسند او را

مَاذَا فَعَلَ فُلَانٌ مَاذَا فَعَلَ فُلَانٌ فَيَقُوْلُوْنَ دَعُوْهُ فَاِنَّهٗ

چہ شد و چہ حال دارد فلان و فلان نام آبنای می پرسند حال ایشان می پرسند پس میگویند کہ بگذارید او را زیرا کہ او

فِيْ غَمِّ الدُّنْيَا فَيَقُوْلُ قَدْ مَاتَ اَمَا اَتَاكُمْ فَيَقُوْلُوْنَ قَدْ

در غم دنیا است پس میگوید بتحقیق مردہ است آن آیا نیامدہ است پیش شما پس میگویند بتحقیق

ذُهِبَ بِهٖٓ اِلٰٓى اُمِّهِ الْهَاوِيَةِ وَاِنَّ الْكَافِرَ اِذَا احْتُضِرَ

برد شدہ او را بسوئے مادر او کہ آتش دوزخ است و بدرستیکہ کافر وقتے کہ حاضر می شود او را موت

اَتَتْهُ مَلٰٓئِكَةُ الْعَذَابِ بِمِسْحٍ فَيَقُوْلُوْنَ اُخْرُجِيْ سَاخِطَةً

می آیند او را ملائکہ عذاب بپلاس درشت پس میگویند بروح کافر بیرون آئی ناخوشنود

مَّسْخُوْطًا عَلَيْكِ اِلٰى عَذَابِ اللّٰهِ عَزَّوَجَلَّ فَتَخْرُجُ كَاَنْتَنِ

و ناخوشنودی کردہ شدہ بر تو بسوئے عذاب خدائے بزرگ پس بیرون می آید روح ببوئے ناخوشتر چو گندہ ترین

رِيْحٍ جِيْفَةٍ حَتّٰى يَاْتُوْنَ بِهٖٓ اِلٰى بَابِ الْاَرْضِ فَيَقُوْلُوْنَ

بوئے مردار تا آنکہ می آرند او را بنزد در زمین پس میگویند

مَآ اَنْتَنَ هٰذِهِ الرِّيْحَ حَتّٰى يَاْتُوْنَ بِهٖٓ اَرْوَاحَ الْكُفَّارِ رَوَاهُ

چہ گندہ است این بوئے تا آنکہ می آرند او را نزد ارواح کافران رواہ

أحمد والنسائي وعن البراء بن عازب رضي الله عنه قال خرجنا مع

احمد والنسائی و روایت است از براء بن عازب رضی الله عنه گفت بیرون آمدیم با

النبي صلى الله عليه وسلم في جنازة رجل من الأنصار

با آنحضرت صلے الله علیه وسلم در جنازه مردے از انصار

فانتهينا إلى القبر ولم يلحد فجلس رسول الله صلى الله

پس آخر رسیدیم تا قبر و لحد کرده نشده بود پس نشست پیغمبر خدا صلے الله

عليه وسلم وجلسنا حوله كأن على رءوسنا الطير

علیه وسلم و نشستیم ما گرد آنحضرت سر فرو برده گویا بر سرما پرنده نشسته است

وفي يده عود ينكت به في الأرض فرفع رأسه فقال

و در دست آنحضرت چوبے بود که می کاوید و خط می کشید بآن چوب در زمین پس برداشت سر خود را

استعيذوا بالله من عذاب القبر مرتين أو ثلثا ثم قال

پناه جوئید بخدا از عذاب قبر دو بار گفت این سخن را یا سه بار پس گفت آنحضرت

إن العبد المؤمن إذا كان في انقطاع من الدنيا وإقبال

بدرستیکه بنده مسلمان وقتی که می باشد در سپے بریدگی از دنیا و میباشد در رو آوردن

من الآخرة نزل إليه ملئكة من السماء بيض الوجوه

باخرت فرود می آیند بسوے وے فرشتگان از آسمان که روهای ایشان سفید است

كأن وجوههم الشمس معهم كفن من أكفان الجنة

گویا که روهای ایشان آفتاب است با ایشان کفنی است از کفنهاے بهشت

وحنوط من حنوط الجنة حتى يجلسوا منه مد البصر

و حنوط است از حنوطهای بهشت تا آنکه می نشینند این فرشتگان از میت دور تا درازی بصر

ثم يجئ ملك الموت عليه السلام حتى يجلس عند رأسه فيقول

باز می آید فرشته موت که عزرائیل است تا می نشیند نزد سر میت پس میگوید

أَيَّتُهَا النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ اخْرُجِي إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٍ

ای جان پاک بیرون آی بسوئے آمرزش از خدا و رضائے عظیم از وے

قَالَ فَتَخْرُجُ تَسِيلُ كَمَا تَسِيلُ الْقَطْرَةُ مِنَ السِّقَاءِ فَيَأْخُذُهَا

فرمود آنحضرت پس بیرون آید روح درحالیکه روان میشود چنانکه روان میگردد آب از مشک پس میگیرد ملک الموت

فَإِذَا أَخَذَهَا لَمْ يَدَعُوهَا فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتَّى يَأْخُذُوهَا

پس چون میگیرد ملک الموت آنرا نمیگذارند فرشتگان آن روح را در دست ملک الموت یک زمان تا آنکه میگیرند فرشتگان روح را

فَيَجْعَلُوهَا فِي ذٰلِكَ الْكَفَنِ وَفِي ذٰلِكَ الْحَنُوطِ وَيَخْرُجُ مِنْهَا

پس میکنند آن روح را در آن کفن و در آن حنوط و بیرون آید از آن روح

كَأَطْيَبِ نَفْحَةِ مِسْكٍ وُجِدَتْ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ قَالَ

همچو خوشبوترین دمیدن بوئے مشک که یافته شده است بر روی زمین فرمود آنحضرت ﷺ

فَيَصْعَدُونَ بِهَا فَلَا يَمُرُّونَ يَعْنِي بِهَا عَلَى مَلَإٍ مِّنَ

پس بالا می برند فرشتگان آنرا پس نمیگذرند فرشتگان یعنی با آن روح بر هیچ جماعتے از

الْمَلَائِكَةِ إِلَّا قَالُوا مَا هٰذَا الرُّوحُ الطَّيِّبُ فَيَقُولُونَ فُلَانُ

فرشتگان مگر آنکه میگویند چیست این روح پاک پس میگویند فلان

بْنُ فُلَانٍ بِأَحْسَنِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانُوا يُسَمُّونَهُ بِهَا فِي

بن فلان بهترین نامهای وی که میخواندند او را بدان نامها در

الدُّنْيَا حَتَّى يَنْتَهُوا بِهَا إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَسْتَفْتِحُونَ

دنیا تا آنکه میرسند با وے تا آسمان که فرود ترین آسمانهاست پس طلب درکشادن میکنند

لَهُ فَيُفْتَحُ لَهُمْ فَيُشَيِّعُهُ مِنْ كُلِّ سَمَاءٍ مُقَرَّبُوهَا إِلَى السَّمَاءِ

برای وی پس کشاده می شود در برای ایشان پس مشایعت میکنند او را از هر آسمان مقربان آن تا آسمانے

الَّتِي تَلِيهَا حَتَّى يُنْتَهَى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَيَقُولُ اللّٰهُ

که متصل است تا آنکه بآخر رسیده می شود بآن روح تا آسمان هفتم پس میگوید خدای تعالے

عَزَّ وَجَلَّ اكْتُبُوا كِتَابَ عَبْدِي فِي عِلِّيِّينَ وَاعِيدُوهُ إِلَى

بنویسید نامۂ بندۂ مرا در علیین کہ نام موضعے است در آسمان و باز گردانید او را

الْأَرْضِ فَإِنِّي مِنْهَا خَلَقْتُهُمْ وَفِيهَا أُعِيدُهُمْ وَمِنْهَا أُخْرِجُهُمْ

بسوے زمین برا کہ من از زمین پیدا کردہ ام آدمیانرا و در زمین باز میگردانم ایشانرا و از زمین بیرون می آرم ایشانرا

تَارَةً أُخْرَى قَالَ فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ فَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ

بار دگر فرمود آنحضرت پس باز گردانیدہ می شود روح وے در تن وے پس می آیند بسوے او دو

فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ رَبِّيَ اللَّهُ

پس می نشانند او را پس میگویند او را کیست پروردگار تو پس میگوید بندہ پروردگار من خدا است

فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ دِينِيَ الْإِسْلَامُ فَيَقُولَانِ

پس میگویند او را چیست دین تو پس میگوید دین من اسلام است پس میگویند

لَهُ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللَّهِ

او را چیست این مرد کہ برانگیختہ شدہ است در شما پس میگوید او مرسول خدا است

فَيَقُولَانِ لَهُ وَمَا عِلْمُكَ فَيَقُولُ قَرَأْتُ كِتَابَ اللَّهِ فَآمَنْتُ

پس میگویند او را و چیست دلیل دانستن تو رسالت او را پس میگوید بمن خواندم کتاب خدا را کہ قرآن است پس ایمان

بِهِ وَصَدَّقْتُ فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ صَدَقَ عَبْدِي

آوردم بآن و راست گردانیدم پس آواز میدہد آواز دہندہ از آسمان کہ راست گفت بندۂ من

فَأَفْرِشُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَأَلْبِسُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا

پس فرش کنید او را از بہشت و بپوشانید او را از بہشت و بگشائید برائے او دری

إِلَى الْجَنَّةِ قَالَ فَيَأْتِيهِ مِنْ رَوْحِهَا وَطِيبِهَا فَيُفْتَحُ لَهُ فِي

بسوے بہشت فرمود آنحضرت پس میآید او را از راحت بہشت و خوشبوی بہشت پس کشادہ می شود برائے وے

قَبْرِهِ مَدَّ بَصَرِهِ قَالَ وَيَأْتِيهِ رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ حَسَنُ الثِّيَابِ

قبر وے تا درازی بصر فرمود آنحضرت و می آید او را مردے نیک روے نیکو جامہ

طِيبِ الرِّيحِ فَيَقُولُ أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُرُّكَ هٰذَا يَوْمُكَ

خوشبوئی پس میگوید آنمرد که مژده باد ترا بانچه شادمان گرداند ترا این روز تست

الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ فَيَقُولُ لَهُ مَنْ أَنْتَ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ

که وعده کرده میشدی تو پس میگوید مرده مر آنمرد را که چه کسی تو پس رویتو روی کامل و حسن و جمال

يَجِيءُ بِالْخَيْرِ فَيَقُولُ أَنَا عَمَلُكَ الصَّالِحُ فَيَقُولُ رَبِّ أَقِمِ

که می آرد نیکی را پس میگوید آنمرد که من عمل نیک تو ام پس می گوید اے پروردگار بر پا کن

السَّاعَةَ أَقِمِ السَّاعَةَ حَتَّى أَرْجِعَ إِلَى أَهْلِي وَمَالِي قَالَ

قیامت که کنایه است از احیا تا آنکه باز بر گردم بسوے اہلخانه خود و بسوے مال خود فرمود آنحضرت

وَإِنَّ الْعَبْدَ الْكَافِرَ إِذَا كَانَ فِي انْقِطَاعٍ مِنَ الدُّنْيَا

بدرستیکه بنده کافر وقتے که می باشد در بریدگی از دنیا

وَإِقْبَالٍ مِنَ الْآخِرَةِ نَزَلَ إِلَيْهِ مِنَ السَّمَاءِ مَلَائِكَةٌ سُودُ

و روے آوردن از آخرت فرود می آیند بسوے وے از آسمان فرشتگان سیاه

الْوُجُوهِ وَمَعَهُمُ الْمُسُوحُ وَيَجْلِسُونَ مِنْهُ مَدَّ الْبَصَرِ

روے و با ایشان پلاسها آدمی نشینند زمیت تا آنجا که نظر کار می کند

ثُمَّ يَجِيءُ مَلَكُ الْمَوْتِ حَتَّى يَجْلِسَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَيَقُولُ

پستر می آید ملک الموت تا آنکه می نشیند نزد سر او پس می گوید

أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِيثَةُ اخْرُجِي إِلَى سَخَطٍ مِنَ اللّٰهِ قَالَ

ای جان خبیث بیرون آے بسوی خشم و ناخوشنودی از خدا فرمود آنحضرت ۲

فَتَفَرَّقُ فِي جَسَدِهِ فَيَنْتَزِعُهَا كَمَا يُنْتَزَعُ السَّفُّودُ مِنَ

پس پریشان می شود روح در جسد کافر پس میکشد آنروح را ملک الموت چنانکه کشیده میشود سیخ گرم از

الصُّوفِ الْمَبْلُولِ فَيَأْخُذُهَا فَإِذَا أَخَذَهَا لَمْ يَدَعُوهَا

پشم تر پس میگیرد ملک الموت آنروح را پس چون میگیرد ملک الموت آنروح را نمیگذارند فرشتگان آنروح را

فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتّٰى يَجْعَلُوهَا فِي تِلْكَ الْمُسُوحِ

در دست او چشم زدن تا آنکه می کنند فرشتگان آن روح را در این مسوح

وَيَخْرُجُ مِنْهَا كَأَنْتَنِ رِيحٍ جِيفَةٍ وُجِدَتْ عَلٰى وَجْهِ

و بیرون می آید از آن روح مانند بدبوئے ترین مردار که یافته می شود بر روئے

الْأَرْضِ فَيَصْعَدُونَ بِهَا فَلَا يَمُرُّونَ بِهَا عَلٰى مَلَإٍ مِنَ

زمین پس بالا می برند فرشتگان او را پس نمی گذرند فرشتگان با او بر جماعتے از

الْمَلٰئِكَةِ إِلَّا قَالُوا مَا هٰذَا الرُّوحُ الْخَبِيثَةُ فَيَقُولُونَ

فرشتگان مگر آنکه میگویند چیست این روح خبیث پس میگویند فرشتگان او را چنان که

فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ بِأَقْبَحِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانَ يُسَمّٰى بِهَا فِي

فلان بن فلان است میخوانند آنرا به بدترین نامهائے که بخواندند او را بدان نامها در

الدُّنْيَا حَتّٰى يُنْتَهٰى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيُسْتَفْتَحُ لَهُ

دنیا باندازه تا آنکه میرسند با و بسوی آسمان دنیا پس طلب و کشادن میکنند برائے او

فَلَا يُفْتَحُ لَهُ ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس کشاده نمی شود در برائے او پس خواند رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتّٰى

کشاده نمی شود برای کافران درهای آسمان و در نمی آیند کافران بہشت تا آنکه

يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ فَيَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

در آید شتر در سوراخ سوزن پس میگوید خدا تعالے بزرگ و بلند

اكْتُبُوا كِتَابَهُ فِي سِجِّينٍ فِي الْأَرْضِ السُّفْلٰى فَتُطْرَحُ

بنویسید نامه او را در سجین که نام جائیست در زمین پائین ترین پس انداخته می شود

رُوحُهُ طَرْحًا ثُمَّ قَرَأَ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ

روح او طرحے پس خواند رسول خدا این آیت را که کسیکه شریک گیرد با خدا پس گویا بزیر افتاد

مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ

از آسمان پس میرباید او را پرندگان یا می اندازد او را باد در جاے

سَحِيقٍ فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ

دور پس عود کرده میشود روح او در تن او و می آیند او را دو فرشته پس می نشانند او را

فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ

پس میگویند او را کیست پروردگار تو پس میگوید کافر آه آه که گفته شد نمی دانم پس میگویند

لَهُ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي

مر او را چیست حال این مردیکه برانگیخته شده است در شما پس میگوید کافر آه آه نمی دانم

فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ كَذَبَ فَأَفْرِشُوهُ مِنَ النَّارِ

پس ندا میدهد ندا دهنده از آسمان که دروغ گفت پس فرشے گردانید برای او از آتش

وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى النَّارِ فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا

و بگشاید برای او دری بسوی آتش پس می آید او را از حرارت دوزخ و باد گرم آن

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ فَيَأْتِيهِ

و تنگ گردانیده میشود بر کافر قبر او تا آنکه درهم شکند در او استخوانهاے پهلوی او پس می آید او را

رَجُلٌ قَبِيحُ الْوَجْهِ قَبِيحُ الثِّيَابِ مُنْتِنُ الرِّيحِ فَيَقُولُ

مردے بد شکل و بد جامه گندیده بو پس میگوید او مر او را

أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُوءُكَ هَذَا يَوْمُكَ الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ

مژده باد ترا بآنچه که غمگین گرداند ترا این روز تست که وعده کرده میشدی تو

فَيَقُولُ مَنْ أَنْتَ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ يَجِيءُ بِالشَّرِّ فَيَقُولُ

پس میگوید او را کافر که کیست تو پس روے تو روے کامل است در زشتے روے که میآرد تو شر را پس میگوید او مر او را

أَنَا عَمَلُكَ الْخَبِيثُ فَيَقُولُ رَبِّ لَا تُقِمِ السَّاعَةَ وَفِي رِوَايَةٍ

که من عمل بد تو ام پس میگوید میت کافر ای پروردگار من قایم مکن قیامت را و در روایتے دیگر

نحیّة وزاد فیه إذا خرج روحه صلّی علیه کلّ ملك بین
مانند انچه که مذکور شده است وزیاده کرد در وے که چون بیرون آید جان مومن از وے پیشواز کند بروے هر فرشته که
السّماء والأرض وکلّ ملك فی السّماء وفتحت أبواب السّماء
آسمان وزمین است وهر فرشته که در آسمان است وکشاده شود برائے وے درهائے آسمان
لیس من أهل باب إلّا وهم یدعون الله أن یعرج بروحه
نیست هیچ جماعة از اهل هیچ دروازه از دروازهائے آسمان مگر آنکه ایشان میخواهند خدا را وو عا میکنند که برده نشود روح او
من قبلهم وتنزع نفسه یعنی الکافر مع العروق
از جانب ایشان وکشیده میشود جان وے یعنی جان کافر با رگهائے او
فبلغنی أنّ کلّ ملك بین السّماء والأرض وکلّ ملك فی
پس رسیده است بمن که هر فرشته که میان آسمان وزمین است وهر فرشته که در میان
السّماء وتغلق أبواب السّماء لیس من أهل باب إلّا وهم
آسمانهاست بسته میشود درهائے آسمان نیستند از اهل هیچ دروازه مگر آنکه ایشان
یدعون الله أن لا یعرج روحه من قبلهم رواه أحمد
میخوانند خدا را وو عا کنند که برداشته نشود روح او از جانب ایشان رواه احمد
وعن عبد الرحمن بن کعب عن أبیه قال لمّا حضرت
وروایت است از عبد الرحمن بن کعب از پدر خود گفت هرگاه که حاضر شد
کعبا الوفاة أتته أمّ بشر بنت البراء بن معرور
کعب را وفات آمد او را ام بشر بنت براء بن معرور
فقالت یا أبا عبد الرحمن إن لقیت فلانا فاقرأ علیه
پس گفت اے ابا عبد الرحمن اگر ملاقات کنی فلان را پس بخوان بروے
منّی السّلام فقال غفر الله لك یا أمّ بشر نحن أشغل
از جانب من سلام پس گفت کعب بن مالک بیامرزد ترا خدا اے ام بشر ما مشغول تر ایم

مِنْ ذٰلِكَ فَقَالَتْ يَا اَبَا عَبْدِ الرَّحْمٰنِ اَمَا سَمِعْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از نیکه سلام و پیام برسانم پس گفت ام بشر اے ابو عبد الرحمن آیا نشنیدی آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِيْنَ فِيْ طَيْرٍ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ ارواح مومنان نہاده میشوند در کالبد پرندان

خُضْرٍ تَعَلَّقُ بِشَجَرِ الْجَنَّةِ قَالَ بَلٰى قَالَتْ فَهُوَ ذَاكَ رَوَاهُ

سبز کہ میچرند در درختان بہشت گفت آرے شنیدم گفت ام بشر پس این آن فضل کریم است رواہ

ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ

ابن ماجہ و بیہقی در کتاب بعث و نشور

وَعَنْ كَعْبٍ اَنَّهٗ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روایت است از زید راوی کہ او را در کہ حدیث میکرد بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّمَا نَسَمَةُ الْمُؤْمِنِ طَيْرٌ تَعَلَّقُ فِيْ شَجَرِ الْجَنَّةِ

علیہ وسلم فرمود نیست روح مومن مگر طیر کہ می آویزد در درختان بہشت

حَتّٰى يَرُدَّهُ اللّٰهُ فِيْ جَسَدِهٖ يَوْمَ يَبْعَثُهٗ رَوَاهُ مَالِكٌ

تا آنکہ باز گرداند او را خدا بسوی تن او در روزیکہ برانگیزد او را رواہ مالک

وَالنَّسَائِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابَيْهِمَا

والنسائی و بیہقی در کتابہا

وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰى جَابِرِ بْنِ

و در روایت است از محمد بن منکدر گفت در آمدم بر جابر بن

عَبْدِ اللّٰهِ وَهُوَ يَمُوْتُ فَقُلْتُ اِقْرَأْ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

عبد اللہ در حال کہ در سیاہی مرگ بود گفتم

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّلَامَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

سلام رساند صلی اللہ علیہ وسلم سلام را رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از بریده رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ يَمُوْتُ بِعَرَقِ الْجَبِيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ

وسلم مومن بمیرد باعرق پیشانی رواہ ترمذی و

النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

النسائی و ابن ماجہ و روایت است از عبد اللہ بن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَدَكُمْ اِذَا مَاتَ عُرِضَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ یکے از شما چون بمیرد ظاہر کردہ شود

عَلَيْهِ مَقْعَدُهٗ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ اِنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ

بروے نشست گاہ او بہا مداد و شبانگاہ اگر باشد آن شخص از اہل بہشت

فَمِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَاِنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ النَّارِ فَمِنْ اَهْلِ النَّارِ

پس باشد جائے او از بہشت و اگر باشد آنکس از اہل دوزخ پس باشد جائے نشست او از دوزخ

هٰذَا مَقْعَدُكَ حَتّٰى يَبْعَثَكَ اللّٰهُ اِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ

گفتہ شود کہ این جائے نشست تو ست تا آنکہ برانگیزد ترا خدای تعالیٰ بسوے خود روز قیامت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

علیہ ست و روایت کردہ شدہ ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا قُبِرَ الْمَيِّتُ اَتَاهُ مَلَكَانِ اَسْوَدَانِ

صلے اللہ علیہ وسلم چون نہادہ شود میت در قبر می آیند او را دو فرشتہ در صورت آدمی سیاہ رنگ

اَزْرَقَانِ يُقَالُ لِاَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَلِلْاٰخَرِ النَّكِيْرُ فَيَقُوْلَانِ

کبود چشم گفتہ میشود مر یکے را از ایشان منکر و دیگری را نکیر پس میگویند آن ہر دو

مَا كُنْتَ تَقُوْلُ فِيْ هٰذَا الرَّجُلِ فَيَقُوْلُ هُوَ عَبْدُ اللّٰهِ وَرَسُوْلُهٗ

چہ بود تو کہ میگفتی در حال این مرد پس میگوید میت کہ آنمرد بندۂ خدا و پیغمبر اوست

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولَانِ

گواہی میدہم باینکہ نیست ہیچ معبود مگر خدائے و گواہی میدہم کہ محمد بندہ خدا و رسول اوست پس میگویند ہر دو

قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ هٰذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ

کہ بدرستیکہ ما بودیم بر دانستہ کہ تحقیق تو میگوئی این را پس کشادہ کردہ می شود برائے وے در قبر وے ہفتاد

ذِرَاعًا فِي سَبْعِينَ ثُمَّ يُنَوَّرُ لَهُ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ نَمْ فَيَنَامُ

ذراع در ہفتاد ذراع پس روشن کردہ شود در قبر او پس گفتہ میشود برائے او کہ خواب کن پس خواب میکند

يَقُولُ أَرْجِعُ إِلَى أَهْلِي فَأُخْبِرُهُمْ فَيَقُولَانِ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوسِ

میگوید کہ باز میروم بسوئے اہل خود پس خبر میدہم ایشان را پس میگویند ہر دو فرشتہ خواب کن مانند خواب عروس

الَّذِي لَا يُوقِظُهُ إِلَّا أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ حَتّٰى يَبْعَثَهُ اللّٰهُ مِنْ

کہ بیدار نمیکند او را مگر محبوب ترین از اہل او بسوئے وے یعنے زوج تا آنکہ برانگیزاند او را خدا تعالیٰ از

مَضْجَعِهِ ذٰلِكَ وَإِنْ كَانَ مُنَافِقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ

جای آرام او کہ این است و اگر باشد آن میت منافق میگوید در جواب فرشتہ کہ شنیدم من مردمان را کہ میگفتند

قَوْلًا فَقُلْتُ مِثْلَهُ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ

قولے پس گفتم من مثل آن قول نمیدانم از واقعیت آن پس میگویند بتحقیق ما می دانستیم کہ تو

تَقُولُ ذٰلِكَ فَيُقَالُ لِلْأَرْضِ الْتَئِمِي فَتَلْتَئِمُ عَلَيْهِ فَتَخْتَلِفُ

میگوئی ہمچنین پس گفتہ میشود مر زمین را کہ بہم آبروے پس ہم برمیآید و می پیچد زمین بروے پس مختلف میشود

أَضْلَاعُهُ فَلَا يَزَالُ فِيهَا مُعَذَّبًا حَتّٰى يَبْعَثَهُ اللّٰهُ مِنْ مَضْجَعِهِ

پہلوی وے پس ہمیشہ باشد آن میت در آن قبر عذاب کردہ شدہ تا آنکہ برانگیزد او را خدا از آن جا

ذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض

وے رواہ ترمذی و در روایت است از براء بن عازب رض

عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَاتَ الْمُؤْمِنُ

از پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون بمیرد مرد مومن

يَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ
میآید آنرا دو فرشته پس می نشانند او را پس میگویند مر آنمیت را که چیست دین تو پس میگوید دین
دِينِيَ الْإِسْلَامُ فَيَقُولَانِ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ
دین من اسلام است پس میگویند چیست حال این مرد که برانگیخته شده است
فِيكُمْ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللَّهِ فَيَقُولَانِ لَهُ وَمَا يُدْرِيكَ
در شما پس میگوید او رسول خدا است پس میگویند مر او را چه دریابا ند ترا که رسول خدا است
فَيَقُولُ قَرَأْتُ كِتَابَ اللَّهِ فَآمَنْتُ بِهِ وَصَدَّقْتُ فَذَلِكَ
پس میگوید مومن خواندم کتاب خدا را پس ایمان آوردم بوی و گرویدم پس آنست مراد
قَوْلُهُ تَعَالَى يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي
بقول خداوند تعالی مراد تثبیت درین قول جواب فرشتگان است در قبر
الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا الْآيَةَ قَالَ فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ
بر آن وجه که مذکور شده فرمود آنحضرت پس آواز میدهد آواز دهنده از آسمان
أَنْ صَدَقَ عَبْدِي فَافْرِشُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَأَلْبِسُوهُ مِنَ
که راست گفت بنده من بگسترانید برای بنده فرشی از فرشهای بهشت و بپوشانید او را از
الْجَنَّةِ وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى الْجَنَّةِ فَيُفْتَحُ لَهُ قَالَ فَيَأْتِيهِ
بهشت و بگشایند برای او دری بسوی بهشت پس گشاده میشود برای او دری و پس فرشته میآید مومن را
مِنْ رَوْحِهَا وَطِيبِهَا وَيُفْسَحُ لَهُ فِيهَا مَدَّ بَصَرِهِ وَأَمَّا
از راحت بهشت و نسیم آن و فراخ کرده میشود او را در آنجا بهشت تا غایتی که میرسد نظر وی و لیکن
الْكَافِرُ فَذَكَرَ مَوْتَهُ قَالَ وَيُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَ
کافر پس ذکر کرد آنحضرت مرگ او را فرمود و باز آورده میشود روح او در تن وی و
يَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ
میآیند بوی او دو فرشته پس می نشانند او را پس میگویند کیست پروردگار تو پس میگوید کافر

هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ هَاهْ

هاه هاه نمی دانم و درنمی یابم پس میگویند مر او را چیست دین تو پس میگوید هاه

هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ

هاه نمی دانم و درنمی یابم پس میگویند چیست حال این مرد که برانگیخته شده است در شما

فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ

پس میگوید هاه هاه نمی دانم و درنمی یابم پس آواز میدهد آوازدهنده از آسمان که

كَذَبَ فَافْرِشُوهُ مِنَ النَّارِ وَأَلْبِسُوهُ مِنَ النَّارِ وَافْتَحُوا لَهُ

دروغ گفت این کافر پس بگسترانید فرشی برای او از آتش و بپوشانید او را از پوششهای دوزخ و بگشایید برای او

بَابًا إِلَى النَّارِ قَالَ فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا قَالَ

دری بسوی دوزخ فرمود آنحضرت پس می آید او را از گرمی و تاب آتش و باد گرم آن گفت آنحضرت

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ ثُمَّ

و تنگ کرده میشود بر کافر گور او تا آنکه مختلف و متبدل گردد در قبر بر او استخوان های او پیاپی

يُقَيَّضُ لَهُ أَعْمَى وَأَصَمُّ مَعَهُ مِرْزَبَةٌ مِنْ حَدِيدٍ

مسلط گردانیده میشود بر او کوری و کر که نمی شنود و گوش نمی نهد بفریاد او دیگی کوب است از آهن

لَوْ ضُرِبَ بِهَا جَبَلٌ لَصَارَ تُرَابًا فَيَضْرِبُهُ بِهَا ضَرْبَةً

اگر زده شود بر کوهی هر آئینه میگردد خاک پس میزند او را بآن زدنی

يَسْمَعُهَا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ فَيَصِيرُ

بشنود آواز آن را هر چه در میان مشرق و مغرب است مگر جن و انس پس میگردد کافر

تُرَابًا ثُمَّ يُعَادُ فِيهِ الرُّوحُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

خاک بستر باز آورده میشود روح در بدن او رواه احمد و ابو داود روایت است

عُثْمَانَ رض أَنَّهُ كَانَ إِذَا وَقَفَ عَلَى قَبْرٍ بَكَى حَتَّى يَبُلَّ لِحْيَتَهُ

از عثمان رض بدرستیکه بود او رض چون می ایستاد بر سر گور میگریست تا آنکه تر میساخت ریش خود

فَقِيلَ لَهُ تَذْكُرُ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ فَلَا تَبْكِي وَتَبْكِي مِنْ هٰذَا

پس گفته شود او را که ذکر میکنی بهشت را و دوزخ را پس نمیگریی و گریه میکنی از این چیزی از استادن بر قبر

فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْقَبْرَ

پس گفت بدرستیکه آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرموده بدرستیکه قبر

أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ فَإِنْ نَجَا مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ

نخستین منزلیست از منزل های آخرت پس اگر کسے برست از عذاب قبر پس چیزیکه پس از وست از منزلها

أَيْسَرُ مِنْهُ وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ وَقَالَ

آسان تر است و اگر نرست از عذاب قبر پس آنچه بعد از وست سخت تر است از ان و گفت علیه السلام

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَأَيْتُ مَنْظَرًا قَطُّ

فرموده آنحضرت صلے الله علیه وسلم ندیده ام هیچ نظرگاه هرگز زشت

إِلَّا وَالْقَبْرُ أَفْظَعُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ **وَعَنْ**

مگر آنکه گور زشت تر است از ان رواه ترمذی و ابن ماجه و ترجمه است از

أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابی سعید خدری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلَّطُ عَلَى الْكَافِرِ فِي قَبْرِهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ

علیه وسلم هر آئینه گماشته می شود بر کافر در گور او نود و نه

تِنِّينًا تَنْهَسُهُ وَتَلْدَغُهُ حَتّٰى تَقُومَ السَّاعَةُ لَوْ أَنَّ تِنِّينًا

اژدها میگزد کافر را و میگزد او را تا آنکه برپا میشود قیامت اگر اژدهاے

مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَنْبَتَتْ خَضِرًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

از ان دم زند در زمین نمی روید از زمین هیچ سبزیرا رواه الدارمی

وَالتِّرْمِذِيُّ نَحْوَهُ وَقَالَ سَبْعُونَ بَدَلَ تِسْعَةٍ وَتِسْعُونَ

و الترمذی مانند وے و گفت هفتاد بجاے نود و نه

وعن جابر رض قال خرجنا مع رسول الله صلى الله عليه

و روایت است از جابر رض گفت بیرون آمدیم با پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم إلى سعد بن معاذ حين توفي فلما صلى عليه

وسلم لبسوے سعد بن معاذ رض ہنگامی کہ وفات یافت پس ہر گاہ کہ نماز گذارد بروے

رسول الله صلى الله عليه وسلم ووضع في قبره وسوي

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و نہادہ شد معاذ در قبرش و برابر کردہ شد خاک

عليه سبح رسول الله صلى الله عليه وسلم فسبحنا طويلا

بروے تسبیح کرد پیغامبر خدا و گفت سبحان اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پس تسبیح کردیم ما نیز تسبیح دراز

ثم كبر فكبرنا فقيل يا رسول الله لم سبحت ثم

پستر تکبیر گفت پس تکبیر گفتیم ما پس گفتہ شد ای پیغمبر خدا برائے چہ تسبیح کردی پستر

كبرت قال لقد تضايق على هذا العبد الصالح قبره

تکبیر برآوردی فرمود آنحضرت بتحقیق تنگ گردید بر این بندۂ نیک قبر وے رح

حتى فرجه الله تعالى عنه رواه أحمد وعن ابن عمر

تا آنکہ کشاد و بیرون آورد او را خدائے تعالے از آن و شنوای رواہ احمد در روایت است از ابن عمر رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم هذا الذي تحرك

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در حق سعد بن معاذ این آن کسے است کہ جنبید

له العرش وفتحت له أبواب السماء وشهده سبعون

بجہت وے عرش و کشادہ شد برائے او درہائے آسمان بجہت نزول رحمت و حاضر گردید او را ہفتاد

الفا من الملائكة لقد ضم ضمة ثم فرج عنه رواه الترمذي

ہزار فرشتہ بتحقیق تنگ کردہ شد تنگ کردنی سخت پستر آسان کردہ شد از وے رواہ ترمذی

وعن جابر رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال

و روایت است از جابر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

إِذَا أُدْخِلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ مُثِّلَتْ لَهُ الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا

چون در آورده میشود مرده در گور متمثل کرده می شود و مرده میشود مرا ورا آفتاب چنانکه در وقت غروب

فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَيَقُولُ دَعُونِي أُصَلِّي رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

پس نشیند میت در حالیکه میمالد هر دو چشم خود را و میگوید بگذارید مرا که نماز شام بگذارم رواه ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی هریره رض از آنحضرت صلے الله علیه وسلم

قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ فَيُجْلَسُ الرَّجُلُ فِي قَبْرِهِ

گفت بدرستیکه میت میرود بسوے قبر پس می نشیند مرد در گورش در حالیکه

غَيْرَ فَزِعٍ وَلَا مَشْعُوفٍ ثُمَّ يُقَالُ فِيمَ كُنْتَ فَيَقُولُ كُنْتُ

ترسنده نیست و غیر مفتون پس گفته می شود که در چه دین و ملت بوده تو پس میگوید بوده ام

فِي الْإِسْلَامِ فَيُقَالُ مَا هٰذَا الرَّجُلُ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ

در دین اسلام پس گفته می شود که چیست صفت این مرد پس میگوید میت که وے محمد فرستاده خدا است

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ عِنْدِ اللهِ فَصَدَّقْنَاهُ

صلے الله علیه وسلم که آورد ما را معجزات ظاهر و باهر از نزد خدا پس تصدیق کردیم ما او را

فَيُقَالُ لَهُ هَلْ رَأَيْتَ اللهَ فَيَقُولُ مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَرَى

پس گفته می شود او را آیا دیده تو خدا را پس میگوید که نمیرسد و نمی سزد مر یکے را که به بیند

اللهَ فَيُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قِبَلَ النَّارِ فَيَنْظُرُ إِلَيْهِ يَحْطِمُ بَعْضُهَا

خدا را پس کشاده می شود مر او را شگافے بجانب آتش دوزخ پس نگاه میکند بجانب آتش می شکند و پامال

بَعْضًا فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَا وَقَاكَ اللهُ ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ

بعضے و بعض را پس گفته می شود مر او را که بنگر بجانب چیزیکه نگاه داشته است ترا خدا پس کشاده میشود مر او را شگافے

قِبَلَ الْجَنَّةِ فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا فَيُقَالُ لَهُ هٰذَا

بجانب بهشت پس نگاه میکند بجانب خوبی و تازگی بهشت و آنچه در بهشت است پس گفته می شود مر او را این

شادان و هر که در آید درین عالمے بیرون آید از من دوزخے ۱۲

مقعدك على اليقين كنت وعليه مت وعليه تبعث إن شاء

جائی نشست تو است زیرا که بر یقین و ایمان بوده تو در حیات و بمیرین یقین مرده تو و بمیرین ایمان و یقین بر انگیخته میشوی

الله تعالى ويجلس الرجل السوء في قبره فزعا مشعوفا فيقال

خدایتعالی انشانده می شود مرد بد در قبرش ترس ناک و مغتون و تباه پس گفته میشود

له فيم كنت فيقول لا أدري فيقال له ما هذا الرجل فيقول

مر او را در چه دین بوده پس میگوید ندانم و دیدنی یا هم پس گفته میشود مر او را چیست صفت این مرد پس میگوید

سمعت الناس يقولون قولا فقلته فيفرج له قبل الجنة فينظر

شنیدیم مردم را که میگفتند سخنی را پس گفتم من نیز آنرا پس کشاده کرده میشود مر او را شما قبل بهشت پس نگاه میکند

إلى زهرتها وما فيها فيقال له انظر إلى ما صرف الله عنك

بسوی خوبی و تازگی بهشت و آنچه در بهشت است پس گفته میشود مر او را بنگر بسوی آنچه که باز داشت خدایتعالی از تو

ثم يفرج له فرجة إلى النار فينظر إليها يحطم بعضها بعضا

پس کشاده میشود مر او را سقا بسوی آتش دوزخ پس نگاه میکند بسوی آتش دوزخ که می شکند و پایمال میکند بعض بعضی را

فيقال له هذا مقعدك على الشك كنت وعليه مت

پس گفته میشود مر او را که این است جای نشست تو که بودی تو بر شک در حیوة تو و بمیرین بر شک مرده تو

وعليه تبعث إن شاء الله تعالى رواه ابن ماجة وعن

و بمیرین بر شک برانگیخته میشوی از قبر اگر خواهد خدایتعالی رواه ابن ماجه در روات استاد

قتادة عن أنس أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لولا

قتاده رض از انس بدرستیکه پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود اگر نمی بود ترس

أن لا تدافنوا لدعوت الله أن يسمعكم عذاب القبر الذي

و ملاحظه آنکه بگور نکنید شما مرده های خود را هر آئینه دعا کردمی خدا را که بشنواند شما را عذاب قبر

في كتاب عذاب القبر وعن شيبة بن مسامر

در کتاب عذاب قبر و روایت است از شیبه بن مسامر

عَنْ اَنَسٍ قَالَ مَرَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرٍ

از انس رض گفت گذر کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بگورے

فَنَفَرَتْ بِغْلَتُهُ الشُّهْبَا فَاَخَذَ الْقَوْمُ فَقَالَ خَلُّوْا عَنْهَا فَاِنَّ

پس فرار گرفت مرکب آنحضرت پس گرفتند قوم پس فرمود بگذارید ازان بدرستیکہ

صَاحِبَ الْقَبْرِ يُعَذَّبُ فَاِنَّهُ لَا يَسْتَنْزِهُ مِنَ الْبَوْلِ قَ فِيْهِ

صاحب آن قبر عذاب کردہ میشود پس بدرستیکہ او طلب نمیکرد و تربت را و پاکی نمیکرد از بول

وَعَنْ اَنَسٍ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

در روایت است از انس رض از پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت

اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى وَكَّلَ بِعَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مَلَكَيْنِ يَكْتُبَانِ عَمَلَهٗ

بدرستیکہ خدا تعالے گماشتہ است برای بندہ مومن خود دو فرشتہ را کہ می نویسند عمل آن بندہ

فَاِذَا مَاتَ قَالَ لِمَا كَانَ يَكْتُبُ اُكْتُبَا لِعَبْدِيْ هٰذَا مَا كَانَ وَكَّلَنِيْ بِهٖ حَتّٰى مَاتَ فَاتْرُكَنَ

پس چون بمیرد آنمرد میگوید بآنہ دو فرشتہ کہ گماشتہ شدہ بودند بدان بندہ بتحقیق کہ مرد پس اذن دہ

لَنَا اَنْ نَصْعَدَ اِلَى السَّمَآءِ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ سَمَآئِيْ

ما را کہ برآییم بسوے آسمان پس میگوید خدا تعالے آسمان من

مَمْلُوْءَةٌ مِنْ مَلَائِكَتِيْ يُسَبِّحُوْنَ فَيَقُوْلَانِ اَفَنُقِيْمُ فِي الْاَرْضِ

پر است از فرشتگان من کہ تسبیح میکنند پس میگویند آیا فرشتہ آیا پس اقامت کنیم در زمین

فَيَقُوْلُ اللّٰهُ اَرْضِيْ مَمْلُوْءَةٌ مِنْ خَلْقِيْ يُسَبِّحُوْنَنِيْ فَيَقُوْلُ اِنِّ

پس میگوید خدای تعالے زمین من پر است از مخلوق من کہ تسبیح میکنند مرا پس می گویند

فَاَيْنَ فَيَقُوْلُ قُوْمَا عَلٰى قَبْرِ عَبْدِيْ فَسَبِّحَانِيْ وَاحْمَدَانِيْ

پس کجا نشینیم پس میفرماید بنشینید شما بر قبر بندہ من پس تسبیح کنید مرا و حمد گویید مرا

وَكَبِّرَانِيْ وَهَلِّلَانِ وَاكْتُبَا ذٰلِكَ لِعَبْدِيْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ

و تکبیر گویید مرا و تہلیل گویید مرا و بنویسید ثواب این مر بندہ من تا روز قیامت

اَلْمَرْوِيُّ فِي الْجَنَائِزِ وَابُوْ بَكْرِ الشَّافِعِيُّ فِي الْغِيْلَانِيَّاتِ

روایت کردہ شدہ در جنایز و ابو بکر شافعی در غیلانیات

وَابُو الشَّيْخِ فِي الْعَظَمَةِ هب وَالدَّيْلَمِيُّ وَاَوْرَدَهُ

و ابو الشیخ در عظمت این علامات جمع الجوامع است و الدیلمی و وارد کرد آنرا

ابْنُ الْجَوْزِيِّ فِي الْمَوْضُوْعَاتِ فَلَمْ يُصِبْ جَمْعَ الْجَوَامِعِ

ابن جوزی در موضوعات پس بصواب نرسید جمع جوامع

بَابُ غُسْلِ الْمَيِّتِ وَتَكْفِيْنِهِ

باب در بیان غسل میت و در کفن در آوردن آن

عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغامبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا كَفَّنَ اَحَدُكُمْ اَخَاهُ فَلْيُحَسِّنْ كَفَنَهُ

علیہ وسلم چون تکفین کند یکے از شما برادر خود را پس باید نیک کند کفن او را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبَّاسٍ رض

رواہ مسلم و از عبد اللہ بن عباس مروی است

قَالَ اِنَّ رَجُلًا كَانَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ فرمود بدرستیکہ مردے بود با پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

فَوَقَصَتْهُ نَاقَتُهُ وَهُوَ مُحْرِمٌ فَمَاتَ

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْتَسِلُوْا بِمَاءٍ وَسِدْرٍ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بشوئید او را باب و برگ درخت کنار

وَكَفِّنُوْهُ فِيْ ثَوْبَيْهِ وَلَا تُمَسُّوْهُ بِطِيْبٍ وَلَا تُخَمِّرُوْا

و تکفین کنید او را در دو جامۂ او و مسا بید او را ببوی خوش و نہ پوشید

رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُلَبِّيًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

سر او را چنانکہ حکم محرم است پس بدرستیکہ او برانگیختہ شود روز قیامت از قبر لبیک گویان متفق علیہ

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و از ابن عباس مرویست رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ الْبَسُوْا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ

وسلم بپوشید جامہ ہا سفید خود را زیرا کہ جامہ ہا سفید از جملہ بہترین جامہ ہا شما است

وَكَفِّنُوْا فِيْهَا مَوْتَاكُمْ وَمِنْ خَيْرِ أَكْحَالِكُمُ الْإِثْمِدُ فَإِنَّهُ يُنْبِتُ

و تکفین کنید در آن مردہ ہای شما را و از بہترین سرمہ ہای شما اثمد است زیرا کہ آن میروید

الشَّعْرَ وَيَجْلُو الْبَصَرَ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَرَوَى

موی مژگان را و روشن میکند بینائی را رواہ ابو داؤد و الترمذی و روایت کرد

ابْنُ مَاجَةَ إِلَى مَوْتَاكُمْ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

ابن ماجہ تا لفظ موتاکم و روایت است از علی رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُغَالُوْا فِي الْكَفَنِ فَإِنَّهُ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گران بہا نکنید در کفن زیرا کہ کفن

يُسْلَبُ سَلْبًا سَرِيْعًا رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ

ربودہ میشود ربودنی شتاب رواہ ابو داؤد و روایت است از ابی سعید

نِ الْخُدْرِيِّ رض أَنَّهُ لَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ دَعَا بِثِيَابٍ جُدُدٍ

خدری رض ہنگامیکہ حاضر شد او را موت طلبید جامہ ہای نو را

فَلَبِسَهَا ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

پس پوشید آنہا را پس گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم میگفت

لَا تُدْفَنُ مَيِّتٌ بِلَيْلٍ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهِ إِلَّا صَلَّيْتُ عَلَيْهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

مردہ شبانگہ دفن نشود مگر آنکہ نماز کنند بر وے رواہ ابو داؤد

بَابُ الْمَشْيِ بِالْجَنَازَةِ وَالصَّلٰوةِ عَلَيْهَا

باب در رفتن ہمراہ جنازہ و نماز گذاردن بران

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا

کہ تند بی کنید بجنازہ یعنے ببردن آن بسوے قبر پس اگر باشد میت نیکو کار پیشتابی کردن

إِلَيْهِ وَإِنْ تَكُ سِوٰى ذٰلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ مُتَّفَقٌ

و اگر باشد میت غیر صالح پس دور بردن سبب وقع شری ست کہ می اندازید از گردن

عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

علیہ است و روایت ست از ابی سعید رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلٰى أَعْنَاقِهِمْ

وسلم وقتی کہ نہادہ شود جنازہ برنعش پس بردارند مردان بر گردنہای خود

فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدِّمُونِي وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ

پس اگر باشد مردہ نکوکار میگوید پیش فرستید مرا بسوے ثواب و اگر باشد بدکار

قَالَتْ لِأَهْلِهَا يَا وَيْلَهَا أَيْنَ تَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا

مے گوید بکسان خود اے وای کجا مے برید او را می شنود آواز او را

كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَ الْإِنْسَانُ لَصَعِقَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

ہر چیز از حیوانات و جمادات وغیرہ مگر انسان و اگر می شنید آدمی سر آئینہ ہلاک میشد بحدت ہائے رواہ بخاری

وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا صلى

وازو نیز روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم چون نماز کند

احدكم على الجنازة فهو بالخيار ان يقوم على رأسها او رجليها فلا يقعد حتى توضع متفق عليه

یکی از شما بر جنازه پس او را اختیار است که بایستد بر سر او یا بر پایهای او و نشیند تا گذاشته شود

وعن ابي هريرة رضي قال قال رسول الله صلى الله

و ازو روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عليه وسلم من تبع جنازة مسلم ايمانا واحتسابا وكان معه

علیه وسلم هر که پیروی کند جنازه مسلمانی را از روی ایمان و طلب کردن ثواب و باشد با وی

حتى يصلى عليها ويفرغ من دفنها فانه يرجع من الاجر

تا آنکه بگذارد بر وی نماز و تا آنکه فارغ گردد از دفن وی پس بدرستیکه باز گردد باندازه

بقيراطين كل قيراط مثل احد ومن صلى عليها ثم رجع

بدو قیراط هر قیراط مانند کوه احد است و هر که نماز گذارد بر وی پیش از آنکه دفن کرده شود پس بدرستیکه

قبل ان تدفن فانه يرجع بقيراط متفق عليه وعن

باز گردد باندازه یک قیراط متفق علیه و روایت است از

عوف ابن مالك قال صلى رسول الله صلى الله عليه وسلم

عوف ابن مالک رض گفت نماز گزارد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

على جنازة فحفظت من دعائه وهو يقول اللهم اغفر له وارحمه

بر جنازه پس یاد گرفتم من از دعای او حضرت او را میگفت بار خدایا بیامرز مر او را و

وعافه واعف عنه واكرم نزله ووسع مدخله واغسله

و عافیت ده او را و سلامت بخش او را و عفو کن از وی و گرامی دار مهمانی او را و کشاده گردان جایگاه

بالماء والثلج والبرد ونقه من الخطايا كما نقيت الثوب

بآب و برف و ژاله و پاکیزه گردان او را از گناهان چنانکه پاکیزه گردانیدی تو جامه

الأبيض من الدنس وأبدله دارا خيرا من داره وأهلا
سفید را از چرک و بدل کن او را سرائے بہتر از سرائے او کو در انجہان بود و اہل تر
خيرا من أهله وزوجا خيرا من زوجه وأدخله الجنة
بہتر از اہل خانہ او و جفتے بہتر از جفت وے و در آرا در بہشت
وأعذه من عذاب القبر أو من عذاب النار وفي رواية
و پناہ دہ او را از عذاب گور یا گفت آنحضرت پناہ دہ او را از عذاب آتش و در روایتی آمدہ
وقه فتنة القبر وعذاب النار قال حتى تمنيت أن
و نگہدار او را از فتنہ گور و از عذاب آتش گفت راوی تا آنکہ تمنا کردم و آرزو کردم کہ
أكون أنا ذلك الميت رواه مسلم وعن أبي هريرة
کاشکے من می بودم آن مرد کہ آنحضرت این دعا در حق من کرد رواہ مسلم در روایت است از ابی ہریرہ
أن امرأة سوداء كانت تقم المسجد أو شابا ففقدها
بدرستیکہ زنی سیاہ بود کہ جاروب میزد مسجد را یا جوانے بود پس گم کرد آن زن را
أو فقده رسول الله صلى الله عليه وسلم فسأل عنها أو عنه
یا آن جوان را پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس پرسید آنحضرت از حال آن زن
فقالوا مات قال أفلا كنتم آذنتموني قال فكأنهم
پس گفتند مرد وی فرمود آنحضرت ایا پس چرا خبر نکردید مرا گفت ابو ہریرہ پس گویا کہ ایشان
صغروا أمرها أو أمره فقال دلوني على قبره فدلوه فصلى
بنداشتند شان آن زن را یا شان آن مرد را پس فرمود ان حضرت کہ راہ نمائید مرا بر گور آن
عليها ثم قال إن هذه القبور مملوءة ظلمة على أهلها وإن
بر قبر وے پس فرمود بدرستیکہ این قبرہا پر کردہ شدند تاریکی بر اہل خود و بدرستیکہ
الله ينورها لهم بصلوتي عليهم متفق عليه ولفظه لمسلم
خداوند تعالیٰ منور سازد گورہا را برای ایشان بسبب نماز کردن من بر ایشان متفق علیہ و لفظ ہذا مر مسلم راست

وعن كريب مولى ابن عباس عن عبد الله بن عباس رض

در روایت ست از کریب کہ مولی ابن عباس ست رض از عبد اللہ ابن عباس رض

انه مات له ابن بقديد او بعسفان فقال يا كريب انظر

کہ مرد پسر مرا ابن عباس را در موضع قدید یا در موضع عسفان پس گفت ابن عباس ای کریب نگاہ کن

ما اجتمع له من الناس قال فخرجت فاذا الناس قد اجتمعوا

انچہ فراہم آمدند برای نماز وی از مردمان گفت کریب پس بیرون آمدم پس ناگاہ مردمان بجستند جمع شدہ اند از جہت نماز او

له فاخبرته فقال تقول هم اربعون قال نعم قال اخرجوه

وی پس خبر دادم مر ابن عباس را بدین گفت ابن عباس کہ میگوئی تو ایشان را کہ چہل اند گفت آری گفت بیرون آرید جنازہ را

فانی سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما من

پس مرا ست کہ بشنیدہ ام رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم را کہ می گفت نیست ہیچ

رجل مسلم يموت فيقوم على جنازته اربعون رجلا

مرد مسلمانی کہ بمیرد پس بایستند بر جنازہ وے چہل مرد

لا يشركون بالله شيئا الا شفعهم الله فيه رواه مسلم

کہ شریک نمی گردانند آن چہل مرد بخدا چیزے مگر انکہ قبول کند شفاعت ایشان را خدا در حق وے رواہ مسلم

وعن عائشة رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ما من

در روایت ست از عائشہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آنست کہ گفت ہیچ

ميت يصلي عليه امة من المسلمين يبلغون مائة كلهم

مردہ کہ نماز بگذارند بر وے گروہے از مسلمانان کہ برسند عدد صد را و ہمہ ایشان

يشفعون له الا شفعوا فيه رواه مسلم وعن انس رض

شفاعت و دعا کنند او را مگر آنکہ شفاعت ایشان قبول کردانیدہ شود رواہ مسلم و روایت ست از انس رض

قال مروا بجنازة فاثنوا عليها خيرا فقال النبي صلى الله

گفت انس رض گذشتند جماعتی بجنازہ پس ثنا کردند بر وے بہ نیکی پس فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرٰى فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا شَرًّا

علیہ وسلم واجب شد پس گذشتند بجنازۂ دیگر پس ذکر کردند بر وے بدیرا

فَقَالَ وَجَبَتْ فَقَالَ عُمَرُ مَا وَجَبَتْ فَقَالَ هٰذَا أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ

پس فرمود واجب شد پس گفت عمرؓ چہ چیز واجب شد پس فرمود آنحضرت کہ ایں مرد را کہ یاد کردید بر

خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَهٰذَا أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ

بنیکی پس واجب شد مر او را بہشت و ایں مرد کہ یاد کردہ اید او را بہ بدی پس واجب شد

لَهُ النَّارُ أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللّٰهِ فِي الْأَرْضِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ

مر او را آتش شما گواہان خدا اید در زمین متفق علیہ است و در روایتی مدہ است

الْمُؤْمِنُونَ شُهَدَاءُ اللّٰهِ فِي الْأَرْضِ وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ قَالَ

مسلمانان گواہان خدای تعالیٰ اند در زمین و در روایت است از عمرؓ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ

فرمود رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہر مسلمانیکہ گواہی دہند او را

أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ أَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ فَقُلْنَا وَثَلَاثَةٌ قَالَ وَثَلَاثَةٌ

چہار مرد بہ نیکی در آرد او را خدا تعالیٰ بہ بہشت پس گفتیم و اگر گواہی دہند سہ کس فرمود و اگر سہ کس

قُلْنَا وَاثْنَانِ قَالَ وَاثْنَانِ ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ رَوَاهُ

گفتیم و اگر دو کس گواہی دہند فرمود و اگر دو کس گواہی دہند نیز داخل بہشت شوند پس سوال نکردیم از آنحضرت

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ قَالَ قَالَ

بخاری و از عبد اللہ بن مسعود روایت است گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجَنَازَةُ مَتْبُوعَةٌ وَلَا تَتْبَعُ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ جنازہ پس روی کردہ شود جنازہ پس روی نکنند

لَيْسَ مَعَهَا مَنْ تَقَدَّمَهَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

نیست ہمراہ جنازہ کسی یا بد ثواب ہمراہی آنکسے کہ پیش رود جنازہ را ابو داود و ترمذی و ابن ماجہ

وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

از ابو ہریرہ رض مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَبِعَ جَنَازَةً وَحَمَلَهَا ثَلٰثَ مِرَارٍ فَقَدْ قَضٰی مَا عَلَیْهِ مِنْ

کسیکہ پس روی کند جنازہ را و بردارد آنرا سہ بار پس بتحقیق بپرداخت چیزیرا کہ بر او ست از

حَقِّهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ ثَوْبَانَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِیِّ

حق جنازہ رواہ ترمذی و از ثوبان مرویست کہ گفت بیرون آمدیم باہمراہ آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فِیْ جَنَازَةٍ فَرَاٰی نَاسًا رُكْبَانًا فَقَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم بجہت متابعت جنازہ پس دید آنحضرت مردمانرا سوارہ پس فرمود کہ

اَلَا تَسْتَحْیُوْنَ اَنَّ مَلٰٓئِكَةَ اللّٰهِ عَلٰٓی اَقْدَامِهِمْ وَاَنْتُمْ عَلٰی

شرم نمیدارید کہ فرشتگان خدا تعالے بر پاہاے خود میروند و شما بر

ظُهُوْرِ الدَّوَابِّ رَوَاهُ التِّرْمِذِیُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَرَوٰی اَبُوْدَاوٗدَ

پشتہاے چہارپایان میرویید رواہ ترمذی و ابن ماجہ در روایت کرد و ابو داؤد

مَوْقُوْفًا وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

مانند آن و در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت وے کہ بود آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِذَا صَلّٰی عَلَی الْجَنَازَةِ قَالَ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَیِّنَا

علیہ وسلم چون میگذارد نماز بر جنازہ میگفت خداوندا بیامرز زندہ ہاے ما را

وَمَیِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِیْرِنَا وَكَبِیْرِنَا وَذَكَرِنَا

و مردہ ہاے ما را و حاضر ہاے ما را و غایب ما را و خرد ما را و بزرگ ما را و نر ینہ ما را

وَاُنْثَانَا اَللّٰهُمَّ مَنْ اَحْیَیْتَهٗ مِنَّا فَاَحْیِهٖ عَلَی الْاِسْلَامِ

و مادینہ ما را خداوندا کسے کہ زندہ داری تو او را از ما پس زندہ دار او را بر مسلمانی

وَمَنْ تَوَفَّیْتَهٗ مِنَّا فَتَوَفَّهٗ عَلَی الْاِیْمَانِ اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا

و کسیکہ بمیرانی او را از ما پس بمیران او را بر ایمان خداوندا ما را امید گردان ما را

أَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْدَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

از مزد او و در فتنه مبند از ما پس از وے رواه احمد و ابوداؤد و ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و ابن ماجه و روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى

الله علیه وسلم که دشنام نکنید و بد مگویید مردها را زیرا که ایشان بتحقیق رسیدند بسوے

مَا قَدَّمُوْا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

که پیش فرستادند رواه البخاری و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اذْكُرُوْا مَحَاسِنَ مَوْتَاكُمْ

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم یاد کنید و بگویید نیکیهاے مردهاے خود را

وَكُفُّوْا عَنْ مَسَاوِيْهِمْ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

و باز ایستید از ذکر بدیهاے ایشان رواه ابوداؤد و الترمذی

وَعَنْ مَالِكِ ابْنِ هُبَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از مالک بن هبیره گفت شنیدم پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوْتُ فَيُصَلِّي عَلَيْهِ

الله علیه وسلم را میگفت نیست مسلمانے که بمیرد پس نماز بگذارند بر وے

ثَلٰثَةُ صُفُوْفٍ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ إِلَّا أَوْجَبَ فَكَانَ مَالِكٌ

سه صف از مسلمانان مگر واجب گردانند خدا را و هست پس بود مالک بن هبیره

إِذَا اسْتَقَلَّ أَهْلُ الْجَنَازَةِ جَزَّأَهُمْ ثَلٰثَةَ صُفُوْفٍ

وقتی که کم میدید اهل جنازه پنهے مردم را که حاضر آمده بودند بخش میکرد و میساخت سه صف

بِهٰذَا الْحَدِيْثِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ

بسبب این حدیث رواه ابوداؤد

بَابُ دَفْنِ الْمَيِّتِ

باب دفن المیت

عَنْ سُفْيَانَ التَّمَّارِ اَنَّهٗ رَاٰى قَبْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از سفیان تمار بدرستیکه دید قبر آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسَنَّمًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

علیہ وسلم سنم شدہ بر شکل کوہان شتر رواہ البخاری و روایت ست از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ يَّجْلِسَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ اینکہ بنشیند

اَحَدُكُمْ عَلٰى جَمْرَةٍ فَتَحْرِقَ ثِيَابَهٗ فَتَخْلُصَ اِلٰى جِلْدِهٖ

یکے از شما اخگر سوزان پس بسوزاند جامہ ہا او را پس برسد آن بہ پوست وے

خَيْرٌ لَّهٗ عَنْ اَنْ يَّجْلِسَ عَلٰى قَبْرٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بہتر است مر او را از نشستن بر قبر روایت کرد این حدیث را مسلم و از

ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

ابن عمر رض روایت است کہ بدرستیکہ پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بود

اِذَا دَخَلَ الْمَيِّتَ الْقَبْرَ قَالَ بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ وَعَلٰى مِلَّةِ

کہ چون می درآورد مردہ را در قبر میگفت بسم اللہ و باللہ و علے ملۃ

رَسُوْلِ اللّٰهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ وَعَلٰى سُنَّةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ رَوَاهُ

رسول اللہ و در روایتے و بر سنت پیغامبر خدا صلے رواہ

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَرَوٰى اَبُوْ دَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ

احمد و الترمذی و ابن ماجہ و روایت کرد ابو داؤد و روایت نسائی را

وَعَنْ جَعْفَرِ ابْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ اَبِيْهِ مُرْسَلًا اَنَّ النَّبِيَّ

و روایت ست از جعفر ابن محمد از پدر او از روے مرسل بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَثَى عَلَى الْمَيِّتِ ثَلٰثَ حَثَيَاتٍ بِيَدَيْهِ

صلی اللہ علیہ وسلم خاک انداخت بر مردہ سہ بار خال انداختن ہر دو دست خود

جَمِيعًا وَاَنَّهٗ رَشَّ عَلٰى قَبْرِ ابْنِهٖ اِبْرَاهِيْمَ وَوَضَعَ عَلَيْهِ حَصْبَاءَ

و بدرستیکہ آب پاشید بر گور پسر خود ابراہیم و نہاد بر قبر وے سنگریزہ ہا

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت کرد این حدیث را در شرح سنۃ و روایت است از جابر رض گفت جابر نہی کردہ است پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يُّجَصَّصَ الْقُبُوْرُ وَاَنْ يُّكْتَبَ عَلَيْهَا

صلی اللہ علیہ وسلم از گچکاری کردن قبرہا و از انکہ نوشتہ شود بر قبور

وَاَنْ يُّبْنٰى عَلَيْهَا وَاَنْ تُوْطَأَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

و نہی کرد از انکہ بنا کردہ شود بر قبر و از انکہ پایمال کردہ شود قبور رواہ ترمذی و ہم از وے مرویست گفت جابر

رَشَّ قَبْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ الَّذِيْ رَشَّ الْمَاءَ

کہ آب پاشیدہ شد قبر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم و بود آنکس کہ پاشید آب را

عَلٰى قَبْرِهٖ بِلَالُ بْنُ رَبَاحٍ بِقِرْبَةٍ بَدَأَ مِنْ قِبَلِ رَأْسِهٖ

بر قبر آنحضرت ص بلال ابن رباح از مشک کہ شروع کرد از جانب سر آنحضرت ص

حَتّٰى انْتَهٰى اِلٰى رِجْلَيْهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

تا آنکہ رسید بہر دو پای مبارک آنحضرت رواہ بیہقی در دلائل نبوۃ

وَعَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰى عَائِشَةَ رض

و در روایت است از قاسم بن محمد گفت کہ در آمدم بر عائشہ رض

فَقُلْتُ يَا اُمَّاهْ اَكْشِفِيْ لِيْ عَنْ قَبْرِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس گفتم ای مادر من بکشائے و پردہ بردار بر من از قبر آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَصَاحِبَيْهِ فَكَشَفَتْ لِيْ عَنْ ثَلٰثَةِ قُبُوْرٍ لَا مُشْرِفَةٍ

وسلم و ہر دو یار وے پس پردہ برداشت برائے من از سہ قبر کہ نہ بلند بود

وَلَا لِاَبِطِيَّةٍ مَبْطُوحَةٍ بِبَطْحَاءِ الْعَرْصَةِ الْحَمْرَاءِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

و نہ متصل بزمین سنگریزہ پھیلا شدہ بر وے سنگریزہ ہائے سرخ رواہ ابو داود

وَعَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عائشہ رضہ بدرستیکہ پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكَسْرِهٖ حَيًّا رَوَاهُ مَالِكٌ وَاَبُوْدَاوُدَ

فرمود شکستن استخوان مردہ بچو شکستن استخوان او ست در حال حیات رواہ مالک و ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ قَالَ رَاٰنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

و ابن ماجہ و روایت است از عمرو بن حزم گفت دید مرا آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئًا عَلٰى قَبْرٍ قَالَ لَا تُؤْذِ صَاحِبَ

علیہ وسلم تکیہ زنندہ بر قبرے فرمود آزار مکن صاحب

هٰذَا الْقَبْرِ اَوْ لَا تُؤْذِهٖ رَوَاهُ اَحْمَدُ .

این قبر را یا فرمود آزار مکن آنرا رواہ احمد

بَابُ الْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ وَبَيَانِ

باب گریستن بر مردہ و بیان

اَجْرِ مَنْ صَبَرَ عَلٰى مَوْتِ اَوْلَادِهٖ

مزد کسے کہ صبر کرد بر موت اولاد خود

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ دَخَلْنَا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از انس رضہ گفت انس کہ در آمدیم ما بہمراہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ عَلٰى اَبِيْ سَيْفٍ الْقَيْنِ وَكَانَ ظِئْرًا لِاِبْرَاهِيْمَ فَاَخَذَ

وسلم بر ابی سیف آہنگر و بود وے شوہر دایہ ابراہیم بن محمد پس گرفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِبْرَاهِيْمَ فَقَبَّلَهٗ وَشَمَّهٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ابراہیم را پس بوسہ داد اورا و بو کرد اورا

ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذٰلِكَ وَاِبْرَاهِيْمُ يَجُوْدُ بِنَفْسِهٖ

پسر و در آمدیم بار دیگر بعد از آن بر آنحضرت و حال آنکه ابراهیم جود و سخاوت میکرد بجان خود

فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس در ایستاد هر دو چشم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

تَذْرِفَانِ فَقَالَ لَهٗ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ ابْنُ عَوْفٍ وَاَنْتَ

که روان شد اشکها از آن پس گفت با آنحضرت عبد الرحمن ابن عوف و تو گریه میکنی

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَقَالَ يَا ابْنَ عَوْفٍ اِنَّهَا رَحْمَةٌ ثُمَّ

ای پیغمبر خدا با این معرفت پس فرمود ای فرزند عوف ابن اشکها اثر رحمت است پس تر

اَتْبَعَهَا بِاُخْرٰى فَقَالَ اِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ

پس رو گردانید آن اشکها را با اشکهای دیگر پس فرمود بدرستیکه چشم اشک میریزد و دل

يَحْزَنُ وَلَا نَقُوْلُ اِلَّا مَا يَرْضٰى رَبُّنَا وَاِنَّا بِفِرَاقِكَ

اندوهگین میگردد و نمیگویم مگر آنچه که خشنود است پروردگار ما و بدرستیکه ما بجدائی تو

يَا اِبْرَاهِيْمُ لَمَحْزُوْنُوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ای ابراهیم هر آئینه اندوهگینیم متفق علیه است و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

عبد اللہ بن مسعود رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُوْدَ

اللہ علیہ وسلم نیست از اہل طریقه ما کسے که بزند رخسارها را

وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وپاره کند گریبان را و بخواند بخواندن جاهلیت چنانکه نوحه و دعا بویل و غیره متفق علیه

وَعَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ أُغْمِيَ عَلَى أَبِي مُوسَى فَأَقْبَلَتْ

و روایت است از ابی بردة گفت که بیهوش شد ابو موسی اشعری پس پیش آمد

امْرَأَتُهُ أُمُّ عَبْدِ اللهِ تَصِيحُ بِرَنَّةٍ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ

زن وی که کنیت او ام عبد الله است درحالتیکه آواز میکرد به بکا بستر بهوش آمد پس گفت

أَلَمْ تَعْلَمِي وَكَانَ يُحَدِّثُهَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

آیا نمی دانی تو و بود ابو موسی که خبر میداد که آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ حَلَقَ وَصَلَقَ وَخَرَقَ

علیہ وسلم فرمود که من بیزارم از کسیکه بستر و سر را بلند کند آواز را و پاره کند گریبان را و در مصیبت

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَلَفْظُهُ لِمُسْلِمٍ وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ

متفق علیه و لفظ این مر مسلم راست و روایت است از ابی مالک

الْأَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَرْبَعٌ فِي أُمَّتِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَتْرُكُونَهُنَّ الْفَخْرُ

چهار خصلت است در امت من از کار جاهلیت که نمی گذارند آنها را یکے تا زیدن

فِي الْأَحْسَابِ وَالطَّعْنُ فِي الْأَنْسَابِ وَالْاِسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ

در حسبها دوم طعن کردن در نسبها سوم طلب باران کردن بستارها و چهارم

وَالنِّيَاحَةُ وَقَالَ النَّائِحَةُ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا تُقَامُ

نوحه کردن و فرمود آنحضرت که زن نوحه گر چون توبه نکند پیش از مرگ خود استاده کرده شود

يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ وَدِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ

در روز قیامت و حال آنکه بر آن زن پیراهنی است از قطران و زره است از جرب

رواہ مسلم وعن انس رض قال مر النبی صلی اللہ علیہ

رواہ مسلم وروایت است از انس رض گفت گذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم بامرأۃ تبکی عند قبر فقال اتقی اللہ واصبری

وسلم بزنیکہ گریہ میکرد نزد گورے پس فرمود آنحضرت کہ بترس از خدا و شکیبائی کن

قالت الیک عنی فانک لم تصب بمصیبتی ولم تعرفہ

گفت آن زن با آنحضرت کہ یکسو شو از من زیرا کہ تو مصیبت نرسیدہ بمصیبت من و نشناخت آن زن حضرت را

فقیل لہا انہ النبی صلی اللہ علیہ وسلم فاتت باب النبی

پس گفتہ شد آن زرا کہ آنکہ این سخن گفت پیغامبر بود صلے اللہ علیہ وسلم پس آمد آن زن بدر پیغامبر

صلی اللہ علیہ وسلم فلم تجد عندہ بوابین فقالت

صلی اللہ علیہ وسلم پس نیافت آن زن نزد آنحضرت دربانانرا پس گفت آن زن

لم اعرفک فقال انما الصبر عند الصدمۃ الاولی

کہ من نشناختم ترا پس فرمود آنحضرت جز این نیست کہ صبر نزد کوفت نخستین است

متفق علیہ وعن ابی سعید بن الخدری رض قال

متفق علیہ وروایت است از ابی سعید خدری رض گفت

لعن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم النائحۃ والمستمعۃ

لعنت کردہ است پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم زن نوحہ کنندہ را و زن گوش دارندہ نوحہ را

رواہ ابوداؤد وعن سعد بن ابی وقاص رض قال قال

رواہ ابوداؤد وروایت است از سعد بن ابی وقاص رض گفت فرمود

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عجبا للمؤمن ان اصابہ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عجب است مر مسلمان را اگر برسد او را

خیر حمد اللہ وشکر وان اصابتہ مصیبۃ حمد اللہ وصبر

نیکی از نعمت ستایش میکند خدائرا و سپاس میگوید و اگر رسد او را رنجی و اندوہ ثنا میگوید خدارا و شکیبائی میکند

فَالْمُؤْمِنُ يُؤْجَرُ فِي كُلِّ أَمْرِهِ حَتَّى فِي اللُّقْمَةِ يَرْفَعُهَا إِلَى

پس مسلمان مزد داده می شود در همه کار خود تا آنکه در لقمه که بدهن خود آنرا

فِي امْرَأَتِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَنَسٍ رض

در دهن زن خود رواه بیهقی در شعب ایمان وروایت است از انس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ نیست هیچ مومن مگر آنکه

وَلَهُ بَابَانِ بَابٌ يَصْعَدُ مِنْهُ عَمَلُهُ وَبَابٌ يَنْزِلُ مِنْهُ

اورا دو دروازه است دریکه که بالا میرود ازان عمل او ودریگه فرود آید ازان در

رِزْقُهُ فَإِذَا مَاتَ بَكَيَا عَلَيْهِ فَذٰلِكَ قَوْلُهُ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ

رزق او پس چون بمیرد مسلمان میگریند آن هر دو در برو پس آن مراد است بقول حق تعالے که پس نگریست

السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ

آسمان وزمین رواه ترمذی وروایت است از عبد اللہ بن

مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَزَّى

مسعود رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے که تعزیه کند بمسلمانے

مُصَابًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

مصیبت زده را پس مراورا است مانند اجر وے رواه الترمذی وابن ماجه

وَعَنْ كَعْبِ بْنِ بُرْدَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابی برده گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ عَزَّى ثَكْلَى كُسِيَ بُرْدًا فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وسلم کسے که تعزیه کند وصبر فرماید ثکلے را پوشانیده شود مراورا جامه در بهشت رواه ترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَعْفَرٍ رض قَالَ لَمَّا جَاءَ نَعْيُ جَعْفَرٍ

وروایت است از عبد اللہ بن جعفر رض گفت هرگاه که آمد خبر موت جعفر رض

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِصْنَعُوْا لِاٰلِ جَعْفَرٍ طَعَامًا فَقَدْ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بسازید برائے آل و اولاد جعفر طعامے را پس تحقیق

اَتَاهُمْ مَّا يَشْغَلُهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

آمدہ است ایشان را چیزے کہ باز میدارد ایشانرا از طعام رواہ ترمذی و ابوداؤد و ابن ماجہ

وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از مغیرہ بن شعبہ رضہ گفت شنیدم من آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ نِيْحَ عَلَيْهِ فَاِنَّهٗ يُعَذَّبُ بِمَا نِيْحَ

اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ نوحہ کردہ میشود بروے پس بدرستیکہ او عذاب کردہ شود بچیزے کہ نوحہ کردہ شود

عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ

بروے روز قیامت متفق علیہ است و روایت است از ابی موسی رضہ گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مَيِّتٍ

شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت نیست ہیچ مردہ کہ

يَمُوْتُ فَيَقُوْمُ بَاكِيْهِمْ فَيَقُوْلُ وَاجَبَلَاهُ وَاسَيِّدَاهُ وَنَحْوَ

بمیرد پس می ایستد گریہ کنندہ قوم پس میگوید آن گریہ کنندہ وے کوہ و اسید و مانند آن

ذٰلِكَ اِلَّا وُكِّلَ اللّٰهُ بِهٖ مَلَكَيْنِ يَلْهَزَانِهٖ وَيَقُوْلَانِ

الا فاد دیگر مگر آنکہ می سپارد خدای باو دو فرشتہ را کہ میکوبند آن میت را و میگویند او را

اَهٰكَذَا كُنْتَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

بطریق استہزا ایا ہمچنین بودہ تو رواہ ترمذی و روایت است از ابن عباس رضہ

قَالَ مَاتَتْ زَيْنَبُ بِنْتُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت مرد زینب بنت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فَبَكَتِ النِّسَاءُ فَجَعَلَ عُمَرُ رض يَضْرِبُهُنَّ بِسَوْطِهٖ فَاَخَّرَهٗ

پس گریستند زنان پس در ایستاد عمر رضہ کہ میزد ایشان را بتازیانہ خود پس دور کرد عمر را

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهٖ وَقَالَ مَهْلًا يَا عُمَرُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدست مبارک خود و فرمود کہ آہستہ شو اے عمر

ثُمَّ قَالَ إِيَّاكُنَّ وَنَخَبَ الشَّيْطَانِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُ مَهْمَا كَانَ

پس فرمود آنحضرت آن زنان را کہ دور باشید خود را از آواز شیطان پس گفت آنحضرت ہر آئینہ شیطان ہر

مِنَ الْعَيْنِ وَمِنَ الْقَلْبِ فَمِنَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَمِنَ الرَّحْمَةِ وَمَا كَانَ

باشد از چشم و از دل پس آن از خدا است عزوجل و از مہربانیست و چیزے کہ باشد

مِنَ الْيَدِ وَمِنَ اللِّسَانِ فَمِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

از دست و از زبان پس آن از شیطان است رواہ احمد

وَعَنِ الْبُخَارِيِّ تَعْلِيقًا قَالَ لَمَّا مَاتَ الْحَسَنُ بْنُ الْحَسَنِ

و بخاری در صحیح خود بطریق تعلیق آوردہ است کہ چون مرد حسن بن امام حسن

بْنِ عَلِيٍّ رض ضَرَبَتِ امْرَأَتُهُ الْقُبَّةَ عَلٰى قَبْرِهٖ سَنَةً ثُمَّ

بن علی رضہ زد زن او خیمہ را بر قبر او تا یک سال پس

رُفِعَتْ فَسَمِعَتْ صَائِحًا يَقُولُ الْأَهْلَ وَجَدُوا مَا فَقَدُوا

برداشت خیمہ را پس شنید آواز منادی را کہ میگوید آگاہ باشید کہ آیا یافتند چیزے را کہ گم کردہ بودند

فَأَجَابَهُ آخَرُ بَلْ يَئِسُوا فَانْقَلَبُوا وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ

پس آواز داد دیگر بلکہ نومید شدند پس برگشتند و روایت است از عمران بن

حُصَيْنٍ وَأَبِي بُرْزَةَ رض قَالَا خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

حصین و از ابی برزہ رضہ گفتند کہ بیرون آمدیم با پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةٍ فَرَأَى قَوْمًا قَدْ طَرَحُوا أَرْدِيَتَهُمْ

اللہ علیہ وسلم در متابعت جنازہ پس دید آنحضرت گروہی را کہ بتحقیق انداختند ردا ہاے خود را

يَمْشُونَ فِي قُمُصٍ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

میرفتند در پیراہن ہاے خود پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَبِفِعْلِ الْجَاهِلِيَّةِ تَأْخُذُونَ أَوْ بِصَنِيعِ الْجَاهِلِيَّةِ تَشْتَهُونَ

ایا بکردار اہل جاہلیہ عمل میکنید یا بکار و پیشہ جاہلیت مانند میشوید

لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَدْعُوَ عَلَيْكُمْ دَعْوَةً تَرْجِعُونَ فِي غَيْرِ صُوَرِكُمْ

بتحقیق قصد کردم کہ دعای بد کنم بر شما لو بچنین دعا کہ برگردید شما در غیر صورت شما

قَالَ فَأَخَذُوا أَرْدِيَتَهُمْ وَلَمْ يَعُودُوا لِذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفت راوی کہ پس گرفتند ردا ہای خود را و باز برنگشتند باین فعل رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ

و روایت است از ابن عمر رض گفت کہ نہی کرد پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از آنکہ

تُتْبَعَ جَنَازَةٌ مَعَهَا رَانَّةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

پیہا روی کردہ شود جنازہ را کہ باو نوحہ گری باشد رواہ احمد و ابن ماجہ و روایت است از

أَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُولُ

ابی امامہ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت میگوید

اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ابْنَ آدَمَ إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ

خدا تعالے اے فرزند آدم اگر صبر کنی و امید ثواب داری نزد

الصَّدْمَةِ الْأُولَى لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا دُونَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

اول کہ رفت مصیبتہ راضی نمیشوم ترا از روی ثواب غیر بہشت رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ عَلِيٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از حسین بن علی رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ وَلَا مُسْلِمَةٍ يُصَابُ بِمُصِيبَةٍ فَيَذْكُرُهَا

فرمود نیست ہیچ مرد مسلمانے و نہ زن مسلمان کہ رسیدہ میشود بمصیبتہ پس یاد میکند آن مصیبت را

وَإِنْ طَالَ عَهْدُهَا فَيُحْدِثُ لِذَلِكَ اسْتِرْجَاعًا إِلَّا أَجَّدَ اللهُ

اگرچہ دراز بود زمان آن پس نو پدید کند مر آن را از مصیبت استرجاع مگر آنکہ نو میکند

تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَ ذٰلِكَ فَأَعْطَاهُ مِثْلَ أَجْرِهَا يَوْمَ أُصِيبَ

تبارک و تعالی نزد آن پس میدہد بندۂ خدا را او را مانند اجر او در روزے کہ رسیدہ است

بِهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

بآن مصیبت روایت کردہ احمد و بیہقی در شعب ایمان و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ أَحَدِكُمْ فَلْيَسْتَرْجِعْ فَإِنَّهُ مِنَ الْمَصَائِبِ

کہ چون بسد دوال نعل یکے از شما پس باید کہ استرجاع کند زیرا کہ گسستن دوال نیز از مصیبت است

وَعَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ قَالَتْ سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُولُ سَمِعْتُ

و روایت است از ام الدرداء کہ گفت شنیدم ابو الدرداء را کہ میگفت شنیدم

أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ

آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بدرستیکہ خدا تبارک

وَتَعَالَى قَالَ يَا عِيسَى إِنِّي بَاعِثٌ مِنْ بَعْدِكَ أُمَّةً إِذَا أَصَابَهُمْ

و تعالی فرمود عیسی را اے عیسی بدرستیکہ من برانگیزندہ ام پس از تو گروہی را کہ چون بگیرد ایشانرا

مَا يُحِبُّونَ حَمِدُوا اللّٰهَ وَإِنْ أَصَابَهُمْ مَا يَكْرَهُونَ احْتَسَبُوا

چیزے را دوست میدارند ستایش میکنند خدا را و اگر برسد ایشانرا چیزے کہ ناخوش دارند آنرا از جملۂ

وَصَبَرُوا وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ

و صبر میکنند و حال آنکہ نیست ایشانرا بردباری و نہ عقل و تدبیر پس گفت عیسی ای پروردگار من چگونہ

يَكُونُ هٰذَا لَهُمْ وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ أُعْطِيهِمْ مِنْ

باشد این امر ایشانرا و حال آنکہ نیست علم و نہ عقل پس گفت پروردگار کہ میدہم من ایشان را از

حِلْمِي وَعِلْمِي رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

بردباری خود و علم خود روایت کرد این دو حدیث را بیہقی در شعب ایمان و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَمُوتُ لِمُسْلِمٍ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ فَيَلِجَ النَّارَ إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ

نمی میرد مسلمانے را تا کہ کسی از فرزندان پس درآید آتش دوزخ را مگر بقدر حلال گردانیدن سوگند حق سبحانہ

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیہ و روایت است از و گفت ابو ہریرہ کہ فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِنِسْوَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ لَا يَمُوتُ لِإِحْدَاكُنَّ ثَلَاثَةٌ

وسلم مر جماعۂ زنان را از قبیلۂ انصار کہ نمی میرد مر یکے را از شما سہ

مِنَ الْوَلَدِ فَتَحْتَسِبَهُ إِلَّا دَخَلَتِ الْجَنَّةَ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ

فرزند پس صبر کند و طلب ثواب دارد مگر آنکہ در آید بہشت را پس گفت زنے از میان ایشان

أَوِ اثْنَانِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ أَوِ اثْنَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي رِوَايَةٍ

یا دو فرزند ہم بمیرند ای پیغامبر خدا فرمود آنحضرت یا دو بمیرند حکم او ہمین است رواہ مسلم و در روایتے

لَهُمَا ثَلَاثَةٌ وَلَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مر جماعۂ و مسلم را آنچنین آمدہ نمی میرند سہ پس کہ نرسیدہ اند بزہ و گناہ را یعنی بالغ نشدہ اند و ہم ازو گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللّٰهُ مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي

صلے اللہ علیہ وسلم در حدیث قدسی کہ میگوید خدا تعالیٰ نیست مر بندۂ مسلمان را نزد من

جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلَّا

پاداشی چون قبض کنم و بمیرانم دوست خالص او را از اہل دنیا چنانچہ فرزند پس صبر کند و نظر بر ثواب آن دیگر

الْجَنَّةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

بہشت را رواہ البخاری و روایت است از ابن عباس رضؓ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهُ فَرَطَانِ مِنْ أُمَّتِي

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ باشد او را دو فرط از امت من

ادخله الله بهما الجنة فقالت عايشة رض فمن كان له

وری آورد او را خدا بسبب آن دو فرط در بهشت پس گفت عایشه صدیقه پس کسیکه باشد مر او را

فرط من امتك قال ومن كان له فرط يا موفقة فقالت

یک فرط از امت تو پس آورد او را بسبب آن فرط در بهشت فرمود رسولے که باشد مر او را یک فرطی توفیق داده شده بر تعلیم شرایع

فمن لم يكن له فرط من امتك قال فانا فرط امتي لن يصابوا

پس گفت عایشه پس کسیکه نباشد مر او را فرط از امت تو حال او چه باشد فرمود آنحضرت پس من فرط امت من ام هرگز مصیبت کرده

بمثله رواه الترمذي وعن ابي موسى الاشعري رض

مانند مصیبت من رواه ترمذی و روایت است از ابی موسی اشعری رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا مات ولد

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم چون می میرد فرزند

العبد قال الله تعالى لملائكته قبضتم ولد عبدي

بنده میگوید خدا تعالے بفرشتگان خود که قبض کردید شما فرزند بنده مرا

فيقولون نعم فيقول قبضتم ثمرة فؤاده فيقولون نعم

پس میگویند فرشتگان آرے قبض کردیم پس میگوید باریتعالے قبض کردید میوهٔ دل او را پس میگویند فرشتگان آری قبض کردیم

فيقول ماذا قال عبدي فيقولون حمدك واسترجع

پس میگوید حق تعالے چه چیز گفت بنده من پس میگویند فرشتگان حمد گفت ترا و انا لله و انا الیه راجعون گفت

فيقول الله ابنوا لعبدي بيتا في الجنة وسموه بيت

پس میگوید حق تعالے برآرید برائے بنده من خانه در بهشت و میگوید حق تعالے و نام نهید آنرا خانهٔ

الحمد رواه احمد والترمذي وعن ابي هريرة رض

حمد رواه احمد و الترمذی و روایت است از ابی هریره رض

ان رجلا قال له مات ابن لي فوجدت عليه هل سمعت

که مردے گفت مر او را مرد پسرے که مرا بود پس اندوهگین شدم بروے آیا شنیدی تو

مِنْ خَلِيلِكَ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِ شَيْئًا يَطِيبُ بِهِ نَفْسُنَا عَنْ

از دوست تو درود باد خدا بر او باد چیزے که خوش سازد نفسهاے ما را از جانب

مَوْتَانَا قَالَ نَعَمْ سَمِعْتُهُ قَالَ صِغَارُهُمْ دَعَامِيصُ الْجَنَّةِ

مردگان خود گفت آرے شنیدم آنحضرت را که گفت خردان مسلمانان دعامیص بهشت اند

يَلْقَى أَحَدُهُمْ أَبَاهُ فَيَأْخُذُ بِنَاحِيَةِ ثَوْبِهِ فَلَا يُفَارِقُهُ حَتّٰى

پیش می آید یکے از خردان پدر خود را پس میگیرد کنار جامه پدر یا پسر، بدانمی شود از و تا آنکه

يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَاَحْمَدُ وَاللَّفْظُ لَهُ وَعَنْ مُعَاذِ

درمی آرد او را در بهشت رواه مسلم واحمد ولفظ حدیث مر احمد راست و روایت است از معاذ

ابْنِ جَبَلٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

ابن جبل رضه گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم نیستند

مُسْلِمَيْنِ يَمُوتُ لَهُمَا ثَلَاثَةٌ إِلَّا أَدْخَلَهُمَا اللّٰهُ الْجَنَّةَ

دو مسلمان که بمیرد مر ایشان را سه کس از فرزندان مگر آنکه درآرد آن دو مسلمان را خدا بهشت

بِفَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ إِيَّاهُمَا فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَوِ اثْنَانِ

بفضل او و مهربانی خود بر دو مادر و پدر را پس گفتند اے پیغامبر خدا اے یا دو کس بمیرند

قَالَ أَوِ اثْنَانِ قَالُوا أَوْ وَاحِدٌ قَالَ أَوْ وَاحِدٌ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي

گفت آنحضرت یا دو کس بمیرند گفتند یا یک کس بمیرد فرمود یا یک کس بمیرد پیشتر فرمود سوگند با خداے

نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ السِّقْطَ لَيَجُرُّ أُمَّهُ بِسَرَرِهِ إِلَى الْجَنَّةِ

که بقاے ذات من بدست اوست بدرستیکه بچه ناتمام میکشد مادر خود را بسرر خود بسوے بهشت

إِذَا احْتَسَبَتْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ مِنْ قَوْلِهِ

چون حساب کند بر دے رواه احمد و روایت کرد ابن ماجه از قول آنحضرت که

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ

والذی نفسی بیده است و روایت است از عبد الله بن مسعود رضه گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَدَّمَ ثَلَاثَةً مِّنَ

گفت پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ پیش بفرستد سہ کس از

الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ كَانُوْا لَهٗ حِصْنًا حَصِيْنًا مِّنَ النَّارِ

اولاد کہ نرسیدند حد بلوغ را باشند این سہ فرزند برائے او پناہ استوار از آتش دوزخ

فَقَالَ اَبُوْ ذَرٍّ قَدَّمْتُ اثْنَيْنِ قَالَ وَاثْنَيْنِ قَالَ اُبَيٌّ ابْنُ

پس گفت ابوذر کہ پیش فرستادم دو کس را گفت آنحضرت و دو کس ہم پناہ باشند گفت ابی ابن

لَعَبٍ اَبُو الْمُنْذِرِ سَيِّدُ الْقُرَّاءِ قَدَّمْتُ وَاحِدًا قَالَ وَوَاحِدًا

کعب کہ کنیت او ابو منذر است و در شان وے سید القراء واقع شدہ است پیش فرستادم یکے را گفت آنحضرت و یکے ہم

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ قُرَّةَ الْمُزَنِيِّ

رواہ الترمذی و ابن ماجہ در روایت است از قرہ مزنی

اَنَّ رَجُلًا كَانَ يَاْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهٗ

بدرستیکہ بود مردے کہ می آمد نزد پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ با وے بود

ابْنٌ لَهٗ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتُحِبُّهٗ

پسرے مر او را پس گفت او را پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم آیا دوست میداری این پسر را

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَحَبَّكَ اللّٰهُ كَمَا اُحِبُّهٗ فَفَقَدَهُ النَّبِيُّ

پس گفت آنمرد ای پیغامبر خدا ترا دوست دارد خدا چنانکہ دوستدارم او را پس گم کرد پیغامبر آن پسر را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا فَعَلَ ابْنُ فُلَانٍ فَقَالُوْا

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت کہ چہ شد فرزند فلانے پس گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَاتَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ای پیغامبر خدا مرد آن پسر پس فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَمَا تُحِبُّ اَنْ لَا تَاْتِيَ بَابًا مِّنْ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ اِلَّا وَجَدْتَهٗ

کہ آیا دوست نمیداری تو کہ نیائی تو بہیچ دری از دربہای بہشت مگر آنکہ یابی تو او را کہ

يَنْتَظِرُكَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَهُ خَاصَّةً

انتظار میبرد ترا پس گفت مردے کہ اے پیغامبر خدا امر او را است این مژدہ خاص

اَمْ لِكُلِّنَا قَالَ بَلْ لِكُلِّكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

یا بہہ ما است گفت آنحضرت بلکہ بہہ شما رواہ احمد و در روایت است از

عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علی رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَنَّ السِّقْطَ لَيُرَاغِمُ رَبَّهُ اِذَا اَدْخَلَ اَبَوَيْهِ النَّارَ

بدرستیکہ بچہ افگندہ ہر آئینہ حجت میکند بر پروردگار خود او فیکہ در آرد پروردگار پدر و مادر او را در آتش

فَيُقَالُ اَيُّهَا السِّقْطُ الْمُرَاغِمُ رَبَّهُ اَدْخِلْ اَبَوَيْكَ

پس گفتہ می شود ای سقط مراغمہ کنندہ پروردگار خود را در آر مادر و پدر خود را

الْجَنَّةَ فَيَجُرُّهُمَا بِسَرَرِهِ حَتّٰى يُدْخِلَهُمَا

در بہشت پس میکشد این سقط مادر و پدر خود را بسرر خود تا آنکہ در می آرد مادر و پدر خود را

الْجَنَّةَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

در بہشت رواہ ابن ماجہ

بَابُ زِيَارَةِ الْقُبُورِ

باب در بیان زیارۃ قبور

عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ زَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت ابو ہریرہ زیارت کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قبر امه فبکی و ابکی من حوله فقال استاذنت ربی

قبر مادر خود پس گریه کرد و گریانید کسے را که گرد آنحضرت بود پس فرمود که طلب اذن کردم پروردگار خود را

فی ان استغفر لها فلم یوذن لی فاستاذنته فی

در آنکه طلب آمرزیدن کنم برائے او پس اذن داده نشدم را پس اذن طلب کردم پروردگار خود را در

ان ازور قبرها فاذن لی فزوروا القبور فانها

آنکه زیارت کنم قبر او پس اذن داده شدم را پس زیارت کنید قبرها را زیرا که قبرها

تذکر الموت رواه مسلم وعن بریدة رض قال

یاد میدهند موت را رواه مسلم و روایت است از بریده رضی گفت

کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یعلمهم اذا خرجوا

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که تعلیم میکرد صحابه را چون بیرون می آمدند

الی المقابر السلام علیکم اهل الدیار من المومنین

الی قبرستانها این کلمات را که سلام بر شما اے اهل سراها از گروندگان

والمسلمین وانا ان شاء الله بکم للاحقون نسال

و گردن نهندگان و ما اگر خواسته است خدا بشما فرود آینده گانیم و پیوسته گانیم میطلبیم از

الله لنا ولکم العافیة رواه مسلم وعن

خدا برائے خود و برائے شما عافیت و سلامت از عذاب رواه مسلم و روایت است از

محمد بن النعمان یرفع الحدیث الی النبی صلی الله علیه

محمد بن نعمان در حالتیکه میرساند حدیث را به پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم قال من زار قبر ابویه او احدهما فی کل جمعة

وسلم گفت آنحضرت کسیکه زیارت کرد قبر مادر و پدر خود را یا قبر یکے از این دو را در هر هفته

غفر له وکتب برا رواه البیهقی فی شعب الایمان مرسلا

آمرزیده شود مر آنکس را و نوشته شود نیکوکار رواه بیهقی در شعب ایمان از روے

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن مسعود رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُوْرِ فَزُوْرُوْهَا فَاِنَّهَا

فرمود کہ بودم کہ نہی کردہ بودم شمارا از زیارت قبرہا پس اکنون زیارت کنید آنہارا زیرا کہ قبرہا

تُزَهِّدُ فِي الدُّنْيَا وَتُذَكِّرُ الْاٰخِرَةَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

سرد میگرداند در دنیا و یاد میدہد آخرت را رواہ ابن ماجہ

كِتَابُ الزَّكٰوةِ

کتاب الزکوٰۃ

وَالَّذِيْنَ يَكْنِزُوْنَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُوْنَهَا فِيْ

و آنانکہ ذخیرہ میکنند زر و نقرہ را و خرچ نمی کنند آنرا در

سَبِيْلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ يَّوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا

راہ خدا پس بشارت دہ ایشانرا بعذاب دردناک روزیکہ گرم کردہ شود بر آن

فِيْ نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوْبُهُمْ وَظُهُوْرُهُمْ

در آتش دوزخ پس داغ کردہ شود بآن پیشانی ایشان را و پہلو ایشانرا و پشت ایشان

هٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ فَذُوْقُوْا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُوْنَ

اینست آنچہ ذخیرہ کردید برای خود پس بچشید آنچہ ذخیرہ

میکردید

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ

و بپا دارید نماز را و بدہید زکوٰۃ را و آنچہ پیش میفرستید برای خویشتن

مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ

از نیکوکاری خواہید یافت آنرا نزد خدا ہر آئینہ خدا بآنچہ میکنید بینا است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ صَاحِبِ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلَّا إِذَا

نیست هیچ خداوند زر و سیم که نپردازد از آن حق آن را مگر آنکه چون

كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحُ مِنْ نَارٍ فَأُحْمِيَ عَلَيْهَا فِي

باشد روز قیامت کوفته و ساخته شود برای او صفحها از آتش پس گرم کرده می شود بر آن صفحها

نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْوٰى بِهَا جَنْبُهُ وَجَبِينُهُ وَظَهْرُهُ كُلَّمَا رُدَّتْ

آتش دوزخ پس داغ کرده می شود بآن صفحها پهلوی او از طرف راست و پیشانی او و پشت او هر گاه که برآورده شوند آن

أُعِيدَتْ لَهُ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى

باز گردانیده شوند برای او در روزی که باشد اندازهٔ آن پنجاه هزار سال تا آنکه

يُقْضٰى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيَرٰى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى

حکم کرده شود میان بندگان پس ببیند راه خود بسوی بهشت و یا بسوی

النَّارِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَالْإِبِلُ قَالَ وَلَا صَاحِبُ إِبِلٍ

دوزخ گفتند صحابه یا رسول الله پس حکم شتر چیست گفت آنحضرت و نیست هیچ خداوند شتران که

لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا وَمِنْ حَقِّهَا حَلْبُهَا يَوْمَ وِرْدِهَا

ادا نمیکند و از آن حق آنرا و از جمله حقوق شتران دوشیدن شتران است روز وارد شدن شتران

إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ أَوْفَرَ مَا كَانَتْ

مگر آنکه چون باشد روز قیامت بر روی انداخته شود صاحب شتران بصحرای فراخ هموار در حالتیکه بود

لَا يَفْقِدُ مِنْهَا فَصِيلًا وَاحِدًا قَطَّاءَةً بِأَخْفَافِهَا وَتَعَضُّهُ

شتران فربه تر تمام در حالیکه گم نکند از آن شتران یک بچه شتر را پایمال میکنند آن شتران او را بسم خود و میگزند آن شتران او را

بِأَفْوَاهِهَا كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أُولَاهَا رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا فِي يَوْمٍ

بدهنهای خود هر گاه که بگذرد بر وی طایفهٔ اولین باز گردانیده شود بروی طایفهٔ پسین آنها در روزی

كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى يُقْضٰى بَيْنَ الْعِبَادِ

که باشد اندازهٔ آن پنجاه هزار سال تا آنکه حکم کرده شود میان بندگان

فَيَرَى سَبِيلَهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ

پس می بیند آنکس راه خود یا بسوے بہشت و یا بسوے دوزخ گفتند صحابہ ای پیغامبر خدا

فَالْبَقَرُ وَالْغَنَمُ قَالَ وَلَا صَاحِبُ بَقَرٍ وَلَا غَنَمٍ لَا يُؤَدِّي

پس چیست حکم بقر و غنم فرمود و نہ خداوند بقر و نہ خداوند غنم کہ ادا نمی کند

مِنْهَا حَقَّهَا إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ

از آن حق آن مگر آنکہ چون باشد روز قیامت بر روے انداختہ شود صاحب آن بصحرا ے فراخ

وَلَا يَفْقِدُ مِنْهَا شَيْئًا لَيْسَ فِيهَا عَقْصَاءُ وَلَا جَلْحَاءُ

و چیزے کم نیکند صاحب آن از ان گاوان و گوسپند چنانکہ نیست در آن گاوان او گوسپندان او بیچیدہ شاخہا و نیست آنکہ

وَلَا عَضْبَاءُ تَنْطَحُهُ بِقَرُونِهَا وَتَطَؤُهُ بِأَظْلَافِهَا كُلَّمَا

و نہ شکستہ شاخ میزنند آن گاوان صاحب خود بشاخہاے خود و پایمال میکنند این گاوان او گوسپندان او بسم خود ہرگاہ کہ

مَرَّ عَلَيْهِ أُولَاهَا رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ

بگذرد بر وے طائفہ نخستین باز گردانیدہ شود بر وے طائفہ پسین آنہا در روزے کہ باشد اندازہ آن

خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيَرَى سَبِيلَهُ

پنجاہ ہزار سال تا آنکہ حکم کردہ شود میان بندگان پس ببیند راہ خود

إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ الْحَدِيثَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

یا بسوے بہشت و یا بسوے دوزخ تا آخر حدیث رواہ مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از وے گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَوٰتَهُ مُثِّلَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

کسیکہ بدہد او را خدا بتعالے مال پس ادا نکند زکوٰۃ آنرا مصور گردانیدہ شود برے او ی مال وے روز قیامت

شُجَاعًا أَقْرَعَ لَهُ زَبِيبَتَانِ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُ

بصورت شجاع اقرع مراورا دو نقطہ سیاہ است بالاے دو چشم گردانیدہ شود آنمار مانند طوق در گردن آنکس روز قیامت

بِلِحْيَتِهِ يَعْنِي شِدَّقَيْهِ يَقُوْلُ اَنَا مَالُكَ اَنَا كَنْزُكَ

بسوی طرف گنج دہن وے پس میگوید آن را بزبان حال من مال توام من گنج توام کنز کوتہ آن مذہب

ثُمَّ تَلَا وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَبْخَلُوْنَ الْاٰيَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پس خواند آنحضرت این آیت را تا آخر رواہ بخاری

وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عُمَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عدی بن عمیرہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ مِنْكُمْ عَلٰى عَمَلٍ فَكَتَمَنَا مِخْيَطًا

علیہ وسلم ہر کس کہ عامل گردانیدیم ما او را از شما بر عملے پس پوشید از ما چیزے را کہ مالیت وے سوزن است

فَمَا فَوْقَهُ كَانَ غُلُوْلًا يَأْتِيْ بِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس پوشیدہ چیزے را کہ بالاے سوزن است یعنی باشد آن کتمان غلول می آید بآنکس این فعل روز قیامت رواہ مسلم

وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از رافع بن خدیج گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْحَابِسُ عَلٰى اَلْمَغْرَمِ بِالْحَقِّ كَالْغَازِيْ

علیہ وسلم عمل کنندہ بر صدقہ بطریق حق و عدل مانند است کہ غزا کنندہ است

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ حَتّٰى يَرْجِعَ اِلٰى بَيْتِهِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

در راہ خدا تا آنکہ باز گردد بسوے خانہ خود رواہ ابوداؤد و الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت ابوہریرہ چون وفات یافت آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَاسْتُخْلِفَ اَبُوْبَكْرٍ بَعْدَهٗ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ

وسلم و خلیفہ گرفتہ شد ابوبکر بعد وے و کافر شد با کافر شد از عرب

قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِاَبِيْ بَكْرٍ رض كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ

گفت عمر بن خطاب ابابکر را چگونہ مقاتلہ میکنیم مردمان را

وقد قال رسول الله صلى الله عليه وسلم امرت ان
و حال انکہ بتحقیق فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم امر کردہ شدہ ام کہ
اقاتل الناس حتى يقولوا لا اله الا الله فمن قال لا اله
قتال کنم مردمرا تا انکہ بگویند لا الہ الا اللہ پس کسیکہ بگوید لا الہ
الا الله عصم مني ماله ونفسه الا بحقه وحسابه على
الا اللہ نگاہ دارد از من مال خود را و نفس خود را مگر بحق اسلام و حساب او بر
الله فقال ابو بكر والله لاقاتلن من فرق بين الصلوة
خدا ست پس گفت ابو بکر بخدا سوگند هر آئینہ قتال می کنم کسے را کہ فرق کند میان نماز
والزكوة فان الزكوة حق المال والله لو منعوني عناقا
و میان زکوۃ زیرا کہ زکوۃ حق واجب در مال ست بخدا سوگند اگر منع کنند مرا از عناقے
كانوا يؤدونها الى رسول الله صلى الله عليه وسلم
کہ بودند کہ ادا میکردند آنرا بسوے پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
لقاتلتهم على منعها قال عمر فوالله ما هو الا رايت
هر آئینہ قتال می کنم ایشانرا بر منع عناق گفت عمر پس سوگند بخدا نبود حال او ابو بکر مگر انکہ
ان الله قد شرح صدر ابي بكر للقتال فعرفت انه الحق
بتحقیق کہ خدا گشاد سینہ ابی بکر را بسوے قتال پس شناختم کہ ہمین سبب حق ست کہ قتال کرد ابو بکر
متفق عليه وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه
متفق علیہ و هم از وے ست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ
وسلم ليكونن كنز احدكم يوم القيمة شجاعا اقرع يفر
وسلم میباشد گنج یکے از شما روز قیامت مار بزرگ کہ سوی سر ندارد سے گریزد
منه صاحبه وهو يطلبه حتى يلقمه اصابعه رواه احمد
از ان مار صاحب آن گنج و حال انکہ آن مار میجوید او را تا آنکہ بیفگند بسوے انگشتان خود را رواہ احمد

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت ست از عایشہ رض گفت عائشہ شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا خَالَطَتِ الزَّكٰوةُ مَالًا قَطُّ إِلَّا أَهْلَكَتْهُ

وسلم را کہ میگفت کہ نیامیخت زکوۃ ہیچ مالے را ہرگز مگر آنکہ ہلاک کردزکوۃ او را

رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَالْبُخَارِيُّ فِي تَارِيخِهِ وَالْحُمَيْدِيُّ وَزَادَ قَالَ

رواہ الشافعی و رواہ البخاری در تاریخ خود و حمیدی و زیادہ کرد در تفسیر مراد بمخالطت

يَكُونُ قَدْ وَجَبَ عَلَيْكَ صَدَقَةٌ فَلَا تُخْرِجُهَا فَتُهْلِكُ الْحَرَامَ

می باشد اینکہ بخصوص واجب شدہ ست بر تو زکوۃ پس بیرون می آری تو زکوۃ را پس ہلاک می کردانند او

الْحَلَالَ الْحَدِيثَ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ كُنْتُ الْبَسُ أَوْضَاحًا

حلال را تا آخر حدیث و روایت ست از ام سلمہ رض گفت ام سلمہ بودم کہ پوشیدم اوضاح

مِنْ ذَهَبٍ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَكَنْزٌ هُوَ فَقَالَ مَا بَلَغَ

کہ نوعی از زیور طلاست پس گفتم ای رسول خدا آیا گنج ست این پس فرمود چیزی کہ برسد مقدار او را

أَنْ يُؤَدَّى زَكٰوتُهُ فَزُكِّيَ فَلَيْسَ بِكَنْزٍ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُو دَاوُدَ

کہ ادا کردہ میشود زکوۃ آن پس داده شود زکوۃ آن پس نیست کنز کہ بران وعید ست رواہ مالک و ابوداؤد

بَابُ مَنْ لَا تَحِلُّ لَهُ الْمَسْئَلَةُ وَمَنْ تَحِلُّ لَهُ

باب در بیان کسیکہ حلال نیست او را سوال کردن و گدائی کردن و کسیکہ حلال ست او را

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت ست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ سَأَلَ النَّاسَ أَمْوَالَهُمْ تَكَثُّرًا فَإِنَّمَا يَسْئَلُ

وسلم کسیکہ سوال کند از مردم مالہای ایشان بقصد زیادت شدن مال برای خود جمرا

جَمْرًا فَلْيَسْتَقِلَّ أَوْ لِيَسْتَكْثِرْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

انگر را پس گو کم طلبد یا بسیار بهر تقدیر سوال ضرر دارد رواہ مسلم و روایت ست از

To: www.al-mostafa.com

الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زبیر بن عوام گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةِ حَطَبٍ عَلَى

هر آئینہ بگیرد یکے از شما ریسن خود را پس بیارد پشتہ ہیزم را بر پشت خود

ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا فَيَكُفَّ اللّٰهُ بِهَا وَجْهَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ

پس بفروشد ازا پس باز دارد حق تعالیٰ بآن روئے او را بہتر ست مراورا

النَّاسَ أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِ

از ان کہ سوال کند مردم او را یا منع کنند روایت البخاری و روایت ست از ابن عمر رضہ

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود و حال آنکہ وے بر منبر بود

وَهُوَ يَذْكُرُ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ عَنِ الْمَسْأَلَةِ الْيَدُ الْعُلْيَا

و آن حضرت ذکر مے کرد صدقہ را و باز ایستادن از سوال حرام دست بالا

خَيْرٌ مِنْ يَدِ السُّفْلَى وَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ وَالسُّفْلَى

بہتر ست از دست پایان و تقدیر کرد آنحضرت کہ دست علیا دستی ست کہ سخی کنندہ است

هِيَ السَّائِلَةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

سوال کنندہ متفق علیہ و روایت ست از ابی سعید خدری رضہ

قَالَ إِنَّ أُنَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت کہ بعضے مردمان از انصار سوال کردند از رسول خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ حَتَّى

علیہ وسلم پس داد آن حضرت ایشان را پس سوال کردند پس داد ایشان را تا آنکہ

نَفِدَ مَا عِنْدَهُ فَقَالَ مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهُ

تمام شد چیزیکہ نزد آنحضرت بود پس فرمود ہیچ میباشد نزد من از خیر یعنے از مال پس دریغ نمی کنم

وَمَنْ يَسْتَعِفَّ يُعِفَّهُ اللّٰهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ وَمَنْ

وکسیکہ بازایستد از سوال ونگاہدارد خود را نگاہدارد او را خدا تعالیٰ وکسیکہ بےنیازی ورزد

يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللّٰهُ وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً هُوَ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ

تکلف کند دور آید وصبر کردن صبر بخشد او را خدا و داده نشده ہست ہیچ یکی را دادنی کہ آن بہتر ست

مِنَ الصَّبْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ

از صبر متفق علیہ و در روایت ست از عمر بن الخطاب رض گفت

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میداد مرا بخشش

فَأَقُولُ أَعْطِهِ أَفْقَرَ إِلَيْهِ مِنِّي فَقَالَ خُذْهُ فَتَمَوَّلْهُ

پس می گفتم کہ بدہ آنرا کہ محتاج تر بود بسوے آن از من پس گفت آنحضرت بگیر آنرا پس مال ساز آنرا

وَتَصَدَّقْ بِهِ فَمَا جَاءَكَ مِنْ هٰذَا الْمَالِ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلَا

وتصدق کن بآن پس چیزیکہ بیاید ترا از ین مال و حال آنکہ انتظار نبرندہ و نہ سوال کنندہ

سَائِلٍ فَخُذْهُ وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَمُرَةَ

پس بگیر مر او چیزیکہ نہ چنین ست پس مگردان آنرا نفس خود را متفق علیہ و در روایت ست از

بْنِ جُنْدُبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سمرۃ بن جندب رض گفت سمرۃ فرمود مرا آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْمَسْأَلَةُ كُدُوحٌ يَكْدَحُ بِهَا الرَّجُلُ وَجْهَهُ فَمَنْ شَاءَ

سوال ہا خراشہا و جراحتہا ست کہ مجروح می گرداند بآنہا مرد روی خود را پس کسیکہ خواہد

أَبْقَى عَلَى وَجْهِهِ وَمَنْ شَاءَ تَرَكَ إِلَّا أَنْ يَسْأَلَ الرَّجُلُ ذَا سُلْطَانٍ

نگاہدارد روی خود را کسیکہ خواہد ترک کند مگر آنکہ سوال کند مرد خداوند سلطنت را یا کار

أَوْ فِي أَمْرٍ لَا يَجِدُ مِنْهُ بُدًّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

یا سوال کند در کار یکہ نمی یابد از آن چارہ رواہ ابو داؤد و ترمذی و نسائی

وَعَنْ سَهْلِ ابْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ

و روایت ست از سہل بن حنظلیہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَأَلَ وَعِنْدَهُ مَا يُغْنِيهِ

صلے اللہ علیہ و سلم کسیکہ سوال کند و نزد وی چیزی باشد کہ بی نیاز گرداند او را از سوال پس نیست وی

فَإِنَّمَا يَسْتَكْثِرُ مِنَ النَّارِ قَالَ النُّفَيْلِيُّ وَهُوَ أَحَدُ رُوَاتِهِ فِي مَوْضِعٍ

مگر آنکہ میکند طلب بسیاری از آتش گفتہ ست نفیلی و آن یکی از راویان اینحدیث ست در جای دیگر نہ درین حدیث

آخَرَ وَمَا الْغِنَى الَّذِي لَا يَنْبَغِي مَعَهُ الْمَسْأَلَةُ قَالَ قَدْرُ

و چیست غنا کہ روا نیست باوی سوال کردن گفت مقدار

مَا يُغَدِّيهِ وَيُعَشِّيهِ وَقَالَ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ أَنْ يَكُونَ

چیزیست کہ او را تواند بامداد گرداند و قوت شبانگاہ و گفتہ ست نفیلی در جای دیگر حد غنا اینست کہ باشد

لَهُ شِبَعُ يَوْمٍ أَوْ لَيْلَةٍ وَيَوْمٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

مر او را چیزے کہ سیر گرداند او را روز یا روز و شب رواہ ابو داود روایت ست از

حُبْشِيِّ بْنِ جُنَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

حبشی بن جنادہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ لِغَنِيٍّ وَلَا لِذِي مِرَّةٍ سَوِيٍّ

و سلم بدرستیکہ سوال کردن حلال نیست مر توانگر را و نہ مر خداوند قوۃ سلیم الاعضا را

إِلَّا لِذِي فَقْرٍ مُدْقِعٍ أَوْ غُرْمٍ مُفْظِعٍ وَمَنْ سَأَلَ النَّاسَ

و لیکن حلال ست مر خداوند فقر را کہ چسپانیدہ است بخاک یا حلال ست مر خداوند دام را کہ

لِيُثْرِيَ بِهِ مَالَهُ كَانَ خُمُوشًا فِي وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَرَضْفًا يَأْكُلُهُ

در قطامیت افگندہ است و کسیکہ سوال کند مردم را تا بسیار کند بآن مال خود را جیا باشد آن سوال او نخہا در روے او روز قیامت سنگ

مِنْ جَهَنَّمَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُقِلَّ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْثِرْ

از دوزخ پس کسیکہ خواہد کم کند و ہر کہ خواہد زیادہ کند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ الْفِرَاسِيِّ اَنَّ الْفِرَاسِيَّ قَالَ

رواہ الترمذی وروایت ست از ابن الفراسی کہ منسوب ست بفراس بن غنم گفت

قُلْتُ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَسْاَلُ يَا رَسُوْلَ

ابن فراس از پدرش گفت گفتم مر پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم آیا سوال کنم من ای پیغمبر

اللّٰهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا وَاِنْ كُنْتَ

خدا از مردم چیزی پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سوال مکن واگر ہستے تو

لَا بُدَّ فَسَاَلِ الصَّالِحِيْنَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ

کہ البتہ میخواہی پس سوال کن صالحان را از جہت کریم ایشان رواہ ابوداود والنسائی وروایت ست از

عَلِيٍّ رض اَنَّهٗ سَمِعَ يَوْمَ عَرَفَةَ رَجُلًا يَسْاَلُ النَّاسَ

علی کرم اللہ وجہہ کہ وی شنید روز عرفہ مردیرا کہ سوال مے کند مردمان را

فَقَالَ اَفِيْ هٰذَا الْيَوْمِ وَفِيْ هٰذَا الْمَكَانِ تَسْاَلُ مِنْ

پس فرمود آیا درین روز کہ عرفہ است و درین مکان کہ عرفات ست سوال میکنی از

غَيْرِ اللّٰهِ فَخَفَقَهٗ بِالدِّرَّةِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ عُمَرَ رض

غیر خدا پس زد علی کرم اللہ وجہہ آنمرد را بدرہ رواہ رزین وروایت ست از عمر رض

قَالَ تَعَلَّمْنَ اَيُّهَا النَّاسُ اَنَّ الطَّمَعَ فَقْرٌ وَاَنَّ الْاِيَاسَ غِنًى

گفت عمر رض بدانید ای مردم کہ امید داشتن از مال مردم سبب فقر ست و نا امید بودن تونگری و بی نیازی ست

وَاَنَّ الْمَرْءَ اِذَا يَئِسَ عَنْ شَيْءٍ اِسْتَغْنٰى عَنْهُ رَوَاهُ رَزِيْنٌ

و بدرستیکہ مرد وقتیکہ نا امید شود از چیزی بی نیاز میشود ازان رواہ رزین رض

وَعَنْ ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت ست از ثوبان مولای آنحضرت گفت کہ فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ يَّكْفُلُ لِيْ اَنْ لَّا يَسْاَلَ النَّاسَ شَيْئًا فَاَتَكَفَّلُ لَهٗ

کیست کہ ضامن شود مرا کہ سوال نکند از مردم چیزی پس ضامن شوم مر او را

بِالْجَنَّةِ فَقَالَ ثَوْبَانُ اَنَا فَكَانَ لَا يَسْاَلُ اَحَدًا شَيْئًا رَوَاهُ

بہ بہشت پس گفت ثوبان من ضامن می شوم پس بود ثوبان کہ سوال نمیکرد ہیچ یکے را چیزی رواہ

اَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ دَعَانِيْ

ابوداود و النسائی و در روایت ست از ابی ذر رض گفت ابوذر رض خواند مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَشْتَرِطُ عَلَيَّ اَنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ وی طلب شرط میکند بر من کہ

لَّا تَسْاَلَ النَّاسَ شَيْئًا قُلْتُ نَعَمْ قَالَ وَلَا سَوْطَكَ اِنْ

سوال نکنی تو از مردم چیزے گفتم آرے شرط کردم و گفت آنحضرت و نہ طلبی از کسے تازیانۂ خود را کہ بیفتد

سَقَطَ مِنْكَ حَتّٰى تَنْزِلَ اِلَيْهِ فَتَاْخُذَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ بَابٌ

از دست تو تا آنکہ فرود آئی تو از اسپ بسوی تازیانہ پس بگیری می آنرا رواہ احمد باب

الْاِنْفَاقِ وَكَرَاهِيَةِ الْاِمْسَاكِ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ

الانفاق و کراہت امساک کسانیکہ خرچ میکنند اموال خویش

بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

شب و روز پنہان و آشکارا پس ایشان را مزد ایشان ست نزدیک پروردگار ایشان

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ○ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ

و نیست ترس بایشان و نہ ایشان اندوہگین شوند باید کہ گمان نکنند آنانکہ

يَبْخَلُوْنَ بِمَآ اٰتٰىهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ

بخل می کنند بانچہ عطا کردہ است ایشان را خدا از فضل خود این بخل بہتر ست برای خویش

بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُوْنَ مَا بَخِلُوْا بِهٖ

بلکہ او بد ست برای ایشان نزدیک ست کہ بشکل طوق پوشانیدہ شود ایشان را انچہ بخل کردہ اند بآن

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِيْنَ

روز قیامت بگو آن بندگان مرا

انفاق سبب کثرت مال و وضع آن و امساک سبب نقصان آن و فضیلت کردن بآن و بخیلی کردن بآن و مسلک بخیل و مسلک سخی و مذمت امساک و ترغیب بر انفاق و آنست کہ امساک از غیر نکند امساک شود و بیان زکوٰۃ و ذکر کردہ بیان زکوٰۃ و ذکر آن سے انفاق کہ واجب ست و انفاق کہ مستحب ست و ذکر مصارف زکوٰۃ و ذکر وعید منع زکوٰۃ و مذمت بخل و امساک از فرض باشد مطلقا خواہ نفل ۱۲

سنہ ۱۰ جزو ۳ رکوع ۵

سنہ ۱۰ جزو ۴ رکوع ۴

سنہ ۱۰ جزو ۴ رکوع ۱۶

اٰمَنُوْٓا اَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَيُنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً

که ایمان آورده اند بر پادارند نماز را و خرج کنند از انچه مارو زی دادیم ایشانرا پنهان و آشکارا

مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ وَلَا خِلٰلٌ ۭ مَنْ ذَا الَّذِيْ

پیش از انکه بیاید روزیکه خرید و فروخت نیست دران و نه بایکدیگر دوستی بود کیست آنکه

يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضٰعِفَهٗ لَهٗٓ اَضْعَافًا كَثِيْرَةً ۭ

وام دهد خدارا وام دادن نیک پس و چند سازد خدا اعمال را برای او بمراتب بسیار

وَاللّٰهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُۜطُ ۠ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا

و خدا تنگ میسازد و کشاده میکند روزی را و بسوی او باز گردانیده میشوید اے مسلمانان

اَنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ وَلَا خُلَّةٌ وَّلَا

خرج کنید از انچه روزی دادیم شما را پیش از انکه بیاید روزی که خرید و فروخت نیست دران و نه دوستی و نه

شَفَاعَةٌ ۭ وَالْكٰفِرُوْنَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ۝ اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ

سفارش و کافران ایشانند ظالمان آنانکه خرج میکنند

اَمْوَالَهُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُوْنَ مَآ اَنْفَقُوْا مَنًّا وَّلَآ

اموال خود را در راه خدا باز از پی آن انفاق نمی آرند منت نهادن را و نه

اَذًى ۙ لَّهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

ایذا رسانیدن مر ایشان راست مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان و نیست ترس بر ایشان و نه ایشان

يَحْزَنُوْنَ ۝ قَوْلٌ مَّعْرُوْفٌ وَّمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ

اندوهگین شوند سخن ملایم گفتن و درگذشتن از بی ادبی سائل بهتر ست

مِّنْ صَدَقَةٍ يَّتْبَعُهَآ اَذًى ۭ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيْمٌ ۝

ازان خیرات که از پے آن آزرده کردن ست و خدا بے نیاز بردبار ست

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُبْطِلُوْا صَدَقٰتِكُمْ

ای مومنان تباه مکنید خیرات خود را

بِالْمَنِّ وَالْاَذٰی کَالَّذِیْ یُنْفِقُ مَالَهٗ رِئَآءَ النَّاسِ

بت نہادن و آزردہ کردن ہمچو کسیکہ خرچ میکند مال خود را برائے نمودن مردمان

وَلَا یُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ فَمَثَلُهٗ کَمَثَلِ

و ایمان ندارد بخدا و روز قیامت پس صفت او مانند

صَفْوَانٍ عَلَیْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهٗ وَابِلٌ فَتَرَکَهٗ صَلْدًا

سنگ صاف است کہ بر و باشد ذرکی خاک پس رسید بو باران تیز پس گذاشت او را سخت و صاف مانده

لَا یَقْدِرُوْنَ عَلٰی شَیْءٍ مِّمَّا کَسَبُوْا ؕ وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی

توانائی ندارند اہل ریا بر چیزے از انچہ عمل کردند و خدا راہ نمی نماید

الْقَوْمَ الْکٰفِرِیْنَ ۝ عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ

گروہ کافران را و در روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَوْ کَانَ لِیْ مِثْلُ اُحُدٍ

انحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اگر می بود مرا مانند کوہ احد

ذَهَبًا لَسَرَّنِیْ اَنْ لَّا یَمُرَّ عَلَیَّ ثَلٰثُ لَیَالٍ وَعِنْدِیْ

طلا ہر آئینہ شاد میگردانید مرا اینکہ نگذرد بر من سہ شب و حال آنکہ نزد من

مِنْهُ شَیْءٌ اِلَّا شَیْءٌ اَرْصُدُهٗ لِدَیْنٍ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ

چیزے از آن باقیست مگر چیزیکہ آمادہ سازم آنرا برائے ادائے وام رواہ بخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وی مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ یَّوْمٍ یُصْبِحُ الْعِبَادُ فِیْهِ اِلَّا وَمَلَکَانِ یَنْزِلَانِ

نیست ہیچ روزیکہ صبح میکنند بندگان در و مگر آنکہ فرود می آیند دو فرشتہ از آسمان

فَیَقُوْلُ اَحَدُهُمَا اَللّٰهُمَّ اَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا وَیَقُوْلُ

پس میگوید یکی از ین دو فرشتہ خداوندا بدہ انفاق کنندہ را چیزے بجائے و میگوید فرشتہ

الآخر اللهم اعط ممسكا تلفا متفق عليه وعن

دیگر خداوندا بده بخیل را بلاکی مال که نگاه میدارد متفق است بخاری و مسلم در روایت است از

اسماء رض قالت قال رسول الله صلى الله عليه

اسماء بنت ابی بکر گفت اسماء فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم انفقي ولا تحصي فيحصي الله عليك ولا توعي

وسلم انفاق کن و شمار مکن که چیزی دهم پس احصا کند خدا بر تو و نگاه دارد مال

فيوعي الله عليك ارضخي ما استطعت متفق عليه

پس نگاه دارد خدا بر تو بده آنچه میتوانی اگرچه اندک باشد متفق علیہ

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

و روایت است از ابی هریرة رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم قال الله تعالى انفق يا ابن ادم انفق

علیہ وسلم فرمود خدا تعالے انفاق کن اے پسر آدم تا انفاق کنم

عليك متفق عليه وعن ابي امامة رض قال قال

بر تو متفق علیہ و روایت است از ابی امامہ رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يا ابن ادم ان تبذل

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفت خدا و در حدیث قدسی ای فرزند آدم بذل کردن تو

الفضل خير لك وان تمسكه شر لك ولا تلام

زیادہ از قدر حاجت بهتر است مر ترا و نگاه داشتن تو آنرا و بخل کردن بد تر است مر ترا و نکوهیده نمی شوی تو

على كفاف وابدأ بمن تعول رواه مسلم وعن

بر نگاه داشتن کفاف و آغاز کن در بذل زاید از کفاف بعیال خود رواہ مسلم و روایت است از

جابر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

جابر رض گفت جابر فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاتَّقُوا

پرہیز کنید ظلم را ز برا کہ ظلم سبب ظلمات مضمرہ است روز قیامت و پرہیز کنید

الشُّحَّ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَمَلَهُمْ

بخل و حرص را زیرا کہ بخل نیست گردانیدہ است کسانیرا کہ پیش از شما بودند برانگیخت ایشان را

عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُمْ

بر آنکہ ریختند خون یکدیگر را و حلال گردانیدند چیزہا را کہ حرام گردانیدہ است ۔ حسنہ

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ

رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت ابو ہریرہ گفت مردے

يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ أَجْرًا قَالَ أَنْ

اے پیغمبر خدا کدام صدقہ بزرگتر است از روے اجر و ثواب فرمود کہ بزرگترین صدقہا آنست کہ

تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيحٌ تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمَلُ الْغِنَى

تصدق کنی و حال آنکہ تو تندرستی و بخیلی و حالیکہ میترسی درویشی را و امید میداری توانگریرا

وَلَا تُمْهِلُ حَتّٰى إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ

و توقف مکن تا آنکہ برسد روح در گلو بگوئی فلانی را

كَذَا وَلِفُلَانٍ كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

چنین و فلان را چنین و حال آنکہ ہست مر فلان را متفق علیہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِّنَ اللّٰهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْجَنَّةِ

علیہ وسلم سخی نزدیک است از جناب رحمت و رضاے حق نزدیکست از بہشت کہ در آید آنرا

قَرِيبٌ مِّنَ النَّاسِ بَعِيدٌ مِّنَ النَّارِ وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِّنَ اللّٰهِ

نزدیک است از دلہا ے مردم بہشت بعید است از دوزخ و بخیل بعید است از رحمت حق

بَعِيدٌ مِّنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِّنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِّنَ النَّارِ

بعید است از بہشت بعید است از مردمان قریب است از دوزخ

وَلَجَاهِلٌ سَخِيٌّ أَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ مِنْ عَابِدٍ بَخِيلٍ رَوَاهُ

و جاہل سخی دوست داشتہ شدہ تر است از عابد بخیل رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَنْ يَتَصَدَّقَ الْمَرْءُ فِي حَيَاتِهِ بِدِرْهَمٍ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تصدق کردن مرد یک درہم را در زندگانی خود

خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِمِائَةٍ عِنْدَ مَوْتِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

بہتر است مرورا از تصدق کردن وے بصد درہم نزد مردن رواہ ابو داؤد

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی درداء گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَثَلُ الَّذِي يَتَصَدَّقُ عِنْدَ مَوْتِهِ أَوْ يُعْتِقُ كَالَّذِي

وسلم حال کسیکہ تصدق کند نزد مردن خود یا آزاد میکند بندہ را مانند حال کسے کہ

يُهْدِي إِذَا شَبِعَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَ

ہدیہ میفرستد طعام را بعد از انکہ سیر شد رواہ احمد والنسائی والدارمی و

التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ

الترمذی و صحیح کرد بصحت آن و از ابی سعید روایت است گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَصْلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو خصلت جمع نشوند در

مُؤْمِنٍ اَلْبُخْلُ وَسُوءُ الْخُلُقِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

مومن بخل و بدخلقی رواہ الترمذی و روایت است از

اَبِیْ بَکْرِنِ الصِّدِّیْقِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

ابی بکر الصدیق رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا یَدْخُلُ الْجَنَّۃَ خَبٌّ وَلَا بَخِیْلٌ وَلَا مَنَّانٌ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

در نمی آید بہشت را این سہ کس اول مرد فریبندہ دوم بخیل و سوم مردمنت نہندہ بعد از عطا رواہ الترمذی

وَعَنْ اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ شَرُّ مَا فِی الرَّجُلِ شُحٌّ ھَالِعٌ وَجُبْنٌ خَالِعٌ رَوَاہُ اَبُوْدَاوٗدَ

وسلم بدترین خصلتہا کہ در مرد ست آدو خصلت است یکی بخل جزع و فزع کنندہ و دوم بزدلی ترسندگی کہ نمی گزارد جانرا از دشمن

وَعَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ بَیْنَمَا رَجُلٌ بِفَلَاۃٍ

و روایت است از انحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود انحضرت وقتیکہ مردے حاضر بود

مِنَ الْاَرْضِ فَسَمِعَ صَوْتًا فِیْ سَحَابَۃٍ اسْقِ حَدِیْقَۃَ فُلَانٍ

بہ بیابانے از زمین پس شنید آوازے در ابرے کہ میگوید آب دہ بستان فلان را

فَتَنَحّٰی ذٰلِکَ السَّحَابُ فَاَفْرَغَ مَاءَہٗ فِیْ حَرَّۃٍ فَاِذَا شَرْجَۃٌ

پس یکسو شد آن ابر پس ریخت آن آب خود را در زمین سنگستان پس ناگاہ آب راہے

مِنْ تِلْکَ الشِّرَاجِ قَدِ اسْتَوْعَبَتْ ذٰلِکَ الْمَاءَ کُلَّہٗ فَتَتَبَّعَ

از ان آب راہہا بتحقیق فرا گرفتہ است آن آب را ہمہ پس پیروی کرد آنمرد

الْمَاءَ فَاِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِیْ حَدِیْقَتِہٖ یُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِہٖ

آب را پس ناگاہ مردے ایستادہ است در بستانچہ خود میگرداند آب را بہ بیل آہنین

فَقَالَ لَہٗ یَا عَبْدَ اللّٰہِ مَا اسْمُکَ قَالَ فُلَانٌ لِلْاِسْمِ الَّذِیْ

پس گفت مر این مرد را اے بندہ خدا چیست نام تو گفت نام من فلانست آن نامے کہ

سَمِعَ فِی السَّحَابَۃِ فَقَالَ لَہٗ یَا عَبْدَ اللّٰہِ لِمَ تَسْاَلُنِیْ

شنیدہ بود در ابر پس گفت صاحب باغ مر آنمرد را اے بندہ خدا بچہ میپرسی مرا

عَنِ اسْمِي فَقَالَ إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتًا فِي السَّحَابِ الَّذِي

از نام من پس گفت آنمرد من شنیده ام آوازے را در ابر کہ

هٰذَا مَاءُهُ وَيَقُولُ اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ لِاسْمِكَ فَمَا تَصْنَعُ

این آب اوست میگفت آن آواز دهنده کہ آواز میکرد آب ده حدیقہ فلانرا میگفت بنام ترا پس چہ کار میکنی

فِيهَا قَالَ أَمَّا إِذَا قُلْتَ هٰذَا فَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا

در حدیقہ خود گفت من نخواسته بودم کہ اظہار کنم لیکن چون گفتی این را بگویم پس حقیقت حدیقہ خود میکنم بسوے چیزے کہ بیرون می آید ازان

فَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِهِ وَآكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثُلُثًا وَأَرُدُّ فِيهَا ثُلُثَهُ

پس تصدق میکنم بسہ یک آن و میخورم من و عیال من از ثلث آن و باز میگردانم در حدیقہ خود ثلث آن

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواہ مسلم و هم از ابی هریره است رضی کہ وے شنید آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

يَقُولُ إِنَّ ثَلٰثَةً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصَ وَأَقْرَعَ وَأَعْمٰى

کہ میگفت بدرستیکہ سہ کس بودند از قوم بنی اسرائیل یکے ابرص دوم اقرع سوم کور

فَأَرَادَ اللّٰهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَأَتَى الْأَبْرَصَ

پس خواست خدا تعالیٰ کہ ابتلا کند ایشانرا پس فرستاد خدا بسوے ایشان فرشته را پس آمد آن فرشته نزد ابرص

فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ لَوْنٌ حَسَنٌ وَجِلْدٌ حَسَنٌ

پس گفت فرشته کدام چیز دوست داشته شده تراست بسوے تو گفت رنگ نیک و پوست نیک

وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ قَالَ فَمَسَحَهُ

و زایل شود از من آنچه بتحقیق پلید و مکروه میدارند مرا مردم گفت آنحضرت پس مسح کرد فرشته او را

فَذَهَبَ عَنْهُ قَذَرُهُ فَأُعْطِيَ لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا قَالَ

پس رفت از وے پلیدے وے پس داده شد او را رنگ نیک و پوست نیک گفت فرشته

فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْإِبِلُ أَوْ قَالَ الْبَقَرُ شَكَّ

پس کدام مال محبوب تراست بسوے تو گفت شتر یا گفت بقر بجاے ابل شک کرده است

لِاسْحٰقَ اِلَّا اَنَّ الْاَبْرَصَ اَوِ الْاَقْرَعَ قَالَ اَحَدُهُمَا الْاِبِلُ

اسحق مگر اینکه ابرص یا اقرع گفت یکے ازان دو شتر

وَقَالَ الْاٰخَرُ الْبَقَرُ قَالَ فَاُعْطِیَ نَاقَةً عُشَرَاءَ فَقَالَ بَارَكَ

وگفت دیگر گاؤ گفت پس داده شد او را ماده شتر سے حامل دہ ماہ پس گفت فرشته برکت دہاد

اللّٰهُ لَكَ فِيْهَا قَالَ فَاَتَى الْاَقْرَعَ فَقَالَ اَیُّ شَیْءٍ اَحَبُّ اِلَيْكَ

خدای مرترا در بن ناقه گفت پس آمد نزد اقرع پس گفت فرشته کدام چیز محبوب تر است بسوے تو

قَالَ شَعْرٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبُ عَنِّيْ هٰذَا الَّذِيْ قَدْ قَذِرَنِيَ النَّاسُ

گفت موے نیک و اینکه برود از من آنچه که بتحقیق مکروه پنداشته اند مرا مردمان

قَالَ فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ قَالَ وَاُعْطِيَ شَعْرًا حَسَنًا قَالَ فَاَیُّ

گفت پس مسح کرد پس رفت از وے گفت داده شد موے نیک گفت فرشته پس کدام

الْمَالِ اَحَبُّ اِلَيْكَ قَالَ الْبَقَرُ فَاُعْطِيَ بَقَرَةً حَامِلًا قَالَ

مال محبوب تر است بسوے تو گفت بقر پس داده شد او را گاوے باردار و حامله گفت فرشته

بَارَكَ اللّٰهُ لَكَ فِيْهَا فَاَتَى الْاَعْمٰى فَقَالَ اَیُّ شَیْءٍ اَحَبُّ اِلَيْكَ

برکت دہاد خدا مرترا در آن گاوان پس آمد فرشته نزد کور پس گفت کدام چیز محبوب تر است بسوے تو

فَقَالَ اَنْ يَّرُدَّ اللّٰهُ اِلَيَّ بَصَرِيْ فَاُبْصِرَ بِهِ النَّاسَ قَالَ

پس گفت کور اینکه باز گرداند خدا بسوے من بینائی من پس ببینم بوسے مردمان را گفت

فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللّٰهُ اِلَيْهِ بَصَرَهُ قَالَ فَاَیُّ الْمَالِ اَحَبُّ اِلَيْكَ

پس مسح کرد فرشته او را و باز گردانید خدا بسوے وی بینائی او را گفت فرشته پس کدام مال محبوب تر است بسوے تو

قَالَ الْغَنَمُ فَاُعْطِيَ شَاةً وَالِدًا فَاَنْتَجَ هٰذَانِ وَوَلَّدَ هٰذَا

گفت گوسپندان محبوب تر است پس داده شد گوسپند زاینده پس نتاج کردند این دو و تولید کرد این یعنے صاحب غنم

فَكَانَ لِهٰذَا وَادٍ مِنَ الْاِبِلِ وَلِهٰذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ وَلِهٰذَا

پس گشت حاصل مر این را وادی از شتر و مر این را وادی از گاوان و مر این را

وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ قَالَ ثُمَّ اِنَّهُ اَتَى الْاَبْرَصَ فِي صُوْرَتِهِ وَهَيْئَتِهِ

وادی از گوسپندان گفت آنحضرت پستر بدرستے آن فرشتہ آمد ابرص را در ہمان صورت و ہیئت

فَقَالَ اِنِّي رَجُلٌ مِسْكِيْنٌ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِيْ

پس گفت من مردے مسکینم بتحقیق گسستہ است بمن اسباب طلب رزق در سفر

فَلَا بَلَاغَ لِيَ الْيَوْمَ اِلَّا بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ اَسْاَلُكَ بِالَّذِيْ

پس نیست کفایت رسیدن مرا امروز مگر بخدا و فضل خدا پستر بتو سوال میکنم ترا بآنخدا کہ

اَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيْرًا اَتَبَلَّغُ

داده است ترا رنگ نیک و پوست نیک و داده است ترا مال شتر را کہ بر سم

بِهٖ فِيْ سَفَرِيْ فَقَالَ الْحُقُوْقُ كَثِيْرَةٌ فَقَالَ اِنِّيْ كَاَنِّيْ اَعْرِفُكَ

بآن در سفر خود پس گفت حقہا بسیار است پس گفت فرشتہ بدرستیکہ گویا من ترا می شناسم

اَلَمْ تَكُنْ اَبْرَصَ يَقْذَرُكَ النَّاسُ فَقِيْرًا فَاَعْطَاكَ اللّٰهُ

آیا نبودی تو ابرص کہ پلید و مکروہ داشتند ترا مردم و فقیر کہ مال نبود نداشتے پس داد ترا خدا یتعالے

فَقَالَ اِنَّمَا وَرِثْتُ هٰذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ فَقَالَ اِنْ كُنْتَ

پس گفت داده شده ام اینمال را بمیراث از اباء و اجداد بمن رسیده پس گفت فرشتہ اگر باشی تو

كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ اِلٰى مَا كُنْتَ قَالَ وَاَتَى الْاَقْرَعَ فِيْ صُوْرَتِهِ

دروغ گو پس بگرداند ترا خدا یتعالے بسوئے حالی کہ بودی تو گفت و آمد آن فرشتہ اقرع را در ہمان صورت خود

فَقَالَ لَهٗ مِثْلَ مَا قَالَ لِهٰذَا وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلٰى هٰذَا

پس گفت مر آنرا مانند آنچہ کہ گفتہ بود مر ابرص را و رد کرد اقرع بر فرشتہ مانند آنچہ رد کرد بر ین

فَقَالَ اِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ اِلٰى مَا كُنْتَ قَالَ

پس گفت فرشتہ اگر باشی تو دروغ گو پس بگرداند ترا خدا یتعالے باز گردندۂ بسوئے حالیکہ بود ہیچ و فرمود آنحضرت

وَاَتَى الْاَعْمٰى فِيْ صُوْرَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِيْنٌ

و آمد آن فرشتہ نزد اعمی در صورتے کہ نخست آمدہ بود پس گفت من مردے مسکینم

وَابْنُ سَبِيلٍ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ

ومسافر بتحقیق گسسته است بمن اسباب طلب رزق در سفر پس نیست کفایت وبیدن

بِيَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ

مرا امروز مگر بتوفیق خدا پستر بتو سوال میکنم ترا بآن خدائے کہ دادہ است ترا

بَصَرَكَ شَاةً أَتَبَلَّغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ

بینائی تو سوال میکنم گوسپندے کہ برسم بآن در حصول سفر من پس گفت آن اعمی تحقیق بودم

أَعْمَى فَرَدَّ اللّٰهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ

کور پس باز گردانید خدا بسوئے من بینائی من پس بگیر ہر چہ میخواہی از گوسپند او بگذار ہر چہ میخواہی

فَوَاللّٰهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلّٰهِ فَقَالَ أَمْسِكْ

پس بخدا سوگند کہ منع نمیکنم و در مشقت نمی اندازم ترا امروز بچیزے کہ بگیری تو آنرا برائے خدا پس گفت فرشتہ

مَالَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رَضِيَ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلَى

مال خود را پس جز این نیست کہ ابتلا و آزمایش کردہ شدہ اید پس بتحقیق خشنود شد پروردگار از تو و خشم

صَاحِبَيْكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمِّ مُجَيْدٍ قَالَتْ

دو یار تو متفق علیہ است و روایت است از ام مجید انصاریہ رضہ گفت

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ الْمِسْكِينَ لَيَقِفُ عَلَى بَابِي حَتَّى

گفتم اے رسول خدا بدرستیکہ مسکین ہر آئینہ می ایستد بر در من تا آنکہ

أَسْتَحْيِيَ فَلَا أَجِدُ فِي بَيْتِي مَا أَدْفَعُ فِي يَدِهِ فَقَالَ

شرم میدارم پس نمی یابم در خانہ خود چیزے کہ بنہم آنرا در دست او پس فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ادْفَعِي فِي يَدِهِ وَلَوْ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بنہ در دست او اگرچہ

ظِلْفًا مُحْرَقًا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ مَوْلًى لِعُثْمَانَ رضہ

سم سوختہ باشد رواہ ابو داؤد و روایت است از مولے کہ عثمان را بود

قَالَ اُهْدِيَ لِاُمِّ سَلَمَةَ بِضْعَةٌ مِنْ لَحْمٍ وَكَانَ النَّبِيُّ

گفت فرستاده شده مرام سلمه را پاره از گوشت و بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ اللَّحْمُ فَقَالَتْ لِلْخَادِمِ ضَعْهُ

صلی الله علیه وسلم که خوش می آمد او را گوشت پس گفت ام سلمه مر خادم را به آن گوشت را

فِي الْبَيْتِ لَعَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُهُ فَوَضَعَتْهُ

در خانه شاید که آنحضرت صلے الله علیه وسلم بخورد آنرا پس نهاد خادم آنرا

فِي كُوَّةِ الْبَيْتِ فَجَاءَ سَائِلٌ فَقَامَ عَلَى الْبَابِ فَقَالَ

در طاقچه خانه پس آمد سوال کننده پس ایستاد بر در پس گفت

تَصَدَّقُوا بَارَكَ اللّٰهُ فِيكُمْ فَقَالُوا بَارَكَ اللّٰهُ فِيكَ

تصدق کنید برکت کناد حق تعالے در شما پس گفتند اهل خانه مر سایل را که برکت کناد خدا در تو

فَذَهَبَ السَّائِلُ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پس رفت سایل پس در آمد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم یعنے در خانه پس فرمود آنحضرت

يَا اُمَّ سَلَمَةَ هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ اَطْعِمُهُ فَقَالَتْ نَعَمْ قَالَتْ

ای ام سلمه ایا هست نزد شما چیزے که بخورم پس گفت آرے هست پس گفت

لِلْخَادِمِ اذْهَبِي فَاْتِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مر خادم را که برو پس بیار نزد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

بِذٰلِكَ اللَّحْمِ فَذَهَبْتُ فَلَمْ تَجِدْهُ فِي الْكُوَّةِ اِلَّا قِطْعَةً

آن گوشت را پس رفت خادمه پس نیافت آن گوشت را در طاقچه مگر سنگ پاره را

مَرْوَةً فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاِنَّ ذٰلِكَ اللَّحْمَ

پس گفت آنحضرت صلے الله علیه وسلم پس بدرستیکه آن گوشت

عَادَ مَرْوَةً لِمَا لَمْ تُعْطُوهُ السَّائِلَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

گشت سنگ سفید از جهت ندادن شما سایل را رواه بیهقی در دلائل النبوة

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و در روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ مَنْزِلًا قِيلَ نَعَمْ قَالَ الَّذِي يُسْأَلُ

آیا خبر دہم شما را بہ بدترین مردم از روئے مرتبہ گفتہ شد آرے خبر دہ فرمود آن کسے کہ سوال کردہ شود

بِاللّٰهِ وَلَا يُعْطِي بِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ

بنام خدا و نمی دہد بنام خدا رواہ احمد و در روایت است از ابی ہریرہ رض کہ

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى بِلَالٍ وَعِنْدَهُ صُبْرَةٌ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درآمد بر بلال و نزد او تودہ بود

مِنْ تَمْرٍ فَقَالَ مَا هٰذَا يَا بِلَالُ قَالَ شَيْءٌ ادَّخَرْتُهُ لِغَدٍ

از خرما خشک پس گفت آنحضرت چیست این خرمای بلال گفت این چیز است کہ ذخیرہ کردہ بودم برائے فردا

فَقَالَ أَمَا تَخْشَى أَنْ تَرَى لَهُ غَدًا بُخَارًا فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَوْمَ

فرمود آیا نمی ترسی کہ ببینی مر این تمر را فردا دود در آتش دوزخ روز

الْقِيٰمَةِ أَنْفِقْ بِلَالُ وَلَا تَخْشَ مِنْ ذِي الْعَرْشِ إِقْلَالًا

قیامت خرچ کن اے بلال و مترس از خداوند عرش کم کردن را

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و هم از وے روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلسَّخَاءُ شَجَرَةٌ فِي الْجَنَّةِ فَمَنْ كَانَ سَخِيًّا أَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا

جوانمردی درختی است در بہشت پس کسیکہ باشد سخی گرفتہ است شاخ از ان درخت

فَلَمْ يَتْرُكْهُ الْغُصْنُ حَتّٰى يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَالشُّحُّ شَجَرَةٌ فِي

پس نمی گذارد او را آن شاخ تا آنکہ می درآرد او را در بہشت بخل درختیست در

النَّارِ فَمَنْ كَانَ شَحِيحًا أَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا فَلَمْ يَتْرُكْهُ الْغُصْنُ

دوزخ پس ہر کہ بخیل است گرفتہ است شاخ از ان پس نمی گذارد او را آن شاخ

حَتّٰی یَدْخُلَهُ النَّارَ رَوَاهُمَا الْبَیْهَقِیُّ فِی شُعَبِ الْاِیْمَانِ وَعَنْ

تا آنکہ در آرد اورا در دوزخ روایت کرد این دو حدیث را بیہقی در شعب الایمان و ہر دو حدیث است از

عَلِیٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ بَادِرُوْا

علی رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم شتابی کنید

بِالصَّدَقَةِ فَاِنَّ الْبَلَاءَ لَا یَتَخَطَّاهَا رَوَاهُ رَزِیْنٌ

بصدقہ زیرا کہ بدرستیکہ بلا تجاوز نمی کند صدقہ را روایت کرد رزین

بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ فِی سَبِیْلِ اللّٰهِ تَعَالٰی

وَاَنْفِقُوْا فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ وَلَا تُلْقُوْا بِاَیْدِیْكُمْ اِلَی التَّهْلُكَةِ

وخرچ کنید در راہ خدا و میفگنید خویشتن را بسوئے ہلاک

وَاَحْسِنُوْا اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ الْمُحْسِنِیْنَ ۝ اِنْ تُبْدُوا الصَّدَقٰتِ

و نیکوکاری کنید ہر آئینہ خدا دوست میدارد نیکوکاران را اگر آشکارا کنید خیرات را

فَنِعِمَّا هِیَ وَاِنْ تُخْفُوْهَا وَتُؤْتُوْهَا الْفُقَرَآءَ فَهُوَ خَیْرٌ لَّكُمْ

پس نیکو چیزیست آن و اگر پنہان کنید و بدہید آن را بفقیران پس این بہتر است شمارا

وَیُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِّنْ سَیِّاٰتِكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِیْرٌ ۝ عَنْ

و دور سازد از شما بعض گناہان شما را و خدا بانچہ میکنید آگاہ است روایت است از

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ

تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِّنْ كَسْبٍ طَیِّبٍ وَلَا یَقْبَلُ اللّٰهُ اِلَّا الطَّیِّبَ

تصدق کند برابر قیمت تمر از کسب پاک و نمی پذیرد خدا تعالے مگر پاک را

فَاِنَّ اللّٰهَ یَتَقَبَّلُهَا بِیَمِیْنِهٖ ثُمَّ یُرَبِّیْهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا یُرَبِّیْ

پس بدرستیکہ خدا تعالے می پذیرد آنرا بدست راست خود پس پرورش میکند آن صدقہ را برائے صاحبش چنانکہ

أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

یکے از شما کرہ اسپ خود را تا آنکہ پیدا شد آن صدقہ مانند کوہ متفق علیہ و ہم از و لیست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کم نکرد ہیچ صدقہ چیزے را

مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللّٰهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ

از مال و زیادت نکرد ایشاں خدا تعالیٰ ہیچ بندہ را بسبب عفو کردن و مگر عزت و رونیا و فروتنی نکند ہیچ یکے

إِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مگر آنکہ بلند گرداند قدر او را خدا تعالیٰ رواہ مسلم و ہم از و لیست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ مِنْ شَيْءٍ مِنَ الْأَشْيَاءِ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ انفاق کند دو چیز را از چیز ہا

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ دُعِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَلِلْجَنَّةِ أَبْوَابٌ فَمَنْ كَانَ

در راہ خدا خواندہ می شود آنکس از درہائے بہشت و مر بہشت را درہا است پس کسیکہ باشد

مِنْ أَهْلِ الصَّلٰوةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلٰوةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ

از اہل نماز یعنی غالبست بر و نماز خواندہ می شود از در بہشت کہ مخصوص است باہل نماز و کسیکہ باشد از

أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ

اہل جہاد خواندہ می شود از در جہاد و کسیکہ باشد از اہل

الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ

صدقہ خواندہ می شود از باب صدقہ و کسیکہ باشد از اہل

الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا عَلَى مَنْ

روزہ خواندہ شود او را از در ریان یعنے در سیرابے پس گفت ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ بر کسیکہ

دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ مِنْ ضَرُورَةٍ فَهَلْ يُدْعٰى أَحَدٌ

خواندہ شود از آن درہا ضرورتے پس آیا خواندہ می شود ہیچ یکے

مِنْ تِلْكَ الْاَبْوَابِ كُلِّهَا قَالَ نَعَمْ وَاَرْجُوْ اَنْ تَكُوْنَ مِنْهُمْ

از همه درها گفت آنحضرت آری بهشت دارند میدارم که باشی تو ای ابوبکر رض از ان گروه

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

متفق علیه و هم از وی مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

مَنْ اَصْبَحَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ صَائِمًا قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا قَالَ وَمَنْ تَبِعَ

یعنی پرسید یاران که کیست که صبح کرد از شما امروز روزه دار گفت ابوبکر صدیق منم یا رسول الله و فرمود آنحضرت که

مِنْكُمُ الْيَوْمَ جَنَازَةً قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا قَالَ فَمَنْ اَطْعَمَ مِنْكُمُ

از شما امروز جنازه را گفت ابوبکر صدیق منم گفت آنحضرت پس کیست که طعام خورانید از شما

الْيَوْمَ مِسْكِيْنًا قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا قَالَ وَمَنْ عَادَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ

امروز مسکین را گفت ابوبکر صدیق من هستم گفت وکیست که پرسید از شما امروز

مَرِيْضًا قَالَ اَبُوْبَكْرٍ اَنَا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بیمار را گفت ابوبکر صدیق انا پس گفت آنحضرت صلے الله علیه وسلم

مَا اجْتَمَعْنَ فِيْ اِمْرِءٍ اِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

جمع نشوند این چهار چیز در یک روز صبح مرد را مگر انکه در آید در بهشت رواه مسلم وروایت است از

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عایشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

خُلِقَ كُلُّ اِنْسَانٍ مِنْ بَنِيْ اٰدَمَ عَلٰى سِتِّيْنَ وَثَلٰثِ مِائَةٍ مَفْصِلٍ

پیدا کرده شده است هر شخص از اولاد آدم بر سه صد و شصت بند

فَمَنْ كَبَّرَ اللّٰهَ وَحَمِدَ اللّٰهَ وَهَلَّلَ اللّٰهَ وَسَبَّحَ اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ

پس کسیکه بگوید الله اکبر والحمد لله ولا اله الا الله وسبحان الله وطلب آمرزش کند از

اللّٰهَ وَعَزَلَ حَجَرًا عَنْ طَرِيْقِ النَّاسِ اَوْ شَوْكَةً اَوْ عَظْمًا

خدا و دور کند سنگے را از راه مردم یا خاریرا یا استخوانے را

أَوْ أَمْرٍ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهْيٍ عَنْ مُنْكَرٍ عَدَدَ تِلْكَ السَّيِّئَاتِ وَتِلْكَ مِائَةٌ

یا امر کند بمشروع یا نہی کند از نامشروع موافق عدد سہ صد و شصت بند

فَإِنَّهُ يُمْسِي يَوْمَئِذٍ وَقَدْ زَحْزَحَ نَفْسَهُ عَنِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس بدرستیکہ آنکس شام میرود یا شام میکند در آنروز حال آنکہ دور انداختہ است خود را از آتش روا مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ

نیست ہیچ مسلمانے کہ بہ نشاند درختے را یا بکارد کشتے را پس بخورد از ان

إِنْسَانٌ أَوْ طَيْرٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

آدمی یا پرندہ یا چارپایہ مگر آنکہ باشد مر او را صدقہ متفق علیہ

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ جَابِرٍ رض وَمَا سُرِقَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةٌ

و در روایتے مر مسلم را از جابر آمدہ است و آنچہ دزدیدہ شد از ان نیز او را صدقہ است

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ غُفِرَ لِامْرَأَةٍ مُومِسَةٍ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَى رَأْسِ رَكِيٍّ

وسلم کہ آمرزیدہ شد مر زنے زانیہ کہ گذشت بسگے بر سر چاہے

يَلْهَثُ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ فَنَزَعَتْ خُفَّهَا فَأَوْثَقَتْهُ

در حالیکہ می برآرد آن سگ زبان خود را از تشنگی نزدیکست کہ بکشد او را تشنگی پس بکشید آنزن زانیہ موزہ خود را پس ببست

بِخِمَارِهَا فَنَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ فَغُفِرَ لَهَا بِذٰلِكَ قِيلَ إِنَّ

بسر پوش خود پس بکشید آن زن برای آن سگ چیزے از آب پس آمرزیدہ شد مر آن زن را بآن عمل گفتہ شد بدرستیکہ

لَنَا فِي الْبَهَائِمِ أَجْرًا قَالَ فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ

ما را در احسان کردن بہیمہ ہا و سیراب کردن آنہا ثواب ہست فرمود آنحضرت در احسان کردن بہر حیوان کہ خداوند جگر تر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي بَرْزَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیہ وروایت است از ابی برزہ رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنِ شَجَرَةٍ عَلٰى ظَهْرِ

صلے اللہ علیہ وسلم گذشت مردے بشاخ درختے کہ بر پشت

طَرِيْقٍ فَقَالَ لَاُنَحِّيَنَّ هٰذَا عَنْ طَرِيْقِ الْمُسْلِمِيْنَ لَا يُؤْذِيْهِمْ

راہ است وفوق او پس گفت ہر آئینہ یکسو گردانم این شاخ را از راہ مسلمانان تا ایذا نکند این شاخ مسلمانرا

فَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

پس در آورده شد آمرد در بہشت متفق علیہ وہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَاَيْتُ رَجُلًا يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تحقیق دیدم مردیرا کہ میگردد وتنعم میکند در بہشت

فِيْ شَجَرَةٍ قَطَعَهَا مِنْ ظَهْرِ الطَّرِيْقِ كَانَتْ تُؤْذِي النَّاسَ

بسبب درختیکہ ببرید آنرا از ظاہر طریق وفوق آن بود آن درخت کہ آزار میکرد مردمرا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ بَرْزَةَ رض قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ

رواہ مسلم وروایت از ابی برزہ رضؓ گفت ابو برزہ گفتم اے نبی اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِّمْنِيْ شَيْئًا اَنْتَفِعُ بِهٖ قَالَ اَعْزِلِ

صلے اللہ علیہ وسلم بیاموزان مرا چیزے از اعمال کہ سود مند شوم بدان فرمود آنحضرت یکسو کن

الْاَذٰى عَنْ طَرِيْقِ الْمُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

آنچہ آزار کند از راہ مسلمانان از خار وسنگ وجز آن رواہ مسلم وروایت است از عبداللہ

بْنِ سَلَامٍ رض قَالَ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِيْنَةَ

بن سلام رضؓ گفت ہنگامیکہ قدوم آورد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مدینہ را از مکہ بیجے

جِئْتُ فَلَمَّا تَبَيَّنْتُ وَجْهَهٗ عَرَفْتُ اَنَّ وَجْهَهٗ لَيْسَ بِوَجْهِ

آمدم نزد آنحضرت پس ہنگامیکہ دیدم وتامل کردم روی مبارک آنحضرت را شناختم کہ روی دروغ نیست روے

كَذَّابٍ فَكَانَ أَوَّلُ مَا قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلَامَ

دروغ گوئی پس بود آنحضرت نخستین چیزی که گفت در نصیحت و موعظه مردم این کلام است مردمان فاش گردانید سلام گفتن را

وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَصِلُوا الْأَرْحَامَ وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ

و بخورانید طعام مسکینان را و پیوندید بدرحمها را یعنی قرابت را و نماز بگذارید بشب و در حالیکه مردم

نِيَامٌ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

در خواب باشند اینکار ها بکنید می در آیید بهشت بسلامت از عذاب رواه الترمذی و ابن ماجة

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ

و الدارمی و روایت است از عبد الله بن عمرو رض گفت فرمود

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اعْبُدُوا الرَّحْمَنَ

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم عبادت کنید خدایرا که مهربان است

وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَأَفْشُوا السَّلَامَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ

و بخورانید طعام گدارا و بلند گوئید سلام را می در آیید بهشت بسلامت از بعد و حجاب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

رواه الترمذی و ابن ماجه و روایت است از انس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ

پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه تصدق کردن هر آئینه میکشد آتش

غَضَبَ الرَّبِّ وَتَدْفَعُ مِيتَةَ السُّوءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خشم آلهی او دور میگرداند مرگ بد را اشاره ست بحصول سلامت رواه الترمذی

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ

تبسم کردن تو یعنی لب شیرین کردن در روی برادر خود صدقه ست و امر کردن تو نیکی را و نهی تو

وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَإِرْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالِ

و نہی کردن تو از منکر صدقہ است و راہ نمودن تو مرد را در زمین گمراہی کہ مرد مے ورد راہ گم شدہ

صَدَقَةٌ وَنَصْرُكَ الرَّجُلَ الرَّدِيءَ الْبَصَرِ لَكَ صَدَقَةٌ

صدقہ است و یاری دادن تو مرد تباہ بینائی را مر ترا صدقہ است

وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ وَإِفْرَاغُكَ

و دور کردن تو سنگ را و خار را و استخوان را از راہ مر ترا صدقہ است و ریختن تو

مِنْ دَلْوِكَ فِي دَلْوِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از دلو یعنے آب را در دلو برادر خود مر ترا صدقہ است رواہ ترمذی و روایت است از

سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سعد بن عبادہ رض گفت اے رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ أُمَّ سَعْدٍ مَاتَتْ فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ قَالَ الْمَاءُ

بدرستیکہ مادر سعد مردہ است پس کدام صدقہ بروح وی کنم بہتر است فرمود آنحضرت کہ آب

فَحَفَرَ بِئْرًا وَقَالَ هٰذِهِ لِأُمِّ سَعْدٍ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس کند سعد چاہی را بنام مادر و گفت این چاہ برای ام سعد است رواہ ابوداؤد و نسائی

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَيُّمَا مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا عَلٰى عُرْيٍ كَسَاهُ اللّٰهُ مِنْ

وسلم ہر مسلمانے کہ بپوشاند مسلمانے دیگر را جامہ بر برہنگی بپوشاند او را خدا از

خُضْرِ الْجَنَّةِ وَأَيُّمَا مُسْلِمٍ أَطْعَمَ مُسْلِمًا عَلٰى جُوْعٍ

حلہای سبز بہشت و ہر مسلمانے کہ بخوراند مسلمانے دیگر را بر گرسنگی

أَطْعَمَهُ اللّٰهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ وَأَيُّمَا مُسْلِمٍ سَقَا مُسْلِمًا

بخوراند او را خدا تعالی از میوہ ہای بہشت و ہر مسلمانے کہ بنوشاند مسلمانے را

عَلٰی ظَمَءٍ سَقَاهُ اللّٰهُ مِنَ الرَّحِیْقِ الْمَخْتُوْمِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

بر تشنگی بنوشاند او را خدا تعالی از شراب خالص که مہر کردہ شدہ ظرف آن رواہ ابوداود

وَالتِّرْمِذِیُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضہ اَنَّهُمْ ذَبَحُوْا شَاةً

والترمذی و بروایت است از عائشہ رضہ بدرستیکہ ایشان یعنی اہل بیت ذبح کردند گوسفند را

فَقَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَا بَقِیَ مِنْهَا فَقَالَتْ

پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چہ چیز باقی ماند ازان گوسفند پس گفت عائشہ

مَا بَقِیَ مِنْهَا اِلَّا کَتِفُهَا قَالَ بَقِیَ کُلُّهَا غَیْرَ کَتِفِهَا رَوَاهُ

باقی نماند ازو مگر شانۂ وے یعنے ہمہ بخشش کردند بغیر ان فرمود آنحضرت باقی ماند

التِّرْمِذِیُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

الترمذی و بروایت است از ابن عباس رضہ گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ کَسَا مُسْلِمًا

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیست ہیچ مسلمانے کہ بپوشاند مسلمانے را

ثَوْبًا اِلَّا کَانَ فِیْ حِفْظٍ مِنَ اللّٰهِ مَا دَامَ عَلَیْهِ مِنْهُ خِرْقَةٌ

جامۂ مگر آنکہ باشد آنجامہ پوشانندہ در حفظ خدا تا آنوقت کہ باقی ماند ازان جامہ پارہ

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ ذَرٍّ رضہ قَالَ

رواہ احمد والترمذی و بروایت است از ابوذر رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ یُحِبُّهُمُ اللّٰهُ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سہ کس اند کہ دوست میدارد ایشان را

وَثَلٰثَةٌ یُبْغِضُهُمُ اللّٰهُ فَاَمَّا الَّذِیْنَ یُحِبُّهُمُ اللّٰهُ فَرَجُلٌ اَتٰی

و سہ کس اند کہ دشمن میدارد ایشان را خدا پس آن کسانیکہ دوست میدارد ایشان را خدا

قَوْمًا فَسَاَلَهُمْ بِاللّٰهِ وَلَمْ یَسْاَلْهُمْ بِقَرَابَةٍ بَیْنَهٗ وَبَیْنَهُمْ فَمَنَعَهُ

فتخلف رجل باعيانهم فاعطاه سرا لا يعلم بعطيته

پس سبقت کرد بر ایشان مردی پس انداخت ایشانرا پس داد او را نهانی در حالیکه نمیداند داده شده او را

الا الله والذی اعطاه وقوم سارو ا ليلتهم حتى اذا كان

مگر خدا یتعالے و آن کسیکه داده است او را و دوم مر ایشان را زمیان قومی که راه رفتند تمام شب تا آن وقتے که

النوم احب اليهم مما يعدل به فوضعوا رءوسهم

خواب دوست داشته شده تر است بسوے ایشان از هر چه برابر کرده شود بآن پس نهادند ایشان سرهاے خود را

فقام يتملقني ويتلو ا ياتي ورجل كان في سرية

پس ایستاد و نماز مرد در حالیکه مناجات میکند و میخواند آیات کتاب مرا سوم مردے که بود در لشکرے

فلقي العدو فهزموا فاقبل بصدره حتى يقتل

پس ملاقات کرد دشمنانرا پس شکست داده شدند اهل آن پس اقبال کرد این مرد بسینه خود تا آنکه کشته شود آنمرد

او يفتح له والثلاثة الذين يبغضهم الله الشيخ الزاني

یا کشایش کرده شود و آن سه کس که دشمن میدارد ایشانرا خدا یتعالے یکے پیر زنا کننده

والفقير المختال والغني الظلوم رواه الترمذي والنسائي

دوم درویشے که تکبر کننده است سوم تونگر ظلم کننده رواه الترمذی و نسائی

مثله وعن انس رض قال قال رسول الله صلى الله عليه

مثل آنست و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه

وسلم لما خلق الله الارض جعلت تميل فخلق الجبال

وسلم و قتیکه پیدا کرد خدا یتعالے زمین را شروع کرد زمین که میل کند و بجنبد پس پیدا کرد خدا کوهها را

فقال بها عليها فاستقرت فعجبت الملئكة من شدة

پس زد کوه را بر زمین پس قرار یافت زمین پس شگفت کردند فرشتگان از سختی

الجبال فقالوا يا رب هل من خلقك شيء اشد من الجبال

کوهها پس گفتند ای پروردگار ما آیا هست از آفرینش تو چیزے سخت تر از کوهها

فقال نعم الحديد قال فهل من خلقك شيء اشد من الحديد

فقال بلی آهن گفتند آیا هست از آفرینش تو چیزے سخت تر از آهن

قال نعم النار قال فهل من خلقك شيء اشد من النار

گفت بلی آتش گفتند آیا هست از آفرینش تو چیزے سخت تر از آتش

قال نعم الماء قال فهل من خلقك شيء اشد من الماء

گفت بلی آب گفتند آیا هست از آفرینش تو چیزے سخت تر از آب

قال نعم الريح قال فهل من خلقك شيء اشد من الريح

گفت بلی باد گفتند آیا هست از آفرینش تو چیزے سخت تر از باد

قال نعم ابن آدم تصدق صدقة بيمينه يخفيها من شماله

گفت بلی فرزند آدم صدقه کند بدست راست خود پنهان میکند آنرا از دست چپ خود

قال نعم الحديد فقالوا يا رب هل من خلقك شئ اشد
فرمود حق تعالے آرے آہن سخت تر است از کوہ پس گفتند فرشتگان اے رب آیا ہست از پیدایش تو چیز کہ سخت
من الحديد قال نعم النار فقالوا يا رب هل من
از آہن گفت پروردگار آرے آتش است پس گفتند اے رب آیا ہست از
خلقك شئ اشد من النار قال نعم الماء فقالوا
پیدایش تو چیزے سخت تر از آتش گفت حق تعالے آرے آب است پس گفتند
يا رب هل من خلقك شئ اشد من الماء قال نعم
اے رب آیا ہست از پیدایش تو چیزے سخت تر از آب گفت حق تعالے آرے
الريح فقالوا يا رب هل من خلقك شئ اشد من الريح
باد است پس گفتند اے رب آیا ہست از پیدایش تو چیزے سخت تر از باد
قال نعم ابن ادم تصدق صدقة من يمينه يخفيها
گفت حق تعالے آرے سخت تر از ان صدقہ دادن فرزند آدم است کہ تصدق میکند بدست راست خود پوشیدہ
من شماله رواه الترمذي وعن ابي ذر رض قال
از دست چپ خود رواہ الترمذی و روایت است از ابی ذر رضہ گفت
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من عبد مسلم
فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ بندۂ مسلمان
ينفق من كل مال له زوجين في سبيل الله الا
کہ خرچ کند از ہر مال کہ مر او راست دو چیز چنانکہ دو اسپ دو شتر در راہ خدا تعالے مگر ایکہ
استقبلته حجبة الجنة كلهم يدعوه الى ما
پیش می آیند او را پردہ داران بہشت ہر یک از ایشان میخواند او را بسوے چیزے کہ
عنده قلت وكيف ذلك قال ان كانت ابلا فبعيرين
نزد اوست از ناقہ گفتم و چگونہ است انفاق دو چیز از ہر مال فرمود آنحضرت اگر باشد اموال شتر پس شتر را انفاق کند

وَاِنْ كَانَتْ بَقَرَةً فَبَقَرَتَيْنِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ

واگر باشد مال گاو ان پس انفاق کند دو گاو را رواه النسائی وروایت است انه

مُرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ حَدَّثَنِي بَعْضُ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

مرثد بن عبد الله گفت مرثد حدیث کردند مرا بعضے از اصحاب آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ وے شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ ظِلَّ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ صَدَقَتُهٗ رَوَاهُ

وسلم کہ میگفت کہ سایہ مومن وسبب آسایش وے در روز قیامت صدقہ اوست رواہ

اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد وروایت است از ابن مسعود رض گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ وَسَّعَ عَلٰى عِيَالِهٖ فِي النَّفَقَةِ يَوْمَ عَاشُوْرَاءَ وَسَّعَ

کسیکہ فراخی کند بر اہل وعیال خود در خرچ روز عاشورا فراخ گرداند

اللّٰهُ عَلَيْهِ سَائِرَ سَنَتِهٖ قَالَ سُفْيَانُ اِنَّا قَدْ جَرَّبْنَاهُ

خدا تعالیٰ بروے در باقی سال وے گفتہ است سفیان ثوری بدرستی ما آزمودیم این را

فَوَجَدْنَاهُ كَذٰلِكَ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي

پس یافتیم این را ہمچنین رواہ رزین وروایت کرد بیہقی این حدیث را در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ عَنْهُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ وَاَبِيْ سَعِيْدٍ وَجَابِرٍ

شعب ایمان از وے واز ابی ہریرہ رض واز ابی سعید واز جابر وعلم کرد بیہقی

وَضَعَّفَهٗ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بضعف این حدیث وروایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَنْفَقَ الْمُسْلِمُ نَفَقَةً عَلٰى اَهْلِهٖ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ چون انفاق کند مسلمان نفقہ را بر اہل خود

وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وحال آنکه دے نیت ثواب دارد یعنی آنچه خرچ کند مراد را صدقه اگرچه بفقرا ندهد متفق علیه

بَابُ أَفْضَلِ الصَّدَقَةِ

باب در بیان افضلیت صدقه

وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

و میدہند طعام را با وجود احتیاج بآن فقیر آزاد و یتیم را و زندانے را میگویند

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا

جز این نیست که طعام میدہیم شما را برائے ذات خدائی تعالیٰ طلبیم از شما مزدے و نه شکرے

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ

صفت آنانکه خرچ میکنند اموال خود را در راه خدا مانند

حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ

صفت یک دانه است که بروید هفت خوشه را در هر خوشه صد دانه است

وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ لَنْ تَنَالُوا

و خدا دو چند میدہد هر کرا خواهد و خدا جواد دانا است هرگز نیابید

الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ

نیکی را تا آنکه خرچ کنید از آنچه دوست میدارید و هر چیز که خرچ کنید

فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضه وَحَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رض

پس هر آینه خدا بوے دانا است در روایت است از ابی هریره رضه و حکیم ابن حزام رض

قَالَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ

گفتند هر دو که فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم بهترین صدقه

مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزیست که باشد از قوت غنی یعنی عیال را محتاج نگذارد و آغاز کن بانفاق کسیکه خرچ داری یعنی از عیال روا

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ حَكِيمٍ وَحْدَهُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

و روایت کرد مسلم از حکیم بن حزام تنہا و روایت است از ابی ہریرہ رضؓ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم یکے دینار است کہ انفاق کردہ در راہ

اللّٰهِ وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي رَقَبَةٍ وَدِينَارٌ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَى

خدا یعنی جہاد و دیگر دینار است کہ انفاق کردہ تو آنرا در آزاد کردن بندہ و دینار دیگر است کہ تصدق کردہ بدان بر

مِسْكِينٍ وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ أَعْظَمُهَا أَجْرًا الَّذِي

مسکین و دینار دیگر است کہ انفاق کردہ تو بر اہل و عیال خود بزرگترین آن دینارہا از روے اجر آن دینار است

أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ ثَوْبَانَ رض

کہ انفاق کردہ بر اہل و عیال خود رواہ مسلم و روایت است از ثوبان رضؓ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ دِينَارٍ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فاضل ترین دینارے

يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ دِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى عِيَالِهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ

کہ انفاق کند آنرا مرد دینار است کہ انفاق کند آنرا بر عیال خود و دینار است کہ انفاق کند آنرا

عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ

بر چارپاے خود کہ در راہ خدا ست و دینار است کہ انفاق کند آنرا بر یاران خود

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

در راہ خدا این سہ قسم افضل مصارف صدقہ است رواہ مسلم و روایت است از عائشہ رضؓ گفت

يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ لِي جَارَيْنِ فَإِلَى أَيِّهِمَا أُهْدِي قَالَ

اے پیغامبر خدا بدرستیکہ مرا دو ہمسایہ است بسوے کدام یکے از ین دو ہدیہ بفرستم فرمود آنحضرت

إِلَى أَقْرَبِهِمَا مِنْكِ بَابًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

بفرست بسوے کسیکہ نزدیکتر است در ترا از در تو رواہ بخاری و روایت است از ابی ہریرہ رضؓ

قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الصَّدَقَةِ

گفت اے پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کدام صدقہ

اَفْضَلُ قَالَ جُهْدُ الْمُقِلِّ وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُوْلُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

افضل تر است گفت آنحضرت آنکہ مرد قلیل المال باشد و مشقت کند و بدہد و ابتدا کن بکسی کہ عیال کند آنہا یعنی رواہ ابوداؤد

وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از سلیمان ابن عامر رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلصَّدَقَةُ عَلَى الْمِسْكِيْنِ صَدَقَةٌ وَهِيَ

اللہ علیہ وسلم تصدق کردن بر مسکین ثواب یکصدقہ دارد و صدقہ

عَلٰى ذِي الرَّحِمِ ثِنْتَانِ صَدَقَةٌ وَصِلَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بر کسیکہ قرابت ولادت و رحم دارد ثواب دو صدقہ دارد یکی صدقہ دوم صلہ رحم رواہ احمد والترمذی

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

والنسائی وابن ماجۃ والدارمی و روایت است از ابن عباس رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آیا خبر نکنم شما را

بِخَيْرِ النَّاسِ رَجُلٌ مُمْسِكٌ بِعِنَانِ فَرَسِهٖ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

بہترین مردمان مردیست کہ نگاہ دارندہ است عنان اسپ را در راہ خدا یعنی جہاد با کافران

اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِالَّذِيْ يَتْلُوْهُ رَجُلٌ مُعْتَزِلٌ فِيْ غُنَيْمَةٍ لَهٗ

آیا خبر نکنم شما را بمرد کہ تابع دنبالی اوست مردیست کہ گوشہ گیرندہ است در گوسپند چند کہ مراورا ست

يُؤَدِّيْ حَقَّ اللّٰهِ فِيْهَا اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ رَجُلٌ

کہ ادا میکند حق خدا را در آن گوسپندان آیا خبر نکنم شما را ببدترین مردم مردیست کہ

يُسْاَلُ بِاللّٰهِ وَلَا يُعْطِيْ بِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

سوال کردہ می شود بنام خدا و نمی دہد بدان رواہ الترمذی والنسائی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اُمِّ بُجَيْدٍ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و الدارمی و در روایت است از ام بجید گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُدُّوا السَّائِلَ وَلَوْ بِظِلْفٍ مُحْرَقٍ رَوَاهُ

اللہ علیہ وسلم باز گردانید سائل را اگرچہ باشد بسم سوختہ رواہ

مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ مَعْنَاهُ

مالک و النسائی در روایت کرد ترمذی و ابو داؤد معنے این حدیث را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و در روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَعَاذَ بِاللّٰهِ فَاَعِيْذُوْهُ وَمَنْ سَئَلَ بِاللّٰهِ

وسلم کیکہ پناہ طلبد بنام خدا پس پناہ دہید اورا و کیکہ سوال کند بنام خدا

فَاَعْطُوْهُ وَمَنْ دَعَاكُمْ فَاَجِيْبُوْهُ وَمَنْ صَنَعَ اِلَيْكُمْ

پس بدہید اورا و کیکہ دعوت کند شمارا پس اجابت کنید اورا و کیکہ بکند بسوے شما

مَعْرُوْفًا فَكَافِئُوْهُ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوْا مَا تُكَافِئُوْهُ فَادْعُوْا

نکوئی پس پاداش کنید اورا پس اگر نیابید چیزے کہ پاداش کنید اورا پس دعا کنید

لَهٗ حَتّٰى تَرَوْا اَنْ قَدْ كَافَاْتُمُوْهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ

مر اورا تا آنکہ بدانید و گمان برید کہ مکافات کردید اورا رواہ احمد و ابو داؤد

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و النسائی و در روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ اَنْ تُشْبِعَ كَبِدًا

اللہ علیہ وسلم فاضل ترین صدقہ آنست کہ سیر گردانی جگر

جَائِعًا رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَائِشَةَ

گرسنہ را مومن باشد یا کافر رواہ بیہقی در شعب ایمان و در روایت است از عایشہ رض

قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا انفقت

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون انفاق کند و تصدق

المرأة من طعام بيتها غير مفسدة كان لها اجرها بما

زنے از طعام خانہ خود درحالیکہ اسراف نمایندہ است باشد مر آنزن را ثواب بآن سبب

انفقت ولزوجها اجره بما كسب وللخازن مثل ذلك

انفاق کردن و باشد مر شوہر او را ثواب آن بسبب کسب کردن و باشد مر خزینہ دار را مانند آن ثواب کہ زن

لا ينقص بعضهم اجر بعض شيئا متفق عليه وعن

کم نمی گرداند بعضے ازین سہ تن ثواب بعضے را چیزے متفق علیہ است و روایت است از

ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابی ہریرۃ رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اذا انفقت المرأة من كسب زوجها من غير امره

چون انفاق کند زن از مال شوہر خود بے حکم وے باعلم زن برضاے زوج

فلها نصف اجره متفق عليه وعن ابي موسى

پس باشد مر آن زن را نصف ثواب آن متفق علیہ و روایت است از ابی موسے

الاشعري رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

اشعری رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

الخازن المسلم الامين الذي يعطي ما امر به كاملا

گنجینہ دار مسلمان امانت دار کہ میدہد آنچہ کہ امر کردہ شدہ است بدان بکمال و تمام

موفرا طيبة به نفسه فيدفعه الى الذي امر له به

و درحالیکہ خوشش است بدان نفس وے پس میرساند آنرا بسوے کسیکہ امر کردہ شدہ است مر او را بدان

احد المتصدقين متفق عليه وعن عائشة رض قالت

یکے از دو تصدق کنندگان است متفق علیہ و روایت است از عایشہ رضہ گفت عائشہ

اَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اُمِّيْ اُفْتُلِتَتْ

نفسها واظنها لو تكلمت تصدقت فهل لها اجر ان

نَفْسُهَا وَاَظُنُّهَا لَوْ تَكَلَّمَتْ تَصَدَّقَتْ فَهَلْ لَهَا اَجْرٌ اِنْ

تصدقت عنها قال نعم متفق عليه وعن ابي امامة

تَصَدَّقْتُ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ

قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في خطبته

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ فِيْ خُطْبَتِهٖ

عام حجة الوداع لا تنفق امراة شيئا من بيت زوجها

عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ لَا تُنْفِقُ اِمْرَاَةٌ شَيْئًا مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا

الا باذن زوجها قيل يا رسول الله صلى الله عليه وسلم

اِلَّا بِاِذْنِ زَوْجِهَا قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ولا الطعام قال ذلك افضل اموالنا رواه الترمذي

وَلَا الطَّعَامَ قَالَ ذٰلِكَ اَفْضَلُ اَمْوَالِنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

كتاب صيام رمضان وقيامه ليله

كِتَابُ صِيَامِ رَمَضَانَ وَقِيَامِهٖ لَيْلَهٗ

يا ايها الذين امنوا كتب عليكم الصيام كما كتب على

يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى

الذين من قبلكم لعلكم تتقون اياما معدودات

الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ اَيَّامًا مَّعْدُوْدَاتٍ

فمن كان منكم مريضا او على سفر فعدة من ايام

أُخَرَ ۗ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ۖ

دیگر ولازم است بر آنانکه می توانند روزه داشتن فدیه از خوراک یک درویش

فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُۥ ۚ وَأَن تَصُومُوا۟ خَيْرٌ لَّكُمْ

پس هرکه بجا آرد نیکی را این بهتر است اورا وآنکه روزه دارید بهتر است شما را

إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ شَهْرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِىٓ أُنزِلَ فِيهِ

اگر میدانید ماه رمضان آنست که نازل شد در وی

ٱلْقُرْءَانُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٍ مِّنَ ٱلْهُدَىٰ وَٱلْفُرْقَانِ ۚ

قرآن هدایت برای مردمان وسخنان روشن از هدایت واز جدا کردن حق و باطل

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ

پس هرکه دریابد از شما آن ماه را پس باید که روزه دارد آنرا وهرکه بیمار باشد یا

عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلْيُسْرَ

مسافر پس لازم است شمار آنچه فوت شد از روزها دیگر میخواهد خدا بشما آسانی

وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلْعُسْرَ ۖ وَلِتُكْمِلُوا۟ ٱلْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا۟

ونمی خواهد بشما دشواری میخواهد که تمام کنید شمار را وبه بزرگی یاد کنید

ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝

خدا را بشکرانه آنکه راه نمود شما را وتا باشد که شاکر شوید

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ رَمَضَانُ فُتِّحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَفِي رِوَايَةٍ

وسلم چون می درآید رمضان گشاده می شود درهای آسمان ودر روایتی

فُتِّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ وَسُلْسِلَتِ

گشاده می شود درهای بهشت وبسته می شود درهای دوزخ وزنجیر دریا کرده می شود

الشَّيَاطِينُ وَفِي رِوَايَةٍ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

شیاطین و در روایتی دیگر گشاده می شود درہائے رحمت متفق علیہ

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

و در روایت است از سہل بن سعد رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجَنَّةِ ثَمَانِيَةُ أَبْوَابٍ مِنْهَا بَابٌ يُسَمَّى

علیہ وسلم کہ در بہشت ہشت در است از جملہ درہا در یست کہ نامیدہ می شود آنرا

الرَّيَّانَ لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا الصَّائِمُونَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ریان در نمی آید آنرا مگر روزہ داران متفق علیہ است و در روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ

کسیکہ روزہ دارد رمضان را از جہت ایمان بخدا و چشم داشت اجر امرزیدہ شود مراورا آنچہ پیش گذشتہ است

مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ

از گناہ وی و کسیکہ قیام کند رمضان را یعنی نماز گذارد در شبہای وی از جہت ایمان و حسبۃ للہ آمرزیدہ می شود مراورا

مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا

آنچہ پیش رفتہ است از گناہ وی و کسیکہ قیام کند در شب قدر بجہۃ ایمان و احتساب

غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

آمرزیدہ شود او را گناہ گذشتہ متفق علیہ و ہم از وی مرویست گفت

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہمہ عمل نیک آدمی زاد

يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ

زیادہ کردہ می شود یک نیکی بدہ چندے تا ہفت صد مانند

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰی اِلَّا الصَّوْمَ فَاِنَّهٗ لِیْ وَاَنَا اَجْزِیْ بِهٖ یَدَعُ

گفت خدا تعالے مگر روزہ زیرا کہ آن برای من است و من جزا میدہم بآن ہرچہ میخواہم ترک میکند بندہ

شَهْوَتَهٗ وَطَعَامَهٗ مِنْ اَجْلِیْ لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَةٌ

خواہش نفس و طعام خود را از برای من مر روزہ دار را دو فرحت است یک فرحت

عِنْدَ فِطْرِهٖ وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهٖ وَلَخُلُوْفُ فَمِ الصَّائِمِ

نزد کشادن روزہ و فرحت دیگر نزد لقاء پروردگار خود در آخرت و ہر آئینہ بوے دہن روزہ دار

اَطْیَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِّیْحِ الْمِسْكِ وَالصِّیَامُ جُنَّةٌ فَاِذَا كَانَ

خوشتر است نزد خدا از بوے مشک و روزہ سپر است پس چون باشد

یَوْمُ صَوْمِ اَحَدِكُمْ فَلَا یَرْفُثْ وَلَا یَصْخَبْ فَاِنْ سَابَّهٗ اَحَدٌ

روز روزہ یکے از شما پس باید کہ تکلم نکند بکلام قبیح و فحش و خصومت نکند اگر دشنام دہد روزہ دار را یا

اَوْ قَاتَلَهٗ فَلْیَقُلْ اِنِّیْ امْرُءٌ صَائِمٌ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ

خصومت کند او پس باید کہ بگوید بدرستیکہ من مرد روزہ دارم متفق علیہ و روایت است از

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا كَانَ اَوَّلُ لَیْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ صُفِّدَتِ الشَّیَاطِیْنُ

چون باشد نخستین شب از ماہ رمضان بند کردہ می شوند شیاطین

وَمَرَدَةُ الْجِنِّ وَغُلِّقَتْ اَبْوَابُ النَّارِ فَلَمْ یُفْتَحْ مِنْهَا بَابٌ

و سرکشان از جن و بستہ می شود درہاے دوزخ پس کشادہ نمی شود از آن درہا ہیچ درے

وَفُتِّحَتْ اَبْوَابُ الْجَنَّةِ فَلَمْ یُغْلَقْ مِنْهَا بَابٌ وَیُنَادِیْ

و کشادہ می شوند درہاے بہشت پس بند کردہ نمی شود از آن درہا ہیچ درے و ندا میکند

مُنَادٍ یَا بَاغِیَ الْخَیْرِ اَقْبِلْ وَیَا بَاغِیَ الشَّرِّ اَقْصِرْ وَلِلّٰهِ عُتَقَاءُ

آواز دہندہ اے طلب کنندہ نیکی پیش آ و اے طالب بدی باز ایست خود را از گناہان و مر خدا ہی را آزاد کردہ اند

مِنَ النَّارِ وَذٰلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از دوزخ و آن آزادگی در همه شب است رواه ترمذی وابن ماجه

وَاَحْمَدُ عَنْ رَجُلٍ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

واحمد از شخصے و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا ص

اَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرٌ مُبَارَكٌ فَرَضَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ

آمد شما را رمضان ماهے است برکت داده شده فرض گردانیده است خدا بر شما روزه آنرا

تُفْتَحُ فِيْهِ اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَتُغْلَقُ فِيْهِ اَبْوَابُ الْجَحِيْمِ وَتُغَلُّ

کشاده می شود درے درہاے آسمان و بسته می شود درے درہاے دوزخ و غل کرده میے شوند

فِيْهِ مَرَدَةُ الشَّيَاطِيْنِ لِلّٰهِ فِيْهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ

در و گروه شیاطین مر خدا ے را در رمضان شبے بهتر است از هزار ماه

مَنْ حُرِمَ خَيْرَهَا فَقَدْ حُرِمَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَآئِيُّ

کسیکه حرام گردانیده شد نیکی و ثواب آنرا پس بتحقیق حرام گردانیده شد از خیر کثیر رواه احمد والنسائی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عبد الله بن عمر رض بدرستیکه پیغامبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ الصِّيَامُ وَالْقُرْاٰنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَقُوْلُ الصِّيَامُ

وسلم گفت که روزه و قرآن شفاعت میکنند مر بنده را میگوید روزه

اَيْ رَبِّ اِنِّيْ مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفِّعْنِيْ

اے پروردگار من بدرستیکه من باز داشتم او را از خوردنیها و شهوات دیگر بروز پس قبول کن شفاعت مرا

فِيْهِ وَيَقُوْلُ الْقُرْاٰنُ مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَفِّعْنِيْ فِيْهِ

در و میگوید قرآن منع کردم او را از خواب بشب پس قبول کن شفاعت مرا در و

فَيُشَفَّعَانِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَنَسِ بْنِ

پس قبول کرده میشود هر دو روایت کرد این حدیث را بیهقی در شعب الایمان و روایتست از انس بن

مَالِكٍ قَالَ دَخَلَ رَمَضَانُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

مالک گفت انس درآمد رمضان پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

هٰذَا الشَّهْرَ قَدْ حَضَرَكُمْ وَفِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ مَنْ حُرِمَهَا

این ماہ بتحقیق حاضر شد شمارا و در وے شبی است بہتر از ہزار ماہ کسیکہ محروم گردانیدہ شد از

فَقَدْ حُرِمَ الْخَيْرَ كُلَّهُ وَلَا يُحْرَمُ خَيْرَهَا اِلَّا كُلُّ مَحْرُومٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

پس بتحقیق محروم گردانیدہ شد از خیر ہمہ و محروم گردانیدہ نمیشود از خیر این شب مگر ہر کسیکہ محروم است از سعادت رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رض قَالَ خَطَبَنَا رَسُولُ اللّٰهِ

و روایت است از سلمان فارسی رضہ گفت سلمان خطبہ خواند ما را آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي اٰخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ فَقَالَ

صلے اللہ علیہ وسلم در پسین روز از ماہ شعبان پس فرمود

اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ اَظَلَّكُمْ شَهْرٌ عَظِيمٌ شَهْرٌ مُبَارَكٌ

اے مردمان بتحقیق سایہ انداخت شمارا ماہے بزرگ ماہے است کہ برکت کردہ شدہ است

شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ جَعَلَ اللّٰهُ صِيَامَهُ

و شہریست کہ در وے یکشبے است بہتر از ہزار ماہ گردانیدہ است خدا تعالی روزہ آنماہ را

فَرِيضَةً وَقِيَامَ لَيْلِهِ تَطَوُّعًا مَنْ تَقَرَّبَ فِيهِ بِخَصْلَةٍ

فرض و گردانیدہ است نماز کردن در شب وے نفل و سنت کسیکہ نزدیکی جوید بدرگاہ حق در وے بخوئی و عملی

مِنَ الْخَيْرِ كَانَ كَمَنْ اَدَّى فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ وَمَنْ اَدَّى

از نیکی باشد ہمچو کسیکہ بگذارد فرض را در ماہے کہ جز رمضان است و کسیکہ ادا کند

فَرِيضَةً فِيهِ كَانَ كَمَنْ اَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ

فریضہ در وے باشد ہمچو کسیکہ بگذارد ہفتاد فرض را در ماہے کہ جز رمضان است

وَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ وَالصَّبْرُ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ وَشَهْرُ الْمُوَاسَاةِ

و آن ماہیست کہ در وے صبر ست از شہوات نفس و صبر کردن ثواب او بہشت است و آن ماہیست کہ در وے

وشهر يزاد فيه رزق المؤمن من فطر فيه صائما كان

وماهیست کہ در وے زیادہ کردہ می شود رزق مومن کسیکہ روزہ کشایاند روزہ دار ایرا باشد

له مغفرة لذنوبه وعتق رقبته من النار وكان له

مر اورا سبب آمرزیدن مرگناہان اورا و سبب آزادگی ذات وے از آتش و باشد مر اورا

مثل اجره من غير ان ينتقص من اجره شيء قلنا

مانند مزد او بے آنکہ کم شود از مزد وے چیزے گفتیم ما

يا رسول الله ليس كلنا يجد ما نفطر به الصائم فقال

اے پیغامبر خدا نیست ہمہ باین صفت کہ بیابیم چیزیرا کہ روزہ بکشایانیم بآن پس فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يعطي الله هذا الثواب

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میدہد خدا یتعالے این ثواب

من فطر صائما على مذقة لبن او تمرة او شربة من

کسیرا کہ روزہ کشایاند روزہ دار ایرا یدمی از شیر آمیختہ بآب یا بیلخرما یا از آب

ماء ومن اشبع صائما سقاه الله من حوضي شربة

وکسیکہ سیر گرداند روزہ دار ایرا بنوشاند او را خدا یتعالے از حوض من کہ کوثر است نوشیدنے

لا يظمأ حتى يدخل الجنة وهو شهر اوله رحمة

کہ تشنہ نگردد بعد از وے ہرگز تا آنکہ در آید بہشت را و آن ماہ است کہ اول وے سبب افاضت رحمت است

واوسطه مغفرة واخره عتق من النار ومن خفف

ومیان وے سبب مغفرت و آخر وے آزادیست از آتش دوزخ وکسیکہ تخفیف کند

عن مملوكه فيه غفر الله له واعتقه من النار وعن

از بندہ و غلام خود کہ روزہ دارند بیامرزد خدا یتعالے مر او را و آزاد گرداند او را از دوزخ و روایت است از

ابن عباس رض قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابن عباس رضہ بدرستیکہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إذا دخل شهر رمضان أطلق كل أسير وأعطى كل سائل

چون می در آید ماه رمضان رہا میکرد ہر قید یرا و میداد ہر خواہندہ را

وعن ابن عمر رض أن النبي صلى الله عليه وسلم قال

در روایت است از ابن عمر رضہ بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود

إن الجنة تزخرف لرمضان من رأس الحول إلى حول

کہ بہشت آراستہ می شود برائے رمضان از سر سال تا سال

قابل قال فإذا كان أول يوم من رمضان هبت ريح

آیندہ گفت پس چون بیاشد نخست روزے از رمضان می وزد بادی

تحت العرش من ورق الجنة على الحور العين فيقلن

زیر عرش از برگہائے بہشت بر حوران بہشت پس میگویند آن حوران بہشت

يا رب اجعل لنا من عبادك أزواجا تقر بهم أعيننا

اے پروردگار ما گردان ما را از بندگان خود شوہران کہ خنک گردد و قرار گیرد بایشاں چشمہائے ما

وتقر أعينهم بنا رواه البيهقي الأحاديث الثلثة

و خنک گردد و قرار گیرد چشمہائے ایشاں بما روایت کرد بیہقی این احادیث ہر سہ را

في شعب الإيمان وعن أبي هريرة رضه عن النبي

در شعب ایمان و روایت است از ابی ہریرہ رضہ کہ آنحضرت

صلى الله عليه وسلم أنه قال يغفر لأمتي في آخر

صلے اللہ علیہ وسلم گفت آمرزیدہ می شود مر امت من در آخر

ليلة من رمضان قيل يا رسول الله أهي ليلة القدر

شبے از رمضان گفتہ شد یا رسول اللہ ایا آن شب قدر است

قال لا ولكن العامل إنما يوفى أجره إذا قضى عمله

گفت آنحضرت نیست ولکن کارکنندہ دادہ نمی شود مزد او مگر وقتیکہ تمام کند عمل خود را و آن در آخر شب بیاید

رواہ احمد وعن ابی ہریرۃ رض قال قال رسول اللہ

رواہ احمد و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صلی اللہ علیہ وسلم من لم یدع قول الزور والعمل بہ

صلے اللہ علیہ وسلم روزہ دار کہ ترک نہ کند سخن دروغ و باطل را و عمل کردن را بزور

فلیس للہ حاجۃ فی ان یدع طعامہ وشرابہ رواہ البخاری

پس نیست مر خدا را احتیاجے در آنکہ ترک کند روزہ خوردنی و نوشیدنی خود را روایت کرد این حدیث را بخاری

وعنہ رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

و ہم از وے است گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

من افطر یوما من رمضان من غیر رخصۃ ولا مرض

کسیکہ افطار کند یکروز از رمضان بے رخصت شرعی چنانکہ سفر و پیری و بے مرض

لم یقض عنہ صوم الدہر کلہ وان صامہ رواہ احمد

قضا نکند از وے روزہ تمام عمر اگرچہ روزہ دارد تمام عمر رواہ احمد

والترمذی وابوداود وابن ماجۃ والدارمی والبخاری

و الترمذی و ابوداود و ابن ماجہ و الدارمی و روایت کرد بخاری

فی ترجمۃ باب وعنہ رض قال قال رسول اللہ صلی

در ترجمہ باب یعنے بطریق تحدیث نیاورده است و ہم از وے میرسد گفت فرمود آنحضرت صلی

اللہ علیہ وسلم کم من صائم لیس لہ من صیامہ

اللہ علیہ وسلم بسا روزہ دار کہ نیست او را حاصل از روزہ خود

الا الظمأ وکم من قائم لیس لہ من قیامہ

مگر تشنگی و بسا شب خیز و نماز گذار کہ نیست مر او را حاصل از قیام خود

الا السہر رواہ الدارمی

مگر بیداری رواہ دارمی

چنانکہ روزہ دارد
و از دروغ و غیبت
و از عمل بناحق خود را
باز ندارد

زین منصوب بنا
و از کلمات بد باز
و نماز فرض بجماعت
و رعایت ارکان و آداب
آن اعتنا ندارد

بَابُ السُّحُورِ وَالْاِفْطَارِ

باب در بیان سحر و افطار

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

تَسَحَّرُوْا فَاِنَّ فِي السَّحُوْرِ بَرَكَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

طعام سحر بخورید زیرا که در طعام سحر برکشت متفق علیہ و در روایت است از

عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عمرو بن العاص رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَصْلُ مَا بَيْنَ صِيَامِنَا وَصِيَامِ اَهْلِ الْكِتٰبِ اَكْلَةُ

وسلم فرق میان روزه ما و روزه اہل کتاب خوردن

السَّحَرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَهْلٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

سحر است رواہ مسلم و روایت است از سہل گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا

صلے اللہ علیہ وسلم ہمیشہ اند مردم ملابس بخیر مادام کہ شتابی کنند در

الْفِطْرَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

کشادن روزہ متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَحَبُّ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت خدا تعالیٰ دوست تر

عِبَادِيْ اِلَيَّ اَعْجَلُهُمْ فِطْرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بندگان من بسوے من شتاب کنندہ ترین ایشانست در روزہ کشادن رواہ الترمذی و در روایت است از

سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سلمان بن عامر رض گفت سلمان فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ

چون افطار کند یکے از شما پس باید کہ افطار کند بر خرما پس بدرستیکہ افطار بخرما سبب برکت است پس اگر نیابد

فَلْيُفْطِرْ عَلَى مَاءٍ فَإِنَّهُ طَهُورٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

پس باید کہ افطار کند بر آب پس بدرستیکہ آب پاک کنندہ است احمد را رواہ احمد و الترمذی

وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَلَمْ يَذْكُرْ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ

و ابو داؤد و ابن ماجہ و الدارمی و ذکر نہ کردہ است لفظ فانہ برکتہ را

غَيْرُ التِّرْمِذِيِّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى

جز ترمذی و روایت است از انس رض گفت انس بود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفْطِرُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى رُطَبَاتٍ فَإِنْ

اللہ علیہ وسلم کہ افطار میکرد پیش از انکہ نماز بگذارد بر چند خرمائے تر پس اگر

لَمْ تَكُنْ رُطَبَاتٌ فَتُمَيْرَاتٌ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تُمَيْرَاتٌ حَسَا

نمیبود خرمائے تر پس افطار میکرد بچند خرمائے خشک پس اگر نمی بود خرماہائے خشک مینوشید

حَسَوَاتٍ مِنْ مَاءٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ زَيْدِ

چند کف آب را رواہ ترمذی و ابو داؤد و روایت است از زید

بْنِ خَالِدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خالد رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا أَوْ جَهَّزَ غَازِيًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

کسیکہ روزہ بکشا یا ند روزہ دار را یا سامان کند غازی را پس او راست مانند اجر او رواہ البیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَمُحْيِي السُّنَّةِ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

در شعب ایمان و محی السنہ در کتاب شرح سنہ و روایت ہست از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَزَالُ الدِّيْنُ ظَاهِرًا مَا عَجَّلَ النَّاسُ الْفِطْرَ لِاَنَّ الْيَهُوْدَ

ہمیشہ است دین غالب مادام کہ شتابی کنند مردم افطار را زیرا کہ یہود

وَالنَّصَارٰى يُؤَخِّرُوْنَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

و نصاریٰ تاخیر می کنند در افطار رواہ ابوداود و ابن ماجہ

وَعَنْ اَبِيْ عَطِيَّةَ قَالَ دَخَلْتُ اَنَا وَمَسْرُوْقٌ عَلٰى

و روایت است از ابی عطیہ گفت کہ داخل شدم من و مسروق بر

عَائِشَةَ فَقُلْنَا يَا اُمَّ الْمُؤْمِنِيْنَ رَجُلَانِ مِنْ اَصْحَابِ

عایشہ رضہ پس گفتیم ما اے ام المومنین دو مرد اند از یاران

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحَدُهُمَا يُعَجِّلُ الْاِفْطَارَ وَيُعَجِّلُ

محمد صلے اللہ علیہ وسلم یکے ازان دو مرد شتابی میکند در روزہ کشادن و شتابی میکند

الصَّلٰوةَ وَالْاٰخَرُ يُؤَخِّرُ الْاِفْطَارَ وَيُؤَخِّرُ الصَّلٰوةَ قَالَتْ

نماز را و دیگرے ازان دو تاخیر میکند روزہ کشادن را و تاخیر میکند نماز گذاردن را گفت عائشہ رضہ

اَيُّهُمَا يُعَجِّلُ الْاِفْطَارَ وَيُعَجِّلُ الصَّلٰوةَ قُلْنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ

کدام ازان تعجیل میکند افطار را و تعجیل میکند نماز گذاردن را گفتیم ما عبداللہ بن

مَسْعُوْدٍ رضہ قَالَتْ هٰكَذَا صَنَعَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مسعود رضہ گفت عائشہ رضہ ہمچنین کردہ است پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَالْاٰخَرُ اَبُوْمُوْسٰى رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ

وسلم و گفتیم و آن مرد دیگر کہ تاخیر میکند ابو موسیٰ اشعری است رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعْمَ سَحُوْرُ

گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیکو طعام سحر

الْمُؤْمِنِ التَّمْرُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

مسلمان خرما است رواہ ابوداؤد

۴۱ دوبین کلام اشارات سکر فرام دین و علیہ آن در مخالفت اعدا است ۱۲

بَابُ صِيَامِ التَّطَوُّعِ

باب در بیان روزهٔ نفل

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الصِّیَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللّٰهِ الْمُحَرَّمُ

وسلم فاضلترین روزها بعد از روزه رمضان روزه ماه خداست که محرم است

وَاَفْضَلُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الْفَرِیْضَةِ صَلٰوةُ اللَّیْلِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و فاضلترین نمازها بعد نماز فرض نماز شب که تهجد است رواه مسلم

وَعَنْ اَبِیْ قَتَادَةَ رض اَنَّ رَجُلًا اَتَی النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ

و روایت است از ابی قتاده رض که مردے آمد آن حضرت را صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ کَیْفَ تَصُوْمُ فَغَضِبَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی

علیہ وسلم پس گفت آمنزد چگونه روزه میداری پس در خشم آمد آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مِنْ قَوْلِهٖ فَلَمَّا رَاٰی عُمَرُ غَضَبَهٗ قَالَ

اللہ علیہ وسلم از گفتن آمنزد پس چون دید عمر خشم آنحضرت را گفت

رَضِیْنَا بِاللّٰهِ رَبًّا وَّبِالْاِسْلَامِ دِیْنًا وَّبِمُحَمَّدٍ نَبِیًّا

راضی شدیم بخدا که پروردگار ماست و راضی شدیم باسلام که دین ماست و راضی شدیم بمحمد که پیغامبر ماست

نَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ غَضَبِ اللّٰهِ وَمِنْ غَضَبِ رَسُوْلِهٖ فَجَعَلَ

پناه میخواهیم بخدا از غضب خدا و از غضب رسول وے پس در استاد

عُمَرُ رض یُرَدِّدُ هٰذَا الْکَلَامَ حَتّٰی سَکَنَ غَضَبُهٗ فَقَالَ

عمر رض که تکرار میکرد این کلام را تا آنکه آرام یافت غضب آنحضرت پس گفت

عُمَرُ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ کَیْفَ مَنْ یَّصُوْمُ الدَّهْرَ کُلَّهٗ قَالَ لَا صَامَ

عمر یا رسول اللہ چگونه است حال آن کسے که روزه دارد در همه روزگار همیشه گفت آنحضرت نه روزه

وَلَا افْطَرَ او قَالَ لَمْ يَصُمْ وَلَمْ يُفْطِرْ قَالَ كَيْفَ مَنْ يَصُومُ

روزہ افطار کرد او یا گفت لم یصم و لم یفطر شک راوی است گفت عمر چگونہ است حال کسیکہ روزہ دائم

يَوْمَيْنِ وَيُفْطِرُ يَوْمًا قَالَ وَيُطِيقُ ذٰلِكَ اَحَدٌ قَالَ كَيْفَ

دو روز و افطار کند یک روز فرمود آنحضرت ایا طاقت دارد آنرا ہیچ کسے گفت عمر چگونہ است

مَنْ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا قَالَ ذٰلِكَ صَوْمُ دَاوُدَ قَالَ

حال کسیکہ روزہ یک روز دارد و افطار کند یک روز را گفت آنحضرت این روزہ داؤد پیغمبر است گفت عمر

كَيْفَ مَنْ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمَيْنِ قَالَ وَدِدْتُ اَنِّيْ

چگونہ است حال کسیکہ روزہ دارد یک روز و افطار کند دو روز فرمود آنحضرت کہ دوست میدارم کہ من

طُوِّقْتُ ذٰلِكَ ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

طاقت دادہ شوم آنرا پستر فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ثَلٰثٌ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَرَمَضَانُ اِلٰى رَمَضَانَ فَهٰذَا صِيَامُ

پس است یا اول است سہ روز از ہر ماہ و رمضان تا رمضان پس این افتادہ دوم پس اینست روزہ ہمیشہ

الدَّهْرِ كُلِّهٖ صِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ اَحْتَسِبُ عَلَى اللّٰهِ اَنْ يُّكَفِّرَ

روزگار روزہ روز عرفہ در مزد و ثواب چشم دارم متعد بر فضل خدا کہ تکفیر کند

السَّنَةَ الَّتِيْ قَبْلَهٗ وَالسَّنَةَ الَّتِيْ بَعْدَهٗ وَصِيَامُ يَوْمِ

سالے را کہ پیش از وست و تکفیر کند سالے را کہ بعد از وست و در روزہ روز

عَاشُوْرَاءَ اَحْتَسِبُ عَلَى اللّٰهِ اَنْ يُّكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِيْ قَبْلَهٗ

عاشورا چشم دارم از خدائے تعالیٰ کہ تکفیر کند گناہان سالے را کہ پیش از وست

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواہ مسلم و ہم از ابی قتادہ گفت پرسیدہ شد پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَوْمِ الْاِثْنَيْنِ فَقَالَ فِيْهِ وُلِدْتُ وَفِيْهِ

علیہ وسلم از سبب روزہ دوشنبہ پس فرمود آنحضرت در آنروز زائیدہ شدہ ام و در آنروز

أُنْزِلَ عَلَيَّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ

نخست فرستاده شده است وحی بر من رواه مسلم و روایت است از ابی ایوب انصاری رض

أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

که وے حدیث کرد او را بحدیث را که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ

کیکہ روزہ دارد رمضان را پس تابع گرداند آنرا شش روزہ از شوال باشد

كَصِيَامِ الدَّهْرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ

بمجموع روزہ روزگار ہمیشہ رواہ مسلم و روایت است از ابی سعید

بْنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خدری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ بَعَّدَ اللّٰهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ

کیکہ روزہ دارد یکروز در راہ خدا یعنے در جہاد دور دارد خدا تعالیٰ ذات او را از آتش دوزخ

سَبْعِينَ خَرِيفًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

ہفتاد سال مراد از خریف سال است مسافت ابتدائے سال بخریف کند متفق علیہ و از عائشہ رض مرویست گفت

كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ الِاثْنَيْنِ

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ روزہ میداشت دوشنبہ احیان بروز دوشنبہ

وَالْخَمِيسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

و پنجشنبہ رواہ ترمذی و النسائی و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُعْرَضُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم عرض کردہ میشوند در درگاہ عزت

الْأَعْمَالُ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ فَأُحِبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي

اعمال بندگان روز دوشنبہ و پنجشنبہ پس دوست میدارم کہ عرض کردہ شود عمل من

وَأَنَا صَائِمٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض قَالَ

ورحالیکہ من روزہ دارام رواہ ترمذی وروایت است از ابی ذر رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اے ابو ذر چون

صُمْتَ مِنَ الشَّهْرِ ثَلٰثَةَ أَيَّامٍ فَصُمْ ثَلٰثَ عَشْرَةَ وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ

روزہ داری از ماہ سہ روز پس روزہ دار سیزدہم وچہاردہم رض

وَخَمْسَ عَشْرَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ

و پانزدہم را روایت کرد ترمذی و نسائی وروایت است از ابی امامہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ يَوْمًا

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کیکہ روزہ دارد یک روز

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ جَعَلَ اللّٰهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ خَنْدَقًا كَمَا بَيْنَ

در راہ خدا میگرداند خدا میان وے ومیان آتش خندقے بقدر مسافتے کہ میان

السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَامِرِ بْنِ

آسمان وزمین است رواہ ترمذی وروایت است از عامر بن

مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسعود رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْغَنِيمَةُ الْبَارِدَةُ الصَّوْمُ فِي الشِّتَاءِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

غنیمت بارد روزہ داشتن است در زمستان کنایت است از حصول اجر بے مشقت رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

وترمذی وروایت است از ابن عباس رض کہ آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَوَجَدَ الْيَهُودَ صِيَامًا

اللہ علیہ وسلم قدوم آورد مدینہ را پس یافت یہود را روزہ دارندہ

يَوْمَ عَاشُورَاءَ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روز عاشورا پس گفت مرایشان را پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا هٰذَا الْيَوْمُ الَّذِي تَصُومُونَهُ فَقَالُوا هٰذَا

وسلم چیست این روز یکہ روزہ میدارید شادران پس گفتند بود این

يَوْمٌ عَظِيمٌ اَنْجَى اللّٰهُ فِيهِ مُوسٰى وَقَوْمَهُ وَغَرَّقَ فِرْعَوْنَ

روز بزرگ است رستگاری داده است خدا در وے موسی را و قوم او را و غرق کرده است فرعون را

وَقَوْمَهُ فَصَامَهُ مُوسٰى شُكْرًا فَنَحْنُ نَصُومُهُ فَقَالَ

و قوم او را پس روزہ داشت موسی درین روز بجہت شکرانہ پس ما روزہ میداریم بر سبیل متابعت پس گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَحْنُ اَحَقُّ وَاَوْلٰى بِمُوسٰى

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس ما سزاوار تایم بموسے

مِنْكُمْ فَصَامَهُ رَسُولُ اللّٰهِ وَاَمَرَ بِصِيَامِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از شما پس امر روزہ میداریم پس روزہ داشت درین روز آنحضرت و امر کرد بروزہ داشتن درین روز

وَعَنْ حَفْصَةَ رض قَالَتْ اَرْبَعٌ لَمْ يَكُنْ يَدَعُهُنَّ

در روایت است از حفصہ رضہ گفت چہار خصلت اند کہ نبود کہ ترک نمیکرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صِيَامَ يَوْمِ عَاشُورَاءَ وَالْعَشْرِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم روزۂ روز عاشورا و در روزہ دہم ذالحجہ

وَثَلٰثَةِ اَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَرَكْعَتَانِ قَبْلَ الْفَجْرِ رَوَاهُ

و روزہ سہ روز از ہر ماہ و دو رکعت سنت قبل از نماز بامداد رواہ

النَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ

نسائی و در روایت است از ابن عباس رضہ گفت ابن عباس کہ بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُفْطِرُ اَيَّامَ الْبِيضِ فِي حَضَرٍ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ افطار نمیکرد روزہاے ایام بیض را نہ در حضر

وَلَا سَفَرٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ قَالَ

و نہ در سفر رواہ النسائی و روایت است از ابی ہریرۃ رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِكُلِّ شَيْءٍ زَكٰوةٌ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مر ہر چیز را از نعمتہاے الٰہی زکوۃ است

وَزَكٰوةُ الْجَسَدِ الصَّوْمُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ أَنَّ

و زکوۃ بدن و صحت دے روزہ است رواہ ابن ماجہ و ہم از وے مرویست کہ

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَصُومُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ روزہ میداشت روز دوشنبہ را

وَالْخَمِيسِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ تَصُومُ الْاِثْنَيْنِ

و پنجشنبہ را پس گفتہ شد اے رسول اللہ بدرستیکہ روزہ میداری دوشنبہ را

وَالْخَمِيسَ فَقَالَ إِنَّ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ يَغْفِرُ

و پنجشنبہ را پس فرمود بدرستیکہ روز دوشنبہ و پنجشنبہ می آمرزد

اللّٰهُ فِيهِمَا لِكُلِّ مُسْلِمٍ إِلَّا ذَاهَاجِرَيْنِ يَقُولُ دَعْهُمَا

خدا تعالیٰ در آن ہر ہر مسلمان را مگر دو قطع کنندہ رحم را میگوید خدا کہ بگذار ایشان را

حَتّٰى يَصْطَلِحَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ

تا اتفاق کنند و صلح نمایند رواہ احمد و ابن ماجہ و ہم از وے مرویست کہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ يَوْمًا

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ روزہ دارد روزے

اِبْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ بَعَّدَهُ اللّٰهُ مِنْ جَهَنَّمَ كَبُعْدِ غُرَابٍ

بجہت طلب کردن ذات خدا و رضاے وے دور میگرداند او را خدا از دوزخ مانند دوری زاغ

طَائِرٍ وَهُوَ فَرْخٌ حَتّٰى مَاتَ هَرِمًا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَرُوِيَ

پرندہ در حالیکہ آن زاغ چوزہ است تا آنکہ بمیرد در غایت پیری رواہ احمد و روایت کرد

البيهقي في شعب الإيمان عن سلمة بن قيس وعن

بیہقی در شعب ایمان از سلمہ بن قیس و روایت است از

بريدة قال دخل بلال على رسول الله صلى الله عليه

بریدہ رض گفت درآمد بلال بر پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم وهو يتغدى فقال رسول الله صلى الله عليه

وسلم و آنحضرت طعام چاشت میخورد پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وسلم الغداء يا بلال قال إني صائم يا رسول الله فقال

وسلم حاضر شوی اے بلال طعام را گفت بلال روزہ دارم یا رسول اللہ پس گفت

رسول الله صلى الله عليه وسلم نأكل رزقنا وفضل

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم میخوریم ما رزق خود را و زیادت

رزق بلال في الجنة أشعرت يا بلال إن الصائم

رزق بلال در بہشت است ایا شعور داری و میدانی اے بلال کہ روزہ دار

يسبح عظامه ويستغفر له الملائكة ما أكل عنده

تسبیح میکند استخوانہای وے و آمرزش میخواہند مر او را فرشتگان مادام کہ خوردہ شود نزد وے

رواه البيهقي في شعب الإيمان وعن عامر بن سهل

رواہ بیہقی در شعب ایمان و روایت است از عامر بن سہل

الحرمي سمعت رجلا يحدث أنه سمع أنس ابن

الحرمی کہ شنیدم مردیرا کہ حدیث میکرد کہ وے شنید انس بن

مالك يقول في الجنة قصر لا يدخله إلا صوام

مالک را کہ میگفت کہ در بہشت محل و مکانے است کہ داخل نمیشود آنرا مگر کسیکہ روزہ

رجب رواه ابن شاهين في الترغيب

در ماہ رجب روایت کرد ابن شاہین در ترغیب

بَابُ فَضِيلَةِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ

باب در بیان فضیلت شب قدر

حٰمٓ ۝ وَالْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ۝ اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ فِيْ لَيْلَةٍ مُّبٰرَكَةٍ اِنَّا

قسم بکتاب واضح که ہر آئینہ ما فرود آوردیم این کتاب را در شب مبارک ہر آئینہ

كُنَّا مُنْذِرِيْنَ ۝ فِيْهَا يُفْرَقُ كُلُّ اَمْرٍ حَكِيْمٍ ۝ اَمْرًا مِّنْ

ما بودیم ترساننده در آن شب مبارک فیصل کرده می شود ہر کار استوار فرود آوردیم آنرا بموجب کردن از

عِنْدِنَا ۭ اِنَّا كُنَّا مُرْسِلِيْنَ ۝ رَحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ ۭ اِنَّهٗ هُوَ

نزد یک خویش ہر آئینه ما بودیم فرستنده فرود آوردیم آنرا سبب رحمت از نزد پروردگار تو ہر آئینه او است

السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ۝ وَالْفَجْرِ ۝ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ۝ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۝

شنوا دانا قسم بصبح و شبهائے ده گانه و قسم بجفت و طاق

وَالَّيْلِ اِذَا يَسْرِ ۝ هَلْ فِيْ ذٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِيْ حِجْرٍ ۝ اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ

و قسم بشب چون روان شود آیا در بین مقدمه سوگند معتبر است صاحب خرد را ہر آئینه ما فرود آوردیم

فِيْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۝ وَمَآ اَدْرٰىكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۝ لَيْلَةُ الْقَدْرِ

قرآن را در شب قدر و چه چیز مطلع ساخت ترا که چیست شب قدر شب قدر

خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ ۝ تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوْحُ فِيْهَا بِاِذْنِ

بهتر است از هزار ماه فرود می آیند فرشتگان و روح پاک در آن شب بفرمان

رَبِّهِمْ ۚ مِنْ كُلِّ اَمْرٍ ۝ سَلٰمٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۝

پروردگار خویش بر ہر کار محض سلامتی است آن شب تا وقت طلوع فجر

عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از انس رضی گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ نَزَلَ جِبْرَئِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

چون میباشد لیلة القدر فرود می آید جبرئیل علیه السلام

فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ يُصَلُّوْنَ عَلٰى كُلِّ عَبْدٍ قَائِمٍ

در جماعة از فرشتگان دعا می کنند و درود میفرستند بر هر بنده که ایستاده است

أَوْ قَاعِدٍ يَذْكُرُ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ عِيْدِهِمْ

یا نشسته که یاد میکند مر خدای را عز و جل پس چون باشد روز عید مسلمانان

يَعْنِي يَوْمَ فِطْرِهِمْ بَاهٰى بِهِمْ مَلٰئِكَتَهُ فَقَالَ يَا مَلٰئِكَتِي

یعنی روز افطار ایشان مفاخرت میکند بسوی ملائکه خود پس میگوید فرشتگان خود را

مَا جَزَاءُ أَجِيْرٍ وَفّٰى عَمَلَهُ قَالُوْا رَبَّنَا جَزَاءُهُ أَنْ تُوَفّٰى أَجْرَهُ

چیست پاداش مزدوری که تمام کرد عمل خود را میگویند فرشتگان پروردگار ما پاداش او اینست که تمام داده شود

فَقَالَ مَلَائِكَتِي عَبِيْدِي وَإِمَائِي قَضَوْا فَرِيْضَتِي عَلَيْهِمْ

پس میگوید پروردگار فرشتگان من غلامان من و پرستاران من گذاردند طاعت مرا که فرض گردانیدم بر ایشان

ثُمَّ خَرَجُوْا يَعِجُّوْنَ إِلَى الدُّعَاءِ وَعِزَّتِي وَجَلَالِي وَكَرَمِي وَ

پس بیرون آمدند در حالیکه بر میدارند آواز خود را بدعا سوگند بغلبه قدرت و بزرگی وجود

عُلُوِّي وَارْتِفَاعِ مَكَانِي لَأُجِيْبَنَّهُمْ فَيَقُوْلُ ارْجِعُوْا فَقَدْ

و بلند قدری و بلندی رتبه من هر آینه اجابت میکنم دعای ایشان را پس میگوید خدا برگردید بتحقیق

غَفَرْتُ لَكُمْ وَبَدَّلْتُ سَيِّئَاتِكُمْ حَسَنَاتٍ قَالَ فَيَرْجِعُوْنَ

آمرزیدم مر شما را و تبدیل میکنم بدیهای شما را به نیکیها گفت آنحضرت میگردند بندگان

مَغْفُوْرًا لَهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

در حالیکه آمرزیده شده است ایشان را رواه بیهقی در شعب ایمان و در روایت است از

عُبَادَةَ ابْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عباده بن صامت رض گفت عباده بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِيُخْبِرَنَا بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ فَتَلَاحٰى رَجُلَانِ مِنَ

وسلم تا خبر دهد ما را بلیلة القدر پس نزاع نمودند و خصومت میکردند بیکدیگر دو مرد از

المسلمين فقال خرجت لأخبركم بليلة القدر فتلاحى
مسلمانان پس گفت آنحضرت بیرون آمدم تا خبر دہم شما را بشب قدر کہ کدام شب است پس نزاع کرد
فلان وفلان فرفعت وعسى أن يكون خيرا لكم فالتمسوها
فلان وفلان پس برداشتہ شد آن شب تا خاطر من نزدیک است کہ باشد یعنی برداشتن از خلا تعیین آن بہتر
في التاسعة والسابعة والخامسة رواه البخاري
در شب نہم و ہفتم و پنجم رواہ البخاری
وعن أبي بكرة قال سمعت رسول الله صلى الله عليه
در روایت است از ابی بکرہ گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ
وسلم يقول التمسوها يعني ليلة القدر في تسع يبقين
وسلم کہ میگفت کہ طلب کنید آنرا یعنے شب قدر را در نہ شب کہ باقی می مانند
أو في سبع يبقين أو في خمس يبقين أو ثلث أو آخر ليلة
یا در ہفت شب کہ باقی می مانند یا در پنج شب کہ باقی می مانند یا در سہ شب باقی میمانند یا شب اخیر
رواه الترمذي وعن ابن عباس رض أن النبي صلى الله
رواہ الترمذی در روایت است از ابن عباس رضہ کہ پیغامبر خدا صلی اللہ
عليه وسلم قال التمسوها في العشر الأواخر من رمضان
علیہ وسلم فرمود طلب کنید او را در دہ شب اخیر از رمضان
ليلة القدر في تاسعة تبقى في سابعة تبقى في خامسة تبقى
شب قدر را در شب نہم کہ باقی میماند در ہفتم کہ باقی میماند در پنجم کہ باقی میماند
رواه البخاري وعن عائشة رض قالت قال رسول الله
رواہ البخاری در روایت است از عائشہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا
صلى الله عليه وسلم تحروا ليلة القدر في الوتر من العشر
صلے اللہ علیہ وسلم بجوئید شب قدر را در شبہائے طاق از عشر

الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

اخیر از رمضان رواہ البخاری در روایت است از زر

بْنِ حُبَيْشٍ قَالَ سَأَلْتُ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ إِنَّ أَخَاكَ ابْنَ

بن حبیش گفت سوال کردم ابی ابن کعب را پس گفتم که برادر تو ابن

مَسْعُودٍ يَقُولُ مَنْ يَقُمِ الْحَوْلَ يُصِبْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فَقَالَ

مسعود میگوید کیکه قیام لیل کند سال تمام درمی یابد شب قدر را پس گفت

رَحِمَهُ اللَّهُ أَرَادَ أَنْ لَا يَتَّكِلَ النَّاسُ أَمَا إِنَّهُ قَدْ عَلِمَ أَنَّهَا

رحمت کند ابن مسعود را خدا ایشانرا خواست ابن مسعود که اعتماد نکنند مردم آگاه باش بدرستیکه ابن مسعود

فِي رَمَضَانَ وَأَنَّهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ وَأَنَّهَا لَيْلَةُ سَبْعٍ وَ

که شب قدر در رمضان است در ده اخیر است از رمضان و بدرستیکه آن لیلت و هفتم است

عِشْرِينَ ثُمَّ حَلَفَ لَا يَسْتَثْنِي أَنَّهَا لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ

پس سوگند خورد ابی در حالیکه استثنا نمی کرد بعد از ان شاء الله نمی گفت و جزم میکرد و گفت قسم بست هفتم است

فَقُلْتُ بِأَيِّ شَيْءٍ تَقُولُ ذَلِكَ يَا أَبَا الْمُنْذِرِ قَالَ بِالْعَلَامَةِ

پس گفتم ابی ابن کعب بچه چیز و بکدام دلیل میگوئی آنرا اے ابا منذر گفت ابی بسبب آن که خبر داده است ما را آنحضرت

أَوْ بِالْآيَةِ الَّتِي أَخْبَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

یا بآیت که خبر داد ما را رسول خدا صلے الله علیه وسلم

أَنَّهَا تَطْلُعُ يَوْمَئِذٍ لَا شُعَاعَ لَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

آنست که طلوع میکند آفتاب در صبح آن شب می برآید در حالیکه نیست روشنی مر او را رواه مسلم و در روایت است از

عَائِشَةَ قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عایشه رضی الله عنها گفت عایشه گفتم یا رسول الله صلے الله علیه وسلم

أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيُّ لَيْلَةٍ لَيْلَةُ الْقَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا قَالَ

خبر ده مرا اگر بدانم کدام شب است شب قدر در باب آنرا چه گویم از ذکر و دعا در آن شب گفت آنحضرت

يَا اللّٰهُمَّ اِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّيْ

یعنی این دعا را خداوندا بدرستیکہ تو عفو کنندہ دوست میداری عفو را پس عفو کن از ما

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهٗ

رواہ احمد و ابن ماجۃ والترمذی و صحح گفت ترمذی این حدیث را

بَابُ قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ وَلَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ

این باب در قیام ماہ رمضان است و در قیام نصف از شعبان یعنے شب برات

عَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از عائشہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

خَرَجَ لَيْلَةً مِّنْ جَوْفِ اللَّيْلِ فَصَلّٰى فِي الْمَسْجِدِ وَصَلّٰى رِجَالٌ

برآمد شبے از میان شب پس نماز گذارد در مسجد و نماز گذارند مردمان

بِصَلٰوتِهٖ فَاَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوْا فَاجْتَمَعَ اَكْثَرُ مِنْهُمْ

ہمراہ نماز آنحضرت پس صبح کردند مردمان پس باد کردند پس جمع شدند زیادہ تر ازیشان

فَصَلَّوْا مَعَهٗ فَاَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوْا فَكَثُرَ اَهْلُ الْمَسْجِدِ

پس نماز گذاردند با آنحضرت پس صبح کردند مردمان پس باد کردند پس بسیار شد اہل مسجد

مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ فَخَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از شب سوم پس برآمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَصَلّٰى فَصَلُّوْا بِصَلٰوتِهٖ فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةُ عَجَزَ

پس نماز گذارد و آنحضرت پس نماز گذاردند نماز آنحضرت یعنے باجماعت ہرگاہ کہ شد شب چہارم تنگ آمد

الْمَسْجِدُ عَنْ اَهْلِهٖ حَتّٰى خَرَجَ بِصَلٰوةِ الصُّبْحِ فَلَمَّا قَضَى

مسجد از کثرت اہل آں زمانہ برآمد آنحضرت برائے نماز فجر پس ہرگاہ کہ ادا کرد آنحضرت

الْفَجْرَ اَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَتَشَهَّدَ ثُمَّ قَالَ اَمَّا بَعْدُ فَاِنَّهٗ

نماز فجر را متوجہ شد بر مردمان پس کلمہ شہادت خواند پستر فرمود لیکن بعد حمد و نعت پس بدرستیکہ

لَمْ يَخْفَ عَلَى مَكَانِكُمْ وَلٰكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْتَرَضَ عَلَيْكُمْ

را نخوف کرده شد بر شان مکان شما ولیکن من خوف کردم که فرض شود این نماز تراویح بر شما باعث

فَتَعْجِزُوا عَنْهَا فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس عاجز آئید شما از ادا ے آن پس وفات کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَالْأَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضہ

و حال آنکہ حال تراویح براین بود رواہ البخاری و در روایت است از ابی ہریرۃ رضہ

قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرَغِّبُ فِي قِيَامِ

گفت کہ بود پیغامبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ ترغیب میفرمود صحابہ را در گذاردن نماز

رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَأْمُرَهُمْ فِيهِ بِعَزِيمَةٍ فَيَقُولُ مَنْ

در رمضان بے آنکہ امر کند ایشانرا در قیام رمضان بحد تاکید و ایجاب پس فرمود آنحضرت کسیکہ

قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

قیام کند رمضان را بجہت ایمان و تصدیق بثواب و طلب اجر آخرت آمرزیدہ شود او را چیزیکہ پیش رفتہ است

الْحَدِيثَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضہ أَنَّ

تا آخر حدیث رواہ مسلم و در روایت است از ابی ہریرہ رضہ بدرستیکہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَامَ رَمَضَانَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ قیام کند رمضان را

إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ

بجہت ایمان و طلب ثواب آخرت آمرزیدہ شود چیزیکہ پیش رفتہ است از گناہان گفت ابن شہاب

فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْأَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ

پس قبض کردہ شد روح آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ شان و کار قیام رمضان بر

ثُمَّ كَانَ الْأَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ وَصَدْرًا

پس بود امر بر ہمین روش در زمان خلافت ابی بکر و بعضی بود امرش در زمان اول

مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ

خلافت عمر رضی قیام رمضان غیر جماعت و روایت است از عبد الرحمن بن عبد القاری

اَنَّهٗ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ لَيْلَةً فِيْ رَمَضَانَ

گفت کہ بیرون آمدم با عمر ابن الخطاب شبے از رمضان

اِلَى الْمَسْجِدِ فَاِذَا النَّاسُ اَوْزَاعٌ مُتَفَرِّقُوْنَ يُصَلِّي الرَّجُلُ

بسوے مسجد پس ناگاہ مردم پریشان و جدا جدا نشستند نماز میکرد مردے

لِنَفْسِهٖ وَيُصَلِّي الرَّجُلُ فَيُصَلِّيْ بِصَلٰوتِهِ الرَّهْطُ فَقَالَ عُمَرُ

برائے خود تنہا و نماز میکرد مردے پس نماز میکردند با نماز وے تو سے پس گفت عمر بن الخطاب

اِنِّيْ اَرٰى لَوْ جَمَعْتُ هٰؤُلَاءِ عَلٰى قَارِئٍ وَّاحِدٍ لَكَانَ اَمْثَلَ

بدرستیکہ من اگر جمع کنم ایشان را بر یک امام ہر آئینہ باشد افضل

ثُمَّ عَزَمَ فَجَمَعَهُمْ عَلٰى اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهٗ لَيْلَةً

پستر عزم کرد پس جمع کردم مردم را بر ابی ابن کعب گفت عبد الرحمن بن قاری پستر بیرون آمدم با عمر شبے

اُخْرٰى وَالنَّاسُ يُصَلُّوْنَ بِصَلٰوةِ قَارِئِهِمْ قَالَ عُمَرُ

دیگر و حال آنکہ مردم نماز میگذاردند بنماز امام خود گفت عمر رضہ

نِعْمَتِ الْبِدْعَةُ هٰذِهٖ وَالَّتِيْ تَنَامُوْنَ عَنْهَا اَفْضَلُ مِنَ الَّتِيْ

نیکو بدعت است این بدعت و آن نماز یکہ خواب میکنید و غفلت میورزید شما ازان فاضلتر است ازان نماز

تَقُوْمُوْنَ يُرِيْدُ اٰخِرَ اللَّيْلِ وَكَانَ النَّاسُ يَقُوْمُوْنَ اَوَّلَهٗ

کہ قیام میکنید میخواست عمر آخر شب را و بودند مردم کہ قیام میکردند در اول شب

رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضہ قَالَتْ فَقَدْتُ

روایت کرد ایں حدیث ہر دو را بخاری و روایت است از عائشہ رضہ گفت عائشہ گم کردم و نیافتم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَاِذَا هُوَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را در شب نوبت خود پس ناگاہ دیدم کہ آنحضرت

ع

یعنی گفتن آنرا بدعت
صورتش این بیست در
اجتماع و ما اصل جماعت
در زمان آنحضرت صلے اللہ
علیہ وسلم بود و آنحضرت
صلے اللہ علیہ وسلم جمیع
بجماعت میگذاردند و خلفا
و من آن سنت کردند
این بدعت نیست
و داخل است در عموم
سنت حسنہ

بالبقيع فقال أكنت تخافين أن يحيف الله عليك ورسوله

بقبرۂ مدینہ مقبرہ است پس گفت آنحضرت کہ آیا بودے تو کہ میترسیدے باآنکہ جور و ستم میکند خدا بر تو و پیغامبر او

قلت يا رسول الله إني ظننت أنك أتيت بعض نسائك

گفت عائشہ کہ گفتم یا رسول اللہ بدرستیکہ من گمان بردم کہ تو آمدی بہ بعضے از زنان خود

فقال إن الله تعالى ينزل ليلة النصف من شعبان إلى

پس فرمود آنحضرت کہ سبب آن بود کہ بدرستی خدا تعالیٰ نزول میکند بفضل و رحمت در شب نیمہ از شعبان بسوے

السماء الدنيا فيغفر لأكثر من عدد شعر غنم كلب

آسمانے کہ فرود تر از آسمان ہاست پس می آمرزد بیشتر را از شمار موہاے گوسپندان قبیلہ کلب کہ بیشترین عرب است

رواه الترمذي وابن ماجة وزاد رزين ممن استحق النار

رواہ الترمذی وابن ماجہ وزیادہ کرد رزین لفظ من استحق النار یعنی مستحق النار را

وعن عائشة رض عن النبي صلى الله عليه وسلم

در روایت است از عائشہ رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قال هل تدرين ما في هذه الليلة يعني ليلة النصف

کہ فرمود آیا دریابی تو اے عایشہ کہ چہ چیز است درین شب از برکات و غرایب یعنے شب نیمہ

من شعبان قالت ما فيها يا رسول الله فقال فيها أن يكتب

از شعبان گفت عائشہ چہ چیز است درین شب یا رسول اللہ پس فرمود آنحضرت کہ درین شب نوشتہ شود

كل مولود بني آدم في هذه السنة وفيها أن يكتب كل

ہر کہ زائیدہ شود از فرزندان آدم درین سال و دیگر در آن شب نوشتہ شود ہر کہ

هالك من بني آدم في هذه السنة وفيها ترفع أعمالهم

ہالک شود از فرزندان آدم درین سال و درین شب برداشتہ شود کردارہاے فرزندان آدم

وفيها تنزل أرزاقهم فقالت يا رسول الله ما من أحد

و در آن شب نازل کردہ شود رزقہاے بنی آدم پس گفت عائشہ اے پیغمبر خدا نیست ہیچ کسے

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةِ اللهِ تَعَالَى فَقَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ

کہ در آید بہشت را مگر بہ رحمت خدا یتعالے پس گفت آنحضرت کہ نیست ہیچ یکے کہ

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةِ اللهِ تَعَالَى ثَلٰثًا قُلْتُ وَلَا أَنْتَ

در آید بہشت را مگر بہ رحمت خدا یتعالے گفت آنحضرت این کلمات را سہ بار گفت عائشہ کہ گفتم و نہ در آمی بہشت را

يَا رَسُولَ اللهِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلٰى هَامَتِهِ فَقَالَ وَلَا أَنَا إِلَّا

اے پیغمبر خدا پس نہاد آنحضرت دست مبارک خود را بر سر مبارک خود پس گفت و نہ من مگر می آیم بہشت را مگر

أَنْ يَتَغَمَّدَنِيَ اللهُ مِنْهُ بِرَحْمَتِهِ يَقُولُهَا ثَلٰثَ مَرَّاتٍ رَوَاهُ

بپوشد مرا خدا یتعالے بہ رحمت خود در حالیکہ میگفت آنحضرت این کلمات را سہ بار رواہ

الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى

بیہقی در دعوات کبیر و روایت است از ابی موسے

الْأَشْعَرِيِّ رض عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ

اشعری رضہ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کہ بدرستیکہ خدا یتعالے بر ہر شبانہ

اللهَ لَيَطَّلِعُ فِي لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَيَغْفِرُ لِجَمِيعِ خَلْقِهِ

واقف می شود بر احوال بندگان در شب نصف از شعبان پس می آمرزد مر ہمہ خلق را

إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ أَحْمَدُ

مگر مر کافر را و دشمن دارندہ و کینہ ورزندہ مسلمانان را رواہ ابن ماجہ و رواہ احمد

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ وَفِي رِوَايَةٍ إِلَّا اثْنَيْنِ

از عبد اللہ بن عمرو بن العاص و در روایت احمد آمدہ کہ خدا می بخشد ہمہ را مگر

مُشَاحِنٍ وَقَاتِلِ النَّفْسِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

مشاحن را و خون ناحق ریزندہ و کشندہ نفس را و روایت است از علی رضہ گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النِّصْفِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون باشد شب نیمہ

مِنْ شَعْبَانَ فَقُوْمُوْا لَيْلَهَا وَصُوْمُوْا يَوْمَهَا فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى

از شعبان پس قیام کنید شب آنرا و روزه دارید روز آنرا پس بدرستی خدا تعالی

يَنْزِلُ فِيْهَا لِغُرُوْبِ الشَّمْسِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُوْلُ أَلَا

نزول میکند بر حمت در این شب بوقت غروب آفتاب بسوی آسمان دنیا پس میگوید آیا

مِنْ مُسْتَغْفِرٍ فَأَغْفِرَ لَهُ أَلَا مِنْ مُسْتَرْزِقٍ فَأَرْزُقَهُ أَلَا

هیچ آمرزش خواهنده پس بیامرزم مر او را آیا نیست هیچ روزی خواهنده پس روزی دهم او را آیا نیست

مُبْتَلًى فَأُعَافِيَهُ أَلَا كَذَا وَكَذَا حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

هیچ بلا رسیده پس برهانم او را از بلا کذا و کذا کنایت است از انواع از حاجات میگوید خدا این کلمات را تا وقت طلوع فجر

بَابُ الْاِعْتِكَافِ

باب در بیان اعتکاف

عَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از عائشه رض بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتّٰى تَوَفَّاهُ

بود که اعتکاف میکرد در ده شب آخر از رمضان تا آنکه میرانید او را

اللّٰهُ تَعَالٰى ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ بَعْدَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

خدای تعالے پس معتکف شدند ازواج مطهرهٔ آنحضرت صلعم بعد از وی متفق علیہ

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از انس رض گفت که بود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ

وسلم که اعتکاف میکرد در ده شب آخر از رمضان

فَلَمْ يَعْتَكِفْ عَامًا فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلُ اعْتَكَفَ عِشْرِيْنَ

پس اعتکاف نکرد یکسال پس وقتیکه شد سال آینده اعتکاف کرد دو ده شب یکے قضا و دیگر ادا

دوست میدارد اعتکاف کنند پس ثابت شد سنیت آن ۱۲

رواه الترمذي ورواه ابو داود وابن ماجة عن

روه الترمذی ورواه ابو داؤد وابن ماجه از

ابي بن كعب وعن عائشة رضه قالت السنة على

ابی ابن کعب وروایت است از عایشه رضه گفت عایشه سنت بر

المعتكف ان لا يعود مريضا ولا يشهد جنازة

معتکف آنست که عیادت نکند مریض را وحاضر نشود نماز جنازه را

ولا يمس المراة ولا يباشرها ولا يخرج لحاجة

ومماس نکند زن را ومباشرت نکند او را وبیرون نیاید برای حاجتے

الا لما لا بد منه ولا اعتكاف الا بصوم ولا اعتكاف

مگر برای حاجتے که چاره نیست از ان وروا نیست اعتکاف مگر بروزه وروا نیست اعتکاف

الا في مسجد جامع رواه ابو داود وعن ابن عباس رضه

مگر در مسجد جامع یعنے مسجد جماعت رواه ابو داؤد وروایت است از ابن عباس رضه

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال في

که پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم گفت در حق

المعتكف هو يعتكف الذنوب ويجرى له من

معتکف که آن منع کرده می شود وباز داشته می شود از گناهان وجاری کرده میشود مر او را از

الحسنات كعامل الحسنات كلها رواه ابن ماجة

حسنات که فوت می شود او را بسبب اعتکاف او مثل عامل حسنات همه رواه ابن ماجة

كتاب فضائل القرآن

کتاب در بیان فضائل القرآن

فاذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشيطن الرجيم

پس چون خواهی قرآن را پس پناه طلب کن بخدا از شیطان رانده شده

قُلْ لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى اَنْ يَّاْتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا

بگو اگر جمع شوند آدمیان وجن بر آنکه بیارند مانند این

الْقُرْاٰنِ لَا يَاْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيْرًا

قران هرگز نیارند مانند آن اگرچه باشد بعض ایشان بعض را مدد دهنده

اَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰىهُ قُلْ فَاْتُوْا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهٖ مُفْتَرَيٰتٍ

یا میگویند بربسته است قرآن را بگو پس بیارید ده سوره مانند این برساخته

وَّادْعُوْا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

وبخوانید هرکرا توانید بجز خدا اگر راست گو هستید

وَاِنْ كُنْتُمْ فِيْ رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ

واگر هستید در شبه از آنچه فرود آوردیم بر بنده خود پس بیارید یک سوره

مِّنْ مِّثْلِهٖ وَادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ

مانند آن وبخوانید مددگاران خود را بجز خدا اگر هستید

صٰدِقِيْنَ ۝ فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ

راست گو پس اگر نکردید و البته نتوانید کرد پس حذر کنید از آن آتش سوزان

الَّتِيْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ ۝

که آتش انگیز آن مردمان و سنگها باشد آماده کرده شده است برای کافران

لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَّرَاَيْتَهٗ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا

اگر فرود می آوردیم این قرآن را بر کوهی هرآینه میدیدی آنرا نیابنش کرده پاره پاره شده

مِّنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَهٗ لَحٰفِظُوْنَ ۝

از خوف خدا هرآینه ما فرو فرستادیم قرآن را و هرآینه ما او را نگاه بانیم

اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ۝ وَاِنَّهٗ لَفِيْ

هرآینه ما فرستادیم آنرا قرآن عربی باشد که شما دریابید و این کتابی است

مُصَدِّقٌ لِسَانًا عَرَبِيًّا لِيُنْذِرَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا وَ بُشْرٰى

با در دارنده در زبان عربی برآنکه بترساند ستمکاران را و بشارت دهنده دادن

لِلْمُحْسِنِيْنَ عَنْ عُثْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نیکوکاران را روایت است از عثمان رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْاٰنَ وَعَلَّمَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیہ وسلم بہترین شما کسے کہ آموخت قرآن را و آموزانید آنرا رواہ البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَلْمَاهِرُ بِالْقُرْاٰنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ

وسلم نیکو در یابنده و استاد در قرآن بحفظ و تجوید با ملائکہ کہ بزرگانند و نیکوکار

وَالَّذِيْ يَقْرَأُ الْقُرْاٰنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيْهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهٗ

و آن کسے کہ بخواند قرآن را و در میماند در خواندن آن و دشوار خواندن قرآن بر او و دشوار بر او را

اَجْرَانِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

دو اجر است متفق علیہ و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا حَسَدَ اِلَّا عَلَى اثْنَيْنِ رَجُلٌ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست جائے رشک بردن مگر بر دو کس یکے مردے

اٰتَاهُ اللّٰهُ الْقُرْاٰنَ فَهُوَ يَقُوْمُ بِهٖ اٰنَاءَ اللَّيْلِ وَاٰنَاءَ

کہ داده است او را خدا تعالیٰ قرآن را پس آن مرد برمیخیزد بقرآن یعنے میخواند آنرا در ساعات

النَّهَارِ وَرَجُلٌ اٰتَاهُ اللّٰهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ اٰنَاءَ

صبح و شام دوم مردیکہ داده است او را مال پس آمرزد انفاق میکند از آن در ساعات

اللَّيْلِ وَاٰنَاءَ النَّهَارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

صبح و شام متفق علیہ و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الَّذِيْ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آنکسے کہ

لَيْسَ فِيْ جَوْفِهٖ شَيْءٌ مِّنَ الْقُرْاٰنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ رَوَاهُ

نیست در درون وے چیزے از قرآن ہمچو خانہ ویران است رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضہ

الترمذی والدارمی و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رضہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لِصَاحِبِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفتہ می شود مر صاحب

الْقُرْاٰنِ اِقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا

قرآن را بخوان و ترقی مدارج کن و بخوان قرآن را چنانکہ ترتیل میکردی دنیا

فَاِنَّ مَنْزِلَكَ عِنْدَ اٰخِرِ اٰيَةٍ تَقْرَأُهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بدرستیکہ منزل تو نزد آخر آیتے کہ می خوانی آنرا رواہ احمد والترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رضہ قَالَ قَالَ

وابو داود والنسائی و روایت است از ابی سعید رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الرَّبُّ تَبَارَكَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگوید پروردگار تبارک

وَتَعَالٰى مَنْ شَغَلَهُ الْقُرْاٰنُ عَنْ ذِكْرِيْ وَمَسْئَلَتِيْ اَعْطَيْتُهٗ

وتعالے کسے کہ باز دارد اورا قرآن از ذکر کردن من و دعا و سوال من میدہم اورا

اَفْضَلَ مَا اُعْطِي السَّائِلِيْنَ وَفَضْلُ كَلَامِ اللّٰهِ عَلٰى سَائِرِ

بیشتر از انچہ میدہم سوال کنندگان را و فضل کلام خدا بر باقی کلام خلایق

الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللّٰهِ عَلٰى خَلْقِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

ہمچو فضل خدا است بر مخلوق او رواہ الترمذی والدارمی

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ

والبیہقی در شعب ایمان در روایت است از ابن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند یک حرف از

كِتَابِ اللّٰهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لَا أَقُولُ

کتاب خدا پس مر او راست نیکی و ہر نیکی جزا دادہ می شود بدہ چند او نمیگویم

الٓمٓ حَرْفٌ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَامٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ رَوَاهُ

الم یک حرف است یعنی الف تنہا حرف است و ہمچنین لام حرف است و میم حرف است رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ مُعَاذٍ الْجُهَنِيِّ رض قَالَ

الترمذی والدارمی در روایت است از معاذ الجہنی رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند قرآن را

وَعَمِلَ بِمَا فِيهِ أُلْبِسَ وَالِدَاهُ تَاجًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ضَوْءُهُ

و عمل کرد بچیزے کہ در قرآن است پوشانیدہ شوند پدر و مادر او تاج روز قیامت کہ روشنائی او

أَحْسَنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ فِي بُيُوتِ الدُّنْيَا لَوْ كَانَتْ

خوشتر و قوی تر از روشنائی آفتاب باشد در خانہ ہاے دنیا اگر می بود آفتاب

فِيكُمْ فَمَا ظَنُّكُمْ بِالَّذِي عَمِلَ بِهٰذَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ

در خانہ ہاے شما پس چیست گمان شما بآن کسیکہ بخواند و عمل کند بقرآن رواہ احمد و ابو داؤد

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

و روایت است از عقبہ بن عامر رض گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَوْ جُعِلَ الْقُرْآنُ فِي إِهَابٍ ثُمَّ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت اگر گردانیدہ می شد قرآن در پوستے پس

أُلْقِيَ فِي النَّارِ مَا أَحْرَقَ رواه الدارمي وعن علي

انداخته محو شد در آتش نمیسوخت رواه الدارمی وروایت است از علی

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قرأ القرآن

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم هر که بخواند قرآن را

فاستظهره فأحل حلاله وحرم حرامه أدخله الله

پس یاد کرد آنرا پس حلال گرداند حلال آنرا وحرام گرداند حرام آنرا درمی آرد خدا تعالی

الجنة وشفعه في عشرة من أهل بيته كلهم قد

در بهشت وقبول میکند شفاعت او را در ده کس از اهل بیت وی که همه ایشان بتحقیق

وجبت لهم النار رواه أحمد والترمذي وابن ماجه

واجب شده است مر ایشان را آتش رواه احمد والترمذی وابن ماجه

وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

وروایت است از ابی هریره رضی گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عليه وسلم تعلموا القرآن فاقرءوه فإن مثل

علیه وسلم بیاموزید قرآن را پس بخوانید آنرا پس بدرستیکه حال

القرآن لمن تعلم فقرأه وقام به كمثل جراب محشو

قرآن مر کسی را که آموخت پس خواند آنرا وقیام کرد بدان همچو انبانی است که پر کرده

مسكا تفوح ريحه كل مكان ومثل من تعلمه

مشک میدمد بوی وی در هر جا ومثال کسیکه آموخت قرآن را

فرقد فهو في جوفه كمثل جراب أوكي على مسك

پس خواب کرد حال آنکه قرآن در شکم او ست همچو حال انبان مشک است که بسته شده است بر

رواه الترمذي والنسائي وابن ماجة وعن

رواه الترمذی والنسائی وابن ماجه وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریرة رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَرَأَ طٰهٰ وَيٰسٓ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمٰوٰتِ

بدرستیکه خدا تعالی خواند یعنے اظهار کرد سوره طه ویس را پیش از انکه پیدا کند آسمان ها

وَالْأَرْضَ بِأَلْفِ عَامٍ فَلَمَّا سَمِعَتِ الْمَلٰئِكَةُ الْقُرْآنَ قَالَتْ

وزمین را بهزار سال پس هرگاه که شنیدند فرشتگان قرأت طه ویس را گفتند فرشتگان

طُوبٰى لِأُمَّةٍ يُنْزَلُ هٰذَا عَلَيْهَا طُوبٰى لِأَجْوَافٍ تَحْمِلُ هٰذَا

خیر وخوبی باد مر امتے را که فرود فرستاده شود این بر وسوره بر آن امت وخوبی باد مر آن شکمها را و

وَطُوبٰى لِأَلْسِنَةٍ تَتَكَلَّمُ بِهٰذَا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ

وخوبی باد مر زبان ها را که تکلم کنند باین رواه الدارمی وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریرة رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ وَاتَّبِعُوا غَرَائِبَهُ وَغَرَائِبُهُ فَرَائِضُهُ

اظهار کنید معانی قرآن را وپیروی کنید غرایب قرآن را وغرایب وے فرایض او

وَحُدُودُهُ وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وحدود اوست وروایت است از عائشه رضی که آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ فِي الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ مِنْ

وسلم گفت خواندن قرآن در نماز بهتر است از

قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ فِي غَيْرِ الصَّلٰوةِ وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ فِي غَيْرِ

خواندن قرآن در غیر نماز وخواندن قرآن در غیر

الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ مِنَ التَّسْبِيحِ وَالتَّكْبِيرِ وَالتَّسْبِيحُ أَفْضَلُ

نماز افضل است از تسبیح وتکبیر وتسبیح بهتر است

مِنَ الصَّدَقَةِ وَالصَّدَقَةُ أَفْضَلُ مِنَ الصَّوْمِ وَالصَّوْمُ

از صدقہ دادن در راہ خدا و صدقہ دادن بہتر است از روزہ داشتن و روزہ داشتن

جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ وَعَنْ عُثْمَانَ ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ أَوْسٍ

سپر است از آتش دوزخ و روایت است از عثمان ابن عبد اللہ ابن اوس

الثَّقَفِيِّ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الثقفی از جد خود کہ اوس است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

قِرَاءَةُ الرَّجُلِ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِ الْمُصْحَفِ أَلْفُ دَرَجَةٍ وَقِرَاءَتُهُ

ثواب خواندن مرد قرآن را در غیر مصحف ہزار درجہ دارد و ثواب خواندن او

فِي الْمُصْحَفِ تُضَعَّفُ عَلَى ذٰلِكَ إِلَى أَلْفَيْ دَرَجَةٍ وَعَنِ

در مصحف زیادہ کردہ می شود بر آن تا دو ہزار درجہ و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمر رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ هٰذِهِ الْقُلُوبَ تَصْدَأُ كَمَا يَصْدَأُ الْحَدِيدُ إِذَا أَصَابَهُ

بدرستیکہ این دلہای مردم زنگ میگیرد یعنے تیرہ میگردد چنانکہ زنگ میگیرد آہن وقتیکہ میرسد آنرا

الْمَاءُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا جِلَاؤُهَا قَالَ كَثْرَةُ ذِكْرِ الْمَوْتِ

آب گفتہ شد اے رسول خدا چیست سبب روشنی و صفائی وی گفت بسیار یاد کردن موت

وَتِلَاوَةُ الْقُرْآنِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الْأَرْبَعَةَ فِي

و خواندن قرآن است روایت کرد بیہقی این چہار حدیث را در

شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا أَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ صَلَّى

شعب ایمان و روایت است از حسن بصری از روے ارسال کہ آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ مِائَةَ آيَةٍ لَمْ يُحَاجَّهُ

اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بخواند در شبے صد آیت قرآن محاجات نکند و خصومت نسازد

الْقُرْاٰنَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ وَمَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ مِائَتَيْ اٰيَةٍ

قرآن در آن شب و کسیکه بخواند در شبے دو صد آیت

كُتِبَ لَهُ قُنُوْتُ لَيْلَةٍ وَمَنْ قَرَأَ فِي لَيْلَةٍ خَمْسَ مِائَةِ اٰيَةٍ

نوشته شود برائے وے طاعت شب و کسیکه بخواند در شبے پنجصد آیت

اِلَى الْاَلْفِ اَصْبَحَ وَلَهُ قِنْطَارٌ مِنَ الْاَجْرِ قَالُوْا وَمَا الْقِنْطَارُ

تا هزار صبح میکند درحالیکه مر اوراست قنطار از اجر گفتند صحابه وچیست قنطار

قَالَ اِثْنَا عَشَرَ اَلْفًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسَى

گفت آنحضرت قنطار مقدار دوازده هزار است رواه الدارمی وروایت است از ابی موسی

الْاَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رض گفت ابی موسی که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم

تَعَاهَدُوا الْقُرْاٰنَ فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَهُوَ اَشَدُّ

رعایت و مداومت کنید بقرآن پس سوگند بخدائے که بقاذات من در تصرف قدرت اوست هر آینه قرآن سخت

تَفَصِّيًا مِنَ الْاِبِلِ فِيْ عُقُلِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

از رونده رها شدن از شتر که بسته باشد پاے وے در رسن متفق علیه وروایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیه وسلم

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْاٰنِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ

نیست از ما کسیکه تغنی نکند بقرآن یعنے مستغنی شود از همه رواه بخاری وروایت است از

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

براء بن عازب رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه

وَسَلَّمَ زَيِّنُوا الْقُرْاٰنَ بِاَصْوَاتِكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوُدَ

وسلم بیارایید قرآن را بخوش آوازهاے شما رواه احمد و ابو داؤد

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رض قَالَ

وابن ماجہ والدارمی وروایت است از سعد بن عبادہ رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِءٍ يَقْرَأُ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مردیکہ می خواند

الْقُرْاٰنَ ثُمَّ يَنْسَاهُ اِلَّا لَقِيَ اللّٰهَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَجْذَمَ رَوَاهُ

قرآن را پستر فراموش گرداند آنرا مگر آنکہ پیش می آید خدا را روز قیامت منقطع الاعضا یعنی ہیچ جذامی

اَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

ابوداود والدارمی وروایت است از عبد اللہ بن عمرو رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمْ يَفْقَهْ

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ نفہمید

مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ فِيْ اَقَلَّ مِنْ ثَلَاثٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کسیکہ خواند قرآن در کمتر از سہ روز رواہ الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ

وابوداود والدارمی وروایت است از عقبہ بن عامر رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْجَاهِرُ بِالْقُرْاٰنِ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم جہر کنندہ قرآن را

كَالْجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ وَالْمُسِرُّ بِالْقُرْاٰنِ كَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَةِ

بمجاہر آشکارا دہندہ است صدقہ را و پوشیدہ خواندہ قرآن را بمجو پنہان دہندہ است صدقہ را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ اللَّيْثِ

رواہ الترمذی وابوداود والنسائی وروایت است از لیث

بْنِ سَعْدٍ رض عَنِ ابْنِ اَبِيْ مُلَيْكَةَ عَنْ يَعْلَى ابْنِ مَمْلَكٍ رض

بن سعد رض از ابن ابی ملیکہ از یعلے ابن مملک رض

أَنَّهُ سَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ رض عَنْ قِرَاءَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

کہ وے پرسید از ام سلمہ رض از قرارت پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَإِذَا هِيَ تَنْعَتُ قِرَاءَةً مُفَسَّرَةً حَرْفًا حَرْفًا

وسلم پس ناگاہ ام سلمہ صفت میکند قرأت پیغمبر او کشادہ است حرف بعد از حرف جدا جدا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ

رواہ الترمذی و ابو داؤد والنسائی و روایت است از حذیفہ

رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِقْرَءُوا

رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخوانید

الْقُرْآنَ بِلُحُوْنِ الْعَرَبِ وَأَصْوَاتِهَا وَإِيَّاكُمْ وَلُحُوْنَ

قرآن را بلحن عرب و خوش آوازہاے ایشان و دور دارید خود را از لحن

أَهْلِ الْعِشْقِ وَلُحُوْنَ أَهْلِ الْكِتَابَيْنِ وَسَيَجِيْءُ بَعْدِيْ

اہل عشق و لحن ہاے اہل دو کتاب یعنے توریت و انجیل و زود باشد کہ بیاید پس از من

قَوْمٌ يُرَجِّعُوْنَ بِالْقُرْآنِ تَرْجِيْعَ الْغِنَاءِ وَالنَّوْحِ وَلَا يُجَاوِزُ

گروہے کہ ترجیع کنند بقرآن مانند سرود و نوحہ و نمیگذرد قرآن

حَنَاجِرَهُمْ مَفْتُوْنَةً قُلُوْبُهُمْ وَقُلُوْبُ الَّذِيْنَ يُعْجِبُهُمْ

گلوہاے ایشان را در فتنہ انداختہ شدہ است دلہاے ایشان و دلہاے آنکسان کہ خوش می آید ایشانرا

شَأْنُهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَزَيَّنَ فِيْ

حال ایشان رواہ بیہقی در شعب ایمان و زین در

كِتَابِهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ

کتاب خود و روایت است از براء بن عازب رض گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ حَسِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیک گردانید قرآن را بآوازہاے خود

To: www.al-mostafa.com